

VORT FORSVAR

NYT NORDISK FORLAG
ARNOLD BUSCK

VORT FORSVAR

Orientering

R E D I G E R E T A F

N. L. THOLSTRUP

OG

O. R. H. JENSEN

NYT NORDISK FORLAG · ARNOLD BUSCK

1964

REDAKTION:

MAJOR N. L. THOLSTRUP

MAJOR O. R. H. JENSEN

REDAKTIONELLE MEDARBEJDERE:

Oberstløjtnant J. Müller, Hjemmeværnet

Orlogskaptajn J. F. Bork, Søværnet

Major J. Jensen, Forsvarets ABC-skole

Major T. V. Dinesen, Flyvevåbnet

BIDRAG YDET AF:

Undervisningsinspektør A. Harritsøe, Forsvarets Civilundervisning

Pastor S. Balslev, Hærprovst

Tegner H. Nielsen, Forsvarets civilundervisning

Tegner J. Nielsen, Forsvarets ABC-skole

OMSLAG:

Henning Nielsen

FOTO:

Associated Press, Elfelt, kgl. Hoffotograf, Forsvarets filmstjeneste,

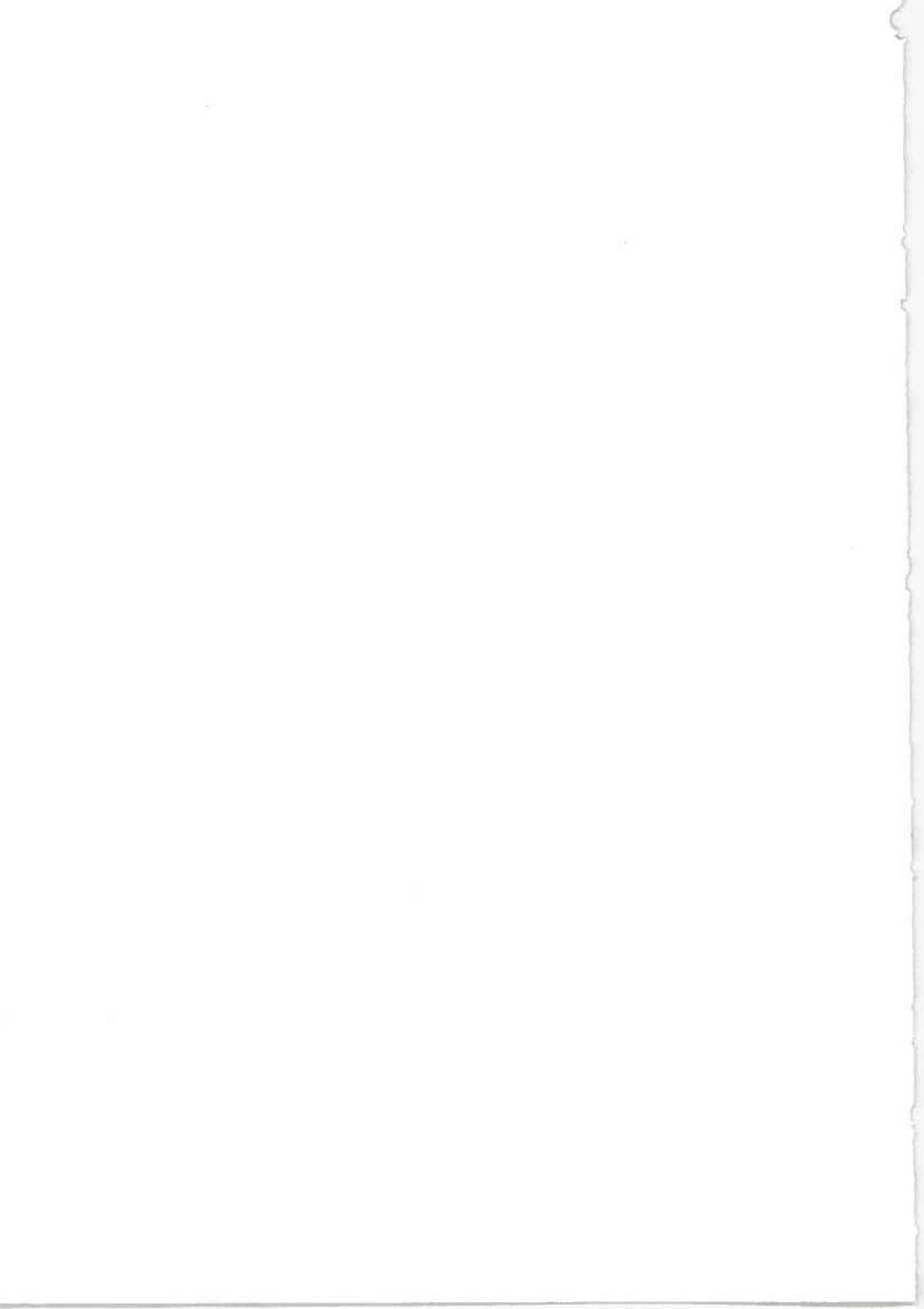
Nordisk Pressefoto og N. L. Tholstrup.

– I det store og hele har pacifisterne ofte styrket og fremmet krigen. Krigsherren i det ene land har sin bedste forbundsjælle i pacifisterne i det andet. Hver gang, de siger: Krig er djævelens værk, råber han: hør! hør! De bærer på et frygteligt ansvar, når hans vel forberedte krig bryder løs. I ly af deres agitation har det onde vokset sig så stort, at det ikke længere lader sig kue. Satan er nemlig en langt større fredsfyrste end han, som sagde: Jeg er ikke kommet for at bringe fred, men sværd.

Hys, hys, siger fanden; lad os være gode venner, lad os for den hellige freds skyld holde sammen om det falske; for vi kan jo så alligevel ikke blive enige om det rette. Naturligvis vil han hellere end gerne kunne arbejde i fred.

Det kan ikke være patentkristendom, at det gode nedrunder midt i en verden, hvor det andet står rustet til tænderne. »Den, som ikke har sværd, han sælge sin kappe og købe sig et«. – Vi må være rede til at lyde Gud, hvad han end kræver af os i afgørelsens stund. Det er kun de dårlige jomfruer, som regner med, at det går nok og ikke sikrer sig olie i tide . . .

KAJ MUNK

Introduktion

Formålet med denne bog er at udbrede kendskabet til vort totalforsvar. Det danske folk er ikke af natur militaristisk, men udviklingen uden for landets grænser har tvunget os til at opbygge et forsvar af en størrelse, der giver det en central plads i vort samfund. I modsætning til, hvad der er tilfældet i diktaturlandene, må vort forsvar være en del af befolkningen og ikke et afsondret samfund inden for staten. Forsvarets mænd og kvinder må først og fremmest føle sig som danske borgere, og civile medborgere må betragte forsvaret som »vort forsvar«. En af forudsætningerne herfor er, at de to parter kender hinanden. For forsvarets folk er dette ikke noget større problem, idet de uden for tjenesten lever livet som almindelige borgere i vort samfund, – med alt hvad dette medfører af goder og forpligtelser. Vanskeligere er det at udbrede kendskabet til den militære verden blandt de civile medborgere. Dels har forsvaret desværre kun få midler til at skabe en bred kontakt udadtil, dels er det nødvendigt, at en række af oplysningerne om forsvarets virke og opbygning hemmeligholdes af hensyn til den potentielle fjendes efterretningstjeneste. Alligevel *må* det almindelige kendskab til forsvaret

øges. Vort folkestyre kan simpelthen ikke være tjent med, at borgerne skal hente deres væsentligste oplysninger om vort målbevidst arbejdende forsvar fra mere eller mindre tilfældige læserbreve i dagspressen.

Det er forfatterens håb, at denne bog vil medvirke til at øge kontakten imellem den civile og militære del af vort samfund og blandt civile medborgere skabe øget forståelse for vort forsvars arbejdsvilkår. Bogen er ikke en officiel publikation, men er udsendt på privat initiativ. Den henvender sig først og fremmest til de civile borgere, idet forsvaret er søgt belyst på en populær, men alligevel saglig måde. Men bogen henvender sig også til andre kredse: Til hjemmeværnsmanden, der søger viden om sit værns rolle i det samlede forsvar, og til den militære læser, der vil udbygge sit kendskab til de andre værn. Vort forsvar er søgt belyst så alsidigt som muligt. Visse emner har dog måttet udelades, dels af hensyn til ønsket om at holde bogen inden for en rimelig størrelse, dels af hensyn til kravet om den militære sikkerhed. Det må herunder erindres, at en række klassificerede oplysninger om forsvaret ikke er nationens »særeje«, men NATO's »fælleseje«.

Grundlaget for vort forsvar er givet ved lov. Den nugældende forsvarslov, som blev vedtaget den 15. januar 1960 og fik kongelig stadfæstelse den 31. marts samme år, er bemærkelsesværdig derved, at alle det daværende folketingets partier med undtagelse af kommunisterne stod bagved.

I bemærkningerne til lovforslaget hedder det: »Som et led i det samlede NATO-forsvar må det enkelte land råde over styrker inden for alle tre værn til umiddelbart forsvar mod eventuelle angreb. Danmarks beliggenhed gør det særligt vigtigt, at der på dansk område findes sådanne forsvarsstyrker, der er beredte til øjeblikkelig indsats imod forsøg på en uvarslet, hurtigt gennemført aktion mod Danmark, således at NATO's styrker får mulighed for at yde hjælp i tide«.

Dette giver kort og klart baggrunden for vort forsvar.

Forsvarsloven er en bemyndigelseslov, hvilket medfører, at forsvarsministeren inden for de grænser, der er angivet i denne, i de årlige bevillingslove og i lovgivningen i øvrigt, kan fastsætte de nærmere bestemmelser for forsvarets organisation.

Den nye forsvarslov betød på en række områder en reducere-
ring af forsvarrets størrelse, som dog skulle opvejes af en øget kvalitet. Der
mangler dog fortsat betydelige investeringer for at opnå denne kvalitets-
forøgelse. Forsvaret har i en årrække lidt under, at enhver form
for økonomisk langtidsplanlægning har været umuliggjort på grund af
uventede og hyppige indgreb i forsvarsbudgettet. Når sparekniven skulle
anvendes inden for statsbudgettet, var forsvaret blandt de faste primære
ofre. Det er et berettiget håb, at forsvarsforliget vil betyde politisk ro
om forsvaret, således at en hensigtsmæssig langtidsplanlægning nu
bliver mulig. Dette giver i det lange løb også den bedste økonomi med
statsens midler.

Bevillinger, faglig dygtighed og arbejdsvilje er væsentlige faktorer
ved skabelsen af et dueligt forsvar. Men det er ikke nok. Afgørende for
forsvarets effektivitet er, at befolkningen står bag det, og at befolkning-
en nærer tillid til, at forsvaret kan *løse de opgaver, som de folke-
valgte politikere vil pålægge det*. Når initiativet til denne bog er blevet
taget, er det med håbet om, at den kan medvirke til at skabe øget kend-
skab og øget tillid til forsvaret.

Den indgåede aftale om delvist stop af atomsprængninger har intet
ændret ved dansk totalforsvars status. Atomstopaftalen er et betyd-
ningsfuldt skridt i retning af international afspænding, men heller ikke
mere.

I den kolde krigs is er der ligesom antydnet en sejltrende, der dog til
stadighed trues af de vidt forgrenede isbjerge, som den ideologiske krig
skaber i overensstemmelse med dens mål.

I dag måske mere end nogensinde er der dyb sandhed i Nordahl
Griegs ord om, at frihed er ikke noget, man får forærende. Men noget
man må kæmpe for hver eneste dag ...

Forfatterne vil her rette en tak til de mange, der gennem deres bi-
stand, opmuntring og gode råd har bidraget til, at denne bog har kun-
net udsendes.

*Ingen er så døv
som den, der ikke vil høre.
Ingen er så blind
som den, der ikke vil se.*

Foran Lenins mausoleum.

Hvorfor

En verdensomspændende og kontrolleret afrustning må være det mål, som alle lande bør stille imod. Men nedrustning skal være verdensomspændende. En ensidig nedrustning virker krigsfremkaldende. Det så man tydeligt i årene 1933–39, hvor vestmagternes militære afmagt gav diktatorerne i Tyskland, Italien og Japan frit spil.

Erfaringerne fra 2. verdenskrig lærte da også Danmark, at en isoleret nedrustning ikke giver tryghed. Krigen medførte for os militæruddgifter af en størrelsesorden, som vi hverken før eller siden har kendt – *og vel at mærke til opretholdelsen af en fremmed militærmagt*. Heller ikke blev liv eller materielle værdier skånet. Og med hensyn til vore etiske begreber kan vel næppe nogen med rette påstå, at vi stod styrkede den 9. april 1940.

En øget sans for realiteter kendetegner i dag vort folk. Et flertal går nu klart ind for, at vi skal have et dueligt forsvar, så længe der ikke er skabt en mellemfolkelig enighed om nedrustning. Endvidere er der klart flertal for den politik, der har tilsluttet os NATO og dermed gjort vort forsvar til et led i en stærk alliance.

Grundlaget for enhver virksomheds størrelse og sammensætning er de opgaver, som den pågældende virksomhed skal kunne løse. Dansk forsvar opbygges i disse år med henblik på løsningen af følgende opgaver:

- *Bevarelse af freden*, idet vort forsvars styrke helst på forhånd skal få en eventuel angriber til at afstå fra sine aggressive hensigter. Den fredsbevarende virkning, som et forsvar kan få, kan sammenlignes med den forebyggende virkning på forbrydelser, som tilstedeværelsen af et veluddannet og effektivt politi har.
- *En militær dækning af landet* for at undgå, at landet udsættes for et uvarslet angreb. Skulle vort forsvars styrke ikke være tilstrækkelig til at afskrække en angriber, må han tvinges til at foretage så omfattende forberedelser til sin aggression, at forberedelserne ikke kan hemmeligholdes. Herved vil vi og vore allierede kunne få et rimeligt varsel om, hvad der forestår.
- *Beskyttelse af så stor en del af landet som muligt imod en fjendtlig besættelse*. Herunder skal forsvaret sinke angriberen, indtil vore allierede kan komme os til hjælp. En erobring af vort land må ikke kunne finde sted så hurtigt, at besættelsen er en fuldbyrdet kendsgerning, før vore allierede kan komme til undsætning.
- *Støtte til FN*. Mellemkrigsårenes folkeforbund led skibbrud, fordi der ikke var magtmidler bag det. FNs muligheder for at bevare sin position som mellemfolkelig institution kan komme til at afhænge af, om organisationen kan *tvinge* sin vilje igennem. De magtmidler, som FN skal anvende, bør i videst muligt omfang stilles til rådighed af organisationens små medlemslande, til hvis hensigter der ikke kan næres mistanke.

Det er klart, at de her nævnte opgaver løses bedre og mere effektivt, jo stærkere vort forsvar er. Det må imidlertid her tillige erindres, at opbygningen af et forsvar er en betydelig økonomisk belastning for et folk. Dette skal sammenholdes med, at en sund økonomi og en passende levestandard er et nødvendigt fundament for et forsvar. Vort land og vort samfund skal være værd at forsvare. Sættes der således en naturlig øvre grænse for vort forsvars styrke, er der imidlertid også en tilsvarende nedre grænse. En række minimumskrav med hensyn til

styrkernes størrelse, deres udrustning og mandskabets uddannelse må opfyldes. Kommer vi under denne grænse, kan opgaverne ikke løses. Indsættes forsvaret alligevel, vil dårligt materiel og for kort uddannelsesetid blive betalt med vore soldaters liv. Et studium af krigens historie viser tydeligt, at dårlig udrustning og kort uddannelsesetid altid følges af store tab på slagmarken.

Hvorledes forsvaret skal kunne løse sine opgaver afhænger bl. a. af den trussel, som vi kan forvente at blive udsat for. Det er i dag klart, at vi skal søge vore mest sandsynlige modstandere i Warschawapagten. Denne alliance omfatter følgende lande: Albanien, Bulgarien, Czekoslovakiet, Polen, Rumænien, Sovjetunionen, Ungarn og Øst-Tyskland. Et blik over »på den anden side af bakken« vil vise karakteren af f.eks. Sovjetunionens magtmidler, og hvorledes disse magtmidler kunne tænkes indsat.

Den røde hær og flåde blev grundlagt af bolschevikkerne i 1918 som et værn imod regimets indre og ydre fjender. Af et løst organiseret forsvar, præget af politisk infiltration, udrensninger o.s.v. skabtes i mellemkrigsårene, under 2. verdenskrig og i årene herefter en militærmagt, hvis styrker i dag er en af storpolitikens vigtigste faktorer.

Sovjetrussisk atomraket.

Sovjetunionens styrker kunne også anvendes uden for landets grænser. Allerede Lenin slog fast, at enhver krig var retsmæssig, blot den førtes af undertrykte imod undertrykkerne, og blot den fremmede socialismens sag. Dette giver vide rammer for retfærdiggørelse af en krig, hvilket bl. a. fremgår af aggressionerne imod Polen 1920 og 1939, imod Finland 1939-40 og imod Ungarn 1956. Hvorvidt det var Sovjetunionens sande ansigt, som man så i Buda-Pests gader i november 1956, ved man naturligvis ikke med sikkerhed. Perioder, der har været præget af sovjetledernes charmeoffensiver, har kastet tvivl – og ikke mindst håb – i mange sind. Det skal blot her slås fast, at de nedskæringer af Sovjets krigsmagt, som blev bebudet i 1960, allerede blev opgivet året efter. *Sovjets styrker er i dag så stærke som ingensinde før.*

Sovjets militærmagt er opdelt i to værn: Hæren og flåden.

På grund af Ruslands traditionelle placering som kontinentalmagt indtager sovjethæren den dominerende plads. Hæren omfatter landstyrkerne, flyvevåbnet og luftværnsstyrkerne. Selv om sovjethæren præges af moderne materiel, som f. eks. raketter og pansrede køretøjer, spiller de store menneskemasser fortsat en betydelig rolle. Således udtalte den sovjetiske krigsminister, marskal Malinovsky, på den XXII partikongres, at en ny verdenskrig vil blive ført med millionhære.

I den europæiske del af Sovjetunionen står betydelige hær- og flyverstyrker, der kan gøres kampklare med kort varsel. Luftbårne styrker kan hurtigt flyttes over store afstande. Raketter kan fremføre atomvåben såvel imod en eventuel modstanders hjemland som til umiddelbar støtte for de hurtigt bevægelige russiske hærstyrkers operationer. Herudover er Sovjet i stand til gennem mobilisering af hjemsendt mandskab at opstille betydelige reserver til forstærkning af de stående enheder. Dette mandskab har foruden de første 2 års samlede uddannelse deltaget i genindkaldelser af en samlet varighed på indtil 1½ år.

Sovjetflåden er baseret bl. a. i Østersøen. Denne østersøflåde består formentlig af ca. 200 kampenheder fordelt på krydsere, mindre fartøjer og sidst, men ikke mindst, et betydeligt antal oceangående undervandsbåde. Hertil kommer et betydeligt antal enheder i Ishavet, Sortehavet og Stillehavet. Til støtte for operationerne til søs har sovjetflåden sit eget flyvevåben.

Den sovjetrussiske flåde er bl. a. bygget til operationer på oceanerne. Udfaldsvejene fra Østersøen til oceanerne beherskes fra dansk territorium. Skal sovjetflådens operationer på verdenshavene sikres, må Sovjet bl. a. beherske de danske farvande.

Danmarks betydning for Sovjet sammenholdt med sovjetstyrkernes enorme slagkraft kan give anledning til mange bekymringer, thi Danmark kan ikke flygte fra sin beliggenhed. Det må dog huskes, at i en eventuel åben konflikt vil sovjetstyrkerne hurtigt blive engageret en række andre steder både i og uden for Europa. Det vil derfor under alle omstændigheder kun være en ringe del af styrkerne, som vil kunne bringes i anvendelse imod Danmark.

Et studium af de sovjetrussiske militære doktriner kan give et fingerpeg om, hvorledes et angreb på en mindre stat kan forme sig. Ser man bort fra angrebet indefra imod staten, som det fandt sted i Tjsekkoslovakiet i 1948, foreligger der i hovedsagen følgende muligheder: Det kupagtige angreb og det regelrette angreb i større målestok.

DET KUPAGTIGE ANGREB

Målet for et sådant angreb vil være at sætte sig i besiddelse af vort territorium på så kort tid, at vore allierede ikke kan nå at komme os til hjælp. Vore allierede skal simpelthen i løbet af få dage stilles over

Sovjetrussisk krydser fra Østersøflåden.

for den kendsgerning, at fjendens tropper nu behersker Danmark. Et sådant angreb kan tænkes iværksat som indledning til et verdensomspændende opgør mellem øst og vest eller som en begrænset krig, hvor konflikten søges holdt inden for et mindre område og med anvendelsen af begrænsede midler (f. eks. uden indsættelse af atomvåben).

Angrebet kan tænkes iværksat i forbindelse med kraftig sabotagevirksomhed og terroraktioner fra en dansk 5. kolonne. Trusler om den fuldstændige tilintetgørelse af vort land vil blive udslynget over radioen og gennem nedkastede flyveblade for at skræmme vore myndigheder og lamme deres handlekraft. Sideløbende med sabotagen vil landsforrædere sætte rygter i omløb for på denne måde at danne kimen til panik i befolkningen.

*Sovjetrussisk stratojet
fra det strategiske
luftvåben.*

I forbindelse med dette voldsomme angreb indefra vil angriberens regulære tropper blive landsat. Fra luften vil faldskærmsjægere blive kastet ned over vigtige objekter som flyvepladser, broer, trafikknudepunkter o.s.v. landet over. Fra skibe – måske tilsyneladende fredelige handelsskibe eller fiskerfartøjer – vil fjendens soldater strømme i land. Dette billede kender vi jo i Danmark desværre alt for godt.

Selv om indtrykket af et sådant kupagtigt angreb virker overvældende, skal det dog understreges, at fjendens første aktion normalt kun føres med mindre styrker. Skal stærkere styrker indsættes i det første angreb, bliver det meget vanskeligt at skjule forberedelserne for vestens efterretningstjeneste. Det kan her være på sin plads at erindre om, at København den 9. april 1940 blev erobret af en tysk styrke på ca. 1000 mand.

Skønner angriberen, at en kupagtig aktion ikke kan gennemføres med held, hvad enten dette nu skyldes vort forsvars psykiske og fysiske styrke, eller det skyldes den hele politiske situation, kan angrebet imod vort land iværksættes som

ET REGELRET ANGREB I STOR MALESTOK

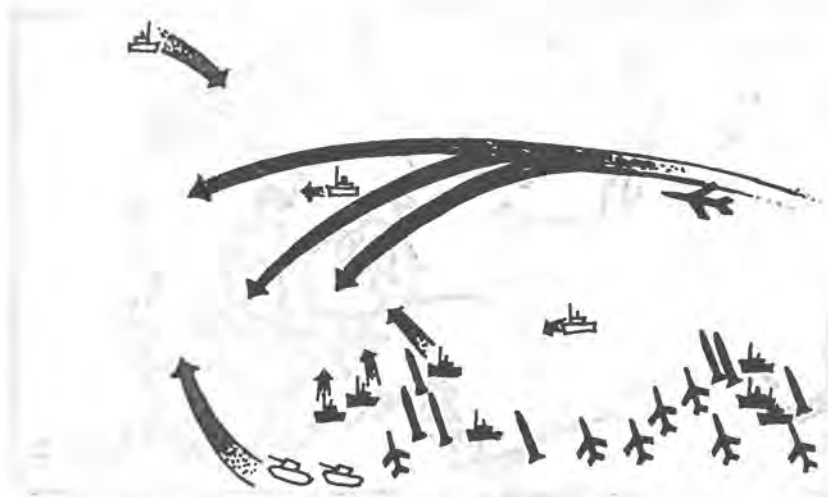
Et sådant angreb vil f. eks. kunne tænkes indsat som et led i et storangreb på hele Vesteuropa. Betydelige styrker vil da blive indsat. Til gengæld vil forberedelserne til angrebet antage et sådant omfang, at hemmeligholdelsen bliver vanskelig over for vestens efterretningstjeneste. Dette forhold er af vigtighed, thi blot få dages varsel om et forestående angreb vil skabe muligheder for at iværksætte betydelige forstærkninger af vort forsvar, blot disse er forberedt i god tid forinden. Dette er en cirkel: Jo stærkere styrker vi råder over i fredstid, desto større forberedelser må fjenden træffe. Større forberedelser betyder længere varsel til os og dermed lejlighed til yderligere styrkelse af vore kræfter.

Et angreb i stor skala kan tænkes indsat således:

Indledningsvis vil bombeangreb blive udført med fly og raketter imod vigtige militære og civile mål. Imod enkelte af målene vil der muligvis blive anvendt atomvåben. Formålet med disse angreb vil være

at desorganisere det militære forsvar, lamme dets bevægelighed, hindre at det bringes på krigsfod og desorganisere hele samfundet. Det vil dog næppe være i en angribers interesse at foretage større ødelæggelser end højst nødvendigt, idet han da ikke senere kan udnytte vort produktionsapparat og vore militære anlæg m. v.

Det angreb, der skal sætte fjenden i besiddelse af vort land, kan føres frem ad tre veje:

De tre sandsynlige angrebsveje mod dansk område.

- Ad *luftvejen* ved hjælp af faldskærmstropper og tropper landsat med store transportfly, helikoptere og svæveplaner (glidere).
- Ad *søvejen* imod vore kyster. På fartøjer af alle kategorier fra oceangående handelsskibe til fiskerbåde og i specialbyggede landgangsfartøjer vil landgangsstyrkerne kunne bringes over Østersøen. Disse transporter vil blive beskyttet af krigsskibe og fly.
- Ad *vejen gennem Sydslesvig og op gennem Jylland*. Dette er den klassiske angrebsvej for landets fjender. Angrebet ad en eller flere af disse veje vil blive indledt samtidigt

Sovjetrussisk infanteri angriber støttet af kampvogne.

med eller umiddelbart efter de indledende bombardementer. Angrebet kan f. eks. udvikle sig således:

Omfattende landsætninger af tropper og materiel fra luften imod vigtige mål som f. eks. trafikknudepunkter og områder, hvorfra de andre angrebsstyrker kan hjælpes frem.

Disse første landsætninger efterfølges af landsætninger på vore kyster over brede fronter (50–100 km eller mere). Disse landsætninger kan påregnes at blive støttet af fly og af krigsskibenes kanoner og raketter. Taktiske atomvåben kan påregnes indsat. De specialbyggede landgangsfartøjer muliggør hurtig landsætning af tungt materiel, køretøjer og tungt skyts, direkte på den åbne kyst. På de forskellige landgangssteder vil de fjendtlige tropper strømme ind over kysten og op i land. Hurtigt vil de søge forbindelse med de styrker, der er landsat andre

Sovjetrussiske raketstyrker indfører hurtig landsættelse.

steder på kysten, for således at danne store, sammenhængende brohoveder. Samtidig hermed vil andre enheder trænge ind i land for at få forbindelse med de luftlandsatte styrker for hurtigt at kunne hjælpe dem med forsyninger og forstærkninger.

Derefter vil angriberen søge at nedkæmpe vort forsvar endeligt.

Dette angreb imod vore kyster må foretages under betydelige tekniske vanskeligheder, thi alt, tropper, materiel, forsyninger o.s.v., må transporteres over havet eller igennem luften for at blive landsat i områder, som ofte vil være under ild fra forsvarernes våben.

Betydeligt lettere vil angrebet kunne iværksættes over land imod det jyske fastland – hvis det da lykkes at nedkæmpe de tyske tropper, der spærrer adgangsvejene hertil. Lykkes det, vil angriberen med pansrede

styrker trænge op gennem halvøen. Voldsom ildkraft og materielindsats vil kendetegne angrebet. Taktiske atomvåben kan påregnes indsat for at tilintetgøre vore styrker og herigennem bane vejen for angrebsenhederne.

For kampen i almindelighed gælder det: Vore forsvarsstyrker må af hensyn til truslen fra fjendens atomvåben spredes ud i tynde formationer for at begrænse tabene mest muligt. Kan vi eller vore allierede blot true angriberen med samme slags våben, tvinges også han til at indtage spredte formationer. Er denne trussel ikke til stede, vil han

*Sovjetrussisk
langtrækkende raket.*

kunne koncentrere sine troppemasser efter behag og herigennem fejte vore spredte styrker til side.

I de efterfølgende kapitler vil der blive givet en beskrivelse af vort forsvar og dets betingelser for at imødegå et angreb af den ovenfor beskrevne art. Det skal understreges, at forsvaret af i dag ikke blot omfatter de militære styrker, men er et totalforsvar tillige omfattende det civile beredskab og det psykologiske forsvar. Forsvaret af i dag kræver ikke alene militær kraft, men nok så meget beslutsomhed fra hele folket. Betydningen af en sådan beslutsomhed så man eksempelvis tydeligt under blitzen mod London i efteråret 1940. Har vi denne beslutsomhed og selvopholdelsesdrift, og viser vi det udadtil, vil chancen for, at en eventuel fjende tøver med at angribe os, være større.

Forsvaret er sammensat af følgende værn:

Hæren.

Søværnet.

Flyvevåbnet.

Hjemmeværnet.

Hver for sig har værnene en række opgaver, der skal løses. Intet af værnene er dog sig selv nok. Først igennem en koordinering af deres indsats bliver det muligt at udvikle det enkelte værns fulde kraft. En hær og et søværn uden flyvevåben vil hurtigt blive lammet af fjendens fly. Et søværn er nødvendigt for at forsvare vore farvande og for at dække vore udstrakte kyster. Herigennem lettes også landforsvaret. Uden en hær, som kan nedkæmpe de fjender, der trænger ind over grænserne eller ind over vore kyster, vil både flyvevåben og søværn hurtigt miste de baser, uden hvilke de ikke effektivt kan operere i dansk område. Endelig skal det allesteds nærværende hjemmeværn bl. a. overvåge hele vort territorium og herved medvirke til, at de øvrige værn kan indsættes på rette sted og til rette tid. Endvidere vil hjemmeværnet løse en række lettere kampopgaver, hvilket gør det muligt at koncentrere de andre værn om de vanskeligste og vigtigste opgaver.

Selv om man således må opfatte vort forsvar som et hele, vil af overskuelighedsgrunde de enkelte værn blive behandlet hver for sig. Det er da også af overskuelighedsgrunde, at de opgaver, som i tilfælde

Sovjetrussiske atomkanoner til parade på den røde plads.

af angreb på Danmark skal løses af de militære værn, her nævnes værn for værn – uden at rækkefølgen er udtryk for nogen prioritering.

Følgende opgaver vil først og fremmest blive løst af *hæren*:

- Overvågning af vort landområde.
- Nedkæmpning af fjendtlige styrker landsat fra søen.
- Indkredsning og nedkæmpning af fjendtlige styrker landsat fra luften.
- Afvisning af et fjendtligt angreb imod den jyske halvø.
- Igennem forsvaret af dansk territorium dækning af de baser, som er nødvendige for de øvrige værns og vore allieredes indsats.

Følgende opgaver vil først og fremmest blive løst af *søværnet*:

- Overvågning af de danske farvande.
- Bekæmpelse af fjendens søstridskræfter og søtransportenheder.

- Udlægning og bevogtning af minespærringer i gennemsejlingsfarvandede.
- Evakuering og beskyttelse af den danske handelsflåde.
- Beskyttelse af forbindelseslinier over søen.
- Formering af en redningstjeneste.

Følgende opgaver vil først og fremmest blive løst af *flyvevåbnet*:

- Overvågning af luftrummet over Danmark.
- Sikring af luftrummet over Danmark for herved at hindre fjendens angreb på civile og militære mål.
- Deltagelse i modangreb imod fjendens baser m. v. for så tidligt som muligt at svække fjendens angrebskraft.
- Støtte til hærens og søværnets kamp.
- Fremskaffelse af oplysninger om fjenden gennem flyfotografering m. v.
- Udførelse og sikring af transporter i luften for flyvevåbnet selv og for de øvrige værn og civile institutioner.
- Formering af en eftersøgnings- og redningstjeneste.

Følgende opgaver vil først og fremmest blive løst af *hjemmeværnet*:

- Overvågning af det danske område i forbindelse med de øvrige værn.
- Sikring af de øvrige værns mobilisering.
- Første indgriben imod og indkredsning af fjendtlige landsætninger.
- Bevogtning af vigtige objekter imod sabotage og angreb fra små, fjendtlige styrker.
- Støtte af de øvrige værns operationer.

Vi må have sikkerhed for, at alle disse opgaver løses hurtigt og effektivt, såfremt det bliver nødvendigt, uanset hvor kaotisk situationen er. Alle må kende deres opgaver på forhånd. Grundlaget for de militære værns indsættelse må naturligvis gives af de øverste politiske myndigheder. Dette grundlag er til stede i dag i modsætning til, hvad der var tilfældet før besættelsen i 1940, idet der er udstedt følgende forholdsordre til de militære værn:

Ni Frederik den Tjende.

af Guds nåde konge til Danmark.

de Venders og Goters, hertug til Slesvig, Holsten,

Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg.

gør vitterligt: Vi anordner følgende:

I tilfælde af angreb på dansk territorium eller på dansk militær enhed uden for dansk territorium skal de angrebne styrker ufortøvet optage kampen, uden at ordre afventes eller søges indhentet, selv om krigserklæring eller krigstilstand ikke er de pågældende chefer bekendt.

Dersom forsvarets styrker ikke inden angrebet er bragt op på fuld krigsstyrke, er ethvert angreb på Danmark udefra eller på dets forfatningsmæssige myndigheder at betragte som ordre til mobilisering.

Hjemmeværnet møder uopholdeligt som bestemt ved »Hjemmeværnet på plads«.

Der må forventes ved krigsudbrud og under krigstilstand at ville fremkomme falske ordrer og meddelelser til befolkningen og til mobiliserende eller kæmpende styrker.

Ordrer om ikke at mobilisere eller ikke at gøre modstand eller afbryde påbegyndt mobilisering eller kamp må derfor ikke adlydes, før der foreligger fornøden visshed for, at ordren er udstedt af dertil kom-

petent myndighed. Ordre fra forfatningsmæssige myndigheder, der er taget til fange, eller som af fjenden er sat ud af funktion på anden måde, skal ikke adlydes.

Angrebne enheder eller enheder i nærheden af angrebne enheder sætter uden at afvente ordre omgående alle til rådighed stående midler ind i kampen. Isolerede styrker skal, under energiske forsøg på at synke fjendens fremrykning mest muligt og tilføje ham størst mulige tab, søge forbindelse med andre kæmpende danske eller allierede enheder.

Kampen skal, selv om styrkerne kæmper isoleret, føres med største energi for derved at skaffe tid til at organisere styrker i eller uden for området.

Kampen skal fortsættes, selv om fjenden truer med repressalier for at bevæge vore styrker til overgivelse. Bliver det uomgængelig nødvendigt at opgive et landområde til fjenden, skal styrkerne gøre, hvad der er muligt for at nå frem til forsvarskampen på andre frontafsnit.

Chefer for enheder m. fl. træffer, når angreb er erkendt, alle foranstaltninger til at forøge deres enheders fredsstyrke i overensstemmelse med de gældende bestemmelser og søger snarest kampen vendt fra forsvar til angreb.

5. kolonnevirksomhed skal bekæmpes. Politiet vil på dette område bistå de militære myndigheder. Våben og andet krigsmateriel må aldrig falde i fjendens hånd i brugbar stand.

Militært personel — hvad enten det er tjenstgørende, afskediget (men endnu mødepligtigt ved mobilisering), hjemkommanderet eller hjemsendt — skal, når angreb på Danmark erfares, ufortøvet og uden at afvente ordre om mobilisering give møde som befålet ved designeringskrivelse eller på den i soldaterbogen (orlogsbogen) indklæbde røde eller gule mødebefaling.

Såfremt landet bliver delvis besat af angriberen, skal alle, der ikke kan nå frem til deres egen afdeling, tilslutte sig andre kæmpende danske eller allierede enheder.

Af det personel af værnene, der er overført til hjemmeværnet, skal de, der i fredstid er iklædt og udrustet, møde som bestemt ved »Hjemmeværnet på plads«. Det øvrige personel af værnene, der er overført til hjemmeværnet, skal derimod afvente nærmere ordre.

DANMARKS FORSVARSMULIGHEDER

Sovjetrussisk indøvelse af atomkrigsførelse.

Atlantpagten

For at forstå den dybere baggrund for Danmarks indtræden i NATO, er det nødvendigt at gå tilbage til mellemkrigsårene, hvor Danmark sammen med adskillige andre demokratiske stater satte sin lid til »Folkenes Forbund«. Smertelig erfaring skulle imidlertid vise, at menneskeheden trods alt måtte være for tilbagestående i udvikling til, at beslutninger, resolutioner og fordømmelser var tilstrækkelige til at standse brud på freden og den internationale retsorden. For sent indså demokratierne, at ord uden magtmidler bag sig var ude af stand til at standse angriberen og helt uden indflydelse på ofrets skæbne.

Den anden verdenskrig forøgede den almindelige reaktion mod vold og magtmidler til afgørelse af nationers tvistigheder. Som en naturlig konsekvens heraf opstod »De Forenede Nationer«. I fast overbevisning om, at FN ville være stærk nok til at bære en international retsorden og dermed være i stand til at sikre verdensfreden, indrettede de fleste lande i den vestlige verden deres udenrigs- og forsvarspolitik i overensstemmelse hermed. Millionhære blev demobiliseret og hjemsendt, og den herved frigivne arbejdskraft blev anvendt til hurtigst muligt at omskabe krigsindustrien til normalproduktion.

Det viste sig imidlertid, at de lyse forhåbningers politik førte til store skuffelser. Visse af verdensorganisationens medlemslande havde en så uforsonlig indstilling til bestræbelserne for at opbygge FN til en handlekraftig organisation med et kontrolapparat til bevarelse af freden, at FN's effektivitet og hele virke blev alvorligt truet.

Håbet om, at en ny æra skulle oprinde med internationalt samarbejde og gensidig forståelse inden for rammerne af FN, blegnede, og det stod efterhånden klart for Vestens demokratier, at »den kolde krig« havde afløst den tilsyneladende fred.

Den kommunistiske magtovertagelse i Bulgarien, Polen, Ungarn, Rumænien samt Czekoslovakiet, rystede Vesten og bragte tiden før anden verdenskrig i erindring, hvor Hitler havde drevet samme spil og opslugt land efter land, uden at det havde været muligt at gribe hindrende ind, fordi Vestens demokratier var splittede og nedrustede.

Den tanke opstod derfor, at såfremt de tidligere vestlige allierede atter kunne stå skulder ved skulder, ville den fælles opgave at sikre

freden kunne løses. Stod Vesten derimod fortsat splittet, kunne den enkelte stat kun udrette lidt og ville hurtigt kunne løbes over ende.

Under musketerernes devise: »Een for alle og alle for een,« opstod NATO. Et angreb på eet af medlemslandene skulle betragtes som et angreb rettet mod alle.

Fælles frygt og fælles forsvarsvilje fik Vestens lande til at søge sammen igen for i fællesskab at forsøge at skabe en fredsbevarende organisation, der gav medlemmerne mulighed for »Hver for sig og i fællesskab gennem stadig og effektiv selvhjælp og gensidig hjælp at opretholde og udvide deres individuelle og kollektive evne til at imødegå væbnet angreb«.

DANMARK I NATO

Efter befrielsen stod Danmark over for den store opgave at finde et grundlag for fremtidens udenrigs- og forsvarspolitik. Naturligt blev denne opbygget i nær tilknytning til FN og med opretholdelsen af Danmark som suveræn stat som mål. Snart måtte imidlertid også vi er-

Udfaldsvejene fra »Fredens hav« går gennem danske farvande.

Sovjetrussisk indøvelse af ABC-krigsførelse.

kende, at FN ikke ville være i stand til at beskytte os mod angreb og aggression.

Danmark kom derfor til at stå på skillevejen. Skulle vi fortsat holde os neutrale, eller var det nødvendigt at se os om efter forbundsfæller? Muligheden for, at vi kunne holde os neutrale, var ikke stor. Krigen havde vist, hvor lidt neutralitet er værd, og historien havde vist, at neutralitet som regel betyder afhængighed af øjeblikkets stormagt.

Et nordisk forsvarsforbund blev forsøgt oprettet i 1948, da kommunisterne tog magten i Tjecoslovakiet, men disse planer strandede. Herefter var vejen til NATO ikke lang. Man erkendte hurtigt, at et isoleret dansk forsvar hørte fortiden til, idet det ville være ude af stand til at give nogen reel sikkerhed, dersom en stormagt ville foretage en isoleret angrebsaktion mod os.

Det var således også for Danmarks vedkommende frygt for at stå alene, der i 1949 fik os til at blive medlem af NATO og derigennem for første gang i 150 år at kunne disponere over et ubetinget tilsagn om hjælp i tilfælde af krig. Samtidig betød medlemsskabet af NATO et afgørende brud med den neutralitetspolitik, Danmark havde ført i mere end en menneskealder, og fra visse sider vil man da også hævde, at tilslutningen til NATO har betydet såvel opgivelse af vor suverænitet som en øget risiko for at blive draget ind i en ny verdenskrig.

En vurdering i så henseende må naturligvis bero på en sandsynlighedsberegning på samme måde som ved enhver anden forsikringstegning. Et blik på Europakortet vil give et klart indtryk af Danmarks udsatte beliggenhed. Forlænges jerntæppet mod nord, går en sådan for-

*En forlængelse af jerntæppet
illustrerer Danmarks udsatte beliggenhed.*

længelse således midt op gennem Storebælt, hvorved Sjælland, Lolland, Falster og Bornholm kommer til at ligge bag jerntæppet.

For til fulde at forstå, hvor udsatte vi er, og hvorfor vi i alle tilfælde vil have ringe chance for at holde os uden for et eventuelt stormagtsopgør, er det nødvendigt at foretage en kortfattet analyse af Danmarks geografiske beliggenhed i forhold til østlige og vestlige stormagter og disses strategiske interesse i dansk område.

Masseindsats af skyts er endnu karakteristisk for sovjetrussisk angrebstaktik.

DANMARKS STRATEGISKE BETYDNING FOR ØST OG VEST

Kortet viser os med al tydelighed, at vor beliggenhed er en nøglestilling ved Østersøens port. Det kan derfor uden overdrivelse påstås, at dansk områdes største betydning er af *søstrategisk natur*.

Dette skyldes ikke mindst, at Sovjet efter anden verdenskrigs slutning har overtaget den tyske arv som stærkeste østersømagt. Efterhånden som spændingen mellem Øst og Vest øgedes og antog klar militær karakter, voksede også parternes interesse for det danske rum. Ganske vist ynder russerne at omtale Østersøen som »Fredens hav«, men de har dog ikke desto mindre anlagt og udbygget en række flådebaser langs den russisk kontrollerede del af Østersøkysten. Da Sovjet bl. a. råder over en stor flåde af oceangående undervandsbåde, hvoraf en betydelig del må påregnes at være baseret i Østersøområdet, vil det være næsten en livsbetingelse for Sovjet at få herredømmet over de danske gennemsejlingsfarvande med henblik på operationer i Atlanterhavet og anvendelse af Østersøkysten som baseområde. Dertil kommer, at Kielerkanalen ikke kan påregnes anvendt som udfaldsvej til Atlanterhavet, således som tyskerne kunne gøre det under anden verdenskrig.

Omvendt vil det være af vital interesse for NATO at kontrollere udgangsvejene fra Østersøområdet og herved hindre udbrydning af de russiske oceangående undervandsbåde og ikke mindst deres tilbagevenden til baseområderne ved Østersøkysten. Følgelig får begge parter i givet fald så afgørende både offensive og defensive interesser i dansk område, at Danmark ikke kan undgå at komme i brændpunktet i en eventuel krigs indledende faser. Dette uanset, om Danmark er neutral eller tilsluttet NATO.

Vi må således erkende, at hvor ubetydelige vore bæltter end kan synes på verdenskortet, så indtager de dog en stadigt vigtigere position i de strategiske overvejelser for såvel Øst som Vest. Den, der behersker bæltterne, vil nemlig, som tidligere nævnt, i en katastrofesituation kunne bestemme, om de sovjetrussiske oceangående undervandsbåde skal forblive i »Fredens hav« eller frit kan passere til Atlanterhavet, der efter alt at dømme atter i en eventuel ny krig må påregnes at blive et af de nøgleområder, hvor det endelige resultat afgøres.

Også *luftmilitært* ligger det danske område i søgelyset og dermed i skæringspunktet for stormagternes interesser. Muligvis vil første fase af et eventuelt opgør mellem Øst og Vest blive udkæmpet med strategiske atombomber, der i stor højde føres frem til målene i stormagternes indre, uden at dansk område direkte vil blive berørt deraf. Men allerede i næste fase vil vi komme i farezonen. Dette skyldes bl. a. ønsket om at skyde luftvarslingstjenesten, herunder specielt radarvarslingssystemet, så langt frem som muligt.

For Sovjet vil det betyde, at en beherskelse af den jyske vestkyst yder det sovjetrussiske luftforsvar mulighed for allerede på et tidligere tidspunkt at få varsel om indflyvning af vestlige luftfartøjer og raketter, hvilket vil forøge chancen for en nedkæmpning af disse, inden de når at få kastet deres farlige last over russisk område. Endvidere vil besiddelse af det danske rum yde mulighed for oprettelse af flyvepladser for jagere og afskydningsanlæg for luftværnsraketter og hermed ikke alene forøge muligheden for at afskære NATO's vitale forbindelseslinier i

Lufttankning af strategisk NATO-bombefly.

Nordsøen og Atlanterhavet, men også muligheden for at udstrække sit luftforsvar til det danske luftrum.

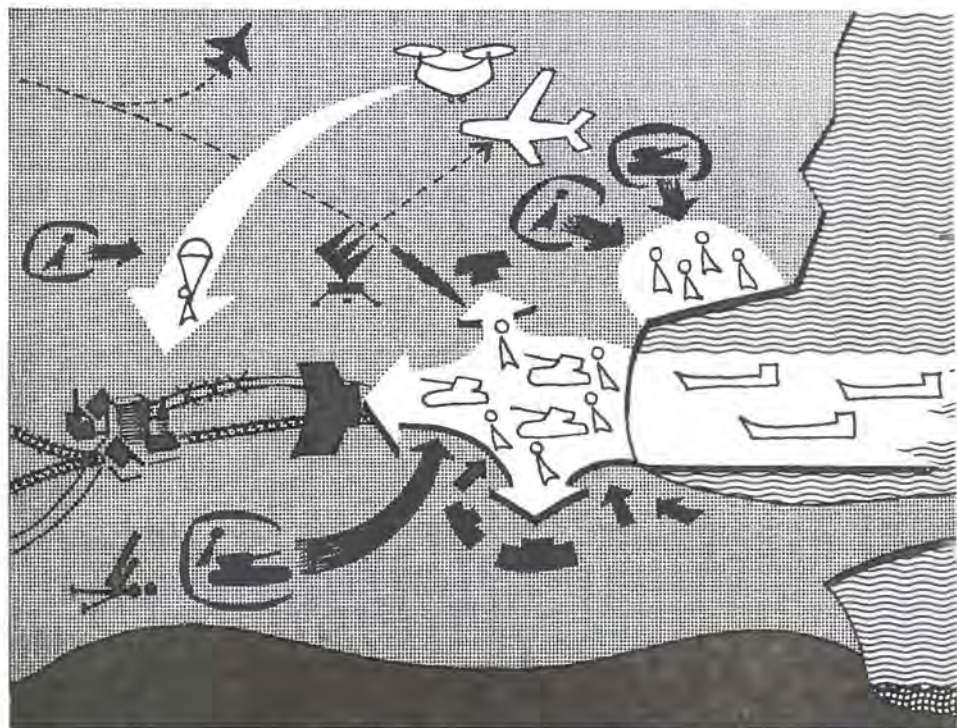
For Vesten er det af største værdi, at Sovjet ikke opnår ovennævnte luftmilitære fordele. Hertil kommer, at en fremskydning af de radarstationer, der skal varsle om atomangreb, til det danske luftrum, væsentligt vil bidrage til en styrkelse af det vestlige sikkerhedssystem.

For så vidt angår anvendelsen af raketter, kan det ikke nægtes, at den strategiske fjernkrigsførelses perspektiver er rykket også dansk område nærmere. Det må i denne forbindelse påpeges, at begge parter vil være interesseret i at få rådighed over baser i Danmark, særligt for mellemdistanceraketter, hvor en fremskudt placering af afskydningsanlæg væsentligt vil kunne øge præcision og rækkevidde ind over modstanderens område.

En sø- og luftmilitær udnyttelse af dansk område kræver imidlertid, at dette erobres og fastholdes. Dette kan i sidste instans kun ske ved et *landmilitært* angreb støttet af luft- og søstyrker. Den landmilitære interesse for såvel Øst som NATO er derfor nøje knyttet til spørgsmålet om både at erobre baseområder til videregående aktioner og at beherske de vitale gennemgangsveje for operationer i større sammenhæng til lands, til søs og i luften.

I denne forbindelse må der peges på den betydning, besiddelsen af dansk område har for begge parter som *flankesikring*. For Sovjet vil det give en sikring af den nordlige flanke i Tyskland, idet det vil hindre NATO i fra dette område at gennemføre land- og sømilitære operationer mod de russisk kontrollerede områder af Østersøkysten og i Øst-Tyskland samt true et sovjetrussisk fremstød mod Vesteuropa.

For NATO ville et sovjetrussisk kontrolleret dansk område betyde en alvorlig trussel mod forsvaret af Nordtyskland. Hvilken betydning dette ville kunne have for en krigs endelige forløb, er det vanskeligt at udtale sig om, men et fingerpeg får man gennem en erkendelse af, at både østlige og vestlige eksperter går ud fra, at brændpunktet for landmilitære operationer i Europa vil komme til at ligge i Tyskland. Da Danmark strategisk er knyttet til dette område, vil det være letsindigt at drømme om, at krigen i givet fald ville gå vor dør forbi – *uanset alle vore eventuelle forsikringer om absolut neutralitet*.

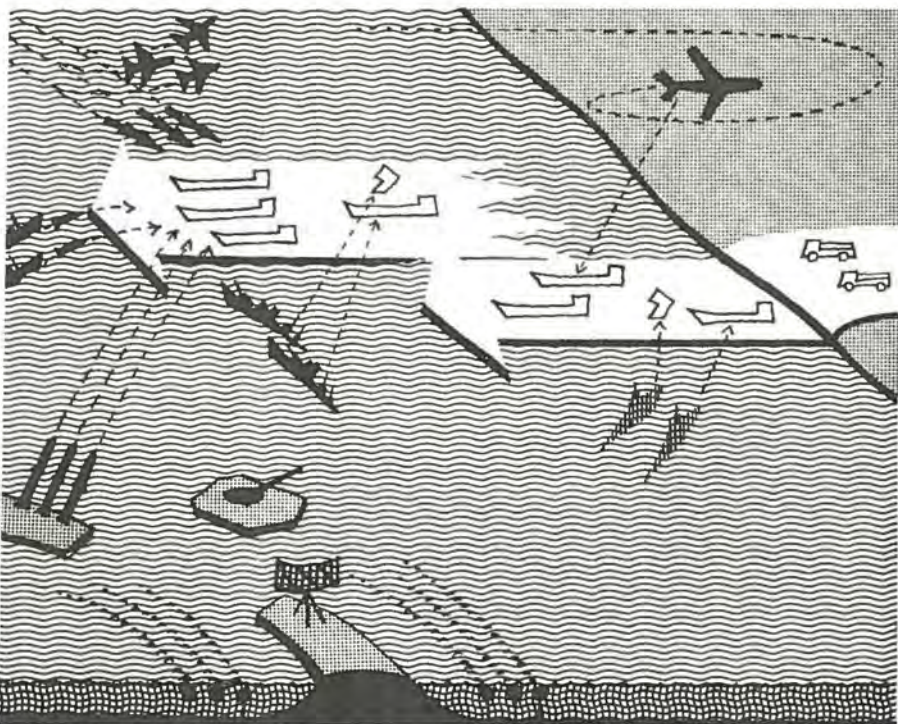

Skematisk fremstilling af invasionsforsvar.

En nøgtern vurdering af den totale krigs vilkår og den våbentekniske udvikling siden anden verdenskrig sammenholdt med en vurdering af vor strategiske betydning for Vest og Øst, fik derfor vore ansvarlige ledere til på anden måde at søge den maksimalt opnåelige sikkerhed for Danmarks beståen som fri, demokratisk nation.

Dette skete ved Danmarks tilslutning til NATO. Vi har dermed opnået den sikkerhed, som et aktivt medlemskab af en stærk, politisk, militær og industriel alliance giver.

Men for helt at undgå eventuel misforståelse må det efter ovennævnte fremhæves, at NATO er et kollektivt forsvarssystem blottet for

aggressive hensigter og *udelukkende* med det formål at hindre krig. Yderligere bør understreges, at *dansk forsvarspolitik fortsat bestemmes suverænt af vor regering og folketing.*

Ved Danmarks tilslutning til NATO er målsætningen for dansk udenrigs- og forsvarspolitik ændret radikalt fra isoleret neutralitet til aktivt bidrag til *opretholdelse af international fred og sikkerhed.*

Ved vort aktive bidrag har vi tillige i fredstid opnået en præventiv sikkerhed mod en isoleret aggression. En angriber vil vide, at startes et angreb på Danmark eller øves der politisk eller militær pression mod os, vil dette opfattes som en handling rettet mod NATO.

Alene denne store præventive sikkerhed i fredstid gør medlemsskabet af NATO langt at foretrække for en neutralitetspolitik uden nogen form for sikkerhed.

Ikke på trods af, men på grund af vor tids frygtelige udvikling af krigsmidlerne er der gennem Danmarks medlemsskab af NATO skabt en realistisk baggrund for Danmarks forsvar i atom- og raketaldren.

Kun herved er vi i stand til at efterleve den primære målsætning, *at hindre, at et angreb på Danmark overhovedet bliver risikeret.*

ATLANTPAGTENS ORGANISATION

Da pladshensyn ikke tillader en tilbundsgående beskrivelse af hvert enkelt led i den effektive, men komplicerede forsvarsorganisation, der er opbygget siden 1949, er det mest praktisk at give en orientering gennem en række illustrationer og oversigter suppleret med de nødvendige kommentarer.

Det nordatlantiske råd (Rådet) er NATO's højeste myndighed. Det er sammensat af politiske repræsentanter for samtlige 15 medlemslande. Da disse er suveræne stater med lige rettigheder, kræves der enstemmighed for alle beslutninger. Rådets fornemste opgave bliver således at koordinere 15 nationers politiske og militære indsats, alt under hensyntagen til det, der må skille som følge af geografisk beliggenhed, politiske interesser og historiske forudsætninger.

Under rådet findes en række faste komiteer, der forbereder de enkelte sager før rådsbehandlingen.

Det centrale organ er *sekretariatet*, der ligesom i FN ledes af en

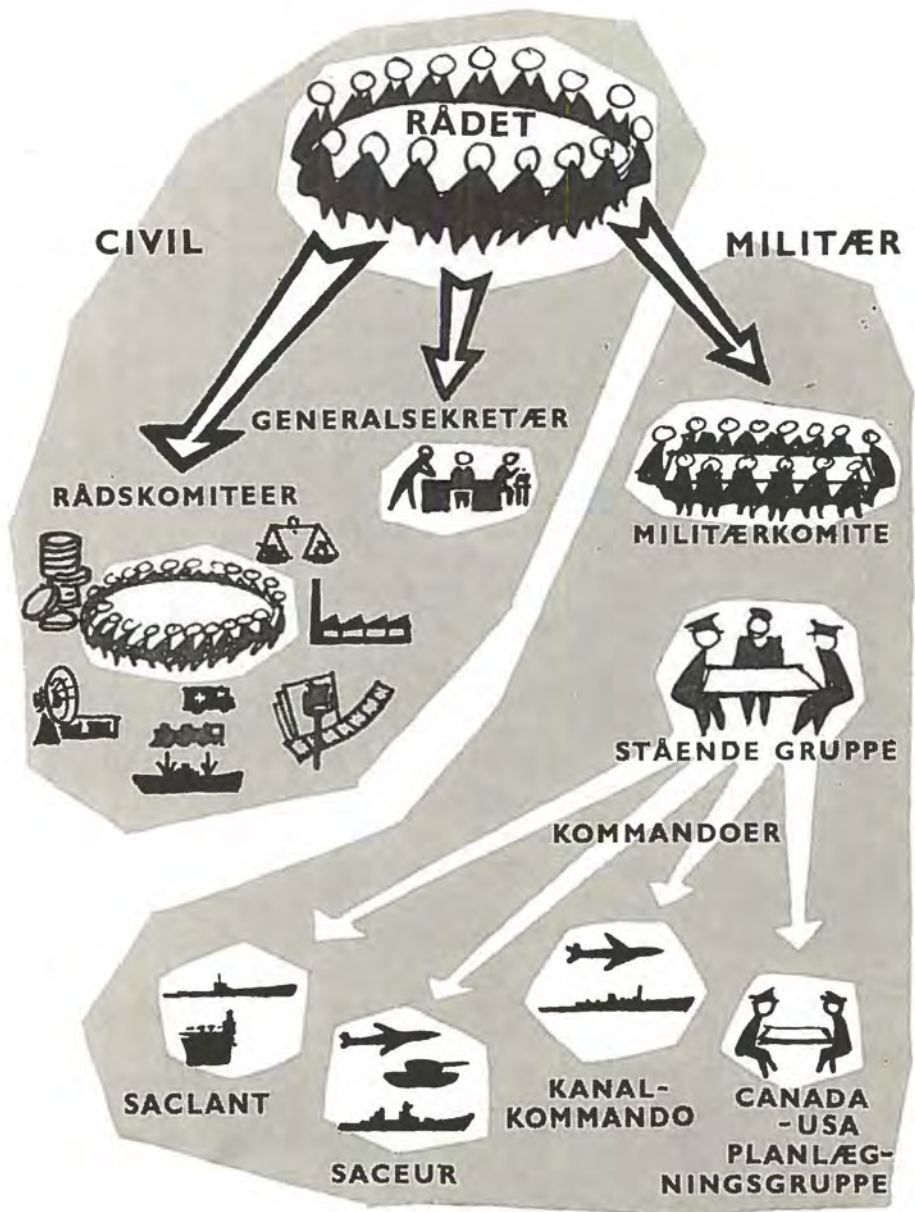

Tidligere betød en forhandling mellem 15 uafhængige regeringer, at der skulle føres 105 tosidede diskussioner.

I dag løses lilles problemer i NATO ved mangesidede diskussioner omkring Rådets bord.

NATO'S ORGANISATION

generalsekretær og er inddelt i forskellige afdelinger for de respektive sagsområder, såsom *politik, økonomi, informationstjeneste, produktion og forsyningstjeneste, videnskabelig rådgivning, civilt beredskab m. v.*

Den militære sektor

Direkte under rådet er udbygget et omfattende militært kommandoapparat.

Militærkomitéen er NATO's øverste militære myndighed. Den er sammensat af de enkelte medlemslandes forsvarschefer. Dens opgave er at være rådgivende for rådet og at give de underordnede militære myndigheder vejledning og direktiver for NATO-forsvarets opbygning.

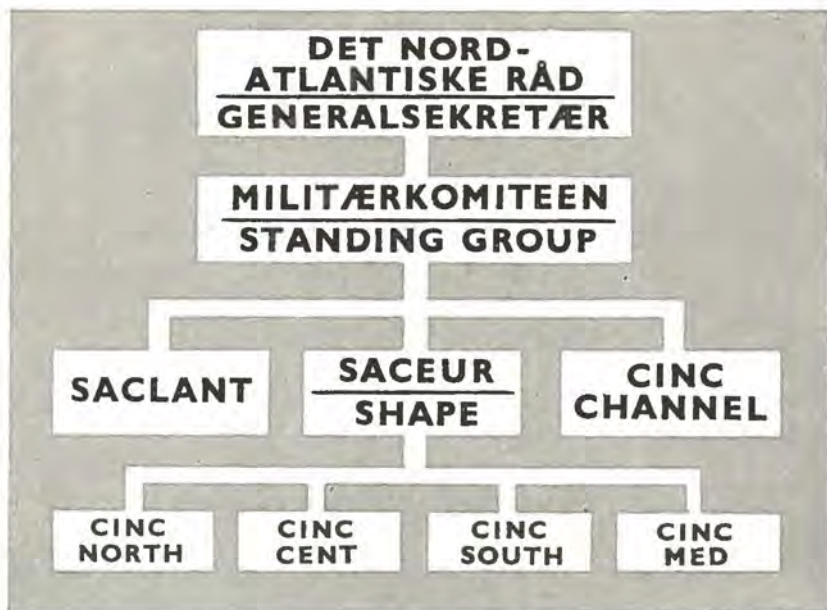
Komitéen har to permanente organer. Disse er *Militærrepræsentanternes Komité* og den såkaldte »*Stående Gruppe*«. Den førstnævnte komité fungerer som bindeled mellem de enkelte medlemslandes regeringer og nationale forsvar og NATO's øverste militære ledelse. Komitéen skal endvidere sikre gensidig orientering.

Den *Stående Gruppe* er militærkomitéens udøvende organ og består af et antal NATO officerer og andet personel, der har hovedkontor i Washington. Gruppen er ansvarlig for udarbejdelsen af NATO's forsvarsstrategi, ligesom den giver strategisk vejledning til underordnede myndigheder og samordner forsvarsplanlægningen ved disse. NATO's forsvarsakademi i Paris er underlagt gruppen. Standardisering af udrustning og taktiske metoder og rådgivning for aeronautisk forskning og udvikling er blandt gruppens sekundære opgaver.

Under den »*Stående Gruppe*« hører tre kommandoer og en regional planlægningsgruppe for Canada-USA. Af disse skal nærmere omtales de to kommandoer, der har særlig relation til Danmarks forsvar, nemlig

- *Den øverstbefalende for Europa (SACEUR)*
- *Den øverstbefalende for Atlanterhavet (SACLANT)*

SACEUR har i krigstid ansvaret for forsvaret af NATO-landenes landområde fra Nordafrika til Nordkap, fra Atlanterhavskysten til jerntæppet i øst og kontrollerer og leder således helt eller delvis alle land-, sø- og luftoperationer i dette område med henblik på forsvaret af Europa.

NATO's militære kommandoorganisation.

I *fredstid* er han ansvarlig for planlægningen af NATO-forsvaret i det europæiske rum og for organisationen af de styrker, han vil få kommandoen over i krigstid, således at de er samarbejdet til een samlet forsvarsstyrke.

SACEUR's hovedkvarter ligger i Paris og benævnes *SHAPE*. Det omfatter et stort antal officerer og andet personel fra alle NATO-medlemslande.

SACEUR har ret og pligt til at henvende sig *direkte* til medlemslandenes regeringer og de nationale forsvarschefer, idet han er underlagt de nationale militære myndigheder, repræsenteret ved Militærkomitéen, der atter er underlagt det nordatlantiske *civile* råd. For at sikre en snæver og solid kontakt, har hvert medlemsland en fast national militær repræsentant ved *SHAPE*. Denne har til opgave at varetage de nationale interesser og anskuelser efter direktiver hjemmefra.

NATO's militære styrker i Europa inddeles i tre kategorier:

- 1) Styrker, der er *afgivet* til NATO og underlagt SACEUR allerede i fredstid,
- 2) styrker, der er *udpeget til at underlægges SACEUR ved krigsudbrud* eller lignende,
- 3) styrker, der *forbliver under national kommando*.

For Danmarks vedkommende er ingen styrker afgivet til NATO i fredstid. Ved krigsudbrud eller kupforsøg underlægges *fly- og flådestyrker* samt *hærens feltstyrker* SACEUR, mens *lokalforsvar* og *hjemmeværn* forbliver under national kommando undtagen i de områder, der direkte berøres af operationerne.

Af de under SACEUR underlagte kommandoer har især organisationen af Nordregionen (*AFNORTH*) interesse for Danmark.

Chefen for Nordregionen er en britisk general og benævnes CINC-NORTH. Generelt kan siges, at han har ansvaret for forsvaret af Norge, Danmark, Slesvig og Holsten med omliggende farvande og luftrummet derover, hvorfor såvel fly- som flåde- og landstyrker er underlagt ham. I denne forbindelse skal fremhæves, at en samlet ledelse af fly- og flådestyrker er mulig og fordelagtig, idet den giver mulighed for en smidig samordning af de samlede styrker. Ved at have rådighed over samtlige flystyrker er CINC-NORTH i stand til at gribe ind og skaffe forstærkning frem til de kritiske punkter i forsvaret.

For at skabe en hurtigt, sikkert og effektivt virkende kommandoorganisation under enhver tænkelig form for krigsførelse, konventionel som atomar, er AFNORTH fornylig blevet reorganiseret. Behovet for denne genordning er opstået dels ved de sidste års tekniske udvikling, dels ved opdelingen af AFNORTH i selvstændige kommandoer, hvoraf den dansk-tyske enhedskommando er den, der har speciel interesse for os, og som senere i dette afsnit skal gøres til genstand for nærmere omtale.

Under den nye organisation er chefstillingerne for henholdsvis fly- og flåde- og landstyrkerne nedlagt og erstattet med stedfortrædere i CINC-NORTH's stab. På denne måde samles alle tråde i CINC-NORTH's

Gennem landsætningsøvelser afprøves undsætningsoperationer til truede områder.

hånd. Herved opnås dels en bedre kontrol med alle sider af de militære operationer, dels en forenklet og dermed en hurtigere og sikrere kommandoføring over alle styrker i AFNORTH end hidtil. Dette har ikke mindst betydning for afgørelsen af, hvilke former for krigsførelse, der skal vælges som følge af de politiske beslutninger, der måtte blive truffet.

Cheferne for nordregionens forskellige områder råder således over de dem underlagte hær- og flådestyrker samt den flystøtte, som CINC-NORTH i en given stand vil være i stand til at yde dem.

SACLANT har sin kommandostation i Norfolk, Virginia. I modsætning til SACEUR har han ikke i fredstid en permanent styrke. Derimod tilrettelægger han årligt et intensivt træningsprogram, der har til opgave at arbejde de implicerede 8 medlemsstaters flådestyrker sammen til en effektiv NATO flådestyrke.

I tilfælde af krig har SACLANT kommandoen over samtlige flådestyrker inden for et område, der strækker sig fra Nordpolen til Krebsens vendekreds, og fra Amerika til de europæiske og afrikanske kyster. De forenede flådestyrker er i dag større og kraftigere end samtlige de flåder, der deltog i den anden verdenskrig. I sin slagstyrke, bestående af moderne hangarskibe, råder kommandoen over en atomkraft af en hidtil ukendt ødelæggende kraft. Det er indlysende, at hangarskibet har en stor fordel fremfor stationære flyvepladser, idet det ikke vil være muligt for fjenden i forvejen at indstille sine raketbatterier imod det som følge af dets stadige bevægelser.

Samarbejde og fælles støtte mellem SACEUR og SACLANT er absolut væsentligt. Masseforsyningerne fra USA og andre oversøiske områder til Europa er nødvendige for, at en total forsvarskamp i NATO's europæiske område vil kunne gennemføres med held. Heraf følger, at det er af afgørende betydning, at NATO's livslinie, hvilket vil sige skibsruterne over Atlanterhavet, holdes intakt.

NATO'S MÅLSÆTNING OG PRIMÆRE OPGAVE

NATO's primære opgave som *forsvarsalliance* er at virke krigsforebyggende derved, at det gøres klart for eventuelle angribere, at alliancen har *vilje og midler* til at imødegå ethvert forsøg på at erobre områder fra medlemslandene. For effektivt at være i stand til at løse denne opgave, må NATO allerede i fredstid opretholde et forsvar af en sådan styrke, at en angriber ikke lades i tvivl om, at ethvert angreb omgående vil blive mødt med sådanne modforanstaltninger, der skønnes nødvendige for at bevare alliancen ubruds.

Sammenfattende kan anføres, at NATO's medlemslande ønsker fred, men *ikke fred for enhver tænkelig pris*. NATO vil være medbestemmen-
de for, hvor dyrt en angriber skal betale for at bryde freden.

Skjoldet

Til løsning af NATO's forsvarsopgaver er der siden 1949 skabt en stadigt stærkere, sammenhængende forsvarslinie ned gennem Europa

fra Nordkap til Middelhavet. Denne forsvarslinie, der i princippet er opbygget af de europæiske medlemslandes egne styrker til forsvar af eget territorium, benævnes i NATO's politiske og militære sprog »Skjoldet«.

For at kunne »løfte et skjold« til forsvar, må NATO til stadighed råde over stående styrker bestående af fly-, hær- og flådestyrker, hvortil de enkelte medlemslande bidrager efter deres evne og i overensstemmelse med de krav, som deres geografiske beliggenhed stiller til dem. Disse styrker må for at kunne løse deres opgave have et højt beredskab

og være udstyret med de mest moderne våben, køretøjer og udrustning, ligesom taktiske atomvåben må være til rådighed. Samtidig med at skjoldstyrkernes dækningsstyrker opretholder et højt beredskab, er der skabt mulighed for at supplere skjoldet med *reservestyrker*, der i ly af de stående styrker hurtigt kan mobiliseres og sættes ind til forstærkning af disse.

Skjoldstyrkernes primære opgave er at danne bolværk mod en angribers kupforsøg eller en angribers forsøg på et bredt anlagt angreb på eet eller flere NATO-lande for at erobre og besætte disse.

Skulle en egentlig angrebshandling, stor eller lille, bevidst eller ved en fejltagelse forårsage en lokal episode, har NATO yderligere den mulighed, at der ved hjælp af »Skjoldet«s konventionelle styrker kan *skabes en pause* i begivenhederne. En sådan pause ville give NATO chance for en sidste forhandling med angriberen og stille denne over for at skulle træffe en *bevidst* beslutning om at fortsætte angrebet og dermed starte en altødelæggende atomkrig.

NATO's strategi om »begrænsede krige« indebærer, at en lokal angrebshandling ikke automatisk behøver at udløse det samlede NATO forsvar. Ved kun at indsætte netop så store styrker, at det fjendtlige fremstød i dets indledende stadium kan standses med sikkerhed, søger skjoldstyrkerne på stedet at holde den opståede situation *begrænset*.

Strategien om »de begrænsede krige« betyder ikke, at NATO vil overlade det til hvert enkelt land at forsvare sig selv og vil vige tilbage for et angreb, der ikke skønnes at være indledning til en tredje verdenskrig, men at NATO vil reagere med det tilstrækkelige minimum af styrke for at begrænse konflikten såvel geografisk som med hensyn til de anvendte midler.

For at løse sin opgave og efterleve strategien om »begrænsede krige«, må skjoldet være således uddannet og udrustet, at det *hurtigt* og *sikkert* kan træde i aktion. Først med konventionelle våben, hvor disse er tilstrækkelige i den pågældende situation. Derefter med taktiske atomvåben, hvis situationen nødvendiggør brugen af disse.

Skjoldet skal ved sin tilstedeværelse være synligt for en fredsforstyrer og markere NATO-landenes vilje til at modstå angreb. Det skal gøre en angriber klart, at der ved et angreb ikke kan forventes hurtige

*Skjoldets konventionelle styrker skal kunne skabe »begrænsning«
i kamphandlingerne.*

og store indledende militære resultater, som vil kunne løbe NATO's forsvar over ende. Skjoldet skal sikre mod, at en fredsforstyrrelse, ved kupagtige begrænsede angreb eller ved politisk afpresning støttet til militære trusler i fredstid hurtigt og uden kamp, kan besætte dele af NATO-landene og således stille NATO over for en fuldbyrdet kendsgerning i håb om, at NATO ikke vil bringe atomvåben i anvendelse.

Stærke konventionelle styrker i skjoldet er derfor den bedste garanti for, at atomvåbnene ikke anvendes. Ved at forstærke de konventionelle styrker i skjoldet hæver man »atomtærsklen« og skaber forøget mulighed for at undgå en atomkrig.

At en kæde, som bekendt, ikke er stærkere end det svageste led, er et alvorligt memento for ethvert NATO-land og især for de lande, der kun afgiver konventionelle styrker til »Skjoldet«, idet evnen til at løse den krigsafskrækkende opgave eller til effektivt at imødegå lokale angrebshandlinger står i direkte forhold til de konventionelle styrkers effektivitet og beredskab i det pågældende område.

For at skabe mulighed for en hurtig forstærkning af kritiske steder i skjoldforsvaret, har SACEUR i de sidste år påbegyndt organiseringen af en *central reserve*. Denne er opbygget som en stærk mobil styrke, der hurtigt kan flyves eller sejles til ethvert truet sted inden for NATO-forsvaret i SACEUR's område. Den kan om nødvendigt støttes af enheder med taktiske atomvåben samt af sø- og flystyrker. Ved at have udpeget de fornødne luft- og søtransportmidler er den nødvendige strategiske bevægelighed sikret.

Denne centrale reserve har ikke blot betydning som en forstærkning af det samlede NATO-forsvar, men også som en krigsforebyggende faktor ved at demonstrere NATO-solidariteten. En angriber må således erkende, at han ikke blot risikerer modstand af de lokale styrker, hvor et angreb forsøges, men tillige hurtigt modstand af NATO's mobile reserve.

Sværdet

NATO's strategi er baseret på, at »Sværdet« – hvis nødvendigt, men også kun da – må træde til med sine kraftfulde elementer bestående af det amerikanske og britiske strategiske luftvåben (SAC og BOMBER COMMAND) samt dele af NATO's flådestyrker, såfremt »Skjoldet« ikke kan dæmme op for en aggression.

Sværdstyrkerne er i hele opbygningen baseret på fremførelse af atomvåben af forskellig art og dermed et svar på den stadigt voksende østlige rakettrussel.

De strategiske flystyrker

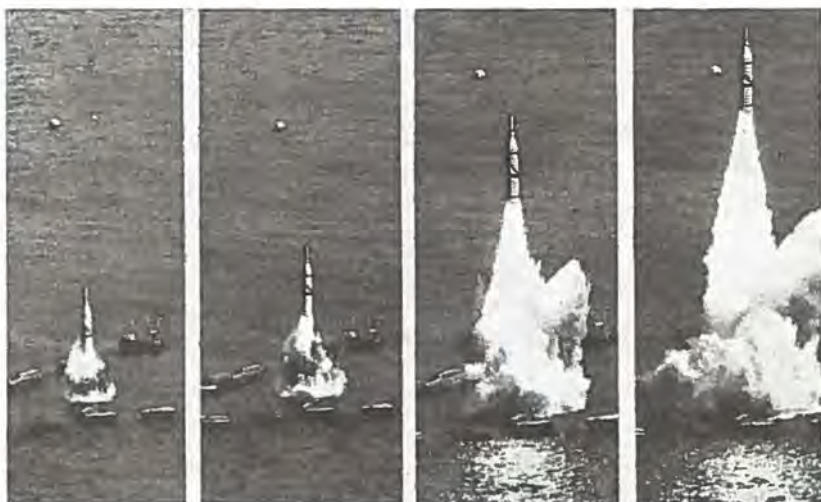
De strategiske flystyrker består af et stort antal tunge bombefly ladet med atom- og brintbomber, suppleret med et antal amerikanske interkontinentale raketter og et antal mellemdistanceraketter placeret i forskellige områder i Europa og i Asien. De interkontinentale raketter omfatter *Atlas*, *Titan* og *Minuteman*. Den sidste fortjener særlig omtale, idet den er meget driftssikker i teknisk henseende og kan udløses på kort tid (heraf navnet). Den opstilles i underjordiske siloer, hvorfra den affyres, og er i stand til med stor præcision at ramme alle krigsvigtige mål i Østblokken.

*Minuteman nedgraves
i usårlige
underjordiske
siloeer.*

De interkontinentale raketter har i de sidste år gennemgået en betydelig udvikling. Fra opstilling i åbne, sårbare ramper er man gået over til opstilling i bevægelige ramper eller i underjordiske siloeer, hvor raketterne er usårlig for fjendtligt raketangreb.

Hermed er opnået, at »Sværdet«s raketter ikke kan ødelægges ved et angreb med raketter og bombefly. Et stort skridt i retning af sikkerhed er herved opnået. En af bevæggrundene for at starte et overraskende raketangreb er tillige elimineret, da det må påregnes, at »Sværdet«s gengældelsesapparat i det væsentlige vil være intakt efter et overraskelsesangreb. Ligeledes er der skabt stor sikkerhed mod krig ved en fejl-

Polarisraket afskydes fra neddykket ubåd.

vurdering eller fejltagelse, fordi det ikke haster med at trykke på raketknapperne i tilfælde af et varsel om raket- eller atombombeangreb, der ikke er blevet bekræftet og kan være falsk, eller i en akut situation, hvor man frygter angreb fra modparten. NATO har fået tid til at undersøge alarmen eller varslet til bunds og kan derefter i ro træffe den rigtige beslutning.

Det strategiske luftvåben opretholder til stadighed et så højt beredskab, at det i realiteten er krigsberedskab. I hver af døgnets timer er eksempelvis et antal strato-jetfly fra SAC på vingerne lastet med brint- og atombomber. Yderligere er halvdelen af SAC's øvrige gengældelsesfly dag og nat parat til at gå i luften med deres dødbringende last med 15 minutters varsel, hvilket svarer til det varsel, som fjernvarslings-systemet kan give. Fra baser i Stillehavet, Japan, Alaska, Arktis, Afrika og fra Europa vil disse fly supplere den uophørligt krydsende eskadre. Hvert fly har sit nøje udpegede gengældelsesmål dybt inde i angriberens område. Målene kan være f. eks. baser for bombefly og raketter, industricentre eller militære anlæg af betydning for en offensiv operation.

Polaris-ubådene

Et andet vigtigt middel til at opretholde magtbalancen mellem Øst og Vest er flådestyrkernes hangarskibe, der medfører bombemaskiner med atom- og brintbomber, samt de atomdrevne undervandsbåde med Polaris-raketter. Bemærkelsesværdigt er det, at disse atomdrevne un-

*Minuteman under
affyring.*

dervandsbåde kan holde søen i 2 år uden at søge havn og er i stand til at medføre 16 »Polaris-raketter«, der kan udskydes selv fra neddykket position. Rækkevidden er ca. 3000 km og således væsentlig større end de gængse mellemdistanceraketter. Disse bevægelige affyringsramper for raketter med atomladning er lidet sårbare, uhyre svære at lokalisere og næsten umuligt at uskadelliggøre med raketter.

Et meget omfattende sikkerhedsnet er skabt med det formål at hindre en skæbnesvanger fejltagelse. Et af de vigtigste led heri er den kæde af radarstationer, der i Europa våger over NATO's sikkerhed. Langs hele denne radarkæde registreres ethvert luftfartøj langt ind over jerntæppet. Mistænkelige bevægelser, herunder også raketter og fjernstyrede våben, vil øjeblikkeligt rapporteres og give NATO's sværdstyrker et rimeligt varsel.

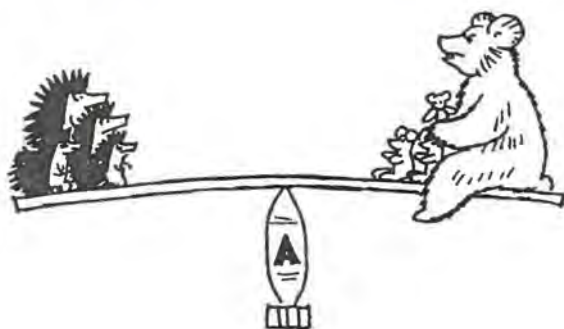
Man har lov til at fremhæve, at »Skjoldet« og »Sværdet« i snævert samarbejde supplerer hinanden på en sådan måde, at en angriber må erkende, at et angreb på NATO kan være ensbetydende med, at angriberen selv bliver draget med i den afgrund af ødelæggelse og rædsel, som en ny verdenskrig indebærer.

B-52 i beredskab på en SAC-flyveplads.

Vel vidende, at et angreb på et hvilket som helst NATO-land kan betyde øjeblikkelig effektiv gengældelse, vil angriberen være tvunget til at koncentrere betydelige styrker for at bryde »Skjoldet«. Herved overtrædes imidlertid atomkrigens første bud, der dikterer *spredning* med den hensigt at undgå at udgøre et atommål. Samtidig kan »Sværdet« fra alle retninger ramme angriberens hjerte, hvilket vil sige baser for raketter og bombefly, industricentre og byer.

Uden overdrivelse kan det således med rette hævdes, at »Skjoldet« og »Sværdet« hver for sig og sammen opfylder den primære mission: *at virke som et effektivt afskrækkelsesmiddel til sikring af freden.*

NATO OG ATOMVÅBNENE

En af de vigtigste milepæle i den udvikling, der har fundet sted inden for NATO-styrkernes bevæbning, er utvivlsomt den skelsættende beslutning, som medlemslandene vedtog i 1954 om principielt at bygge *fællesforsvaret* på brug af atomvåben.

Tungtvejende for en sådan beslutning var nødvendigheden af at opveje Østblokkens talmæssigt overlegne styrker, ligesom NATO måtte erkende, at en angriber sandsynligvis ville anvende såvel strategiske som taktiske atomvåben.

Det strategiske atomvåben er nødvendigt for at give »Sværdet«

gengældelsesaktioner tilstrækkelig vægt, mens *det taktiske atomvåben* kan blive nødvendigt i visse situationer mod en invasionshær. Eksempelvis enten for at imødegå fjendens brug af taktiske atomvåben eller for at søge »Skjoldet«s talmæssige underlegenhed udlijnet.

Om de taktiske atomvåben skal i øvrigt påpeges, at de seneste års udvikling har været præget af, at man har søgt at konstruere så »små« atomvåben som muligt. En udvikling, der både militært, menneskeligt og politisk må anses for et stort fremskridt, idet man herved bliver i stand til at afgrænse de taktiske atomvåbens virkning til rene militære mål uden samtidig at forårsage store civile tab og ødelæggelser i området.

Et vendepunkt i udviklingen af NATO-strategien skete, da Sovjetunionen i efteråret 1957 meddelte, at prøveskydninger med interkontinentale raketter var gennemført, ligesom opsendelse af den første jorddrabant (»Sputnik«) var lykkedes. Disse vidnesbyrd om tekniske fremskridt udnyttede Østblokken dygtigt i den psykologiske krigsførelse. Ved gentagne erklæringer om de sovjetrussiske raketters ødelæggelsesmuligheder på den realistiske baggrund af opsendelsen af sputnikkerne, lykkedes det den russiske psykologiske krigsførelse at bibringe et indtryk af russisk overlegenhed.

Den forøgede sovjetrussiske raket- og atomtrussel bevirkede, at NATO's medlemslande i december 1957 vedtog at oprette depoter med taktiske atomladninger i visse europæiske medlemslande, således at skjoldstyrkerne fik mulighed for at forstærke deres forsvar betydeligt, og i tilfælde af angreb ville være ligestillet med en angriber, der anvendte taktiske atomvåben.

Kontrollen med atomlagrene er streng. Den bestående ordning kræver, at SACEUR indhenter tilladelse fra USA's præsident og fra NATO's politiske ledelse, inden fællesforsvaret kan anvende atomladninger til de taktiske atomvåben fra de eksisterende lagre i Europa. Denne ordning kan synes tung at administrere og i givet fald tidsspillende, men yder på den anden side sikkerhed for, at en atomkrig ikke vil kunne startes ved et sammenspil af tilfældigheder.

NATO's atombevæbning har i tidens løb givet anledning til megen kritik, debat og i mange NATO-lande en tøvende holdning over for

*Atombomben
ændrede med ét slag
strategi og taktik.*

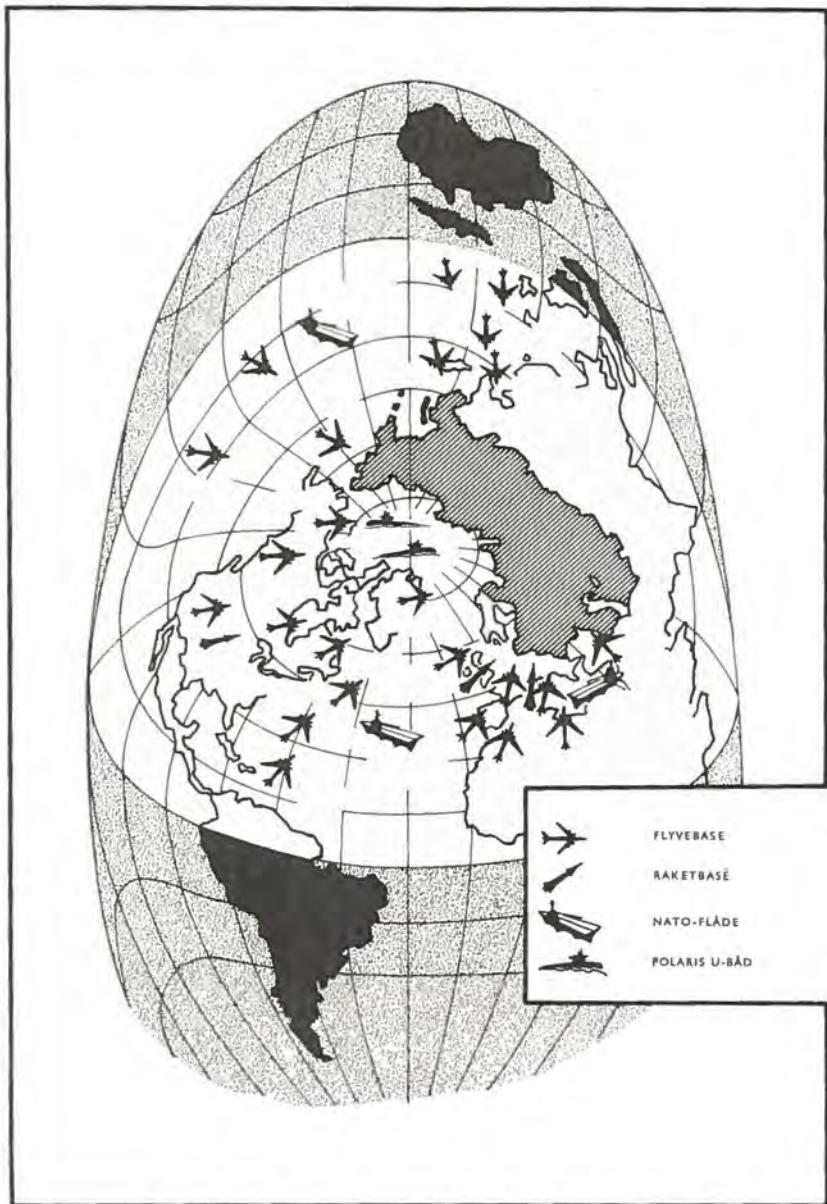
atom- og brint-våbnene. Denne holdning skyldes uden tvivl angstfyldte minder fra atombombens første dage, hvor den blev anvendt som masseødelæggelsesvåben mod en civilbefolkning.

Angsten for atomkrigen og dens frygtelige virkninger stikker dybt hos de fleste mennesker. Det er naturligt, at mange betragter kernevåbnene med afsky, ligesom ønsket om at afskaffe dem er en umiddelbar og meget forståelig reaktion hos de fleste.

Dagligt og meget behændigt udnyttes denne holdning af den sovjet-russiske propaganda i den kolde krig. Her spilles med fuldt register på atomvåbnet som masseødelæggelsesvåben mod civilbefolkningen, og NATO's beslutning om rådighed over atomvåben fremhæves kontinuerligt som umoralsk. Dette uanset, at Sovjet selv for længst har fremstillet såvel atom- som brintvåben til egen disposition. Alligevel – på trods af dette faktum og på trods af, at russerne mere end een gang har »raslet«
truende med atom- og brintbomber mod Vesten – finder den dygtigt og utrætteligt arbejdende sovjetiske propaganda fortsat grobund mange steder inden for NATO's medlemslande. Herved har den sovjetiske psykologiske krigsførelse paradoksalt nok manøvreret nogle af de vestlige lande i den modsatte grøft, idet den bl. a. gennem trussel om brintbomber mod civilbefolkningen har opnået, at man i disse lande afstår fra at modtage taktiske atomvåben og derved på forhånd svækker forsvaret mod en eventuel invasionsstyrke, der anvender masseangrebets taktik.

For Danmarks vedkommende er forholdet fortsat, at regeringen vel erkender nødvendigheden af atomvåbnenes brug inden for fællesforsvaret, men dog samtidigt klart har erklæret, at man »under de nuværende omstændigheder«
ikke ønsker at modtage atomladninger på dansk område til de våben og fremføringsmidler, der er konstrueret til formålet. Begrundelsen er at søge i såvel indenrigs- som udenrigspolitiske hensyn.

For at *fællesforsvaret* af NATO kan opfylde sin opgave som fredsbevarende faktor, er det imidlertid nødvendigt at anerkende den fortsatte eksistens af NATO's atomvåben. Ligeledes må enhver angriber overbevises om NATO's fortsatte vilje og evne til i givet fald at bruge disse våben.

»Sværdet«s svar på den stadig voksende sovjetrussiske raketrussel.

NATO's mindste og meget bevægelige atomkanon.

Problemet om kernevåbnene må derfor i sin helhed betragtes ud fra realistiske synspunkter uanset, at man følelsesmæssigt måtte ønske at afskaffe brugen af alle kernevåben.

I øvrigt vil en afskaffelse af kernevåbnene næppe i praksis lade sig gøre i dag, idet man jo ikke kan forbyde eller afskaffe den viden, som både NATO og Østblokken råder over med hensyn til fremstillingsprocessen.

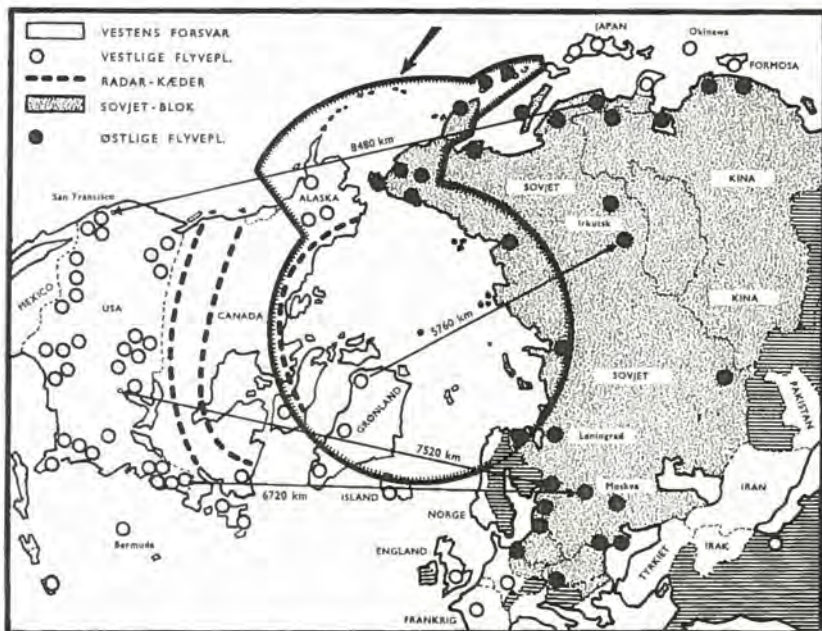
Hvad enten man kan lide det eller ej, må man sikkert for fremtiden acceptere kendsgerningerne om kernevåbnenes tilstedeværelse. Til gengæld kan man fastslå, at kernevåbnene indtil i dag har været den afgørende krigsafskrækkende og fredsbevarende faktor, fordi de afskrækker begge parter fra at begynde en storkrig.

NATO's nye doktrin om »begrænsede krige« har ikke røkket ved dette faktum. Truslen om brug af atomvåben som gengældelsesmiddel må fortsat virke afskrækkende på en angriber.

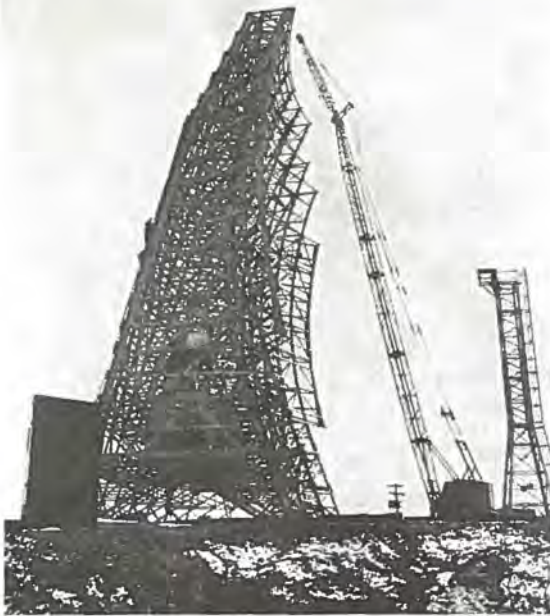
Heller ikke NATO's ønske om at »hæve atomtærsklen« ved at søge de konventionelle styrker forøget, ændrer noget ved NATO's hidtidige strategi, gående ud på at anvende atomvåben i tilfælde af et bredt anlagt masseangreb, eller såfremt angriberen gør brug af kernevåben. Afstod man herfra, formindskede man samtidigt det samlede NATO-forsvars afskrækkende virkning ganske betydeligt.

Hovedformålet med NATO er at hindre krigen. Hermed følger indirekte, at fællesforsvaret af NATO er baseret på kernevåben netop for at hindre, at de overhovedet kommer til anvendelse.

NATO's fjernvarslingsssystemer

*Radarskærm fra en
BMEWS station.*

INFRASTRUKTURPROGRAMMET

Forudsætningerne for, at NATO-styrkerne til enhver tid kan være operationsduelige, er, at de nødvendige baser er tilstrækkeligt udbygget, og at forsyningerne kan nå frem i rette tid. Et moderne forsvar kræver et vidtstrakt net af flyvestationer og flådebaser med tilhørende olieledninger (»pipelines«). Hertil kommer kommunikationsmidler, radarvarslingsystemer, militære hovedkvarterer, lagre af brændstof og havneanlæg.

Alle disse livsvigtige anlæg betales af medlemslandene på et fælles finansieringsgrundlag. Den grundlæggende tanke bag NATO's *infrastrukturprogram* er, at NATO-området må betragtes og behandles som en geografisk helhed uden hensyn til landegrænsernes placering. På den måde kan en fælles strategi fastsættes. Samtidig tilstræbes det i så høj

grad som muligt at samordne de forskellige nationers indsats og fordele omkostningerne mellem dem så retfærdigt som muligt.

Som eksempel på værdien af dette program skal nævnes de fælles fjernvarslingsystemer. Disse kan næppe overvurderes, da den frie verden hverken vil eller kan starte en angrebskrig. Valg af tidspunkt er i givet fald altid angriberens. Den tidsfrist, vi kan sikre os gennem fjernvarslingsystemerne, er derfor af uvurderlig betydning.

»Early Warning«-systemer er anlagt af NATO og består af en kæde af de mest moderne radarstationer. Det område, som disse stationer dækker, er så omfattende og de moderne flys og raketers hastighed så stor, at den eneste effektive måde at placere disse stationer er på ren geografisk basis. NATO's fjernvarslingsystem suppleret med tilsvarende

BMEWS forbindelsessystem.

systemer på det nordamerikanske kontinent bl. a. det såkaldte BMEWS, vil gøre det umuligt for fjendtlige bombefly eller raketter at nærme sig NATO-området, uden at blive erkendt på et meget tidligt tidspunkt. I denne forbindelse kan nævnes, at man eksempelvis regner med, at den BMEWS-station, der er placeret i Thule på Grønland, giver NATO 15 minutters varsel, såfremt der rettes *raketangreb* på Nord-Amerika. Dette varsel sikrer mod et overraskende angreb og giver tilstrækkelig tid til afsendelse af gengældelsesvåbnene.

Et andet system inden for NATO's infrastruktur, der fortjener omtale, er »*Forward Scatter*«-systemet. Det er et radiokommunikations-system, der bygger på brugen af troposfæren, der spreder eller bøjer de transmitterede radiobølger i retning af modtagerantennen. Systemet kan arbejde over store afstande og er udviklet for at udbygge NATO's muligheder for sikkert at kunne sende advarsler om angreb og derefter til brug for den videre kommando og kontrol over NATO's fællesforsvar.

Også i Danmark er der under infrastrukturprogrammet udført omfattende anlægsarbejder. Flådebaserne *Korsør* og *Frederikshavn* samt det store rørledningssystem i Jylland med pumpestationer og brændstoftanke til vore flyvestationer er eksempler herpå.

VÅBENHJÆLPEN OG TJENESTETIDEN

Ud over den indirekte hjælp, som er modtaget gennem infrastrukturprogrammet, har Danmark i årenes løb modtaget betydelig våbenhjælp fra såvel USA som Canada. Stort set kan man regne med, at for hver gang Danmark har bevilget 1 kr. til forsvarsmateriel, har vore allierede betalt det dobbelte. Ikke for vore blå øjnes skyld, men fordi vore allierede i USA og Canada har erkendt, at Europa næppe havde mulighed for at ofre tilstrækkeligt på sit forsvar uden en væsentlig forringelse af levestandarden, hvilket igen indirekte ville kunne svække modstandsvilje og modstandsevne.

Princippet for våbenhjælpen er »*hjælp til selvhjælp*«. Det tildelte materiel skal anvendes ved de til det fælles NATO-forsvar opstillede styrker. Leveringen af materiel m. v. administreres af de såkaldte »*MAAG*«-stabe, der har til opgave at vejlede og danne forbindelse

mellem de amerikanske ansvarlige myndigheder og eksempelvis det danske forsvar. På våbenhjælpen leveres krigsmateriel og våben af enhver art og derudover gives gratis uddannelse til en række specialister fra alle værn.

En særlig form for våbenhjælp er »offshore-programmet«, der virker på den måde, at USA bestiller våben eller materiel produceret i et af de europæiske NATO-lande til levering enten i det pågældende land eller i et andet medlemsland. Også Danmark fremstiller materiel til brug dels herhjemme, og dels i andre NATO-lande, men finansieret af USA. Fordelene for os er, at vi i givet fald ikke alene får våben og materiel gratis, men også får beskæftigelse for vor industri samt indkomst i dollars.

USA og Canada har ved våbenhjælpen vist et godt eksempel for det fortsatte NATO-samarbejde, og de har gennem deres effektive hjælpe-

NATO

Belgien	Luxembourg
Canada	Norge
Danmark	Portugal
Frankrig	Storbritannien
Grækenland	Tyrkiet
Holland	USA
Island	Vesttyskland
Italien	

WARSCHAWAPAGTEN

Albanien
Bulgarien
Czekoslovakiet
Polen
Rumænien
Sovjetunionen
Ungarn
Østtyskland

programmer ydet et sådant bidrag til NATO-landenes beskyttelse, at det ikke bør glemmes.

Et lands forsvarsanstrengelser måles imidlertid ikke alene i materielle værdier, men også i den pris, der betales af den værnepligtige ungdom i form af tjenestetid.

NATO's generelle synspunkt er, at en tjenestetid på mindre end 18 måneder forringer kvalitet og effektivitet af den værnepligtige mand-skabsstyrke og giver lidt eller intet til gengæld for de store kostbare investeringer, som den militære uddannelse medfører. Dette synspunkt støtter sig til krigserfaringer og til en videnskabelig undersøgelse, som NATO-rådet i 1953 lod foretage ved den skotske professor i psykologi, Mc Mahon. Man fandt ved denne tilbunds gående undersøgelse, at en gennemsnitssoldat behøvede 18 måneders uddannelse til at tilegne sig de færdigheder og den viden, der er nødvendig for nutidens soldat. De 18 måneders uddannelse er at betragte som et absolut minimum, hvortil kommer et yderligere behov for at repetere det indlærte, eksempelvis ved genindkaldelse.

Dette resultat må af alle, der er positivt indstillet over for NATO-forsvaret, vurderes med stor alvor på baggrund af, at Østblokkens soldater fortsat har mellem 36 og 60 måneders tjenestetid samt opretholder en jernhård disciplin i forbindelse med gennemførelse af en 1. classes uddannelse på alle trin.

I Danmark indførtes i 1953 18 måneders tjenestetid for værnepligtige, hvilket tidsrum dog senere af politiske grunde er reduceret til 16 måneder for hæren og flyvevåbnet og 14 måneder for søværnet.

Fuldt forståeligt er det, at mange værnepligtige og civile borgere ønsker en tjenestetidsnedsættelse – måske mere ud fra en traditionsbestemt, følelsesbetonet indstilling end baseret på en realistisk vurdering af de krav, der stilles til uddannelse, teknisk viden og beredskab af den enkelte soldat i atom- og raketalderen.

De fleste forstår, at et amatørhold i fodbold har svært ved at »overleve« mod et professionelt hold, men få drager vel den parallel, at den danske soldat, hvis en ny verdenskrig skulle bryde ud, vil blive stillet over for en numerisk overlegen angriber, der tillige har den dobbelte tids uddannelse bag sig og er udstyret med de mest tidssvarende våben.

NATO-soldaten skal være hurtig og sikker i handling.

Opgaven inden for NATO er for dansk forsvar ikke blot at uddanne soldaten, men også at opretholde et effektivt beredskab af krigsbrugbare kampsoldater, der er indarbejdet såvel i kampenhederne som samarbejdet med de øvrige værn. Kun derved gives mulighed for at skabe tid og rum for NATO's øvrige styrker til at komme dansk forsvar til undsætning.

1960's forsvarsforlig medførte bl. a., at en yderligere afkortning af tjenestetiden blev overvejet. Som et resultat heraf, er det regeringens hensigt at gennemføre en nedsættelse af tjenestetiden fra de nuværende 16 måneder til 12 måneder suppleret med indtil 2 måneders genindkaldelse, for søværnet dog 14 måneder uden genindkaldelse.

For imidlertid at undgå, at forsvarets beredskab og effektivitet svækkes i forbindelse med tjenestetidsnedsættelsen, er det bestemt, at der, før en nedsættelse finder sted, skal skaffes kompensation i form af *fri-villigt, fast personel* med længere tids tjeneste. Denne udvikling er di-

Den våbentekniske udvikling har medført kravet om højtuddannede specialister.

rekte eller indirekte affødt af de sidste års våbentekniske udvikling, der kræver et stadig større antal specialister i forbindelse med opretholdelsen af et højt beredskab af alle skjoldstyrker.

En hævelse af »atomtærkslen« eller strategien om »begrænsede krige« har intet ændret herved – måske endog tværtimod.

VESTTYSKLAND I NATO

En gennemgang af NATO ville være meget mangelfuld, hvis ikke Vesttysklands rolle og placering i det samlede NATO-forsvar omtales nærmere.

Tyskere i uniform er for mange danskere forbundet med bitre minder, hvorfor der ud fra følelsesmæssige synspunkter berettiget måtte være store betænkeligheder ved at optage Vesttyskland i NATO. Forstandsmæssigt derimod var fordelene iøjnefaldende og logiske. Alt ud fra den realistiske betragtning, at Vesttyskland fortsat er nøglen til Europas forsvar.

En erobring af Vesttyskland ville således betyde, at sammenhængen i NATO-forsvaret brydes, og at flankerne – herunder Danmark – ville blive alvorligt truet. Hertil kommer, at Vesttysklands store industrikapacitet ikke alene ville gå tabt for NATO, men at besiddelse af industricentrene og udnyttelse af den tyske arbejdskraft direkte og indirekte kunne blive Sovjet en kærkommen hjælp og udgøre et vægtigt supplement til dets fortsatte krigsførelse.

Ved Vesttysklands indtræden i NATO opnåedes der militært to væsentlige fordele. For det første betød oprettelsen af det tyske forbundsværn en betydelig forøgelse af det samlede NATO-forsvar. For det andet blev det nu muligt effektivt at gennemføre den såkaldte »fremskudte strategi« og indrette forsvarets tyngde helt fremme ved jerntæppet.

Ikke mindst for Danmark har dette haft stor betydning, idet vore forsvarsmuligheder ganske naturligt bliver øget i takt med, hvor langt mod øst NATO kan stoppe en angriber. Ved placeringen af NATO-styrker i Slesvig og Holsten er Jyllands forsvar væsentligt styrket. Direkte adgangsvveje til Jylland spærres såvel ved den dansk-tyske grænse som

i området ved Kielerkanalen, hvor den naturlige modstandslinie findes.

Det mest naturlige forsvar af Danmarks sydgrænse er således ikke ved toldgrænsen, men i et område, der siden *Danevirke* for over 1000 år siden blev anlagt, har dannet krigsskueplads for mange slag i dansk krigshistorie. Ikke uden grund blev Thyra's gamle vold lagt i dette område. Halvøen er her smallere end noget andet sted nord eller syd herfor. Afstanden fra Slesvig til Nordsøen er kun ca. 30 km, og en række naturlige og kunstige hindringer gør dette område særdeles egnet til forsvar mod en angriber, der måtte komme fra syd. Slien er en ikke uvæsentlig vandhindring. Ejderen gennemløber næsten halvøen fra øst til vest. Lidt længere mod syd gennemskærer Kielerkanalen forsvarsområdet fra Østersøen til Nordsøen.

I denne forbindelse bør det sikkert endnu en gang fremhæves, at afstanden fra den nærmeste østlige garnison til den danske grænse kun repræsenterer få timers kørsel for en moderne motoriseret division. Hvorfor vi derfor inden det etablerede dansk-tyske samarbejde var i en alvorlig udsat stilling, har vi i dag en reel chance for at forsvare det tynde og sårbare forbindelsesled mellem NATO's nordligste og mellemste forsvarsområder, der er beliggende ved roden af den jyske halvø.

Gennem historien har sydgrænsen altid været en akilleshæl, og vi har her altid stået i kampstilling over for vore sydlige naboer. Fjendskabet til tyskerne var således blevet en del af vor historiske tradition. Men når vi ser på nutid og fremtid inden for NATO-forsvaret, kan vi ikke basere vor stillingtagen på historiske og følelsesbetonede betragtninger. Vi er nødt til først og fremmest at tage fremtiden i betragtning og se den kendsgerning i øjnene, at vi militært-geografisk er knyttet snævert til Vesttyskland, og det kan vi intet ændre ved.

Ønsker vi at få den fulde nytte af NATO og vort eget nationale forsvar og dermed den størst mulige sikkerhed, er snævert, militært samarbejde med de vesttyske forsvarsstyrker en nødvendighed. Det første skridt hertil var oprettelsen af *NATO-depoterne* i Jylland ud fra erkendelsen af, at forsvaret af Jylland begynder og måske afgøres i Holsten og derfor i en atomkrig kræver forsyninger fra depoter placeret i dybden i forhold til det fælles dansk-tyske forsvar.

ENHEDSKOMMANDOEN

En udsat og betydningsfuld position på NATO's nordflanke er det vestlige Østersøområde. Dette område er imidlertid af så ringe en udstrækning, at der ikke kan trækkes en klar linie mellem dansk og tysk forsvar, ligesom den vestlige Østersø og de tilstødende danske og vesttyske landområder må betragtes som en militær-geografisk helhed. Ud fra et forsvarsmæssigt synspunkt har Danmark og Vesttyskland i dette område sammenfaldende forsvarsopgaver, idet begge ønsker at sikre den vestlige Østersø som frit hav og de tilstødende landområder mod invasion.

Som en naturlig konsekvens af det fælles snævre forsvarsrum, der gjorde en fælles ledelse til lands, til søs og i luften mulig og ønskelig,

*Dansk-tysk
forsvarssamarbejde
i praksis.*

oprettedes den dansk-tyske enhedskommando (BALTAP) i december 1961.

Chefen for enhedskommandoen (COMBALTAP) skal i fredstid planlægge forsvaret af Danmark, Slesvig og Holsten, forestå fælles øvelser og i krigstid fælles forsvar.

Det mest iøjnefaldende i forbindelse med fordelingen af kommandoposterne er, at en *dansk officer permanent skal være chef for enhedskommandoens samlede styrker*. Princippet om international bemanning er gennemført i BALTAP på samme måde som i enhver anden NATO-kommando. Kommandosproget under alle møder og i hele kommunikationsnettet er engelsk.

I øvrigt indebærer ordningen i den nugældende treårige periode:

- at den stedfortrædende chef er en tysk officer, mens stabschefen er dansk,
- at chefen for flådestyrkerne (COMNAVBALTAP) er en tysk officer med en dansk stabschef,
- at chefen for flystyrkerne (COMAIRBALTAP) er en dansk officer med en dansk stabschef,
- at chefen for visse af hærstyrkerne i Jylland, Fyn og Slesvig-Holsten (COMLANDJUT) er en dansk officer med en tysk stabschef, og
- at chefen for hærstyrkerne på Sjælland og øvrige danske øer (COMLANDZEALAND) er en dansk officer med en dansk stabschef.

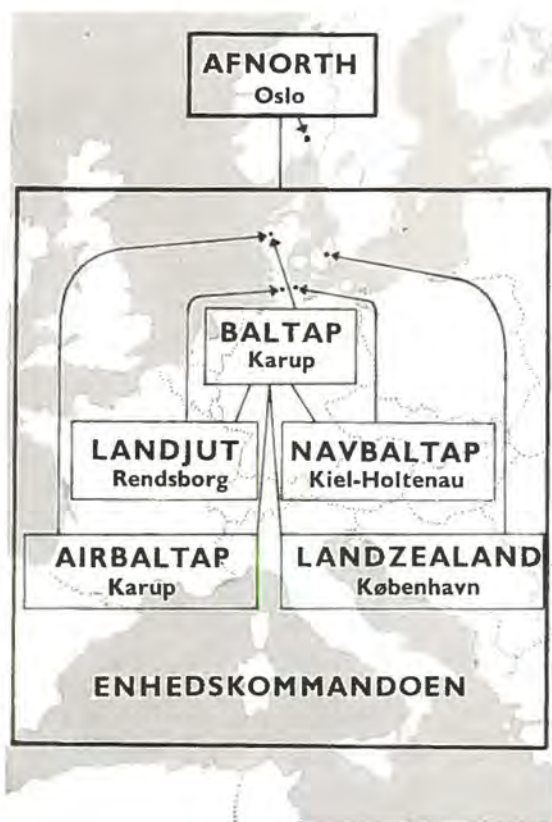
Med oprettelsen af enhedskommandoen under AFNORTH er der skabt basis for det snævre samvirke af dansk-tyske stridskræfter, der er en nødvendig forudsætning for en effektiv gennemførelse af det fælles forsvar. Dette samvirke, der forberedes i fredstid, betyder hverken, at der i fredstid stationeres tyske enheder i Danmark, eller at danske enheder stilles under direkte tysk kommando. I de trufne aftaler er ligeledes klart præciseret, at den danske regerings handlefrihed i en kritisk situation ikke på nogen som helst måde er formindsket som følge af oprettelsen af enhedskommandoen. Det er endvidere den danske regering, der har afgørelsen af, hvornår enhedskommandoen skal overtage ledelsen af forsvaret af det danske rum.

Oprettelsen af enhedskommandoen afspejler også de nye strategiske synspunkter, der er omtalt tidligere i dette afsnit, fordi den skaber en

lokal NATO-ledelse af en mulig forsvarskamp og forbereder mulighederne for en gennemførelse af doktrinen om indsættelse af det tilstrækkelige minimum til at bringe et angreb til standsning.

For Danmarks forsvar betyder løsningen af enhedskommandospørgsmålet det i historisk perspektiv ret enestående, at vi nu foruden den støtte, der er tilsagt af NATO, også kan støtte os til – efter danske forhold – anselige styrker syd for den danske grænse, ligesom der er skabt den dybde i vort forsvar, det tidligere har savnet.

Uden videre kan »Enhedskommandoen« derfor betegnes som en milepæl i dansk udenrigs- og forsvarspolitik.

Enhedskommandoens organisation.

NATO OG FREMTIDEN

I de foregående afsnit er de væsentligste sider af NATO's opbygning og militære udvikling beskrevet.

Som en rød tråd gennem hele fremstillingen går, at den bærende tanke inden for NATO er at gøre alt, hvad der er muligt, for at reducere muligheden for en atomkrig.

Hvad enten man kan lide tanken eller ej, må man se i øjnene, at atomvåbnene eksisterer og sandsynligvis er kommet for at blive. Konklusionerne med hensyn til atomkrigens farer og rædsler må drages på et realistisk grundlag og ikke blot ud fra følelsesmæssige synspunkter. Hvor utiltalende end tanken om den »massive gengældelse« er, så har kernevåbnene indtil dato vist sig som den væsentligste krigsforebyggende faktor. Eller sagt på en måske mere anskuelig måde, kernevåbnene skal være der, ikke for at blive brugt, men netop for at *forhindre, at de bliver brugt.*

*Britisk
professionel
tambourmajor
instruerer
værnepligtigt
dansk
trommekorps.*

For imidlertid at have andet end valget mellem alt eller intet, har man fra NATO's side søgt at »hæve atomtærsklen« samt indført strategien om de »begrænsede krige«. Denne udvikling kræver en betydelig forstærkning af de konventionelle styrker – uden dog, at man fra NATO's side vil stræbe efter at kunne måle sig med Østblokken mand for mand, raket for raket og fly for fly, men alene at holde så stærk en styrke, at den anden part fortsat indser, at en krig ikke betaler sig.

Udviklingen på det våbentekniske område vil sandsynligvis fortsætte med stormskridt. NATO må derfor fortsat forsøge at holde trit med den udvikling, der er en følge af videnskabens og teknologiens resultater, ligesom vi må være indstillet på, at resultater på de nævnte områder fortsat vil øve indflydelse på politisk og militær tænkning.

Som nævnt i indledningen blev NATO oprettet for at forhindre den internationale kommunismes fortsatte erobringer i den vestlige verden. Glædeligt og betryggende er det at konstatere, at fra den dag, NATO-landene sluttede sig sammen i et fælles forsvar, er ikke eet eneste af dem blevet tvunget til at opgive blot en brøkdel af sin politiske uafhængighed eller nogen del af sit landområde uanset den kolde krigs pression.

Ved en statusopgørelse pr. dato har vi lov til at gå ud fra, at dette først og fremmest skyldes, at der ved fælles anstrengelser er skabt en magtbalance, der har vist sig tilstrækkelig til at sikre freden for den vestlige verden.

Et solidt arbejdsgrundlag er skabt – ikke mindst for Danmarks totalforsvar. Vort NATO-forsvar symboliseret i NATO-pindsvinet kan derfor trygt fortsætte sit arbejde for international sikkerhed og fred og behøver først at rejse sine pigge, når det føler sig alvorligt truet.

ABC-forsvar.

ABC-krigsførelse

Videnskab og forskning har i det 20. århundrede medvirket til udvikling af den form for krigsførelse, der benævnes ABC-krigsførelse. Truslen om anvendelse af ABC-kampmidler har i dag en sådan indflydelse på al militær tænkning, på taktik og strategi samt på opbygningen af den enkelte nations totalforsvar, at det er nødvendigt at give en orientering om ABC-kampmidlernes virkning og beskyttelsesforanstaltninger mod disse virkninger.

ABC-krigsførelse er en betegnelse for anvendelse af *atomvåben*, samt *biologiske* og *kemiske* våben. Visse af disse våben kan påføre modstanderen store tab både af menneskeliv og materielle værdier, mens andre er i stand til at lamme eller ødelægge levende væsener, uden at materielle værdier ødelægges.

Atomvåben er således i stand til at ødelægge både levende væsener og materielle værdier og tilmed i et omfang og med en effektivitet, der ikke tidligere er set.

Biologiske våben er først og fremmest anvendelige mod levende væsener, men planteafgrøder af enhver art må anses for mulige mål, og visse materielle tab er tænkelige på denne måde.

De kemiske våben, der benævnes krigsgasser, er alene anvendelige mod levende væsener og lader materielle værdier uskadte, mens brandstiftende midler kan forårsage store materielle ødelæggelser.

ABC-kampmidlerne kan benyttes både mod troppestyrker og mod civilbefolkningen, og en overraskende anvendelse vil kunne give angriberen kolossale fordele. Hvorvidt ABC-kampmidlerne vil blive benyttet i en eventuel fremtidig krig er derfor dels afhængig af, om den angrebne part råder over sådanne individuelle og kollektive beskyttelsesmidler, at han kan overleve et angreb, dels af om den angrebne part er i stand til at svare igen med våben med lignende virkninger.

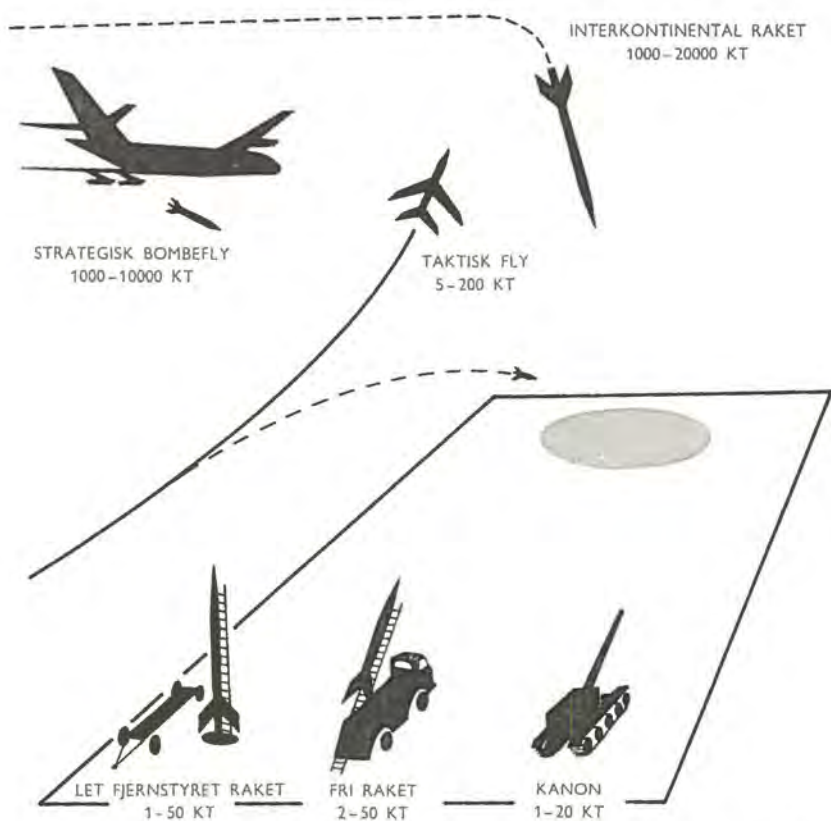
Den omstændighed, at to modstandere råder over lige afskrækkende våben, kan bevirke, at parterne tøver med eller helt afholder sig fra at anvende de pågældende våben, således som vi eksempelvis så det med hensyn til ikke-anvendelse af krigsgasser under 2. verdenskrig.

Vort bidrag til at opretholde denne ligevægt må være at sørge for, at ABC-varslings-tjenesten virker, og at enhver anden form for individuelle og kollektive beskyttelsesmidler er til stede og i orden, såvel hos de kæmpende styrker som hos civilbefolkningen.

ABC-varslings-tjenesten organiserer varslings af områder og enheder, der trues af radioaktivt nedfald eller forureninger efter angreb med biologiske og kemiske kampstoffer. Organisationen, der er opbygget til dette formål, betjener såvel de militære styrker som civilbefolkningen og består af en række observatører samt et antal militære og civile ABC-centraler. Observatørerne indsamler grundlæggende oplysninger og rapporterer til ABC-centralerne. Disse bedømmer de indkomne oplysninger, sammenholder dem med meteorologiske oplysninger og er derefter i stand til at varsle de truede områder og enheder.

ATOMVÅBEN

I et atomvåben frigøres de ødelæggende kræfter ved processer, der består i ændringer af visse atomers inderste bestanddele, benævnt kernerne. De kerneprocesser, der har interesse, er spaltning (fission) af tunge atomkerner og sammensmeltning (fusion) af lette atomkerner.

Eksempler på fremføringsmidler for atomvåben.

I fissionsvåben benyttes grundstofferne uran eller plutonium som »sprængstof«. Våben af denne type kan gøres ret små i sprængkraft, og fissionsprincippet benyttes derfor hovedsageligt i taktisk anvendelige våben. Det er et særligt kendetegn for fissionsvåben, at de aldrig kan blive »rene«, det vil sige fri for radioaktivitet, idet radioaktiviteten udsendes fra de fissionsprodukter, der opstår, når uran- eller plutoniumkernerne slås i stykker.

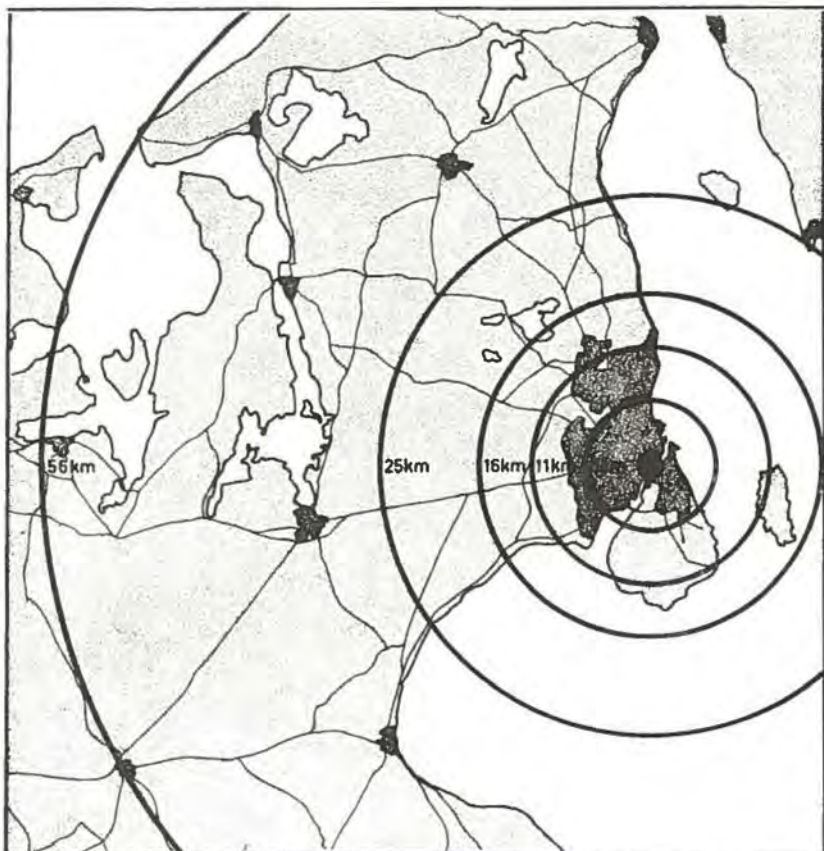
I fusionsvåbnene benyttes lette grundstoffer som »sprængstof«, for eksempel tung brint og lithium. Det er imidlertid ikke muligt at starte fusionsprocessen i de lette atomkerner, med mindre der eksisterer en meget høj temperatur og et meget højt tryk, og det er nødvendigt at have en startmekanisme, der kan frembringe sådanne forhold. Startmekanismen er dels et fissionsvåben, der danner den nødvendige temperatur, dels et våbenhylster af tunge materialer, der medvirker til at danne det nødvendige tryk. Hylstret kan være af uran eller plutonium, og der findes således en vis procentdel fissionsmaterialer i et fusionsvåben. Da fusionsprocessen i sig selv ikke giver anledning til dannelse af radioaktivitet, er det mængden af fissionsmaterialer, der er afgørende for, hvor »rent« et fusionsvåben bliver. I de mest udviklede våben menes fissionsmaterialerne at udgøre 10–30 %, og der er ingen tvivl om, at bestræbelserne går i retning af at gøre våbnene endnu »renere«, ikke mindst fordi fissionsmaterialerne er både sjældne og dyre i anskaffelse, mens de lette grundstoffer er særdeles lette at fremskaffe. Fusionsprincippet benyttes fortrinsvis i våben til strategisk brug, og der er teoretisk ingen øvre grænse for sådanne våbens størrelse.

Atomvåbens størrelse regnes i kiloton, der forkortes KT, eller i megaton, der forkortes MT. Sprængvirkningen af et 1 KT våben vil svare til sprængvirkningen af et tusind tons almindeligt sprængstof, og et 1 MT våben svarer i virkning til sprængning af en million tons almindeligt sprængstof. Der må regnes med våbenstørrelser fra ca. 0,1 KT til omkring 100 MT og med en vægt af de enkelte våben, der kan variere fra ca. 100 kg til nogle tons.

Virkninger

I det øjeblik et atomvåben eksploderer, dannes en ildkugle, hvis diameter er afhængig af våbenstørrelsen. Ved et 1 KT våben er ildkuglen således ca. 100 m i diameter, mens den ved et 1 MT våben er ca. 1700 m i diameter. Fra denne ildkugle udsendes de øjeblikkelige (primære) virkninger.

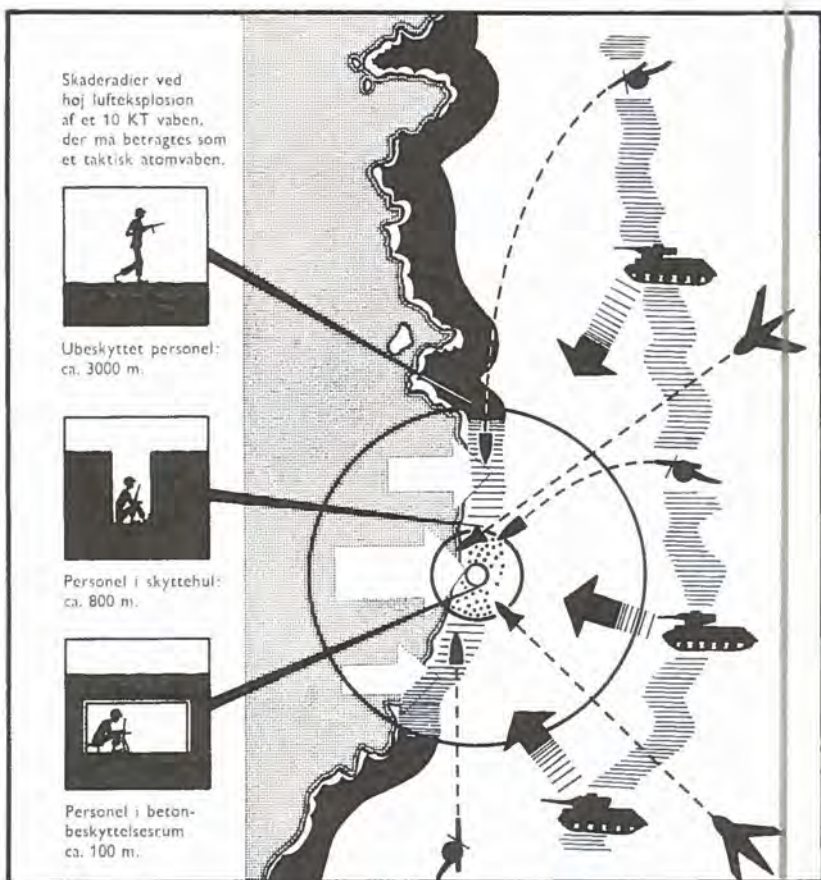
Når ildkuglen i løbet af brøkdele af et sekund har nået sin fulde størrelse, begynder den at stige til vejrs med en hastighed på adskillige

Strategisk atomvåben.

Skadebilledet efter en høj lufteksplosion af et 50 MT våben over København.

- Indenfor ca. 2 km fra centrum : Alt ødelagt og ingen overlevende.*
- Fra ca. 2 til ca. 6 km fra centrum: Kun få overlevende, selv i beskyttelsesrum.*
- Fra ca. 6 til ca. 11 km fra centrum Kun få overlevende ved ophold i det fri.*
- Fra ca. 11 til ca. 16 km fra centrum: Svær til moderat skade på de fleste bygninger.*
- Fra ca. 16 til ca. 25 km fra centrum: Antændelse af brændbare materialer i bygninger og skove. Storbrande kan opstå.*
- Fra ca. 25 til ca. 56 km fra centrum: 2° forbrændinger på blottet hud.*

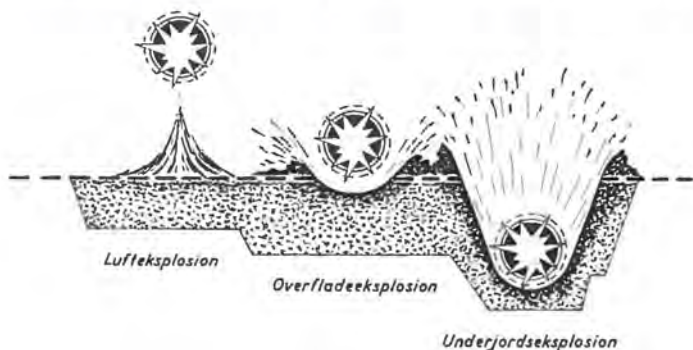

Truslen om anvendelse af atomvåben tvinger både forsvar og angreb til at sprede styrkerne. Skitsen viser et angreb på en befæstet kyststrækning med støtte af et taktisk atomvåben. Forsvaret i kystområdet vil lide tab, der dog kan reduceres ved befæstningsanlæg af selv den simpleste art. Efter landgangen må angriberen sprede sine styrker for ikke selv at blive et atommål og løber herved risikoen, for at landgangsstyrkerne bliver nedkæmpet stykkevis ved forsvarets modangreb med fly, artilleri- og panserstyrker.

hundrede kilometer i timen. Under opstigningen afkøles ildkuglen, og i stedet dannes den karakteristiske paddehattesky, hvis dimensioner vokser med våbenstørrelsen. Den maksimale højde nås i løbet af en halv snes minutter og er for små våben nogle få kilometer og op til 40 kilometer for de helt store våben. Skyen opnår sin maksimale diameter noget senere, og diameteren varierer fra ca. 1 kilometer for små våben til op mod 50 km for store våben. Når skyen har nået sin fulde højde, spredes den af de vinde, der hersker i de øvre luftlag, og dens bestanddele, små radioaktive partikler, føres med vinden samtidig med, at de falder ned mod jorden. Herved dannes den sekundære virkning, det radioaktive nedfald, fra hvilket den radioaktive reststråling udsendes. Af den samlede energi, der udløses i en atomekspllosion, udgør de forskellige virkninger følgende procentdele:

- Lys- og varmestrålingen	ca. 35 %
- trykbølgen	ca. 50 %
- den radioaktive initialstråling	ca. 5 % og
- den radioaktive reststråling	ca. 10 %.

De skader, der opstår som følge af de enkelte virkninger, vil imidlertid højst sandsynligt fordele sig på en anden måde. Der er flere årsager til dette, og en af de vigtigste er, at virkningernes rækkevidde varierer, når eksplosionshøjden ændres. Der skelnes derfor mellem lufteksplosioner og eksplosioner i og under overfladen. Ved lufteksplosioner

berører ildkuglen ikke jord- eller vandoverfladen, og de øjeblikkelige virkninger får deres maksimale rækkevidder. Ved eksplosioner i og under overfladen berører, henholdsvis dannes ildkuglen under overfladen, og der dannes et udkast af jord eller vand. Dette udkast vil i meget høj grad reducere varmestrålingen og den radioaktive initialstråling – ligesom rækkevidden af trykbølgen bliver noget reduceret; til gengæld vil reststrålingen få en meget større virkning. Af andre faktorer, der har indflydelse på skadernes fordeling, skal nævnes vejrets og terrænets indflydelse samt målets modstandsdygtighed.

Lysglimtet fra en atomeksplosion er uhyre kraftigt og kan ses meget langt væk. Inden for visse afstande er det i stand til at blænde det menneskelige øje i en periode på 5–20 minutter, når eksplosionen sker i dagslys. Ses eksplosionen ved natetid, vil synstabet vare fra 10–60 minutter, og der kan opstå natteblindhed, der kan vare længere tid.

Varmestrålingen udbreder sig med lysets hastighed, der er 300 000 kilometer i sekundet. Varmestrålingen udsendes over en vis tid, der vokser med våbenstørrelsen og varer fra 2–60 sekunder. Strålerne vil, ligesom solstråler, opvarme de ting, de træffer, og bevirke antændelse i brændbare stoffer og forbrændinger på menneskelig hud. Antændelser i brændbart materiale kan brede sig, såfremt der findes næring for ilden og resultere i storbrande, der undertiden benævnes ildstorme. Varmestrålingen er den virkning, der har den længste rækkevidde over for ubeskyttet personel, men samtidig er det den virkning, man lettest kan beskytte sig imod, idet strålerne standses af alt materiale, der er uigennemsigtigt, og på afstande, hvor man ellers ville få en alvorlig tredje grads forbrænding, vil almindelig påklædning af uld- og bomuldsstoffer skærme fuldstændig mod varmestrålingen. Der kan ganske vist ske antændelse i beklædningsgenstandene, men dels skal der ret megen varme til at antænde uld- og bomuldsstoffer, dels vil man ofte kunne nå at slukke ilden, inden den brænder helt igennem. En veluddannet og veludrustet soldat vil kunne beskytte sig næsten fuldstændigt mod varmestrålingen, og vor nye kampuniform er specielt indrettet, således at den giver bedst mulig beskyttelse mod denne virkning.

Trykbølgens udbredelsehastighed er ca. 340 meter i sekundet, sva-

rende til lydets hastighed. Den dannes ved, at luften omkring ildkuglen skubbes udad og væk fra ildkuglen med en voldsom kraft, og den giver sig udslag i et kraftigt barometrisk overtryk og nogle voldsomme vindstød. Trykket i bølgen kan blive mange gange det atmosfæriske tryk, og i vindstødene er der målt hastigheder i nærheden af eksplosionspunktet på 1500–1800 km/timen. Såvel overtrykket som vindhastighederne taber sig lidt efter lidt, men selv ud på store afstande vil man kunne mærke svingningen i barometertrykket. Overtrykket i trykbølgen vil bevirke, at visse konstruktioner, specielt huse med små vindues- og døråbninger vil blive knust, ganske som man knuser en tændstikæske med et hammerslag. Vindstødene i trykbølgen vil vælte ting, der står på jordens overflade, f. eks. køretøjer, mens bygninger med mindre kraftig konstruktion og bygninger med store åbninger vil blive splintret, ganske som man kan vælte et korthus ved at puste til det. Der opstår først og fremmest materielle skader i trykbølgens følge, sekundært forekommer skader på mennesker ved, at disse bliver indespærret og begravet under ruiner, ramt af glassplinter og større ruindele, der slynges mod dem, eller ved at de bliver slynget mod opretstående ting af de voldsomme vindstød. Der kan endelig opstå en del brande forårsaget af elektriske kortslutninger, antændelse af gas fra knækkede gasledninger, væltede ildsteder og lignende.

Den radioaktive stråling, der deles i initialstråling og reststråling, fremkalder først og fremmest skader på mennesker. Initialstrålingen er den del af strålingen, der forekommer i løbet af det første minut efter eksplosionen. Efter dette tidspunkt vil ildkuglen, hvorfra strålingen udsendes, have hævet sig så højt over jord- eller havoverfladen, at de radioaktive stråler ikke kan nå ned til overfladen, og al stråling, der forekommer senere, benævnes reststråling.

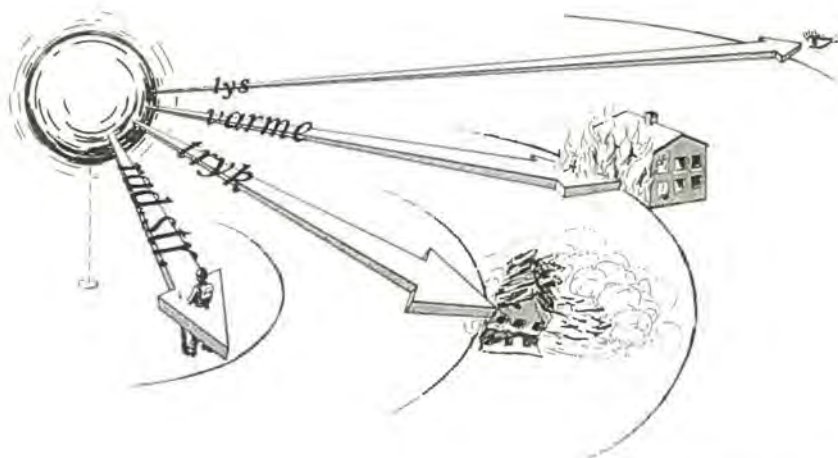
Initialstrålingen udsendes med lysets hastighed, den er meget kraftig nær ved eksplosionspunktet, men aftager ret hurtigt, og rækkevidden er, specielt ved våben større end 10 KT, kortere end rækkevidden af de andre virkninger. I nærheden af eksplosionspunktet vil det være den virkning, der fremkalder de største tab blandt personel, der er velbeskyttet mod de andre virkninger.

Reststråling forekommer ved alle eksplosionshøjder, men den prak-

tiske virkning hænger nøje sammen med eksplosionshøjden. Således vil de radioaktive materialer ved lufteksplosioner føres så højt til vejrs og være så bittesmå og lette, at det varer meget lang tid, inden de falder ned igen. Nedfaldet fra sådanne eksplosioner har ikke praktisk betydning i nærheden af eksplosionspunktet, men der opstår det såkaldt globale eller verdensomspændende nedfald, der er måneder og år om at falde ned, og som kan have betydning på længere sigt. Ved eksplosioner i og under overfladen blandes de radioaktive materialer i atomskyen med overfladebestanddele, der slynges eller suges til vejrs og atomskyen kommer til at indeholde mange ret tunge partikler, der hurtigt vil falde til jorden igen. De radioaktive materialer vil imidlertid let sætte sig på disse partikler og sammen med dem danne det lokale nedfald, der i praksis vil være faldet ned i løbet af nogle timer efter eksplosionen. Strålingen i et lokalt nedfaldsområde kan veksle meget fra sted til sted, men den aftager overalt på en ganske bestemt måde og vil efterhånden forsvinde. Som almindelig rettesnor gælder, at måles strålingsstyrken en time efter eksplosionen f. eks. til 100 røntgen i timen vil den 7 timer efter eksplosionen på samme sted være 10 røntgen i timen og 7×7 timer (2 døgn) efter eksplosionen være 1 røntgen i timen.

Uanset om man har været udsat for initialstråling eller reststråling, vil man have fået en vis strålemængde (dosis) i sig, og dosens størrelse er afgørende for, om man bliver strålesyg. Sunde, kraftige og udhvilede mennesker vil i almindelighed være mest modstandsdygtige over for strålingen, men som almindelig rettesnor kan opstilles følgende sammenhæng mellem dosis og virkning:

Dosis/røntgen	Virkning
25–100	Ingen eller meget let strålesyg.
100–250	Kvalme, diarré, blødninger, håraffald; ingen døde.
300–500	Symptomer som ovenfor, men kraftigere. 2–50 % dødelighed.
700–1000	Hurtigere og kraftigere symptomer som ovenfor og ca. 100 % dødelighed.

Atomvåbnets virkninger.

Den radioaktive stråling er i stand til at trænge gennem faste materialer, dog således at strålingsstyrken svækkes, jo længere strålingen trænger ind i materialet, og jo større vægtfylde materialet har. Beregninger og forsøg har givet en hel del viden om den beskyttelse, der opnås i forskellige dækninger, og de i det følgende skema viste tal angiver de brøkdele af den udvendige stråling, der trænger ind i dækningerne:

Opholdssted	Initialstråling	Reststråling
Skyttehul	0,25	0,1
Overdækket rum (1 m jord)	0,3	0,005
Pansret mandskabsvogn	0,7	0,6
Tung kampvogn	0,2	0,1

I de følgende skemaer er angivet rækkevidderne for de forskellige virkninger fra en række våbenstørrelser, dels for personelle skader, dels for materielle skader:

Maksimale rækkevidder i m for visse skader på personel.

Våben- størrelse KT	Varmestråling		Trykbølge		Initialstråling	
	Forbrænding på blottet hud 2 ^o	3 ^o	Kvæstelse af liggende personer i det fri	Kvæstelse af personer i huse af mursten	Dosis i røntgen 200 600	
1	800	600	300	550	900	800
10	2000	1700	600	1200	1400	1100
100	5000	4500	1350	2500	1800	1600
1000	14500	12500	2900	5300	2700	2300

Maksimale rækkevidder i m for visse skader forårsaget af trykbølgen.

Våben- størrelse KT	Svær skade på		Moderat skade på	
	Murstens- bygninger	Skove	Køretøjer	Kampvogne
1	550	450	250	150
10	1200	1100	700	400
100	2500	2800	1600	1100
1000	5300	7200	4200	2700

Man skal bemærke, at rækkevidden for en eller anden skade ikke bliver for eksempel 100 gange større, når våbnet gøres 100 gange større. Særligt gælder, at trykbølgens rækkevidde kun forøges 10–8 gange, når våbnet gøres 1000 gange større.

Beskyttelsesforanstaltninger

For helt at undgå eller i hvert fald i størst mulig udstrækning at reducere virkningerne ved en atomekspllosion er det dels nødvendigt at kende de forholdsregler, der kan nedsætte virkningerne, dels er det vigtigt at tage så mange beskyttelsesforanstaltninger som muligt, inden man udsættes for angrebet. Endelig er det vigtigt at kunne reagere meget hurtigt, dersom man udsættes for et atomangreb.

Lysglimtets blændende virkning bliver mindre, når man lukker øjnene, ser væk fra eksplosionen eller tildækker øjnene med uigennem-sigtige materialer. Almindelige solbriller vil ikke give nogen væsentlig beskyttelse.

Varmestrålingen standses som ovenfor nævnt af alt uigennem-sigtigt materiale, og forbrændinger kan undgås ved, at blottet hud tildækkes eller ved ophold bag en genstand, der kaster skygge. Flere lag af lyse bomulds- og uldstoffer yder en udmærket beskyttelse mod forbrændin-ger. Lyse stoffer tilbagekaster en stor del af strålingen og vil derfor ikke antændes så let som mørke stoffer, der opsuger varmen; flere lag tøj giver den bedst mulige isolering mod varmemstråling. Nylon- og andre kunststoffer tåler ikke ret megen varme, før de smelter, og de er således ikke særligt anvendelige som beskyttelse mod varmemstrålingen.

Trykbølgen vil ofte være den virkning, det er vanskeligst at beskytte sig imod, men da den kun udbreder sig med lydets hastighed, er der lidt længere tid til at reagere, og dermed øges undertiden muligheden for at opnå beskyttelse. Det gælder om at udgøre det mindst mulige mål for flyvende ruindele, glassplinter og andre »projektiler«, der slynges af sted af trykbølgens vindstød. Ophold under jordens over-flade i en mere eller mindre udbygget dækning er naturligvis at fore-trække, men indtages liggende stilling i forbindelse med selv den mest nødtørftige dækning for trykbølgens »projektiler«, vil man i meget høj grad mindske sin sårbarhed.

Radioaktiv stråling afsvækkes som nævnt ved passage gennem faste materialer, og jo tykkere og tungere materialet er jo bedre. Det vil imidlertid være nødvendigt at skabe sig dækning i alle retninger mod den radioaktive stråling, idet en del af strålingen afbøjes, når den rammer luftens molekyler.

Udsættes man overraskende for en atomekspllosion, bør man derfor iagttage følgende:

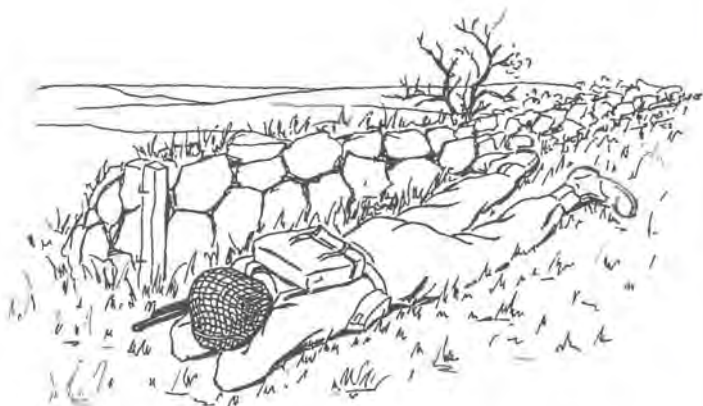
Ved ophold i det fri skal man kaste sig ned på jorden umiddelbart, enten hvor man står eller i den nærmeste dækning inden for et par skridts afstand og dække så meget af sin hud som muligt, idet ansigtet trykkes ned mellem armene, og hænderne trækkes ind under kroppen som vist på illustrationen.

Ved ophold i en bygning skal man søge tilflugt under eller bagved møbler, således at man undgår glassplinter og faldende ruindele.

Ved ophold i feltbefæstningsanlæg, skyttehuller, grøfter og lignende skal man trykke sig i bunden af anlægget.

Under alle forhold skal man forblive i den dækning, man i første omgang har valgt sig, indtil trykbølgen er passeret; derefter kan man søge sig et bedre opholdssted, der beskytter mod brande og eventuelt radioaktivt støv.

Den radioaktive stråling fra nedfaldet ved eksplosioner i og under jordoverfladen er et problem, som vil kræve modforholdsregler gennem længere tid. Nedfaldsområdet kan ret nøje forudberegnes, men der skal altid foretages målinger med såkaldte RADIAC-apparater for at fastslå nedfaldsområdets udstrækning i detaljer. Nedfaldsområder bør om muligt omgås, og de strengt nødvendige passager bør ske med hurtige og/eller pansrede køretøjer for at udsætte mandskabet for så lidt stråling som muligt. Ved tvunget ophold i nedfaldsområder kan man undgå at få det radioaktive støv i eller på sig ved at bære beskyttelsesmaske og regnslag; man kan holde støvet på afstand ved at fjerne det eller ved at opholde sig i en dækning, helst med en god afskærmning. Det radioaktive støv kan fjernes med vand og sæbe ligesom enhver anden form

for snavs, og det vil være nødvendigt at foretage en grundig rensning både af materiel og personel, når en enhed har opholdt sig i et nedfaldsområde gennem en tid.

Ved enhver enhed findes der apparater, der kan bruges til at måle radioaktivitetens styrke og farlighed, ligesom der findes materiel, der kan anvendes til at foretage de nødvendige rensninger efter ophold i nedfaldsområder.

BIOLOGISKE KAMPSTOFFER

De midler, der kan tænkes anvendt som kampstoffer i en eventuel biologisk krig, er levende mikroorganismer (bakterier og virus), giftstoffer (toxiner), der udskilles af visse bakterier og endelig plantedræbende stoffer. Hensigten med anvendelsen af biologiske kampstoffer vil være at ramme modstanderens kæmpende styrker og civilbefolkning med død, kortere eller længere sygdomsperioder og mangel på næringsmidler.

Det er muligt at sprede biologiske kampstoffer ved:

- Sabotage,
- anvendelse af skibe, fly og raketter, der er udstyret med apparater, der kan udlægge kampstoffet som spray (fin tåge) samt ved
- anvendelse af særlige ammunitionstyper.

B-kampstoffernes adgangsveje til det menneskelige legeme er åndedrætsorganerne, fordøjelsesorganerne og hudens åbninger. Åndedrætsorganerne må anses for den vigtigste adgangsvej, idet sygdomme, der startes i lungerne, som regel bliver meget voldsomme og hurtigt virkende.

Det vil være vanskeligt for den angrebne part at forudsige noget om, hvilket kampstof der vil blive anvendt og på forhånd tage de forholdsregler, der bedst kan modvirke kampstoffet. Desuden går der som regel en tid fra det øjeblik, kampstoffet er blevet udspreddt til dets virkning viser sig. Dette medfører, at det kan være vanskeligt at spore det sted,

hvor angrebet først blev sat ind, og smitten kan føres vidt omkring, inden den erkendes som sygdom.

Beskyttelsen i krigstid mod B-kampstoffer afviger ikke væsentligt fra de foranstaltninger, der tilsigter at beskytte det enkelte individ mod sygdomme i fredstid. De vigtigste forholdsregler er:

- Streng personlig renlighed (vask, barbering, klipping o.s.v.), selv under primitive forhold,
- renlighed med vand og levnedsmidler,
- kontrol med affald, latriner o.s.v.,
- vaccination i den udstrækning, det er muligt, og
- lægebehandling og isolering af syge.

Soldaten har i sin enkeltmandsudrustning midler til at rense sit drikkevand for biologiske kampstoffer, og han kan beskytte sig mod luftbårne biologiske kampstoffer ved at anvende sin beskyttelsesmaske og regnslag, når han har grund til at antage, at han er blevet udsat for et biologisk angreb.

KEMISKE KAMPSTOFFER

De kemiske kampstoffer omfatter krigsgasser og brandstiftende midler, såsom napalm og fosfor.

Krigsgasserne virker enten ved deres dødbringende giftighed eller ved deres evne til at irritere hud, øjne, hals og svælg, og hensigten med anvendelsen er at slå modstanderens personel ihjel eller gøre det ukampdygtigt for en tid. Som tabsgivende gasser nævnes nervegasser, blistergasser, kvælegasser og blodgifte, mens de irriterende er tåre- og nysegasser.

Virkninger

Nervegasserne er de farligste krigsgasser, der findes. De påvirker den del af nervesystemet, som mennesket ikke selv behersker, trænger ind gennem åndedrætsorganerne og huden og virker i løbet af nogle minutter. Symptomerne på en mindre nervegasforgiftning er:

- Hovedpine,
- synsforstyrrelser – smerter i øjnene – pupilsammentrækning,
- næseflod,
- trykken for brystet og åndenød.

Ved en stærk nervegasforgiftning fås tillige:

- Kramper,
- langsom puls – langsomt åndedræt og
- døden indtræder.

Ved den svage forgiftning kommer symptomerne i løbet af 2–3 minutter, og ved den stærke forgiftning gennemløbes alle symptomer i løbet af få minutter. Førstehjælp består i anlæggelse af beskyttelsesmaske og indsprøjtning af modgiften atropin. Beskyttelsesmasken vil tilbageholde alle nervegasdampe, og enhver soldat har i sin førstehjælpsæske 2 atropinsprøjter, som han skal anvende, når han erkender ovennævnte symptomer. Nervegasvæske på uniformsdele og hud kan neutraliseres med antigaspudder, der ligeledes findes i førstehjælpsæskan.

Blistergasserne påvirker huden, slimhinderne og øjnene, og virkningen består i, at væggene i de små blodårer, der kaldes hårkarnet, og som ligger under huden og slimhinderne, ødelægges. Blodvæsken løber ud, og der dannes blærer under huden. Disse blærer er meget irriterende, giver mulighed for infektioner og er længe om at svinde. Blistergas i øjnene kan forårsage blindhed, og kommer blistergasdampe i åndedrætsorganerne, indtræder en bronchitislignende sygdomstilstand. Førstehjælpen består i udskylning af øjnene, fjernelse og neutralisering af gasvæske på huden og anvendelse af beskyttelsesmasken. Soldaten har vand i sin feltflaske til skylning af øjnene, og antigaspudderet kan fuldstændig neutralisere blistergasvæske.

Kvælegasser ødelægger lungernes indre, således at blodvæsken løber ud i lungerne, og den forgiftede drukner bogstavelig talt i sin egen blodvæske. Førstehjælpen består i anvendelse af beskyttelsesmaske, ro, hvile og snarest lægebehandling. Kunstigt åndedræt må *ikke* gives.

Blodgifte optages i blodet gennem lungerne og forhindrer organismen i at optage den ilt, som blodet normalt afgiver. Når legemets vigtigste organer ikke får ilt nok, går de i stå, og døden indtræder ret hurtigt.

Førstehjælpen består i anvendelse af beskyttelsesmaske og eventuelt kunstigt åndedræt.

Tåre- og nysegasserne irriterer øjne og slimhinder i hals og svælg; de anvendes hovedsageligt til træning med beskyttelsesmaske i fredstid.

Krigsgasserne udlægges ved hjælp af bomber, raketter, kanon- og mortergranater, landminer, håndgranater eller som spray (fin tåge) fra fly, og de optræder i væske- eller dråbeform, i dampform eller som partikler. Vejr- og terrænforhold er ret afgørende for, om gas overhovedet kan anvendes, idet vejret helst skal være tørt, ikke for varmt og ikke for blæsende og terrænet nogenlunde jævnt og gerne skovbevokset.

Beskyttelse mod krigsgasser

Når et gasangreb erkendes, skal den, der bliver klar over faren, slå alarm, og alle beordres til at anlægge beskyttelsesmaske og regnslag. Alarmen gives først og fremmest på grundlag af de symptomer, der er karakteristiske for nervegasforgiftning, men har gaskrig været en kendsgerning gennem længere tid, skal der tillige alarmeres ved fjendtligt bombardement og røgdulagning, samt ved konstatering af mistænkelige væsker og lugte. Beskyttelsesmasken beskytter fuldstændigt mod alle krigsgasser og må ikke aflægges, før det er konstateret, at gassen er væk. Bestemmelsen af gassen og dens fortsatte tilstedeværelse kaldes sporing og udføres med et gassporesæt, der kan spore alle kendte krigsgasser og man kan med dette afgøre, hvornår masken kan aftages.

Da krigsgasser, der forekommer i væskeform (nervegasser og blistergasser) ofte vil være nogen tid om at fordampe, kan det være nødvendigt at fjerne eller ødelægge gassen. Fjernelse af gasvæske kan ske med opløsningsmidler, benzin, petroleum, sulfosæbe og vand, men det vil i de fleste tilfælde være at foretrække, at gassen ødelægges; dette sker ved hjælp af kemikalier. Nervegasser kan nedbrydes med soda, læsket kalk og chlorkalk, mens blistergasser ødelægges af chloramin og chlorkalk.

Soldater, der er blevet forurenede af gasvæske, kan dels fjerne den forurenede udrustning, dels anvende det ovenfor nævnte antigaspulver til at neutralisere gasvæsken, men i reglen vil det tillige være nødven-

digt at skifte og rense udrustningen helt og samtidig foretage en grundig afvaskning af personellet for at komme gasfaren helt til livs. Det vil i almindelighed være en ret hastende og samtidig tidkrævende opgave at foretage en rensning efter et gasangreb, men alle enheder råder over materiel og specialuddannet personel, der kan sættes ind på opgaven med kort varsel.

SAMMENFATNING

Det vil være naturligt som afslutning at drage en sammenligning mellem virkningerne af atomvåben, biologiske kampstoffer og kemiske kampstoffer.

Atomvåbnene muliggør ødelæggelser af materiel og personel inden for et større eller mindre område, hvilket gør dem velegnede som våben, når der tilsigtes en afgørelse af kampen uden hensyn til ødelæggelsernes omfang samt som et middel til at terrorisere den civile befolkning. Men materielle ødelæggelser, såvel i kampzonen som i fjendens hjemland, kan meget vel skabe sådanne vanskeligheder for den vindende part, når taberens område skal besættes, at det bliver et spørgsmål, om materielle ødelæggelser i det lange løb er hensigtsmæssige.

Biologiske og kemiske kampstoffer taget under ét med deres evne til i hovedsagen at ramme personel er i så fald at foretrække. For den vindende part vil der være færre hindringer og ødelæggelser at overskride og genopbygge, og taberens militære og civile materiel og ressourcer vil kunne anvendes umiddelbart. Er de anvendte kampstoffer tilmed af en sådan beskaffenhed, at de kun sætter den angrebne ud af spillet for en kort tid og uden eftervirkninger, vil endog den tabendes personelle ressourcer kunne anvendes som arbejdskraft. For angriberen består problemet i at sprede de pågældende kampstoffer tilstrækkelig hurtigt og effektivt, der hvor virkningen ønskes samt selv være i besiddelse af sådanne beskyttelsesmidler, at hans egne styrker ikke bliver ofre for egne våben.

Spørgsmålet om, hvorvidt ABC-kampmidlerne vil blive anvendt i en evt. fremtidig verdenskrig, eller i hvilken retning den påbegyndte udvik-

ling vil gå, er fortsat genstand for forskning og dybtgående overvejelser i såvel Østblokken som i NATO.

Alle har lov til at håbe på, at disse midler ikke bringes i anvendelse, men dette må på den anden side ikke forhindre os i realistisk at forberede os på, at de kan blive anvendt, og derfor må vi træffe de nødvendige forholdsregler såvel i aktiv som i passiv henseende.

Sovjetrussisk raketskyts vist som et eksempel på psykologisk krigsførelses fotomateriale.

Psykologisk forsvar

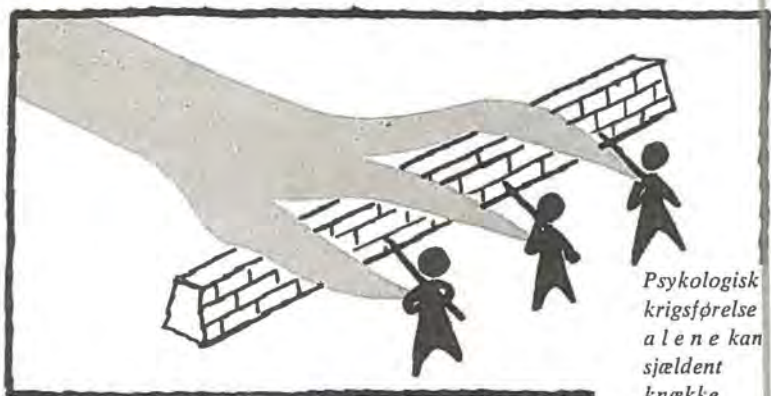

Psykologisk krigsførelse har i manges øren en ubehagelig klang, fordi der hermed forbindes en temmelig ensidig propaganda for større militæruddgifter, og for det der i almindelig tale benævnes militærvæsenet.

Psykologisk krigsførelse er imidlertid en side af vor tids krigsførelse, der fortjener den største opmærksomhed og altså også en nærmere omtale. Den psykologiske krigsførelse berører os alle. I denne form for moderne krigsførelse er vi alle i forreste linie. Og dette gælder, uanset om der er krig eller fred.

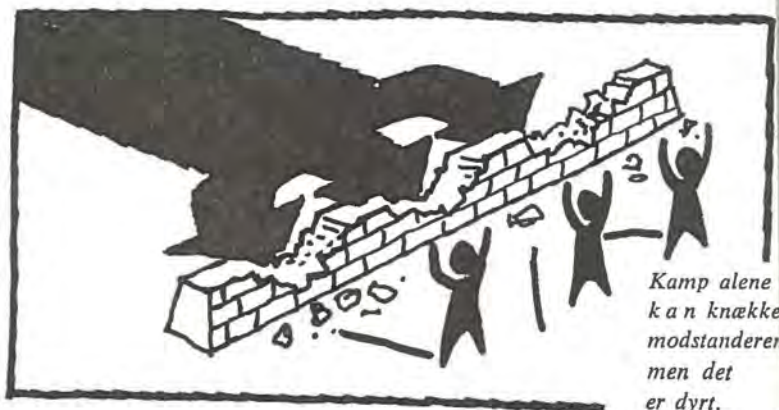
Inden begreber som »nervekrig«, »kold krig«, »varm krig«, »indre front« og »total krig« opstod, hed det i den klassiske definition, at krigen er en voldshandling, hvormed man i åben kamp påtvinger modstanderen sin vilje.

Denne definition er ikke gældende mere. Den totale krig i vor tid indeholder ikke blot fysiske tilintetgørelsesmidler, men også midler, der ikke behøver at forårsage materiel ødelæggelse, men alligevel særdeles effektivt kan påvirke et folks og et forsvars moral og modstandsvilje. Psykologisk krigsførelse er således al aktivitet, der med rent psykiske midler og uden anvendelse af vold påvirker modstandsviljen hos såvel militære styrker som civilbefolkning.

*Psykologisk
krigsførelse
a l e n e kan
sjældent
knække
modstanderen.*

Psykologisk krigsførelse er dog ikke, som mange tror, en moderne udvidelse af krigens midler. Tilbage i historien findes eksempler på, at propaganda, rygtespredning og trusler i forbindelse med anvendelse af militære våben har haft en afgørende indflydelse på kamphandlingernes resultat. Så simpel en foreteelse som de indfødtes krigsmaling er udtryk for psykologisk krigsførelse, idet den havde til formål på forhånd at indgyde rædsel og forskrække modstanderen. Perserne søgte på Xerxes' tid at skræmme grækerne ved at udsprede rygter om, at de, perserne, var talrige som sandkornene på havets bund. Et halvt tusinde år før

*Kamp a l e n e
k a n knække
modstanderen,
men det
er dyrt.*

Kristus docerede Sun Tsu i en lærebog om krigskunst, at man ved kamp om natten kunne forvirre fjenden med trommer og ild.

Men selv om metoderne i deres primitive form er gamle som historien selv, så var det først i tiden før den anden verdenskrig, at man indså, at vor tids teknik havde skabt et instrument, med hvilket det var muligt hurtigt og sikkert at nå og påvirke hele nationer.

Man analyserede således betydningen af et folks psykiske modstandskraft i moderne krig. Den modstandskraft, som ikke kunne opgøres i soldater og militær udrustning m.m., blev betegnet som den »indre front«. Den indre og ydre front blev betragtet som to sider af samme sag, idet man hævdede, at et militært forsvar, som ikke havde majoriteten af folket bag sig, på forhånd var halvt nedkæmpet.

De første sejre, som nazisterne kunne notere på basis af en forsøgsvis gennemførelse af en psykologisk krigsførelse i form af en intensiv nervekrig, var de ublodige okkupationer af Østrig og Czekoslovakiet. Fremgangsmåden var her, at der på den ene side gennem propagandaen blev truet med en væbnet aktion mod de pågældende lande, såfremt man ikke bøjede sig for de »berettigede« krav. På den anden side blev hvert truende propagandaskridt efterfulgt af varme forsikringer om, at disse territoriale krav i Europa var Hitlers sidste, og at man kun ønskede fred i fuld forståelse med de øvrige nationer.

*Når propagan-
daen arbejder
sammen
med soldaten,
opnås den
største virkning
– og den
billigste for
fjenden.*

Ved denne vekselvirkning mellem trusler og en systematisk og vel-tilrettelagt propaganda lykkedes det hurtigt at få pisket stemningen i vjrejt såvel i Tyskland som i det land, der skulle erobres.

En demokratisk stat, specielt når der er tale om en mindre, vil altid være sårbar i et kupforsøgs eller angrebs første kritiske dage. Omstillingen fra fred til krig i den demokratiske stat må i overensstemmelse med demokratiets væsen og struktur tage sin tid. Et velforberedt, psykologisk forsvar i nøje koordination med det militære forsvar er en af demokratiets bedste garantier for at kunne overleve den første kritiske tid, såfremt den fredelige hverdag pludselig skulle forvandles til ufred.

OPROP!

Til Danmarks Soldater og Danmarks Folk!

Uden Grund og imod den tyske Regerings og det tyske Folks oprigtige Ønske, om at leve i Fred og Venskab med det engelske og det franske Folk, har Englands og Frankrigets Magthavere ifjor i September erklæret Tyskland Krig.

Deres Hensigt var og blir, efter Mulighed, at træffe Afgørelser paa Krigsskuepladser som ligger merr afssides og derfor er mindre farlige for Frankriget og England, i det Haab, at det ikke vilde være mulig for Tyskland, at kunde optræde stærkt nok imod dem.

Af denne Grund har England blandt andet stadig krænkert Danmarks og Norges Nøjtrahitet og deres territoriale Farvand.

Det forsøkte stadig at gjøre Skandinavien til Krigsskueplads. Da en yderlig Anledning ikke syntes at være givet efter den russisk-finske Fredsslutning, har man nu officielt erklæret og truet, ikke mere at taale den tyske Handelsflaates Sejlsads indenfor danske Territorialfarvand ved Nordsjøen og i de norske Farvand. Man erklærte selv at vilde overtage Politisagten der. Man har tilslut truffet alle Forberedelser for overraskende at ta Besiddelse af alle nødvendige Støtepunkter ved Norges Kyst. Aarhundredes største Krigsdriver, den allerede i den første Verdenskrig til Ulykke for hele Menneskebeden arbejdende Churchill, uttalte det åpent, at han ikke var villig til at la sig holde tilbage af «legale Afgørelser eller nøjtrale Rettigheder som staar paa Papirlapper».

Man har forberedt Slaget mot den danske og den norske Kyst. For nogen Dager siden er han blit utænvt til foransvarlig Chef for hele den britiske Krigsføring.

Den 9. april 1940 illustrerer til en vis grad resultatet af et manglende psykologisk forsvar. Til det sidste vilde det officielle Danmark stole på Hitlers forsikringer om fredelige hensigter. Danmark blev derfor bogtavelig talt taget på sengen hin april morgen, hvor danske soldater ved grænsen måtte bøde med deres liv for årtiers forsømmelse.

Nazisterne skulle imidlertid fortsætte med at benytte sig af psykologisk krigsførelse i den anden verdenskrigs første år, inden de vestallierede klart fik øjnene op for værdien af såvel den offensive som den defensiva del af den psykologiske krigsførelse. Nazisterne fik derved held til at udnytte den stilstand, der herskede i de militære operationer, til en omfattende propagandavirksomhed med henblik på at så splid og mistro hos civilbefolkningen og i forholdet mellem de allierede indbyrdes. Man fremførte således i forskellig form og ad forskellige kanaler påstandene om, at tyskerne ikke ønskede at gøre franskmændene noget ondt, og at englænderne var den fælles fjende. I propagandaen fremhævede man f. eks., at »englænderne ville slås til sidste franskmænd«. Disse påstande blev suppleret med hentydninger til besiddelsen af hemmelige våben, der ville komme til anvendelse, såfremt franskmændene ville gøre alvorlig modstand.

Denne psykologiske nedbrydning af den franske modstandsvilje blev så fulgt op i den egentlige militære offensiv i maj 1940 med indsættelse af sabotører og agenter, der klippede de franske signalforbindelser i stykker eller kobled sig ind på disse og udgav en strøm af falske forvirrende ordrer. Resultatet heraf blev, at stabene helt eller delvis mistede kontakten med deres dispositionenheder. Kaos opstod mange steder, ligesom der skabtes en atmosfære af uvished og uklarhed, der igen dannede den bedste jordbund for den psykologiske krigsførelses systematiske rygtespredning og for propagandaen i øvrigt.

Sammenfattende kan man fremhæve, at den anden verdenskrig udviklede den psykologiske krigsførelse, som vi kender i dag, og som ligesom enhver anden krigsførelse har en offensiv såvel som en defensiv side.

DET PSYKOLOGISKE ANGREB

Det psykologiske angreb har både i fredstid og i krigstid stort set følgende formål:

- at svække den fjendtlige nations modstandsvilje og de fjendtlige troppers kampvilje,

- at skabe en følelse af underlegenhed, der kan bane vej for opløsning, kaos og panik,
- at skabe en kløft mellem folk og forsvar,
- at understøtte negativ og ukonstruktiv kritik af samfundsforhold
 - herunder det militære forsvar, civilforsvaret og øvrige dele af totalforsvaret.

Midlerne hertil findes i de moderne *massemedier med hjælp af socialvidenskabens* mulighed for at angive, hvorledes og hvornår propagandaen skal sættes ind, og hvilken virkning der kan forventes. Det videnskabelige element i den psykologiske krigsførelse udgøres således af bl.a. folkepsykologiske undersøgelser, opinionsundersøgelser, propagandaanalyser og rygteanalyser.

De moderne *massemedier* fortjener en nærmere omtale, idet de har muliggjort, at informationer og ideer kan overbringes og spredes til store grupper af individer. De hjælpemidler, der udnyttes i den psykologiske krigsførelse, er *presse, film, radio og fjernsyn*.

Pressen er det trykte ords største formidler og er særlig i den »kolde« krig en vigtig faktor i den psykologiske krigsførelse, hvor det er muligt i direkte og indirekte »tale« behændigt at få underbygget den mere direkte propaganda. Hertil kommer det ikke uvæsentlige supplement ved formidling af nyhedsstof fra de forskellige nyhedsbureauer.

Radioen er dog uden diskussion det vigtigste medium i den offensive psykologiske krigsførelse, idet dette middel ikke er bundet af andre restriktioner end de, der er forårsaget af kapacitet og rækkevidde. Såvel hjemmeopinionen som opinionen i fjendeland samt neutrale lande kan nås.

Med både ord og billeder taler såvel *film* som *fjernsyn*. Mens det trykte ord virker som et abstrakt symbol, virker kombinationen af billede og det talte ord med suggestiv kraft direkte på følelseslivet, hvorfor disse to massemedier hurtigt blev inddraget i den moderne psykologiske krigsførelse.

For de nævnte massemedier gælder, at de alle kan virke i fredstid, fordi de indgår i den daglige nyhedsformidling, og samtidig er de med til

at tilfredsstille et stadigt stigende behov hos det moderne menneske. Man er vant til at læse avis og tidsskrifter, mere eller mindre kritikløst vant til at dreje på radioens skalaknap og til at se fjernsyn og film.

Af andre midler i den offensive psykologiske krigsførelse skal nævnes *brochuren, flyvebladet og højtaleren*. Særlig i stationære frontsituationer har propaganda spredt gennem højtaleren vist sig at være af stor betydning, fordi der kan sendes på tidspunkter, hvor soldaterne er meget modtagelige, enten fordi de keder sig og tørster efter at høre nyt, eller fordi de er bange og dermed mindre kritiske.

En anden farlig, men mere snigende udnyttelse af det talte ord er den *mundtlige kontakt* med enkeltpersoner eller grupper, såsom foreninger og arbejdspladser. Virksomheden kan her camoufleres som værende af videnskabelig, kulturel, økonomisk eller sportslig karakter. I en spændt situation kan sådanne små grupper hurtigt fremkalde spontane demonstrationer, der har gode chancer for at udvikle sig som

Proletärer i alla länder, förena eder!

I N T Y G **ПРОПУСК**

För alla, som komma över till Röda Armén, försäkras livet och hemkomsten efter krigets slut.

Detta intyg skall uppvisas för den första ryska medborgaren, kommandören eller rödsoldaten, och han är förpliktad att följa dig till Röda Arméns närmaste stab.

KAMRATER, KOM ÖVER TILL OSS!

Всем, кто перейдет на сторону Красной Армии, будет обеспечена жизнь и возвращение на Родину по окончании войны.

Предъяви этот пропуск первому русскому гражданину, командиру или красноармейцу, и он обязан доставить тебя в ближайший штаб.

Gå med detta intyg genom fronten.

Exempel på »overløberpas« nedkastet som løbeseddel.

en præriebrand og dermed fremkalde omfattende uro. Alt sammen midler, der hjælper med til at styrke den psykologiske offensiv, hvis mål jo netop er splittelse og svækkelse af forsvarsviljen. I den psykologiske krig gælder måske mere end andetsteds, at hver gang man opnår en lunken, defaitistisk indstilling, vil den pågældende nations samlede forsvar svækkes.

VIDENSKABELIGE HJÆLPEMIDLER

For bedre at forstå, hvor omfattende den psykologiske krigsførelse i virkeligheden er, bør de videnskabelige hjælpemidler, som stormagterne benytter sig af for at skabe den mest effektive psykologiske krigsførelse, nærmere omtales. Intet bliver således overladt til tilfældighederne, når det drejer sig om at afgøre, hvilke midler, der skal tages i brug, og hvorledes de skal anvendes i den aktuelle situation. Dette kræver en nøje analyse af modstandsånden og modstandsviljen ud fra læren om, at *et forsvars effektivitet står i direkte forhold til den enkeltes modstandsvilje*. For hvad hjælper vel de bedste våben og instrumenter, hvis den enkelte soldat ikke har viljen til at bruge disse? Til analyse af modstandsånd og de bedste betingelser for den offensive psykologiske krigsførelse bruges skolede eksperter blandt socialpsykologer, sociologer, statsvidenskabsmænd, statistikere, historikere, psykiatere og såvel civile som militære psykologer.

PROPAGANDA

Fælles for al propaganda er, at den udformes under hensyntagen til den kreds af mennesker, som den henvender sig til. Man tilstræber således igennem propagandaens trykte eller talte ord at fremkalde en sådan opfattelse og en sådan forventning, at der reageres i overensstemmelse med propagandaens hensigt. Man reagerer således mindre på ordenes abstrakte indhold end på deres følelsesindehold. Dette udnytter propagandaen ved eksempelvis at udnytte ord som »krig«, »frihed«, »kapitalist«, »folket«, »demokrati« og »fred« i en sammenhæng, der hos de fleste mennesker forbindes med en bestemt følelse. Ved at

The Girl You Left Behind

Poor little (wen)! She is still thinking of Hob

The Girl You Left Behind

It was a rough awakening for her

I krigen kommer soldaten ud for hårde savn og omskiftelser. Det vil ofte være svært at holde modet oppe og udholde savnet af de kære. Tit gribes han af hjemvé og disse følelser udnyttes i frontpropagandaen. Ikke sjældent benyttes forholdet mellem de to køn som tema. Bl. a. kan der spilles på soldatens tvivl om kærestens eller hustruens troskab, og ofte følges emnet op med udførlige oplysninger om, hvorledes den hjemmeblevne del af den mandlige befolkning udnytter soldatens fravær og i øvrigt lever i sus og dus.

anvende disse ord i andre forbindelser end de sædvanlige, har man mulighed for at opnå en ændret opfattelse af situationen. Sammensætningen »folkedemokrati« er et typisk eksempel herpå.

Propagandaen spiller på individets følelse og behov. Ved at arbejde med gentagelser og slagord forsøger den at tale til følelserne. Den har sin største virkning i en krisesituation. Krig, kaos, sult og social uro er propagandaens bedste grobund.

Det må her fremhæves, at propagandaen har sin begrænsning deri, at den ikke kan skabe en stemning eller forventning, hvor der intet behov findes. En loyal medborger kan således ikke på langt sigt gennem propagandaen påvirkes til at tro, at det ville være bedst, om hans land tabte krigen. Derimod kan han måske i en krisesituation, hvor alt håb tilsyneladende er ude, bringes til overbevisning om, at det ville være bedst for nationen og landet, såfremt man opgiver modstanden.

Hvad der har været omtalt som den offensive propagandas midler og muligheder, giver en tydelig indikation af, at en modpropaganda og ikke mindst en tilbundsgående redelig *oplysningsvirksomhed* vil være de bedste midler til at afbøde den fjendtlige propagandas virkninger.

DEN KOLDE KRIG

Den psykologiske krigsførelse, som drives i fredstid, er et vigtigt led i »den kolde krig«.

Der er her tale om både en åben og skjult kamp om den enkeltes sjæl. Krigen føres uden synlige fronter og uden klare tidsafgrænsninger og som en udbygning af den totale krig, hvor der stort set ikke skelnes mellem civile og militære begreber. Og det er en krig, der føres lige så hensynsløst som »den varme krig«.

Fra kommunistisk side føres denne krig med stor dygtighed og med *Agitrop* (afdelingen for propaganda) og *Kominform* (det kommunistiske informationsbureau) som de officielle organisationer.

Karakteristisk for den østlige psykologiske krigsførelse er en veksling mellem utilslørede trusler om benyttelse af atomvåben og raketter og de kendte freds- og charmeoffensiver. Sidstnævnte bygger på, at den

**ПОЛИТРУКИ И КРАСКОМЫ
ГОРНО НАС В ОБЪЕКТЫ
ХОЛОДНОЙ СМЕРТИ**

**Мы даем вам совет,
КАК СПАСИТЬСЯ**

В течение дня, когда вы будете в объектах, вы должны быть готовы к тому, чтобы бежать. Не надо надеяться на помощь извне.

Suomen mies!

**HITLERIN ORJAKOMENNON
PUOLESTAKO KUOLEMAAN?**

**МЕРЗНЕШЬ ТЫ
СРЕДИ ЛЕСОВ,**

**ПО ПРИКАЗУ
ПОДЛЕЦОВ.**

Eksempler på plakater, anvendt i den psykologiske krigsførelse.

vestlige verden inderligt ønsker afspænding og fredelig sameksistens, hvorfor man *vil tro* på, at dette også er tilfældet for de kommunistiske ledes side. Ønsket om fred er derfor naturligt grundtemaet i den psykologiske krigsførelse. Denne fredskampagne er imidlertid ikke blot udøvet af de kommunistiske organisationer, men også af forskellige humanitært indstillede organisationer eller enkeltpersoner, der, behændigt udnyttet, meget let og ofte ubevidst kan blive et vigtigt infiltrationsinstrument i den østlige propagandataktik.

Ved siden af fredstemaets udbredelse sker der en systematisk aggressiv propaganda mod USA, der generelt beskrives som inkarnationen af det korrumperede kapitalistiske system præget af imperialistisk krigshetz. I modsætning hertil karakteriseres Sovjetunionens kampstyrker som »fredens soldater« til forsvar for freden.

Det vil her føre for vidt at analysere den kommunistiske propagandas indhold og midler. Vigtigt er det imidlertid at erkende, at hver af os dagligt bliver udsat for den på forskellig måde, og desværre erkender vi ikke altid den indirekte propaganda, der i kraft af sine godt camouflerede eller helt uskyldige medier slet ikke opfattes som propaganda.

Også Vest fører psykologisk krig mod den østlige verden – selv om der efter den anden verdenskrig i forbindelse med det generelle ønske om fred og nedrustning var en modvilje mod at opretholde de organer, der varetog den psykologiske krigsførelse.

I takt med intensiveringen af den kolde krig blev den vestlige verdens organer for psykologisk krigsførelse opbygget. I Amerika oprettedes således under udenrigsdepartementet: »Office of Public Affairs«, hvis hovedopgave blev at opbygge en bedre forståelse for USA i andre lande samt øge den gensidige forståelse mellem USA og de øvrige lande. Senere blev »The Psychological Strategy Board« oprettet som et samordnende organ og dermed bestemmende for de politiske og strategiske principper for den psykologiske krigsførelse.

Karakteristisk for de senere års udvikling er, at sideløbende med skærpelsen af den verdenspolitiske situation har tendensen ændret sig fra at prøve at »sælge USA«, til mere at forsøge på at inspirere de øvrige vestlige nationer til at yde større bidrag til det fælles forsvar,

Fredsoallianse

Fredstemaet er et vigtigt led i den psykogiske krigsførelse.

samtidig med at den østvendte propaganda er blevet væsentligt forstærket.

Den amerikanske psykologiske krigsførelse suppleres i øvrigt af den vesttyske, engelske og ikke mindst NATO's informationsvirksomhed. Sidstnævntes formål er såvel at udbrede kendskabet til NATO som at analysere og modgå den kommunistiske propaganda.

Den psykologiske krigsførelse har fået en bemærkelsesværdig forgrundsstilling i den i fredstid løbende magtkamp mellem øst og vest. Den bør også følges opmærksomt af os, og i denne forbindelse må man stedse have for øje, at den psykologiske krigsførelse primært sigter på at demoralisere og derved direkte eller indirekte svække forsvarsviljen.

Den i sig selv glædelige omstændighed, at vi i Danmark i mere end en menneskealder har fået lov til at undgå egentlig krig, indebærer desværre og paradoksalt nok den store fare, at krig for de fleste danskere er blevet til noget uvirkeligt. Det bør således fremhæves, at netop denne omstændighed og indstilling kan indebære en risiko for, at et krigsudbrud og den første tid herefter vil give en fjendtlig, psykologisk krigsførelse endog særdeles gode betingelser.

Dette forhold taler stærkt for allerede i fredstid rationelt at udbrede en saglig og realistisk oplysning om den moderne krig, og hvad den indebærer for den enkelte.

Gennem et velopbygget psykologisk forsvarsberedskab i forbindelse med andre forsvarsforberedelser kan den første chokvirkning væsentligt nedsættes, ligesom den første tids psykiske og fysiske påvirkninger vil være lettere at overvinde og udstå.

For imidlertid at forstå baggrunden for og betydningen af et psykologisk forsvar, er der grund til at minde om, hvorledes den første tid omkring et krigsudbrud sandsynligvis vil forløbe.

Den tid er som bekendt forlængst forbi, hvor en angriber som regel højtideligt i forvejen sender en krigserklæring. En moderne krig må påregnes at starte med et lynangreb for at udnytte overraskelsesmomentet og dermed opnå en chokvirkning, som det bl.a. var tilfældet ved Pearl Harbour.

I denne bogs indledning er nærmere angivet, hvorledes et angreb

Wer weiterkämpft
 — kämpft gegen
UNSERE KINDER

Eksempler på illustrationer i den psykologiske krigsførelse.

i øvrigt kan tænkes at ske, hvorfor her kun skal fremføres de forhold, der har afgørende betydning for den psykologiske krigsførelse.

En del af angrebet vil sikkert bestå af luftlandsætninger af betydeligt omfang. Målet for disse luftlandsætninger kan være at afbryde kraftforsyninger, telefon- og telegrafforbindelser, vitale jernbanelinier og landeveje samt besætte og udnytte eksisterende flyvepladser og radiostationer – alt i nøje samordning med en organiseret femte kolonne – og sabotagevirksomhed. For yderligere at udnytte den forvirring, der her ved uundgåeligt må opstå i det civile samfund, må påregnes et intensivt luftbombardement med fly eller raketter. Hvad enten atomvåben anvendes eller ej, må der i denne periode regnes med alvorlige tab, så at dette, hvis man ikke er på vagt herimod, kan være medvirkende til at svække forsvarsviljen.

Naturligt vil fjendens psykologiske krigsførelse være koncentreret om intensivt at udnytte denne svaghedsperiode.

Fjenden kan således allerede før krigsudbruddet forsøge at svække forsvarsviljen ved en kombination af lokkepropaganda og trusselhandling. På den ene side den velkendte diplomatiske aktivitet med ulti-

BASSEN

Publiseret udgivet af KEMER • Denmark, Palle Vinge • Rigt trykt • Nr. 14 • 1944

nr 14

FØLG

marinesoldaternes eksempel

PRA DRAGOR OG KONGELUNESFORTET

Den kommunistisk udgivne mandskabsavis »Bassen« er primitiv i sin udførelse, men kan blive farlig en skønne dag. Dens mål er: Uro i forsvarets rækker.

mata støttet til magtdemonstrationer i form af overflyvninger, flåde- og troppebevægelser og på den anden side forsikringer om fred og afspænding.

Den psykologiske offensiv vil sætte ind med radioudsendelse på dansk for at opfordre befolkningen til at være besindig, fornuftig og vælge fredens vej. Dette afvekslende med falske radioudsendelser på de ordinære bølgelængder med falske nyheder f.eks. om forræderi i regeringen, opgivelse af modstanden samt om alvorlige tab af liv og ejendom. Alt for at skabe defaitisme og kaos. På samme tid skabes en intensiv rygtekampagne, ligesom flyveblade spredes ud over byerne med forsikring om, at angriberen kun ønsker at beskytte folket, og at der

Den sovjetrussiske soldat skoles intensivt og rationelt i psykologisk krigsførelse.

intet ondt vil ske, såfremt man blot opgiver modstanden og går ind på de særdeles rimelige ønsker, der er fremsat i alles interesse. Angriberen fremstiller sig således som en ven af det danske folk. Hårde repressalier vil dog blive iværksat mod dem, der kæmper mod folket og »det sande demokrati«.

Bliver en del af landet okkuperet, kan en marionetregering forventes valgt »spontant«. Denne vil selvfølgelig ligeledes propagandere for fred og fremhæve det urimelige og forbryderiske i at lade landet ødelægge.

Det psykologiske forsvar vil angriberen forsøge svækket ved at ødelægge radiostationer, sprænge trykkerier i luften, afskære telefon- og telegrafråde o.s.v. En vigtig faktor i så henseende er femte kolonnen, der rekrutteres blandt sympatisører og medløbere. En veluddannet og velorganiseret femte kolonne er en alvorlig trussel, idet den kan forårsage væsentlige skader gennem sabotagehandlinger rettet mod eksempelvis forsvarsvigtige industrier, forråd, kraftcentraler, broer og jernbaner.

Et naturligt ønske om at skubbe tankerne om krigen og dens følger fra sig har gjort, at vi er tilbøjelige til at tænke – »Den tid, den sorg«. Men desværre ligger det i sagens natur, at et fjendtligt angreb ikke automatisk skaber en fast modstandsånd hos befolkningen. Modstandsånden er her defineret som en kombination af vilje til modstand og åndelig kraft til modstand. Vi kommer derfor let i den situation, at det kan blive for sent at skabe et effektivt psykologisk forsvar, efter at krigen er brudt ud. Man kan derfor uden overdrivelse sige, at forbedelse i fred til at sikre en stærk modstandsånd i nødens stund, er et lige så elementært forsvarsbehov som kravet om, at det militære forsvar har et tilstrækkeligt krigsberedskab til at sikre dets mobilisering og indsættelse.

Hertil kommer den ikke uvæsentlige omstændighed, at visheden om at møde en ukuelig forsvarsvilje, kan få en mulig angriber til at betænke sig. Det psykologiske forsvar får således en præventiv virkning, der kan sidestilles med det fysiske forsvar.

At fjenden ikke lader sig narre med ord og ydre forsikringer om forsvarsvilje, er indlysende. Der fordres tydelige beviser for, at modstandsviljen er forbundet med åndelig kraft til at møde krigens vilkår.

PSYKOLOGISK FORSVAR

Vi har længe haft et usynligt psykologisk forsvar her i landet. Usynligt, fordi det fungerer så naturligt og selvfølgelig, at det kun er de færreste, der registrerer det som en forsvarslinie.

Og dog er det vel en af de vigtigste og mest fundamentale forsvarslinier, nemlig bevidstheden om, at vi lever i en retsstat, hvor vi i kraft af vor demokratiske livsform har retten til frit at tro, tænke og tale og dermed retten til at danne vor egen fri mening.

Uanset vi kan være uenige om mangt og meget, vil de fleste være enige om, at vi har meget at forsvare i vor demokratiske livsform.

Men selv om vort land således i lighed med andre demokratiske lande, og i langt stærkere grad end diktaturlandene, har en naturlig psykologisk forsvarslinie, må der selv i fredstid på dette område træffes forberedelser til at afværge et psykologisk angrebs virkninger.

Det psykologiske forsvar omfatter derfor alle de foranstaltninger, der alene sigter på at afværge psykologiske angrebs virkninger i krig og i fred, herunder at skabe og bevare modstandsånden. Hermed er antydet det almene p-forsvars overordentlige bredde og skiftende karakter samt fundamentale vigtighed i totalforsvaret.

P-forsvarsbestrebelseerne i fredstid vil som andre forsvarsbestrebelseer sigte mod et effektivt *fredsberedskab*.

Det psykologiske forsvarsberedskab betegner befolkningens muligheder for at modstå modstanderens psykologiske krigsførelse, og de psykiske belastninger en krigssituation i det hele taget medfører. Graden af en nations psykologiske forsvarsberedskab vil til enhver tid afhænge dels af forsvarsviljen eller modstandsånden, og dels af effektiviteten af de p-forsvarsforanstaltninger, som iværksættes, eller som er planlagt iværksat i bestemte situationer.

Ligesom civilforsvaret allerede i fredstid er indstillet på at træde i funktion, såfremt katastrofer af et vist omfang forekommer, må et effektivt p-forsvarsberedskab være indstillet på i givet fald at udløse foranstaltninger til at modvirke særlig farlig psykologisk aggression også i fredstid.

Et eksempel på politisk indgriben er den henvendelse, som de samvirkende fagforbund rettede til den danske arbejderbevægelse under

arbejderkonflikten i 1956, hvor det bl.a. hed: »Den kommunistiske bevægelses mål er diktatur, partiherredømme, og en fagbevægelse, der i et og alt underkastes partibeslutningerne. I de lande, hvor kommunisterne har magten, fastsættes lønnen af staten, og strejker *betragtes som sabotage*. Lad os i denne forbindelse erindre, hvad der for ikke så lang tid siden skete i det kommunistisk styrede Østtyskland, hvor russiske tanks nedkæmpede strejkende tyske arbejdere. De kommunistiske partier i de demokratiske lande misbruger disse landes frihedsrettigheder, agiterer for ulovlige strejker og søger at udnytte enhver form for misfornøjelse med det formål at styrte det demokratiske styre og erstatte dette med et diktatur efter fremmed mønster«.

Det er i denne forbindelse vigtigt at fastholde, at p-forsvaret allerede i fredstid er en væsentlig bestanddel af vort totalforsvar, og at alle, der ønsker at bevare vor demokratiske livsform, har et aktivt medansvar heri.

For at viderebehandle p-forsvaret og beskrive dets mangeartede opgaver og forhold, vil det være hensigtsmæssigt at gennemføre en vis inddeling af de p-forsvarsmæssige foranstaltninger.

Nyhedsformidling, oplysningsvirksomhed samt en imødegåelse af psykologisk krigsførelse er p-forsvarets tre hovedbestanddele. De to førstnævnte dækker en langfristet og indirekte indsats, mens den sidste omfatter den mere direkte imødegåelse af den psykologiske aggression, og den bliver således en slags modangreb, mens oplysningsvirksomhed og nyhedstjeneste er baggrundsskabende.

NYHEDSFORMIDLINGEN

Nyhedsformidlingens opgave er at gennemføre en fyldig og dækkende information af såvel udenrigspolitisk som indenrigspolitisk art. Det er uden tvivl af vital betydning for modstandsåndens og forsvarsviljens opretholdelse under krig, at medborgerne, i den udstrækning det er praktisk gennemførligt, gennem sædvanlige nyhedskilder får hurtige, fyldige og sandfærdige nyheder både om egentlige krigsbegivenheder og om de politiske og økonomiske forandringer, der finder sted. Det bør i denne forbindelse fremhæves, at friheden til at kom-

mentere, informere og kritisere bør bevares, og at dette må stå klart for alle. Skulle denne opfattelse blive undergravet, vil der kunne dannes et grundlag for mistro mod regering og forsvarsledelse, som den fjendtlige psykologiske krigsførelse hurtigt vil kunne udnytte.

Hæmmende for en fuldstændig fri nyhedsformidling er naturligvis også i fredstid gældende regler for, at nyheder, som fjenden kan drage nytte af, må publiceres med omtanke eller tilbageholdes i en vis udstrækning af hensyn til statens og forsvarrets sikkerhed. For p-forsvaret er det imidlertid en vigtig opgave at foranledige, at sikkerhedsreg-

I de kommunistiske lande betragtes strejker som sabotage.

»Kammerat, vor effektivitet fremgår af, at vi selv begynder at tro på det.«

lerne bliver udarbejdet og efterlevet så smidigt, som forholdene gør det muligt.

Dags- og ugepressen sammen med radio og fjernsyn er det psykologiske forsvars vigtigste midler til nyhedsformidling og til opinionsdannelse. Målsætningen for det psykologiske forsvar er for alle fire mediers vedkommende, at der bør tilstræbes de samme tekniske forudsætninger for formidlingen som i fredstid. Hvilken værdi har eksempelvis i en krisesituation en nok så opbyggende og inspirerende tale af statsministeren, såfremt den ikke kan aflyttes? Eller hvad hjælper vel de bedste journalister, såfremt aviserne ikke kan trykkes eller kun distribueres til et fåtal? En nøje planlægning i fredstid vil derfor være nødvendig for at skabe den nødvendige effektivitet for denne meget vigtige del af p-forsvaret.

For denne planlægning skal der ikke her gives nogen udførlig redegørelse, men kun eksempelvis anføres, at de store dagblade bør have forberedt trykkeligheder på andet sted end i fredstid. Radioen og fjernsynet bør ligeledes kunne fungere fra andre lokaliteter end de nu-

værende. Personalemæssigt bør der være truffet de nødvendige foranstaltninger, således at man undgår, at nøglepersonel indkaldes i en krisesituation eller uskadelliggøres af fjenden og dermed savnes i en situation, der kræver det yderste af pressen, radioen og fjernsynet.

For radio og fjernsyn gælder særligt, at deres betydning må vurderes som værende af allerstørste værdi i de første kritiske dage omkring et krigsudbrud. En langsom eller ufuldstændig nyhedstjeneste i den danske presse, radio og fjernsyn vil friste mange til at søge erstatning i en angribers dansksprogede udsendelser.

I planlægningen af nyhedsformidlingen må der således lægges afgørende vægt på, at nyhedstjenesten gennem alle medier fungerer tilfreds-

»Ja, ja, nu kan jeg jo selv se det.«

Forældrearrangementer er et vigtigt led i et sagligt informationsarbejde.

stillende i dagene omkring et krigsudbrud, hvor alle ængsteligt vil spørge om, hvad der sker eller er sket, og hvad man skal gøre. Erfaringen viser, at hurtige og pålidelige nyheder er de bedste midler til at dæmme op for de mange skæbnesvangre rygter, der let opstår i en sådan situation.

Oplysningsvirksomhed

I fredstid bør oplysningsvirksomheden koncentreres om at klarlægge, hvad vi har at forsvare samt at orientere om, hvilke følger på længere sigt, der må forudses, såfremt vi giver op over for en angriber. Oplysning bør gives om krigens betingelser i dag, og hvad den enkelte kan blive udsat for, og om pligter og rettigheder og forholdsregler i de første kritiske dage omkring et krigsudbrud. I forbindelse med en bred udenrigspolitisk orientering må oplysningsvirksomheden omfatte en letforståelig information om totalforsvaret og dets forskellige led og sideløbende hermed en kontinuerlig orientering om forsvarets og civilforsvarets daglige virke. På denne måde kan man opbygge et stærkt

tillidsforhold mellem civilbefolkning og forsvar og herigennem en tro på totalforsvarets effektivitet inden for NATO's rammer. Et andet af oplysningsvirksomhedens mål i fredstid er at søge at immunisere såvel civile som militære medborgere mod den kolde krigs propaganda, mod farlige rygter og mod andre af den psykologiske krigsførelses metoder.

Under krig stiger behovet for at give og modtage en saglig information. Mange, som tidligere har været indifferente eller uvidende, ønsker nu pludselig en tilbunds gående, ærlig og overbevisende oplysning om begivenheder og om de nødvendige forholdsregler, der skal iagttages. I takt hermed skærpes kravet om, at alle informationer skal være udformet således, at de er letforståelige og lettilgængelige for alle og fremfor alt virkningsfulde uden at være propagandistiske. Den saglige oplysning, der under krigsforhold skal gives for at vedligeholde og forstærke mod-

*Nutidens soldat bør informeres overalt,
hvor tid og lejlighed giver mulighed herfor.*

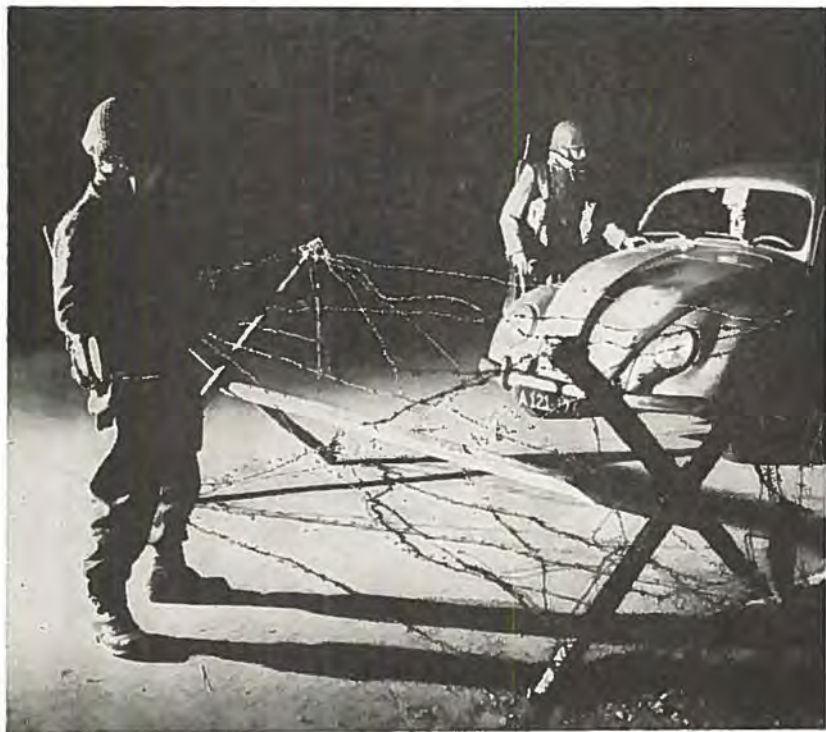

Under krig stiger behovet for saglig information.

standsviljen, bliver således i det store og hele en udbygning af den fredstidige oplysningsvirksomhed – til tider dog forstærket af appeller fra landets ledende mænd og kvinder for at styrke fællesskabsfølelsen og den aktive indsats inden for totalforsvaret. En sådan appel vil fortrinsvis blive søgt givet som en direkte appel gennem radio eller TV, idet begge medier giver en følelse af direkte personlig kontakt, som må vurderes som meget betydningsfuld i en krisetid. Saglig oplysning om angriberen og hans handlinger har mulighed for at vække retfærdig vrede og derigennem, som vi eksempelvis kender det fra besættelsestiden, medvirke til at aktivisere modstandsånden og forsvarsviljen.

Virkningerne af en grundigt forberedt oplysnings- og informations-tjeneste, der under en krig rettes til det danske folk, vil uden tvivl være betydelige. Men en nøje planlægning for de første kritiske dage må nødvendigvis have fundet sted. Det til p-forsvaret knyttede informationspersonale bør have forberedt instruktionsfilm, plakater, materiale, der ved krigsudbrud straks skal tilgå pressen o.s.v. Heraf følger, at det personel, som er udpeget til i krigstilfælde at skulle bestride nøglestillinger inden for p-forsvaret, allerede i fredstid må have haft lejlighed til at gøre sig fortrolig med arbejdsopgaverne samt træffe de nødven-

*Den moderne krig er total
og rammer den civile medborger
mindst ligeså meget
som soldaten.*

dige forberedelser, så fuld effektivitet straks kan opnås i en krisesituation.

Taget i sin videste betydning har al oplysningsvirksomhed i et demokratisk samfund sin part i opbygningen af bevidstheden om og erkendelsen af den demokratiske livsform. Det må i denne forbindelse fremhæves med al vægt, at oplysningsvirksomheden i en demokratisk stat er en opgave, der skal løses af de sædvanlige såvel offentlige som private oplysningselementer – uden nogen form for statslig formynderskab.

Nogle af de vigtigste oplysningselementer, der illustrerer bredden i det fredstidige oplysningsarbejde, skal nævnes. Det gælder: *den danske skole, folkehøjskolen, forsvarets civilundervisning, det udenrigspolitiske selskab, atlantsammenslutningen, civilforsvarsforbundet, forsvarets oplysningstjeneste, soldaterforeninger, de danske skytte-, gymnastik- og idrætsforeninger samt hjemmeværnets oplysningsudvalg.*

Den direkte imødegåelse af den fjendtlige psykologiske krigsførelse er ud fra et demokratisk synspunkt i *fredstid* langt den vanskeligste af p-forsvarets mangesidige opgaver, idet, som tidligere nævnt, fristelsen til at benytte propagandametoder er farligt nærliggende. Imødegåelsen må ske i form af saglig oplysning og af en løbende analyse af den fremmede propaganda, samt ved at lære den civile medborger at erkende såvel den direkte som den maskerede propaganda, at være kritisk over for rygter og i det hele taget at have en kritisk indstilling over for alt, som kan tjene fjendens ærinde – direkte og indirekte.

En ikke uvæsentlig del af p-forsvarets opgave i *krig* består i at forsøge på ved egnede midler at undergrave angriberens kampmoral. En opgave, der i sagens natur kræver en nøje samordning med de øvrige NATO-styrkers psykologiske forsvar.

Generelt gælder det for totalforsvarets p-forsvar, at man ikke under alle omstændigheder kan forlade sig på, at den almene demokratiske baggrund og fredstidsoplysning gør totalforsvaret immunt overfor den mangeartede psykologiske krigsførelse. Dertil er krigstilstanden, såvel i dens første som senere stade, en for uvant og i sig selv for stærk psykisk belastning.

I dansk totalforsvar er det psykologiske forsvar derfor en bestand-

del, der fortjener den allerstørste opmærksomhed af enhver forsvarspositiv medborger ud fra erkendelsen af, at dette forsvars effektivitet i sidste instans beror på den enkelte medborger. For i den psykologiske krigsførelse er vi alle i forreste frontlinie, og ingen kan med rette sige, at problemet er ham uvedkommende. Her er den danske tilbøjelighed til »det går nok«-mentalitet, hvor forfriskende den end kan være i fredstid, af direkte negativ værdi i krigsudbruddets kritiske dage.

Det kan være let, men det bør være svært kun at påtage sig tilskuerens rolle og derved udadtil medvirke til at skabe tvivl om alvoren i vor forsvarsvilje. Og denne tvivl må ikke opstå – ikke hos venner og slet ikke hos vore eventuelle fjender.

Det kan være let, men det bør være svært kun at påtage sig tilskuerens rolle

Forsvarets organisation

Hans Majestæt Kongen

er højstbefalende over forsvaret.

Forsvarsministeren

er øverste ansvarlige myndighed for forsvarets anliggender. Han administrerer hær, søværn, flyvevåben og hjemmeværn gennem forsvarsministeriet, hvis embedsmænd dels er civile, dels militære.

Forsvarschefen

der er general eller admiral, er over for forsvarsministeren ansvarlig for værnenes uddannelse og brugbarhed til forsvar samt for, at beredskab og forsvarsplaner tilrettelægges efter de givne direktiver. Han er således den nationale kontrol på den allierede virksomhed i Danmark. Han er ministerens øverste militære rådgiver og repræsenterer forsvaret i internationale råd og forsamlinger.

Forsvarsstaben

der omfatter personel af alle tre værn, assisterer forsvarschefen med det grundlæggende stabsarbejde vedrørende landets forsvar. Under forsvarschefen hører forsvarrets forskningsråd.

Forsvarsstyrelsen

der skal bistå forsvarsministeren i samarbejdet mellem de tre værn, består af *Forsvarschefen, Chefen for Hæren, Chefen for Søværnet, Chefen for Flyvevåbnet* samt *Chefen for Forsvarsstaben*.

Det militære forsvars organisation.

Hæren

Hæren er sammen med hærhjemmeværnet vort landmilitære værn. Hæren skal inden for rammen af vort samlede forsvar bl. a. kunne løse følgende opgaver:

I tilfælde af krig:

Hindre eller i hvert fald sinke fjendens besættelse af vort territorium. Så vidt muligt skal hæren herunder nedkæmpe angriberen.

I fredstid:

Uddanne det faste og det værnepligtige personel således, at det kan løse de opgaver, som måtte blive det pålagt i tilfælde af krig. Hæren skal desuden i fredstid træffe sådanne forberedelser, at en hurtig overgang fra fredsstyrke til krigstyrke er mulig.

Løsningen af disse opgaver nødvendiggør opstillingen af en betydelig organisation udrustet med teknisk højt udviklet materiel. Denne organisation er som et kompliceret maskineri, hvor alle hjul og stempler skal kunne arbejde hurtigt og gnidningsløst under de vanskeligst mulige forhold. Påvirkningerne af »maskineriet« fremkaldes af fjenden, som med alle midler vil søge at tilintetgøre og ødelægge det. Erindres skal det også, at hæren skal kunne arbejde på trods af det store psykiske pres, der hviler over alle på den moderne slagmark. Et af de vigtigste midler til at få hæren til at arbejde uden friktion er: Samarbejde på alle trin, fra de største enheder og ned til de enkelte folk.

Selvom hæren således skal udgøre en helhed, har det blandt andet af uddannelsesmæssige grunde været nødvendigt at opdele hæren i en række våbenarter, som hver for sig er specialiseret i en vis del af de opgaver, som skal løses under kamp. Disse våbenarter er følgende:

Infanteriet

som med støtte fra de andre våbenarter gennemfører angrebet ind i den fjendtlige stilling eller på den korteste afstand afværger fjendens angreb. Infanteriets enheder er derfor *kampenheder*.

Pansertropperne

som er afløseren af tidligere tiders rytteri. Med sine kampvogne (undertiden benævnt »tanks«) kan pansertropperne støtte infanteriets kamp eller løse selvstændige kampopgaver. Pansertropperne enheder er derfor *kampenheder*.

Artilleriet

som leverer den tunge ildstøtte, der er nødvendig for gennemførelsen af enhver større kamp. Artilleriets enheder benævnes derfor *kampstøtteenheder*.

*Skjul og sløring er nødvendig
for at overleve på nutidens slagmark.*

Ingeniørtropperne

som med deres omfattende tekniske hjælpemidler kan lette egne troppers bevægelser (bygning af broer o. s. v.) og vanskeliggøre fjendens bevægelser (etablering af hindringer). Ingeniørenhederne er *kampstøtteenheder*.

Telegrastropperne

som opretter og betjener signalforbindelserne mellem hærens højere myndigheder og herved føjer hærens forskellige led sammen til en enhed. Telegrafenhederne er *kampstøtteenheder*.

Forsyningstropperne

som til kamppladsen fremfører de midler, der er nødvendige for gennemførelsen af kampen (forplejning, ammunition, benzin o. s. v.). Forsyningstropperne har endvidere ansvaret for evakueringen af de sårede fra kamppladsen. Forsyningstropperne enheder hører til de såkaldte *faglige enheder*.

INFANTERIET

Infanteriet er den største og ældste af våbenarterne. Infanteristen kæmper først og fremmest til fods og er på kamppladsen ofte i snæver kontakt med fjenden.

Generalinspektøren for Infanteriet står i spidsen for våbnet. Han tilrettelægger infanteriets uddannelse og fremsætter forslag til dets bevæbning og organisation samt til personellet's anvendelse.

Til hjælp ved løsningen af de nævnte opgaver og til at bistå ved personellet's uddannelse råder generalinspektøren over følgende skoler:

– *Infanteriskolen* (den tidligere skydeskole for håndvåben). Her finder den videregående uddannelse af infanteriets befalingsmænd sted.

Endvidere foregår der ved skolen en omfattende forsøgsvirksomhed, som danner grundlaget for infanteriets bevæbning og taktik.

- *Infanteriets reserveofficersskole*, som uddanner våbnets reserveofficerer.
- *Infanteriets befalingsmandsskoler*, hvor uddannelsen af infanteriets unge værnepligtige befalingsmænd finder sted.
- *Infanteriets konstabelskole*, som uddanner en del af infanteriets faste menige (konstabler).
- *Forsvarets gymnastikskole*, som varetager befalingsmændenes uddannelse som ledere af den fysiske træning. Denne skole uddanner befalingsmænd fra hele forsvaret.

Infanteriet er formeret i følgende 9 regimenter, hvert med en oberst som chef:

Den kongelige Livgarde. Regimentet er oprettet år 1658 og har i dag garnison i København.

Danske Livregiment. Regimentet er oprettet år 1763 og har i dag garnison i Høvelte.

Slesvigske Fodregiment. Regimentet er oprettet år 1778 og har i dag garnison i Haderslev.

Prinsens Livregiment. Regimentet er oprettet år 1657 og har i dag garnison i Viborg.

Sjællandske Livregiment. Regimentet er oprettet år 1614 og har i dag garnison i Slagelse.

Falsterske Fodregiment. Regimentet er oprettet år 1747 og har i dag garnison i Vordingborg.

Fyenske Livregiment. Regimentet er oprettet år 1614 og har i dag garnison i Odense.

Kongens Fodregiment. Regimentet er oprettet år 1679 og har i dag garnison i Fredericia.

Dronningens Livregiment. Regimentet er oprettet år 1657 og har i dag garnison i Nr. Uttrup ved Aalborg.

Udover disse infanteriregimenter, hvoraf de fleste hører til blandt de ældste i Europa, indgår der en infanteristyrke i Bornholms Værn.

Regimenterne administrerer og uddanner og er således ikke kampenheder (taktiske enheder). Et regiment administrerer det personel, som er tjenstgørende ved regimentet og det personel, som skal møde ved regimentet i tilfælde af krig. Hvert infanteriregiment administrerer således en styrke på ialt 2000–6000 mand. Regimentet forvalter endvidere det materiel, som er nødvendigt for udrustningen af regimentets enheder.

Med sit personel og materiel opstiller regimentet et antal enheder af forskellig art. Disse enheder »leveres« derpå til de chefer og højere stabe, som skal føre styrker sammensat af forskellige våbenarter.

Hvert regiment har således i fredstid opstillet et antal enheder, der indgår i *dækningsstyrken*, som er den stående styrke, der til stadighed skal være klar til kamp med øjeblikks varsel.

Desuden har hvert regiment forberedt opstillingen af enheder hovedsageligt bestående af tidligere uddannet, hjemsendt personel. Dette muliggør, at der med kort varsel kan opstilles nye styrker. Disse sidstnævnte enheder er reserveenheder og indgår i hærens *mobiliseringsstyrke*.

9 mm pistol (Neuhausen).

HÆRENS REGIMENTER

Blandt de enheder, som infanteriregimenterne opstiller, vil det være naturligt først at nævne

Infanteribataillonerne,

som er en slags grundelement i infanteriet. Infanteribataillonens er således den eneste infanterienhed, der kan løse selvstændige kampopgaver – ganske vist kun af begrænset karakter.

Chefen for en infanteribataillon er oberstløjtnant.

Bataillonens, som ialt omfatter knapt 1000 mand, er organiseret i 6 kompagnier, hvert med en major eller kaptajn som chef.

Som det fremgår af skitsen, er de 6 kompagnier opdelt i 3 forskellige kategorier, en tredeling som iøvrigt er karakteristisk for de fleste enheder, der skal kunne løse selvstændige kampopgaver. Disse 3 kategorier er her repræsenteret således:

1. Stab og stabskompagni: Førings- og administrationsorganer.
2. 4 lette kompagnier: Det egentlige kamplement.
3. Tungt kompagni: Ildstøtteelementet.

Staben og stabskompagniet udgør som nævnt bataillonens administrative organer, som skal hjælpe bataillonschefen med føringen af bataillonens, og som gennem deres virksomhed skal gøre det muligt for bataillonens øvrige kompagnier at koncentrere sig om *kampen*.

Stabskompagniet er organiseret i et antal *delinger*, som hver har sit speciale. Blandt de opgaver, som stabskompagniet skal løse, kan nævnes:

- Betjening af bataillonsstaben (med radio- og telefonforbindelser, ordonnanser o. s. v.).
- Støtte til de øvrige kompagnier med forsyninger (ammunition, forplejning o. s. v.) samt reparationstjeneste.
- Sanitetstjeneste, idet kompagniets *sanitetsdeling* under kamp skal foranledige, at eventuelle sårede kommer under hurtig førstebehandling.
- Mindre ingeniøropgaver, hvis løsning kompagniets *pionerdeling* er ansvarlig for.

De 4 lette kompagnier er bataillonens egentlige kamplement. Det er således de lette kompagnier, som må løse en væsentlig del af de rene infanteriopgaver:

*at gennemføre angrebet ind i den fjendtlige stilling
eller
på korteste afstand at afværge eller sinke fjendens angreb.*

Infanteribataillonens lette kompagnier må derfor i vid udstrækning bære kampens tungeste byrder.

Et let kompagni består af ca. 120 mand og er organiseret i

- 1 kommandosektion (kompagnichefens nærmeste hjælpere) og
- 3 lette delinger.

På tilsvarende måde som kompagniet er den lette deling, som består af 33 mand, organiseret i

- 1 delingstrop (delingsføreren og hans nærmeste hjælpere) og
- 3 lette grupper.

Den lette gruppe på 8 mand – infanteriets mindste kampenhed – er bygget op omkring gruppens vigtigste våben: maskingeværet. Med dette våben fører gruppen en væsentlig del af sin kamp. Det er et hurtigt skydende våben (over 1000 skud i minuttet) med en effektiv rækkevidde på ca. 600 m. Geværet kan anbringes i en såkaldt affutage, som virker stabiliserende på våbnet under skydningerne. Herved kan den effektive rækkevidde øges til ca. 1200 m. (Se billedet, side 139).

60 mm mortergruppe.

I delingstroppen indgår bl. a. en let mortér, et såkaldt krumbanevåben med en rækkevidde på ca. 1500 m. Mortergranaten udskydes fra et morterrør, flyver i en høj, krum bane gennem luften og rammer målet med stor præcision.

Til beskyttelse af delingen imod fjendens pansrede køretøjer indgår der endvidere i delingstroppen et raketstyr, et simpelt og let håndterligt våben med hvilket man kan udskyde en kraftig raket. Denne raket kan f. eks. gennembryde en ca. 30 cm tyk panserplade eller en 90 cm tyk betonvæg.

Til umiddelbar støtte af de lette delingers kamp indgår der i det lette kompagnis kommandosektion to 12,7 mm maskingeværer. Blandt andet ved hjælp af disse tunge maskingeværer er kompagnichefen i stand til at danne tyngde i kompagniets ildkamp. Maskingevæerne kan, når

de er monteret på køretøjer, anvendes til at beskyde lavtgående fjendtlige fly.

Tungt kompagni leverer infanteribataillonens tunge ild. Det er kompagniets opgave med sine langtrækkende våben at hjælpe de lette kompagnier under kamp. Ofte kan en betydelig del af bataillonens kampopgaver løses med ilden fra de tunge våben. Det tunge kompagni kæmper ikke som et kompagni, men med de forskellige specialdelinger indsat på hver deres opgave.

Foruden kommandodelingen, der udgør kompagnichefens nærmeste hjælpere ved gennemførelsen af forsyningstjenesten m. v., omfatter kompagniet følgende delinger:

En rekognosceringsdeling: Denne deling er udrustet med maskingeværer og er ved hjælp af lette motorvogne (jeeps) gjort hurtig og bevægelig. Det er denne delings opgave at være bataillonens »øjne« fremme

Maskingevær.

imod fjenden, således at bataillonens øvrige enheder får de flest mulige oplysninger om modstanderen. Ved løsningen af denne opgave vil delingen ofte arbejde nogle kilometer foran bataillonens forreste enheder. Endvidere kan delingen indsættes til overvågning af terrain, som bataillonschefen ikke har ønsket at besætte med andre styrker, eller som en let bevægelig ildreserve, som bataillonschefen hurtigt kan indsætte hvor og hvornår, der bliver behov herfor.

En tung morterdeling: Delingen er udrustet med 4 stk. 120 mm morterer (120 mm = morterrørets indvendige diameter). Denne mortar er et krumbanevåben med en rækkevidde på over 5 km.

120 mm mortar.

Dette er bataillonens tungeste ildkraft. Morterernes stillinger vælges i dækning et stykke bag de forreste lette kompagnier. Delingen har observatører fremme, der kan se de mål, som skal nedkæmpes. Observatørerne har pr. telefon eller radio forbindelse med en skydecentral (etableret i et jordhul eller i en lastvogn tæt ved mortarstillingen), som beregner alle de nødvendige skuddata på grundlag af observatørernes meldinger. Disse skuddata befales videre til mortarstillingen, mortarerne rettes ind, og ilden placeres hurtigt, præcist og med voldsom kraft i målet.

En middeltung mortardeling: Delingen er udrustet med 9 stk. 81 mm mortarer – et våben af samme art som den tunge mortar, blot af en lettere konstruktion. Våbnets rækkevidde er over 3 km. Også disse mortarer indsættes til støtte for de lette kompagniers kamp. Ligesom ved de tunge mortarer ledes ilden ved hjælp af fremskudte observatører.

En kanondeling: Delingen er udrustet med bl. a. 6 stk. 106 mm dys-

81 mm mortar.

106 mm dysekanon.

kanoner (rekylfri kanoner). Disse kanoner udgør en del af bataillonens tunge panserværn. Kanonerne kan bekæmpe fjendens pansrede køretøjer på afstande op til ca. 1000 m.

Denne svære kanon er ikke tungere, end at den kan transporteres på et lille motorkøretøj. Når kanonen har kunnet gøres så let, skyldes det, at man ved en særlig konstruktion har elimineret nogle af de voldsomme påvirkninger, som en almindelig kanon udsættes for i skudøjeblikket. Til gengæld har den rekylfri kanon ikke den samme rækkevidde som en almindelig kanon af tilsvarende kaliber.

106 mm dysekanon udskyder en granat, der kan gennembryde panseret på alle kendte kampvogne.

I kanondivisionen indgår tillige en *raketsektion* udrustet med panserværnsraketter, der kan styres i deres bane igennem luften. Når raketten er afskudt, er den gennem en tynd tråd i forbindelse med et apparatur, som betjenes af skytten. Skytten er herved i stand til at styre raketten lige imod målet. Raketten kan ødelægge alle kendte kampvognstyper.

Som det fremgår af ovenstående, repræsenterer en infanteribataillon en betydelig militær styrke med meget personel og med stor ildkraft. Infanteribataillonen har tillige stor bevægelighed, idet den er fuldt motoriseret.

Udover infanteribataillonerne opstiller infanteriregimenterne et antal særlige enheder som f. eks.:

- *Panserværnskompagnier*, hvis opgave er at hjælpe de øvrige enheder (altså også infanteribataillonerne) med at afværge angreb fra fjendens pansrede køretøjer.
- *Stabskompagnier*, hvis opgave er at hjælpe og betjene de højere stabbe, især når disse rykker ud og skal arbejde under primitive, feltmæssige forhold.

I dette afsnit om infanteriet er der redegjort for en række af de våben, som infanteriet anvender. Fælles for størsteparten af disse våben er, at de har en forholdsvis stor rækkevidde, og at der skal to eller flere

Halvautomatisk gevær.

mand til at betjene dem. Herudover har hver mand et såkaldt *personligt våben*, som kan bruges til kamp på de kortere afstande. En undtagelse herfra er dog maskingeværskytterne, idet maskingeværet også er et effektivt nærforsvarsvåben.

Hvad der gælder for infanteriet, gælder også for personallet i de øvrige våbenarter og i de højere stabe: *Hver mand har sit personlige våben.*

Hver mand vil således være bevæbnet med et af følgende våben:

Gevær: Våbnet har kaliber 7,62 mm. Det er halvautomatisk og lades med 8 patroner ad gangen. At geværet er halvautomatisk, vil sige, at aftrækkeren skal påvirkes påny for hvert skud, der skal affyres. Herudover foregår geværets hele funktionering automatisk. Den praktiske skudhastighed med dette våben er 16–24 skud i minuttet. Største praktiske skudafstand er ca. 400 m. På geværet kan monteres en såkaldt granatstol, fra hvilken der kan udskydes geværgranater. Disse granater kan gennembryde ca. 20 cm panser. God træfning kan opnås på afstande indtil ca. 75 m. I infanteriet er én geværskytte i hver let gruppe udrustet med granatstol.

Pistol: Våbnet har kaliber 9 mm. Pistolen er ligesom geværet halvautomatisk og lades med 8 patroner ad gangen. Den praktiske skudhastighed er ca. 16 skud i minuttet. Største praktiske skudafstand er ca. 30 m. (Se billedet side 134).

Maskinpistol: Våbnet har kaliber 9 mm. Det er et automatisk våben, d. v. s. skuddene kommer i hurtig rækkefølge efter hinanden, så længe aftrækkeren påvirkes. Maskinpistolen lades med 35 patroner ad gangen. Skudhastigheden er ca. 10 skud i sekundet. Største praktiske skudafstand er ca. 150 m.

Den enkelte mand kan – i det omfang der er behov herfor – bevæbnes med *håndgranater*, som kan kastes mod fjenden. Håndgranaten virker dels ved selve sprængningen, dels ved sprængstykkevirkningen fra den metalskal, der omgiver granaten.

I forbindelse med omtalen af den enkelte soldats bevæbning skal der her tillige gives en kort beskrivelse af *soldatens uniformering*. Ligesom ved de personlige våben gælder denne omtale ikke alene infanteriet, men alle hærens våbenarter.

Moderne dansk kampuniform.

Den uniform, som soldaten bærer på gaden, er en udgangsuniform. Gamle udgangsuniformer bliver brugt som arbejdsuniformer i den daglige tjeneste.

Under kamp og i fredstid under større samlede øvelser er soldaten iklædt en særlig *kampuniform*. Denne uniform er bygget således op, at den ikke alene kan beskytte soldaten imod kulde, vind og væde, samt imod ABC-kampmidler m. v., men tillige kan give hver enkelt soldat det bedst mulige »klima« såvel under arbejde som under hvile.

Uniformen består af enkelte faste elementer: Jakke, bukser, skjorte, støvler m. v., samt en række øvrige beklædningsgenstande, som soldaten kan iføre sig efter sit eget personlige behov. Her skal blot nævnes: Halstørklæde, cardigan, overtræksbukser, lange underbukser m. v.

Endvidere er uniformen således konstrueret, at soldaten har gode muligheder for at skabe ventilation i sin påklædning. Herved bliver det muligt for ham at holde temperaturen inden for uniformen konstant.

Uniformen er behagelig at bære og giver soldaten den størst mulige bevægelsesfrihed.

PANSERTROPPERNE

Pansertropperne er hærens mest bevægelige våbenart på slagmarken. Under kampen vil undertiden en væsentlig del af panserenhederne blive holdt tilbage i reserve indtil det øjeblik, hvor kampen skal afgøres. Da indsættes panserenhederne hurtigt og med fuld kraft for at nedkæmpe fjenden. I andre situationer (f. eks. ved fjendtlige luftlandsætninger) vil panserenhederne med fordel kunne indsættes allerede i kampens første faser.

Særlige, let bevægelige panserenheder – de såkaldte opklaringsenheder – kan fremsendes langt foran hovedstyrkerne for at skaffe oplysninger om fjenden.

Generalinspektøren for Pansertropperne står i spidsen for dette våben. Hans opgaver svarer nøje til det for Generalinspektøren for Infanteriet anførte.

Generalinspektøren råder over følgende skoler:

- Panserskolen, hvor en væsentlig del af befalingsmændenes uddannelse i føring af panserenheder finder sted. Skolen uddanner endvidere våbnets faste menige (konstabler). Skolens forsøgsvirksomhed danner grundlaget for pansertroppernes taktik.
- Pansertroppernes befalingsmandsskoler, hvor pansertroppernes unge værnepligtige befalingsmænd og reserveofficerer uddannes.

Pansertropperne er formeret i to regimenter, hvert med en oberst som chef:

Gardehusarregimentet. Regimentet er oprettet år 1762 og har i dag garnison i Næstved.

Jyske Dragonregimentet. Regimentets historie kan føres tilbage til 1670.

Det har i dag garnison i Holstebro.

Endvidere indgår der en kampvognsstyrke i *Bornholms Værn*.

Begge panserregimenter nedstammer fra vore gamle rytterregimenter, hvilket endnu i dag kan mærkes på hele ånden i våbnet. Det er rytteriets kraft og fart, som karakteriserer panservåbnets enheder.

Middeltung kampvogn.

Panserregimenterne er ligesom infanteriregimenterne ikke kampenheder, men uddannende, administrerende og forvaltende enheder. Regimenterne »leverer« i fredstid kampenheder, som indgår i dækningsstyrken. Endvidere har regimenterne forberedt opstillingen af enheder, som kan indgå i hærens mobiliseringsstyrke.

Svarende til infanteriets batailloner opstiller pansertropperne et antal

Panserbatailloner,

som er de mest bevægelige og slagkraftige enheder i hæren.

Chefen for en panserbataillon er oberstløjtnant.

Bataillonen, som består af ca. 580 mand, er organiseret i 4 eskadroner (svarende til infanteriets kompagnier), hver med en major eller kaptajn som chef. Disse eskadroner er:

- 1 stabseskadron og
- 3 kampvogneskadroner.

Staben og stabeseskadronen udgør bataillonens administrative og forsyningsmæssige organer, som skal hjælpe bataillonschefen med føringen af bataillon, og som gennem deres aktivitet skal gøre det muligt for bataillonens kampvogneskadroner at koncentrere sig om *kampen*. De opgaver, som stabeseskadronen kan løse, svarer i store træk til de opgaver, som løses af infanteribataillonens stabskompani. Herudover er stabeseskadronen i stand til at forsyne bataillonschefen med oplysninger om fjenden, idet der i eskadronen indgår en *opklaringsdeling*. Denne deling er udrustet med bl. a. lette kampvogne og jeeps.

Delingen kan bevæge sig hurtigt frem ad vejene og igennem terrænet. Den har tillige en ret betydelig kampkraft – især på grund af kampvognene. Hurtigheden og kampkraften er netop de egenskaber, som karakteriserer den gode opklaringsenhed. Hurtigheden gør det muligt for delingen at komme i kontakt med fjenden. Kampkraften gør det muligt for delingen at kæmpe sig vej igennem fjendens forreste led og derved komme i kontakt med fjendens hovedstyrke, thi det er den, som bataillon er interesseret i at vide noget om. En betydelig del af oplysningerne om fjenden må indhentes gennem kamp: Man tvinger fjenden til at åbne ild og til at bevæge sig. Ved at iagttage, hvorledes han reagerer under kampen, kan der udledes oplysninger om hans styrke, hans placering og hans hensigter.

De tre kampvogneskadroner er panserbataillonens egentlige kamplement. De kendetegnes af bevægelighed og ildkraft.

En kampvogneskadron har ca. 100 mand og er organiseret i:

- 1 kommandodeling (eskadronchefens nærmeste hjælper),
- 3 kampvognsdelinger og
- 1 panserskyttedeling.

En væsentlig del af eskadronens personel indgår som besætninger på de middeltunge kampvogne, af hvilke eskadronen råder over 10–14 stk.

Den middeltunge kampvogn er et terraingående, svært pansret køretøj, der vejer ca. 50 tons. Det er bevæbnet med en tung, langtrækkende kanon og to maskingeværer. Hver kampvogn er udrustet med radio (sender og modtager), således at besætningen kan være i stadig forbindelse med bl. a. delingens og eskadronens øvrige kampvogne.

De middeltunge kampvogne, som de danske pansertropper er udrustet med, er af engelsk fabrikat af mærket Centurion.

Kampvognens egenskaber er:

- Evne til at bevæge sig hurtigt igennem terrainet – også under kamp.
- Stor ildkraft.
- Panserbeskyttelse af besætningen.
- Chokvirkning på fjenden, især når kampvognene indsættes samlet i stort antal.

Det er klart, at 12–14 kampvogne kan have en voldsom virkning på fjenden, når de skydende med kanoner og maskingeværer kører frem igennem terrainet imod det samme angrebsmål – for slet ikke at tale om, hvis en hel panserbataillon bringes ind i kampen på samme tid og i samme område.

Hurtighed og kampkraft karakteriserer pansertropperne.

Kampvognene har imidlertid også sine svagheder: Besætningen har inde fra vognen kun begrænsede observationsmuligheder. Desuden er kampvognen sårbar over for fjendens panserværnsvåben. Bl. a. for at opveje disse svagheder bør kampvognene til stadighed arbejde sammen med infanteri, som kan hjælpe med at finde målene for kampvognens våben og beskytte vognen imod fjendens panserværn. Kampvogneskadronen råder derfor selv over en mindre styrke af infanteri, der er formeret i en *panserskyttedeling*. Delingen transporteres på pansrede mandskabsvogne med en vis terraingående evne. Er terrainet ikke for vanskeligt passabelt, kan panserskytterne følge kampvognene opsidet på deres køretøjer. Når kampen indledes, vil panserskytterne som regel sidde af og gennemføre kampen til fods som almindeligt infanteri. De nærsikrer kampvognene, udpeger mål for dem og nedkæmper de fjendtlige panserværnsvåben, som måtte hindre kampvognenes fremrykning. Over for spredt fjendtlig modstand kan panserskytterne dog under visse forhold kæmpe opsidet på deres køretøjer.

Kampvogneskadronens egen infanteristyrke er af beskeden størrelse. Panserstyrkerne vil derfor ofte arbejde sammen med egentlige infanterienheder. I så fald hjælper infanteriet kampvognene på samme måde, som panserskytterne ydede støtte. Omvendt yder kampvognene infanteriet støtte med kanoner og maskingeværer, idet de med disse våben nedkæmper de mål, som er farlige for infanteriet. Kampvogne og infanteri danner således tilsammen et hold med stor kampkraft.

Udover panserbataillonerne opstiller panserregimenterne andre enheder såvel til dækningsstyrken som til mobiliseringsstyrken. Blandt disse skal nævnes *opklaringseskadronerne*.

Opklaringseskadronernes opgave er at skaffe oplysninger om fjenden. En opklaringseskadron er udrustet med lette kampvogne, pansrede mandskabsvogne og jeeps. Ligesom panserbataillonens opklaringsdeling besidder opklaringseskadronen hurtighed og kampkraft – de to egenskaber der kan bringe den i kontakt med fjendens hovedstyrke, selvom den må kæmpe sig frem. Dog kan opklaringseskadronen på grund af sin størrelse naturligvis løse langt mere omfattende opgaver end panserbataillonens »ensomme« opklaringsdeling.

De oplysninger om fjendens styrke og placering, som opklarings-

eskadronen fremskaffer, sendes ved hjælp af eskadronens langtrækkende radiomateriel tilbage til de chefer, som har brug for oplysningerne.

Flere opklaringseskadroner kan sammenfattes under fælles ledelse i opklaringsbatailloner.

Foruden de ovennævnte enheder opstiller Gardehusarregimentet en hesteskadron, som dels anvendes ved officielle lejligheder (fyrstebesøg o. lign.) dels til administration m. v. af hærens hestvæsen.

Pansertroppersnes personel er ligesom infanteristerne bevæbnet med personlige våben: Geværer, maskinpistoler eller pistoler.

ARTILLERIET

Artilleriet repræsenterer hærens tunge ildkraft. Vort artilleri indtager kvalitetsmæssigt en fremtrædende plads inden for NATO, idet det i tiden efter 2. verdenskrig har udviklet en skydeteknik, som sætter det i stand til meget hurtigt og præcist og på store afstande at lægge ilden over fjendtlige mål. Et effektivt virkende artilleri vil kunne bære en

Honest John under natskydning.

væsentlig del af kampens byrder. Det kan med sin ild gribe ind i kampen på en sådan måde, at fjendens ildkraft og bevægelighed formindskes eller lammes. Herved vil infanteriets og pansertroppers kamp blive lettet i betydelig grad.

Generalinspektøren for Artilleriet står i spidsen for våbnet.

Han råder over følgende skoler:

- Artilleriskolen (den tidligere artilleriskydeskole). Her finder den videregående uddannelse af artilleriets befalingsmænd sted. Endvidere foregår der ved skolen en omfattende forsøgsvirksomhed, som danner grundlaget for artilleriets taktik og teknik.
- Artilleriets befalingsmandsskoler, som uddanner artilleriets reserveofficerer og unge værnepligtige befalingsmænd.

Artilleriet er formet i seks regiment, hvert med en oberst som chef:

Kronens Artilleriregiment. Regimentet har i dag garnison i Sjølsmark i Nordsjælland.

Sjællandske Artilleriregiment. Regimentet har i dag garnison i Holbæk.

Nørrejske Artilleriregiment. Regimentet har i dag garnison i Aarhus.

Sønderjyske Artilleriregiment. Regimentet har i dag garnison i Varde.

Sjællandske Luftvænsregiment. Regimentet har i dag garnison i København.

Jyske Luftvænsregiment. Regimentet har i dag garnison i Tønder.

Endvidere indgår der artilleri i *Bornholms Værn*.

Den historie, der knytter sig til artilleriregimenterne, kan for fleres vedkommende føres tilbage til 1780, på hvilket tidspunkt »Det kongelige Artillerikorps« blev inddelt i kompagnier med faste numre.

Artilleriregimenterne er ligesom de øvrige regiment ikke taktiske enheder, men uddannende, administrerende og forvaltende enheder. Regimenterne opstiller således et antal kampstøtteenheder, som »leveres« til de chefer og højere stabe, som skal føre styrker sammensat af forskellige våbenarter. En del af disse enheder opstilles allerede i fredstid, idet de indgår i dækningsstyrken. Resten af enhederne er mobiliseringsenheder, som først opstilles ved hærens overgang til krigsfod.

De fire førstnævnte regiment er de såkaldte *feltartilleriregimenter*. Feltartillerienhedernes opgave er at bekæmpe mål på jorden.

De to sidstnævnte regiment er *luftværnsartilleriregimenter*. Luftværnsartillerienhedernes opgave er bekæmpelse af fjenden i luften. Luftværnsartilleriet kan dog også indsættes imod mål på jorden.

Feltartilleriet.

Feltartilleriregimenterne opstiller først og fremmest et antal artilleri-afdelinger. »Afdeling« svarer til infanteriets og pansertroppersnes »bataillon«. Chefen for en artilleriafdeling er oberstløjtnant.

Alt efter hvilket skyts, en afdeling er udrustet med, betegnes afdelingen som

- *let artilleriafdeling,*
- *let/middeltung artilleriafdeling,*
- *middeltung artilleriafdeling eller*
- *tung artilleriafdeling.*

105 mm haubits.

De lette afdelinger er udelukkende udrustet med let skyts. Dette var tidligere de hyppigst anvendte afdelinger, når der skulle ydes snæver ildstøtte til infanteri og pansertropper, – let bevægelige som disse afdelinger er. I dag har de lette afdelinger i udstrakt grad måttet vige pladsen for de kombinerede lette/middeltunge afdelinger, hvor noget af det lette skyts er erstattet af middeltungt skyts. Indførelsen af det middeltunge skyts i forbindelse med det lette skyts har givet artilleri-afdelingen en væsentlig forøgelse af ildkraften, uden at afdelingen under normale forhold har mistet noget af sin bevægelighed.

Også de middeltunge afdelinger, som er udrustet med middeltungt skyts, kan anvendes til støtte af infanteri og pansertropper, medens de tunge afdelinger, udrustet med tungt skyts, først og fremmest er et middel i de højere føreres hænder til bekæmpelse af fjendens artilleri og til tyngdedannelser i kampen.

Som typen på en artilleriafdeling er her valgt

Den let/middeltunge artilleriafdeling.

Afdelingen, som består af ca. 650 mand, er organiseret i 4 batterier, hvert med en major eller kaptajn som chef. »Batteri« svarer således til »kompagni« og »eskadron«.

Staben og stabsbatteriet er afdelingens administrative og føringsmæssige organer. Batteriet varetager således afdelingens forsynings- og sanitetstjeneste m. v. Staben og stabsbatteriet planlægger desuden anvendelsen af afdelingens ild.

De to lette kanonbatterier og det middeltunge batteri er de enheder, hvormed afdelingen leverer ildstøtten.

Et let batteri, som er en kampstøtteenhed, består af ca. 150 mand og er organiseret i

- 1 observationstrop og 1 rekognosceringstrop,
- 1 kanonlinie bestående af to halvbatterier og
- 1 forsyningsdeling.

I denne opdeling af batteriet ser man tydeligt, hvorledes batteriet virker under kamp:

- Forrest og ofte helt fremme ved de forreste infanteri- og panserenheder, med observation imod fjenden, virker *batteriets observatører*.
- Disse observatører har radio- og telefonforbindelse tilbage til selve stillingsområdet med *kanonlinien*. Dette stillingsområde vil som of-

155 mm kanon bringes i stilling.

- test ligge 2-4 km bag vore forreste infanterienheder. Udtrykket »linie« er traditionspræget, idet skytset i stillingsområdet aldrig vil optræde »på linie«, men vil stå spredt ud i terrainet, skjult i hegn, haver o.s.v.
- Bag kanonlinien virker forsyningsdelingen, således at batteriet stadigvæk er kampdueligt. Ammunitionsforsyningen er her af afgørende betydning.

Batteriets kanonlinie består som ovenfor nævnt af to halvbatterier. Hvert halvbatteri er udrustet med 4 stk. 105 mm felthaubitser. Denne haubits vejer ca. 2 tons. Den er i stand til at udskyde en granat på ca. 15 kg over en afstand på mere end 10 km – og ramme med stor præcision.

Især med det *middeltunge batteri* er afdelingen i stand til at lægge tyngde i ildstøtten, hvor kampens brændpunkter måtte nødvendiggøre det.

Det middeltunge batteri er ligesom det lette batteri organiseret i en observationstrop, en rekognosceringstrop, en kanonlinie og en forsyningsdeling.

Kanonliniens to halvbatterier er hvert udrustet med 4 stk. 155 mm felthaubitser. Denne haubits vejer knapt 6 tons. Den er i stand til at udskyde en granat på ca. 45 kg over en afstand på mere end 14 km. Sammenlignet med de lette batterier er længere rækkevidde og tungere granater således det karakteristiske for dette batteri.

Inden for artilleriet anvendes udtrykket »kanonbatteri« om et batteri, der kan skyde, i modsætning til f. eks. et stabsbatteri. Strengt taget er udtrykket »kanon« ikke altid korrekt, idet man inden for artilleriet anvender følgende to slags piecer: *Haubitser* og *kanoner*.

En haubits er en piece med et forholdsvis kort rør, hvilket giver granaten en krummere bane og en mindre hastighed gennem luften. Påvirkningerne af piecen i skudøjeblikket bliver herved forholdsvis små, hvilket gør det muligt at give hele piecen en mindre vægt.

En kanon er en piece med et langt rør, hvilket giver granaten en fladere bane og en stor hastighed gennem luften. Påvirkningerne af piecen i skudøjeblikket er store, hvilket kræver en kraftig konstruktion.

Kanon

Haubits

Morter

Sammenlignes en haubits og en kanon af samme kaliber, vil kanonen være den tungeste, men med ca. $1\frac{1}{2}$ gang så stor rækkevidde som haubitsen.

Ammunitionen er afgørende for artilleriets effektivitet. Artilleriet anvender i hovedsagen følgende granattyper:

Brisantgranaten, som er et svært stålhylster fyldt med sprængstof. Når granaten detonerer i målet, opnås virkningen dels ved selve sprængstoffet, dels ved de granatsplinter, som slynges igennem luften, når granatens stålhylster brydes i stykker. Granatens detonation finder sted, når granatens *brandrør* påvirkes. Alt efter hvilken type brandrør, der anvendes i granaten, kan detonationen finde sted oppe i luften, i det øjeblik, hvor granaten rammer målet, eller efter at granaten er trængt et stykke ind i målet (ned under jordoverfladen). Bringes granaten til detonation oppe i luften, vil granatsplinterne spredes ud over et betydeligt areal. Finder detonationen først sted inde i målet, vil særlig god virkning kunne opnås imod nedgravede fjendtlige stillinger.

Røggranaten, som udvikler en kraftig røg, hvormed det er muligt at blinde fjendens observation og derved forringe hans våbenvirkning.

Lysgranaten, med hvilken man under gunstige forhold kan belyse områder på op til en halv snes km² i ca. 1 minut.

Foruden de lette og let/middeltunge afdelinger opstilles et antal rent middeltunge afdelinger bevæbnet med 155 mm felthaubitser. Desuden opstilles tunge afdelinger med kanoner, haubitser eller raketter.

155 mm kanon: Piecen vejer ca. 13 tons. Den er i stand til at udskyde en granat på ca. 45 km over en afstand på mere end 20 km.

Honest John raket under afskydning.

203 mm haubits: Også denne piece vejer ca. 13 tons. Den er i stand til at udskyde en granat på ca. 90 kg over en afstand på mere end 15 km.

Honest John raket (762 mm raket): Dette er en fri raket, d. v. s., at man, efter at raketten har forladt afskydningsrampen, ikke kan ændre dens retning. Raketten kan fremføre en meget kraftig sprængladning over afstande på mere end 35 km.

Foruden de ovenfor nævnte afdelinger opstiller feltartilleriet en række særlige enheder beregnet på fremskaffelse af oplysninger om fjendens tunge våbens placering:

Pejlebatterier, som er udrustet med radar og lydpejlemateriel. Disse batterier kan bl. a. stedfæste fjendens skydende morterer på en afstand op til ca. 10 km.

Artilleriflyverbatterier, som i krigstid vil forsyne artilleriafdelingerne med fly, med hvilke man kan lede skydninger oppe fra luften imod

terrain, hvor anden form for observation ikke er mulig. Maskinerne er små, langsomt gående fly, der kan starte og lande næsten overalt.

Luftværnsartilleriet.

De to luftværnsregimenter opstiller et antal lette luftværnsafdelinger og selvstændige batterier. Afdelingerne er organiseret i batterier på tilsvarende måde som feltartilleriets afdelinger. Kanonbatterierne er udrustet med 40 mm automatiske luftværnspieceer. Hvert kanonbatteri har 12 stk. af denne piece. Batterierne er endvidere udrustet med radar. Ved hjælp af denne og med sine varslings- og kontrolforbindelser til det samlede luftforsvar er luftværnsbatteriet i stand til at advare andre enheder af felthæren imod forestående fjendtlige luftoperationer.

Det er de lette luftværnsafdelingers opgave at sikre felthæren og dens installationer imod luftangreb fra lav højde. Desuden kan luftværnskanonerne indsættes til bekæmpelse af mål på jorden (fjendens pansrede køretøjer o. lign.).

Feltartilleriets og luftværnsartilleriets personel er bevæbnet med personlige våben: Geværer, maskinpistoler eller pistoler.

INGENIØRTROPPERNE

Som tidligere nævnt skal ingeniørtropperne med deres omfattende tekniske hjælpemidler lette egne troppers bevægelser (bygning af broer, udbedring af veje o. s. v.) og vanskeliggøre fjendens bevægelser (ved sprængning af de broer, som fjenden skal anvende o. s. v.). Selvom ingeniørtropperne således er et teknisk præget våben, må ingeniørenhederne være i stand til at kæmpe. Deres tekniske opgaver løses på kamppladsen i snævert samarbejde med de andre våbenarter, og i visse tilfælde vil situationen kræve, at de selv deltager i kampen på lige fod med f. eks. infanteriet.

Foruden de her nævnte opgaver skal ingeniørtropperne sørge for også til de andre våbenarter at fremskaffe og fordele ingeniørmateriel og -materialer, samt redskaber. Denne tjeneste kaldes ingeniørforsynings-tjenesten. Ingeniørtropperne varetager desuden opgaver vedrørende den forsvarsmæssige side af ABC-krigsførelsen.

Generalinspektøren for Ingeniørtropperne står i spidsen for dette våben. Hans opgaver og ansvar svarer nøje til de øvrige generalinspektørers. Desuden er generalinspektøren anskaffende myndighed for ingeniørmateriel til sit eget våben og de øvrige våbenarter. Til hjælp ved løsningen af disse opgaver råder generalinspektøren over følgende skoler m. v.:

- *Ingeniørskolen*, hvor befalingsmænd fra ingeniørtropperne og fra de andre våbenarter modtager uddannelse inden for ingeniørtjenestens elementære discipliner. Skolen følger endvidere den ingeniørtekniske udvikling.
- *Ingeniørtropperne befalingsmandsskoler*, som uddanner våbnets reserveofficerer, unge værnepligtige befalingsmænd og konstabelelever.
- *ABC-skolen*, som følger udviklingen inden for ABC-tjenesten og varetager uddannelsen af forsvarets personel med hensyn til ABC-krigsførelse.

Brobygning over dansk vandløb.

– *Ingeniørteknisk Tjeneste*, som bl. a. bistår ved tilvejebringelsen af teknisk materiel m. v.

Ingeniørtropperne er formeret i to regimenter, hvert med en oberst som chef:

Sjællandske Ingeniørregiment med garnison i Farum og

Jyske Ingeniørregiment med garnison i Randers.

I 1684 blev der oprettet et ingeniørkorps, som den gang kun omfattede det ledende personel, ingeniørofficererne. Først i 1764 fik hæren egentlige ingeniørtropper i form af et ingeniørkompagni, som iøvrigt blev henlagt under artilleriet.

De to ingeniørregiment administrerer og uddanner de kampstøtteenheder, som skal leveres til dækningsstyrken og mobiliseringsstyrken.

Hvert ingeniørregiment opstiller bl. a. et antal ingeniørbatailloner og et antal selvstændige ingeniørkompagnier.

Chefen for en ingeniørbataillon er oberstløjtnant, for et ingeniørkompagni major eller kaptajn.

Som type på en ingeniørenhed er her valgt

Brigadeingeniørkompagniet.

Kompagniet, som er motoriseret, består af ca. 190 mand, og er organiseret i 5 afdelinger:

- 1 kommandodeling.
- 1 parkdeling.
- 3 ingeniørdelinger.

Kommandodelingen er kompagniets føringsenhed.

I *parkdelingen*, som består af et antal sektioner, indgår bulldozers, traktorer, bromateriel, sprængstoffer, miner og andet ingeniørmateriel. Endvidere indgår der i parkdelingen mekanikerpersonel, hvis opgave det er at vedligeholde kompagniets omfattende materielbeholdninger.

Det materiel, som indgår i parkdelingen, vil fortrinsvis blive anvendt af kompagniets 3 ingeniørdelinger. Hver af disse delinger består af en delingstrop og 4 ingeniørgrupper à 8 mand.

Ingeniørdelingerne indsættes først og fremmest til løsning af inge-

niørogaver, men er tillige bevæbnet på en sådan måde, at de også kan løse kampopgaver i lighed med let infanteri.

De vigtigste opgaver, som et brigadeingeniørkompagni skal kunne løse, er:

- Bygning af broer over vandløb.
- Udførelse af hindringer, som f. eks. sprængning af broer, udlægning af minefelter m. v. En mine er en sprængladning, som nedgraves eller anbringes skjult oven på jorden. Den bringes normalt til eksplosion ved, at fjendens personel eller køretøjer påvirker en tændanordning. Hindringerne skal vanskeliggøre fjendens bevægelser.
- Vedligeholdelse af vejnettet. Dette er en vigtig og ofte omfattende opgave, idet marcherne med hærens store motorkolonner medfører et overordentligt stort slid på vejene.
- Udførelse af feltbefæstningsarbejder i forbindelse med tropper fra andre våbenarter. Ofte vil arbejdet blive ledet af ingeniørtropperne, medens de andre våbenarter leverer en betydelig del af arbejdskraften. Under feltbefæstningsarbejderne hører såvel anlæg, hvorfra der kan skydes (de såkaldte aktive anlæg), som anlæg der udelukkende er beregnet til dækning for personel og køretøjer (de såkaldte passive anlæg).
- Levering af sprængstoffer og miner til enheder af andre våbenarter.

I hver af de ingeniørbatailloner, som er beregnet til at yde ingeniørstøtte til de højere kommandomyndigheder, indgår bl. a. et ABC-kompagni. Disse ABC-kompagnier kan løse omfattende opgaver med opsporing af gasforgiftede og radioaktive områder. Kompagnierne kan endvidere udføre feltmæssige brandslukninger.

Ingeniørtropperne personel er ligesom personellet i de øvrige våbenarter bevæbnet med personlige våben: Geværer, maskinpistoler eller pistoler.

TELEGRAFTROPPERNE

Telegraftropperne er ansvarlige for signalforbindelserne mellem hærens højere kommandomyndigheder. Signaltjenesten omfatter oprettel-

sen, betjeningen og vedligeholdelsen af signalforbindelserne. Telegraf-tropperne opretter først og fremmest telefon-, fjernskriver-, og radioforbindelser, herunder de moderne radiokædeforbindelser, der efterhånden vil erstatte de lange trådforbindelser. Desuden vil der ofte blive etableret ordonnansruter med motorordonnanser.

Det er blandt andet de moderne signalmidler, som har muliggjort føringen af nutidens hurtigt bevægelige styrker over de store frontbredder. Selvom kampen føres med hele den hastighed, som motorerne tillader og over stærkt øgede frontbredder, kan cheferne i dag holde stadig forbindelse med deres enheder. De kan gennem signalmidlerne modtage meldinger om kampens udvikling og på grundlag heraf træffe deres beslutninger. Derefter kan de gennem signalmidlerne udgive deres ordrer for kampens videre førelse.

Soldat med transportabel radio.

Indtil for få år siden var trådforbindelserne, telefon og fjernskriver, de vigtigste signalmidler. Selvom de i dag kun er af sekundær betydning, anvendes de dog fortsat i vid udstrækning. Der anvendes såvel felttelefonforbindelser (udlagt af hærens signalenheder) som permanente forbindelser, først og fremmest det civile telefonnet. Fordelene ved trådforbindelser er deres stabilitet (bl. a. upåvirkelighed over for atmosfæriske forstyrrelser) og fjendens vanskelighed ved at aflytte korrespondancen. Manglerne ved trådforbindelserne er bl. a. den tid, som det tager at etablere forbindelserne, samt vanskelighederne ved at opretholde forbindelserne under bevægelser.

Manglerne ved trådforbindelserne er væsentlige og har gjort, at radioen i dag må anses for at være det vigtigste signalmiddel. Ganske vist har radioen den mangel, at fjenden uden større vanskelighed kan aflytte korrespondancen, hvilket nødvendiggør brug af koder m. v., såsnart der sendes oplysninger, der ikke må komme til fjendens kundskab. Radioen har imidlertid afgørende fordele: Hurtigt oprettede signalforbindelser, og forbindelser som vel at mærke også kan opretholdes under bevægelserne. Radiotrafikken afvikles enten ved telegrafi (morse) eller ved samtaler.

De radiostationer, som anvendes, indeholder både sender og modtager. Senderens rækkevidde og hele stationens størrelse er afpasset efter de enheder, som skal anvende den, og de signaltekniske opgaver, som skal kunne løses med stationen. Små enheder, der kun har brug for korte signalforbindelser, vil være udrustet med små mandbårne stationer med kort rækkevidde. Større enheder, hvis ansvar ofte er strakt over store afstande, vil have større stationer med større rækkevidde.

Telegraftropperne er organiseret således:

Generalinspektøren for Telegraftropperne tilrettelægger våbnets uddannelse og fremsætter forslag til dets udrustning, bevæbning og organisation, samt til personellets anvendelse. Generalinspektøren er endvidere ansvarlig for hele hærens forsyning med signalmateriel.

Til hjælp ved løsningen af disse opgaver og til at bistå ved personellets uddannelse råder generalinspektøren over følgende skoler m. v.:

- *Signalskolen*, hvor befalingsmændene – ikke mindst fra de øvrige våbenarter – modtager en væsentlig del af deres videregående signaluddannelse.
- *Telegraftroppernes befalingsmandsskoler*, hvor uddannelsen af våbnets reserveofficerer og unge værnepligtige befalingsmænd finder sted.
- *Telegrafmekanikerskolen*, som uddanner våbnets mekanikerpersonel.
- *Hærens Signaltekniske Tjeneste*, som blandt andet bistår ved tilvejebringelsen og udviklingen af det tekniske materiel.

Telegraftropperne er formeret i to regimenter, hvert med en oberst som chef:

Sjællandske Telegrafregiment med garnison i Høvelte og

Jyske Telegrafregiment med garnison i Aarhus.

Telegraftropperne indgik oprindeligt som del af ingeniørtropperne. Først i 1947 blev de udskilt herfra, og i 1951 oprettedes de to ovenfor nævnte regimenter.

Telegrafregimenterne administrerer og uddanner de enheder, som skal leveres til dækningsstyrken og mobiliseringsstyrken.

Hvert telegrafregiment opstiller blandt andet et antal telegrafbatailloner, hver med en oberstløjtnant som chef. En telegrafbataillon opretter og betjener signalforbindelserne imellem en højere kommandomyndighed og dennes underlagte enheder.

Telegrafbataillonen, som er motoriseret, består af ca. 630 mand, og er organiseret i 3 kompagnier, hvert med en major eller en kaptajn som chef:

- 1 stabs- og parkkompagni,
- 1 telefonkompagni og
- 1 radiokompagni.

Staben samt stabs- og parkkompagniet er bataillonens føringselementer. Endvidere kan kompagniet betjene bataillonen og enheder af andre våbenarter med forsyninger af signalmateriel.

Telefonkompagniet opretter de trådforbindelser, som er nødvendige til supplerende af det permanente telefonnet. Kompagniets materiel om-

fatter såvel centralborde som telefonkabler og materiel til udlægning af telefonkablerne. Kompagniet har desuden materiel til oprettelse af radiokædeforbindelser.

Radiokompagniet opretter de trådløse forbindelser. Det radiomateriel, som kompagniet er udrustet med, har under normale forhold en rækkevidde på over 100 km.

Telegraftroppernes personel er ligesom for de øvrige våbenarters vedkommende bevæbnet med personlige våben; Geværer, maskinpistoler eller pistoler.

FORSYNINGSTROPPERNE

Forsyningstroppernes virke er et vigtigt led inden for den såkaldte faglige tjeneste. Denne tjeneste er nødvendig under en kamp af selv kort varighed. *Den faglige tjeneste* omfatter:

Forsyningstjenesten, som skal fremskaffe, opbevare og fordele alle de forsyningsgenstande, som en moderne hær har brug for (benzin, ammunition o. s. v.).

Sanitetstjenesten, som har til opgave at indsamle, evakuere og behandle syge og sårede.

Transporttjenesten, som har til opgave at transportere personel, forsyninger og materiel. Transporttjenesten omfatter motortransport (landevejstransport), jernbanetransport, søtransport og lufttransport.

Vedligeholdelsestjenesten, som skal sikre, at de store mængder af materiel, som hæren er udrustet med, længst mulig holdes i brugbar stand.

Personeltjenesten, som omfatter personelforvaltningen, krigsfange-tjenesten, begravelsestjenesten og feltposttjenesten.

Forsyningstroppernes opgaver inden for rammerne af den faglige tjeneste er først og fremmest:

- Fremføring, fordeling og oplægning af forsyninger,
- evakuering af syge og sårede fra kampterrainet og
- gennemførelse af landevejstransporter.

De forsyninger, som skal fremføres og fordeles til tropperne, er først og fremmest forplejning, drivmidler, ammunition og erstatningsmateriel.

Forplejningstjenestens opgave er at forsyne tropperne med fødemid-

ler. På lastvogne bringes forplejningen frem bag kampterrainet, og på passende steder etablerer forsyningstropperne forplejningsudleveringssteder. Her afhenter køkkenvognene fra de kæmpende enheder på nærmere ordrer fødemidler i en mængde, der svarer til de respektive enheders mandskabsstyrke. Denne forplejningsafhentning finder sted en gang i døgnet. Det skal iøvrigt nævnes, at officerer, øvrige befalingsmænd og mandskab under feltmæssige forhold alle får den samme slags kost.

Drivmiddeltjenestens opgave er at forsyne de mange køretøjer med benzin og olie. Ved hjælp af forsyningstropperne drivmiddelvogne oprettes drivmiddeludleveringssteder bag de kæmpende enheder. På hver motorvogn i hæren findes der, foruden benzin i tanken, en benzinbeholdning i en eller flere dunke. Fra disse dunke fyldes køretøjets tank lejlighedsvis, efterhånden som benzinen forbruges. Tomme dunke ind-

Drivmiddeludlevering under feltforhold.

samles ved enhedernes foranstaltning og bringes tilbage til drivmiddeludleveringsstedet. Her er benzinen klar til udlevering, aftappet på tilsvarende dunke. Tomme dunke byttes nu lige over med med fyldte som derpå bringes frem og fordeles til de køretøjer, der havde afleveret deres dunke.

Ammunitionstjenestens opgave er at forsyne enhederne med ammunition. Dette er den del af forsyningstjenesten, som kræver den største indsats fra forsyningstroppernes side, især på grund af den store mængde tunge ammunition, der ofte forbruges under kamp. Ammunitionstjenesten er organiseret således: Hver enhed medfører en vis mængde ammunition, svarende til de våben, som enheden er bevæbnet med. Når en enhed kommer i kamp, bruger den af denne beholdning. Det er nu forsyningstroppernes opgave at sørge for, at disse ammunitionsbeholdninger stadig suppleres op, efterhånden som forbruget finder sted. Til dette formål opretter forsyningstropperne ammunitionsudleveringssteder, hvor enhederne kan afhente ammunition. Under kamp vil der gå en stadig strøm af ammunition frem imod fronten, således at enhederne stadig har nok ammunition til at kunne gennemføre kampen.

Evakuering af syge og sårede fra kamppladsen. Denne evakuerings hurtige og sikre gennemførelse er af afgørende betydning for sanitets-tjenestens effektivitet. Hele denne del af den faglige tjeneste er vel udbygget, thi alle syge og sårede skal så hurtigt som muligt have den mest effektive behandling. På kamppladsen vil de sårede modtage første hjælp af deres kammerater og derpå snarest blive bragt til den forbindeplads, som bataillon eller afdelingen vil have oprettet. Her sker den første lægebehandling og sortering af de sårede. Fra forbindepladsen sørger forsyningstroppernes sanitetsenheder for de såredes videre evakuering, således at de sårede hurtigst muligt bringes ud af kampzonen til områder, i hvilke de kan hospitaliseres.

Gennemførelsen af landevejstransporter. Ved hjælp af forsyningstroppernes transportenheder kan ikke-motoriserede dele af hæren gøres midlertidigt motorbårne. Endvidere kan transportenhederne indsættes til løsning af næsten alle forekommende transportopgaver. Skal store mængder gods transporteres over store afstande, vil man så vidt muligt anvende skib eller jernbane. I kampområdet er disse transportmidler

imidlertid for usmidige og for sårbare. Her er landevejstransporten de to andre transportformer overlegen: Ad næsten alle veje kan lastbilerne føres frem. Hvor der er fare for angreb fra luften eller artilleribeskydning, kan kolonnerne splittes op i små enheder, som er lidet sårbare. Ligeledes kan forsyningerne, der føres frem med motorkolonner, smidigt fordeles til de enkelte forbrugende enheder ganske uafhængigt af skinnelegemer, havneanlæg o. lign.

Forsyningstropperne er organiseret således:

Generalinspektøren for Forsyningstropperne tilrettelægger våbnets uddannelse m. v. Til hjælp ved løsningen af disse opgaver og til at virke ved personellets uddannelse råder generalinspektøren blandt andet over følgende skoler m. v.:

- *Motorskolen*, hvor befalingsmænd fra hele hæren uddannes i behandling af hærens store motorpark.
- *Forsyningstroppernes befalingsmandsskoler*, der er ansvarlige for uddannelsen af våbnets reserveofficerer og unge værnepligtige befalingsmænd.
- *Militærpolitiskolen*, hvor uddannelsen af hele hærens militærpoliti finder sted.

Forsyningstropperne er formeret i to regimenter, hvert med en oberst som chef:

Sjællandske Trænregiment med garnison i København og

Jyske Trænregiment med garnison i Hvorup ved Aalborg.

Forsyningstropperne er en ny våbenart. De to regimenter er således begge oprettet i 1951.

Trænregimenterne administrerer og uddanner de enheder, som skal leveres til dækningsstyrken og mobiliseringsstyrken. Regimenterne opstiller blandt andet et antal trænafdelinger, transportafdelinger, drivmiddelafdelinger, bjergningskompagnier, militærpolitikompagnier (især til anvendelse ved den vigtige trafikregulering), feltambulancer (i forbindelse med Forsvarets Lægekorps) og ambulancekompagnier.

Chefen for en afdeling er oberstløjtnant, for kompagnier og feltambulancer major eller kaptajn.

Som type på en af forsyningstroppernes enheder er her valgt det lette

transportkompagni, som indgår i trænafdelingerne og transportafdelingerne. Kompagniet består af ca. 150 mand og er organiseret i 4 delinger:

- 1 kommandodeling og
- 3 transportdelinger.

Kommandodelingen er kompagniets føringsenhed. I delingen indgår endvidere mekanikerpersonel til vedligeholdelsen og reparationstjenesten ved kompagniets store motorpark.

Hver af *transportdelingerne* består blandt andet af 4 transportgrupper, der hver er udrustet med 5 tunge lastvogne.

Hele kompagniet råder over ca. 70 lastvogne, som er i stand til på en gang at transportere ca. 270 tons.

Forsyningstroppernes personel er bevæbnet med personlige våben: Geværer, maskinpistoler eller pistoler.

Jægerne gør klar til aktion efter landing.

JÆGERKORPSET

Jægerkorpset er en lille specialtrænet enhed, som påregnes indsat til løsning af særlige opgaver, især bag fjendens linier. Disse opgaver stiller de største krav til moral, fysik og uddannelse. Træningen af Jægerkorpset er derfor meget hård og meget omfattende. Blandt jægeruddannelsens mange discipliner skal nævnes: Faldskærmsudspring, anvendelse af frømandsudstyr, sprængningstjeneste, kamp uden våben og meget mere. En del af uddannelsen finder sted i udlandet.

Personellet i Jægerkorpset er udelukkende frivillige, som før antagelsen har gennemgået en række særlige prøver.

SKOLER, INSTITUTIONER, KORPS M. V.

Udover våbenarterne med deres regimenter og skoler er der andre skoler og institutioner m. v., der henhører under hæren, eller hvis virke har direkte tilknytning til hæren.

Skoler:

Forsvarsakademiet, hvor den videregående, videnskabelige uddannelse af hærens linieofficerer finder sted. Som eksempel på de mange muligheder, som akademiet byder linieofficererne, skal her blot nævnes enkelte af disse kursus: Generalstabskursus, ingeniørkursus og geodætisk kursus.

Hærens officersskole på Frederiksberg Slot. Her uddannes hærens linieofficerer.

Hærens Specialofficersskole på Frederiksberg Slot. Her finder uddannelsen af hærens specialofficerer sted.

Forsvarets gymnasium. Her kan værnepligtige befalingsmænd, der ønsker en uddannelse til linieofficer, og som, uden at have de fornødne skolekundskaber, findes egnede hertil, tage adgangseksamen til hærens officersskole.

De ovenfor nævnte skoler er alle direkte underlagt forsvarsministeriet.

Hærens brevskole, som er underlagt hærkommandoen. Dette er en af landets største brevskoler. Alle hærens befalingsmænd, tjenstgørende og hjemsendte, kan her på frivillig basis gennemgå brevkursus i næsten

alle emner, som en befalingsmand kan få brug for. Denne undervisning er gratis for eleverne. En væsentlig del af skolens elever er de hjemkommanderede reserveofficerer, som ad denne vej holder deres militære kundskaber vedlige. Skolens lærere er befalingsmænd med særligt kendskab til netop det kursusstof, hvori de underviser. Disse lærere forretter normal tjeneste ved enheder og andre skoler og virker udelukkende som brevskolelærere i deres ofte knappe fritid.

Korps, faglige myndigheder og institutioner m. v.

Hærens tekniske korps indkøber, fremstiller, fordeler og vedligeholder hærens krigsmateriel og ammunition.

Hærens intendanturkorps er ansvarlig for fremskaffelsen, opbevaringen og fordelingen af intendanturforsyninger (forplejning m. v.), samt bistår ved forvaltningen af hærens budget.

Forsvarets lægekorps. Dette korps forsyner blandt andet hærens sanitetsenheder med lægefagligt personel. Korpsset er endvidere ansvarligt for indkøb og forvaltning af sanitetsmateriel.

Forsvarets auditørkorps består af juridiske rådgivere for blandt andet hærens øverste chefer.

Forsvarets bygningstjeneste varetager bygge- og anlægsvirksomheden inden for forsvaret.

»BRIKKERNE« FØJES SAMMEN

I de foregående afsnit er hærens enkelte bestanddele – våbenarter og regiment m. fl. – blevet gennemgået. Men for at hæren kan løse sine opgaver, må disse bestanddele knyttes snævert sammen. Betragter man den enkelte brik i et puslespil, får man ingen virkning. Brikkerne må føjes sammen til et helt billede. For at hærens forskelligartede bestanddele kan blive knyttet sammen, er det nødvendigt at have følgende kommandoorganer og føringsstabe:

Hærkommandoen er hærens øverste myndighed. I hærkommandoen indgår bl. a. chefen for hæren, og hærstaben, som er hærchefens nærmeste hjælpere. Desuden indgår de 6 tidligere omtalte general-

inspektører, som er ansvarlige for uddannelsen m. v. af deres respektive våbenarter.

Direkte under hærkommandoen hører følgende overordnede kommandomyndigheder:

<i>Vestre Landsdelskommando</i>	<i>Østre Landsdelskommando</i>	<i>Bornholms Region</i>
Ansvarsområde: Jylland-Fyn	Ansvarsområde: Den sjællandske ø-gruppe	Ansvarsområde: Bornholm
Chef: En generalmajor	Chef: En generalmajor	Chef: En oberst

Disse kommandomyndigheder råder over styrker af flere typer:

Feltnheder, som er de bevægelige kampstyrker af alle våbenarter. Disse styrker kan hurtigt sammendrages imod fjenden, hvor han end måtte komme.

Regionale enheder, som har opgaver af stationær karakter.

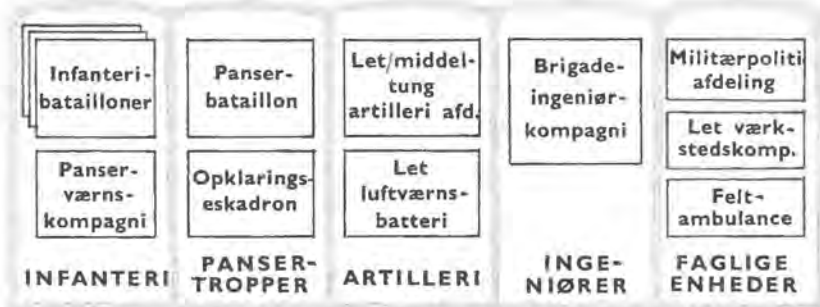
De to landsdelskommandoer er på enkelte undtagelser nær bygget op på samme måde. Bornholms region er ligeledes bygget op efter samme princip, men naturligvis i mindre målestok. Her vil derfor kun vestre landsdelskommando blive gennemgået. Denne er organiseret således:

Jyske divisionskommando er en lille, mobil stab med et stabskompani. Chefen er generalmajor. Kommandoen kan indsættes til føring af to eller flere brigader.

STABS- KOMPAGNI

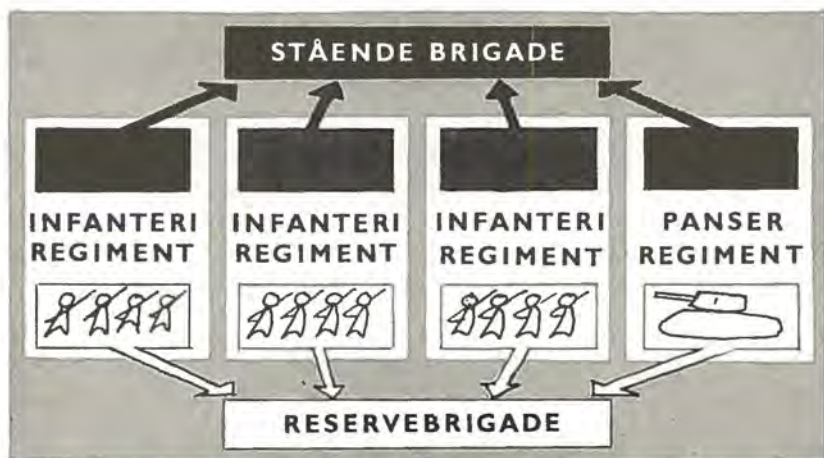
BRIGADE

De tre brigader er feltenheder, som dels hører til de stående styrker (fredstidsstyrken), dels til reserveenhederne (mobiliseringsstyrken).

Chefen for en brigade er oberst. Hans nærmeste hjælpere indgår i brigadestaben. I brigadens organisation ser man det manifesteret, som er betingelsen for gennemførelsen af en kamp: *Sammensvejsningen af de forskellige våbenarter*. Alle våbenarter er repræsenteret inden for brigadens ramme, idet der foruden de på figuren viste enheder indgår en telegrafdeling i stabskompagniet. Denne deling etablerer forbindelsen mellem brigaden og fly, som indsættes til støtte for brigadens kamp. Inden for brigaden er det ellers våbenarternes egne signalmidler, der knytter brigaden sammen. Under kamp indsætter brigadeforstanderen sine enheder som vel afbalancerede hold, der sammensættes af de forskellige våbenarter, afpasset efter de opgaver, som skal løses. Inden for brigaden vil våbenarterne med andre ord stadigvæk virke i et snævert samarbejde.

Hver brigade dannes ved, at en række regimenter »leverer« de nødvendige enheder. Hvert regiment leverer enheder til forskellige brigader. Princippet fremtræder mest overskueligt, hvis man nøjes med at betragte infanteribataillonerne og panserbataillonen i en stående brigade og en reservebrigade. De øvrige enheder i brigaderne leveres på lignende måde:

■ STÅENDE BATAILLON

RESERVEBATAILLON

Hvert af de viste infanteriregimenter har bl. a. en tjenstgørende dækningsbataillon. Denne bataillons uddannelse finder hovedsageligt sted i regimentets garnison. Ved større øvelser eller ved alarmeringer o. lign. sammendrages de tre tjenstgørende batailloner under brigadefestens kommando. Det samme gælder den tjenstgørende panserbataillon og brigadens øvrige dækningsenheder.

Hvert af infanteriregimenterne administrerer desuden mandskab og materiel for et antal hjemsendte batailloner, af hvilke der på tegningen kun er markeret én pr. regiment. Det samme gælder panserregimentet. Skal fredsstyrken forøges, kan de hjemsendte batailloner blive indkaldt, udrustet og derpå leveret til den brigade, som i den anledning aktiveres.

De fire regioner omfatter hele det jysk-fynske område. Også den øvrige del af landet er opdelt på tilsvarende måde. Chefen for en region er oberst (for region VI, som omfatter Nordsjælland og København, dog generalmajor).

Disse regioner er ansvarlige for lokalforsvaret. Fjenden kan slå ned overalt i landet med kort varsel. Hvor han end kommer, må der øjeblikkelig meldes om ham, og hans bevægelser må sinkes. Mindre, fjendt-

lige styrker må kunne ødelægges, og vigtige områder må kunne fastholdes. Disse opgaver løser de regionale enheder og derved skabes en vis sikkerhed over hele landet. Er felthæren i kamp, sørger de regionale enheder for, at området bag kampterritainet (felthærens ryg) er sikret imod overraskelser. Angriber fjenden pludseligt med stor styrke i et område, hvor der ikke er feltenheder til at tage kampen op, vil de regionale enheder *melde om fjenden og sinke hans bevægelser* og derved give felthæren et grundlag at handle på og tid til at ile til hjælp. I fællesskab vil felthæren og de regionale enheder derefter nedkæmpe fjenden.

De regionale enheder består af

- *lokalforsvarsstyrker* og
- *hær-hjemmeværn.*

Lokalforsvarsstyrkerne opstilles og udrustes af regimenterne. Disse styrker sammensættes af mandskab, som oprindeligt har hørt til feltenhederne. De har aftjent deres værnepligt i de stående styrker og er kortere eller længere tid efter deres hjemsendelse blevet udpeget til at skulle give møde ved en lokalforsvarsenhed, enten en af regimentets egne enheder eller en lokalforsvarsenhed ved et andet regiment.

Lokalforsvarsenhederne (lokalforsvarsbatailloner, lokalforsvarsbatterier o. s. v.) er bygget op over næsten samme læst som feltenhederne. Blot er de fleste af lokalforsvarsenhederne ikke så mobile. Enhederne sammensættes så vidt muligt af mandskab, der bor i nærheden af enhedernes depoter.

I fredstid vil lokalforsvarsenhederne have enkelte tjenstgørende befalingsmænd. Disse befalingsmænd er ansvarlige for, at hele lokalforsvarsenhedens materiel og udrustning er rede til øjeblikkelig udlevering i tilfælde af indkaldelse af mandskabet. Befalingsmændene gennemfører endvidere kontrolmønstringer af enhedens personel, idet enhedens hjemsendte befalingsmænd og menige et vist antal gange efter forsvarsministeriets bestemmelse vil blive genindkaldt i nogle få dage. Her gennemføres den hurtige udlevering af udrustningen, og enhederne opstilles. Kortvarig træning i visse vigtige discipliner som f. eks. skydning kan der også blive tid til. Hele denne ordning giver lokalforsvarsenhederne et højt beredskab: Enhederne kan – selvom mandskabet først skal ind-

kaldes – være kampklare med kort varsel. Mandskabet i lokalforsvarsenhederne er *ikke* frivilligt.

Hærhjemmeværnet, hvis organisation og virke bliver behandlet andet steds i bogen, er derimod sammensat af frivilligt personel. Det er næsten udelukkende let udrustet, uden den tunge ildkraft, som er karakteristisk for felthæren og lokalforsvarsenhederne. Alligevel danner det et meget væsentligt og vigtigt led i regionernes forsvar. Thi:

- Det har et meget højt beredskab. Alt personel har udrustning og våben hjemme, således at det kan møde med minutters varsel.
- Det er talstærkt og kan derfor danne et net over hele landet, som gør det meget vanskeligt for en fjende at foretage nogen aktion imod dansk område uden at komme i føling med hjemmeværnet, som både kan *sinke* fjenden og *melde* om ham.
- Det løser en række opgaver af bevogtningsmæssig art, som *skal* løses, og som ville have lagt beslag på enheder af felthær eller lokalforsvar (i dette tilfælde »overkvalificeret arbejdskraft«), såfremt hjemmeværnet ikke havde draget omsorg for dem. Herved frigør de let bevæbnede hjemmeværnsenheder betydelige styrker af fuldt uddannede soldater, som i stedet for kan koncentreres, hvor der er mest behov.

Hærhjemmeværnets tilstedeværelse og samarbejdet mellem hær og hjemmeværn er af afgørende betydning for landets forsvar.

Landsdelskommandoens regiment er de regiment, som har garnison inden for landsdelskommandoens område. Regimenternes opgaver og sammensætning er gennemgået under de forskellige våbenarter. Et regiment kan således »levere« enheder både til felthæren og til regionen (lokalforsvarsenheder).

Diverse faglige myndigheder m. fl. Disse myndigheder og enheder leverer den nødvendige støtte, især af faglig art til feltenheder og regionale enheder inden for landsdelskommandoens område.

Denne gennemgang af landsdelskommandoens opbygning tegner et billede af et stort antal stabe og myndigheder: Brigader, regioner og regiment. Organisationen er dog ikke så stor, som man ved første øjekast skulle mene, thi overalt, hvor det har været muligt, er de pågældende stabe indsat til løsning af flere opgaver. Det har dog herunder

været en betingelse, at ingen stab *samtidig* skulle løse en mobil opgave (brigadestab) og en stationær opgave (regions- eller regimentsstab). Dette har givet følgende resultat:

Chefer og stabe ved de stående brigader kan ikke pålægges andre opgaver end føringen af brigaderne, thi de skal med kort varsel kunne flyttes hvorhen i landet, der måtte være brug for dem.

Chefer og stabe ved reservebrigaderne aktiveres først efter mobiliseringens afslutning – d. v. s. på det tidspunkt, hvor regimenternes ansvar reduceres meget betydeligt. Når alle regimentets enheder er indkaldt og »afleveret« til føringsstabene, er regimentets væsentligste opgaver løst. På det tidspunkt kan regimentschefen og størsteparten af hans stab derfor overgå til at blive føringselement for en af de brigader, som på samme tidspunkt er blevet aktiveret. Chefer og stabe for reservebrigader er derfor alle i fredstid regimentschefer og regimentsstabe.

Både regiment og region er stationære myndigheder. I fredstid er regimenternes opgaver store og mangfoldige, medens regionernes opgaver er af mindre omfang. Når mobiliseringen er afsluttet, vil regimentets opgaver svinde ind, medens regionens opgaver bliver af betydeligt omfang. Dette giver muligheden for følgende kombination: Alle *regionschefer* og *regionsstabe* fungerer i fredstid tillige som regimentschefer og regimentsstabe. Chefstillingen i region VI, som jo er en generalpost, er dog i stedet for kombineret med en af generalinspektørposterne.

I tilfælde af krig skal hæren løse såvel nationale opgaver som NATO-opgaver. De nationale opgaver omfatter opstillingen og uddannelsen af alle danske enheder, samt disse enheders stadige forsyning med alt, hvad der er nødvendigt for gennemførelse af en kamp. Endvidere er det regionale forsvar et nationalt ansvar. De her nævnte opgaver løses bl. a. af hærkommandoen, landsdelskommandoerne og regionerne med de regionale enheder, som alle er nationale myndigheder. Føringen af feltenhederne vil derimod for størstepartens vedkommende blive et allieret ansvar, hvorfor f. eks. brigaderne i tilfælde af krig vil komme under NATO-kommando (danske eller dansk-allierede chefer og stabe). Kun herved vil danske enheder kunne indsættes på den mest rationelle måde i tilslutning til vore allierede.

Disse to søjler, »den nationale kommandosøjle« og »NATO-søjlen«, synes et unødvendigt stort apparat. Det er dog nødvendigt, at stabene har deres status og myndighedsområder helt klare, thi ellers ville de forskellige nationale og allierede ansvarsområder blive blandet sammen.

HÆRENS UDDANNELSE

Uddannelsens formål er at gøre hæren kampduelig. Uddannelsen omfatter såvel træningen af den enkelte soldat som uddannelsen af enhederne i samvirke m. v.

Uddannelsen af den enkelte soldat skal sætte ham i stand til at bestride den plads i enheden, til hvilken han er udset. Dette kræver op-

Uddannelsen har til formål at sætte den enkelte soldat i stand til at bestride sin plads i enheden.

bygningen af et uddannelsessystem, der dækker et stort antal specialer foruden en række fag, der er fælles for alle »eleverne«, thi den moderne kampenhed er jo netop sammensat af specialister, der hver for sig skal kunne løse deres ganske bestemte del af opgaven. Desuden skal uddannelsen give soldaten den fysiske og psykiske styrke, som er nødvendig for, at han kan stå for den moderne slagmarks påvirkninger.

Uddannelsens længde og tiden, som det tager at uddanne en civil mand til soldat, er emner, som med mellemrum bringes frem til debat. Følgende vigtige forhold må her tages i betragtning:

– Landets høje levestandard gør springet fra det civile liv til den ofte primitive soldatertilværelse større end nogen sinde før. Det kræver derfor i dag længere tid end for blot 10 år siden at skabe brugbare soldater.

– Erfaringerne fra bl. a. den 2. verdenskrig viser klart, at enheder, der har været underkastet en lang og hård uddannelse, har relativt små tab på slagmarken. Tilsvarende havde enheder med en kort uddannelse forholdsvis høje tabsprocenter. Soldaterne skal ikke blot igennem en vis mængde undervisningsstof for at være brugbare. De skal for at overleve kampen kunne handle refleksmæssigt på en lang række områder. Dette kræver en uddannelse, der er præget af gentagelser og atter gentagelser i en sådan grad, at det næsten uundgåeligt vil synes unødvendigt for den enkelte værnepligtige.

Skulle hæren blive bragt i anvendelse, vil en afkortet fredsuddannelse blive betalt med unødvendigt høje tab på slagmarken.

Ved betragtninger over tjenestetidens længde kommer desuden et andet afgørende moment ind: Størrelsen af de stående styrker, som skal sikre landets stadige beredskab, afhænger af tjenestetidens længde. Kortere tjenestetid giver således en mindre dækningsstyrke, med mindre der kan skabes en øget tilgang af frivilligt personel.

Soldatens uddannelse indledes med en *rekrutskole* af 4–6 måneders varighed, under hvilken soldaten bibringes en række personlige færdigheder samt det strengt nødvendige kendskab til optræden i enheden. Derefter overføres soldaten til *dækningsstyrken*, hvor hans personlige færdigheder videreudvikles, og hvor den egentlige uddannelse af enhederne finder sted. Dækningsstyrken har således ikke blot en beredskabs-

mæssig funktion, som skal sikre landet imod pludselige angreb og kupfølg, men også en uddannelsesmæssig betydning. Og uddannelsen af soldater og enheder kan drives intensivt gennem alle de 16 måneder, som den første samlede tjenestetid omfatter. Blot de uddannede enheder får stillet de nødvendige midler til rådighed. Er der for få midler til øvelsesammunitionen, kørsel med kampkøretøjerne, indkøb af uddannelsesmateriel o. s. v., vil værdien af den sidste del af uddannelsen blive formindsket. Selv om uddannelsen alligevel *må* gennemføres for at opnå det bedst mulige resultat, vil soldaten ofte anse tiden for spildt.

Efter de første 16 måneders uddannelse hjemsendes soldaten for derefter i løbet af de første år at blive genindkaldt 1 à 2 gange – hver periode af en varighed på 3–4 uger. Formålet med genindkaldelserne er at genopfriske det engang lærte og således sikre, at soldaten i tilfælde af mobilisering kan anvendes i hæren umiddelbart efter sit møde. Endvidere er genindkaldelserne et vigtigt middel til sammensvejsning af enhederne og indøvelse af samvirket mellem enhederne.

HÆRENS MOBILISERING

De stående styrker er kun tilstrækkelige til at modtage fjendens indledende angreb. Skal hæren løse kampopgaver af større omfang, må dens styrke øges – og dette må kunne ske hurtigt.

Grundlaget for, at man kan forøge fredsstyrken med kort varsel, er følgende:

Regimenterne, der som tidligere nævnt er ansvarlige for opstillingen af enhederne, fører nøje kontrol også med alt det hjemsendte personel. Således er hver mand, der skal give møde ved reserveenhederne, mobiliseringsplaceret ved en ganske bestemt enhed, alt under hensyn til hans årgang og den uddannelse han oprindeligt har fået ved hæren.

Hver hjemsendt har en soldaterbog, som bl. a. indeholder en mødebefaling. Såfremt han skal møde i tilfælde af mobilisering, vil det af hans mødebefaling fremgå, hvor han skal give møde.

Forøgelsen af hærens fredsstyrke kan ske efter følgende principper, idet de to metoder evt. kan kombineres:

- Udsendelse af indkaldelsesordre til hver eneste mand.
- Mobilisering med indkaldelser ved hjælp af radio o. lign.

Tillader situationen det, vil indkaldelserne finde sted efter den førstnævnte metode. Indkaldelsesordrerne kan udfærdiges i løbet af kort tid på hulkortmaskiner og derefter udsendes pr. post. Ved denne metode kan vi på en forholdsvis ubemærket måde styrke vort beredskab. Desuden kan opstillingen af styrkerne afvikles i et roligt tempo.

Gives der ikke tid til anvendelse af denne metode, kan hæren bringes på krigsfod ved mobilisering.

Denne kan i store træk afvikles således:

– Bekendtgørelse om mobilisering udsendes gennem radio, fjernsyn, ved højtaler vogne, ved plakatopslag o. s. v.

– Samtidigt hermed træffer regimenterne forberedelser til at modtage det mødende personel. De befalingsmænd, som skal føre reserveenhederne, giver straks møde ved regimenterne, såfremt de ikke allerede er tjenstgørende der. En væsentlig del af disse befalingsmænd er hjemsendt reservepersonel og befalingsmænd, der gør tjeneste som lærere og elever på hærens skoler. Disse skoler stopper undervisningen ved mobilisering. Hver eneste befalingsmand er på forhånd gjort bekendt med, hvor han skal forrette tjeneste i tilfælde af mobilisering.

Udrustning og materiel til reserveenhederne er oplagt i depoter i tilknytning til de forskellige garnisoner. Udleveringen til de mødende enheder kan finde sted fra disse depoter, men hvor det er muligt, vil regimenterne, umiddelbart før mandskabet møder, udlægge beholdningerne på et større antal forberedte steder. Denne yderligere spredning af beholdningerne vil gøre depoterne mindre sårbare og fremskynde iklædningen af mandskabet.

– På de steder, hvor personellet møder, vil det blive modtaget af befalingsmænd, der kontrollerer ved hvilken enhed, de pågældende skal forrette tjeneste, og derpå beordrer dem videre til det depot, hvor deres enhed bliver opstillet.

– Ude ved depoterne modtages personellet af deres befalingsmænd, som iværksætter iklædningen, udleveringen af våben o. s. v. Efterhånden, som enhederne er fuldtallige, afmarcherer de til de forberedte mobiliseringskantonnementer, hvor de indkvarteres, og hvor uddannelsen øjeblikkeligt påbegyndes med henblik på genopfriskning af det engang

lærte. Fra disse kantonnementer kan enhederne hurtigt sammendrages og indsættes i kamp.

– En del af reserveenhederne udrustes med egnede civile køretøjer. Disse køretøjer, som er udpegede allerede i fredstid, afleveres ved mobilisering til hæren imod en godtgørelse til ejeren. Køretøjernes indkaldelse og fordeling til enhederne er forberedt lige så nøje, som det er tilfældet med personellet.

Det er vanskeligt at sige, hvor lang tid en sådan mobilisering vil tage, thi meget uventet kan ske. De mobiliseringsøvelser, der er afholdt, tyder imidlertid på, at indkaldelsen og udrustningen af reserveenhederne kan finde sted i løbet af ca. 24 timer.

HÆREN I KAMP

Strategien fastsætter, hvor og hvornår hærens større enheder skal indsættes i kamp. *Taktikken* bestemmer, hvorledes kampen skal gennemføres – med andre ord hvilke metoder hæren skal anvende på selve slagmarken.

Hverken strategien eller taktikken kan omslutes af bestemte regler eller formler. Hertil er kampens muligheder for talrige. I krig opstår den samme situation aldrig to gange. Opgaven, terrainet, vejret, fjenden og forsyningstjenesten er blot nogle af de faktorer, som medvirker til at skabe en taktisk eller strategisk situation, og hver for sig kan disse faktorer variere i det uendelige. Alligevel kan der opstilles visse principper, som bør følges både på det strategiske og det taktiske plan. Som eksempler på disse skal her blot nævnes et par:

Man skal være så stærk som mulig på det afgørende sted. Dette betyder, at de militære kræfter ikke skal fordeles jævnt over det hele, men indsættes således, at der bliver dannet *tyngde* på de steder, hvor man vil fremkalde en afgørelse, eller hvor man forventer, at fjenden vil søge at fremkalde en afgørelse. Tyngden dannes ved at sammenfatte kræfterne – især ildkraften – imod et stærkt begrænset område. Dette kan kun opnås ved at udvise økonomi med kræfterne i andre områder.

Ovrraskelsesmomentet er en genvej til sejr. Gennem den rigtige anvendelse af overraskelsen kan selv små styrker – dristigt og beslutsomt ført – ofte ødelægge selv en betydeligt overlegen modstander. Over-

raskelsen kan skabes ved anvendelse af hidtil ukendte våben, ved anvendelsen af en ny taktik eller ved at man indsætter sine kræfter på et for fjenden uventet sted eller på et for fjenden uventet tidspunkt. En vigtig metode til at skabe overraskelse er at manøvrere så hurtigt, at fjenden ikke kan nå at reagere.

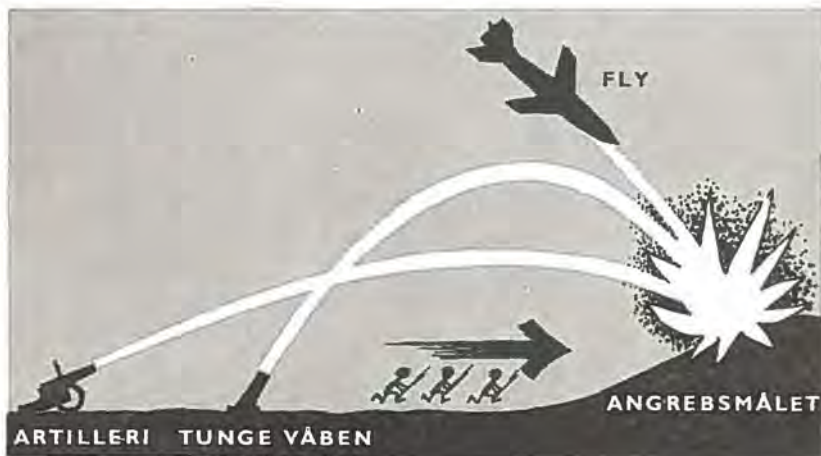
De taktiske doktriner, som hæren arbejder efter, har i de sidste par år gennemgået en voldsom udvikling. Vi er således et af de NATO-lande, der på flere områder har taget det længste spring væk fra den taktik, som blev skabt under 2. verdenskrig, og som har været god latin i mange år. Vor taktik er udviklet ud fra følgende forudsætninger:

– Vore mulige modstandere vil kunne udvikle stærkt overlegne kræfter imod os, såvel i styrketal som i ildkraft. Især hans tunge ild (artilleri, morterer m. v.) har en ødelæggende kraft af uhyre dimensioner.

– Atomvåben kan indsættes imod os med kort varsel, selvom et angreb skulle starte som en konventionel krig. Vi ved, at våbnene eksisterer, og ingen kan garantere, at vore modstandere ikke pludseligt bringer dem i anvendelse.

I det følgende vil *brigadens* kamp blive behandlet. Hvor to eller flere brigader (f. eks. under en divisionskommandos føring) indsættes til løsning af en opgave, vil dette ske efter de samme principper.

En brigade kan føre kampen som *angrebskamp* eller *defensiv kamp*.

FRONTALT ANGREB

Let at etablere, men rammer fjenden, hvor han er stærkest

ANGREBSMÅL

FLANKEANGREB

Ofte vanskeligt at udføre, men rammer fjenden, hvor han er svagest

Angrebskampen

I angrebskampen er det brigadens opgave at tilintetgøre modstanderen.

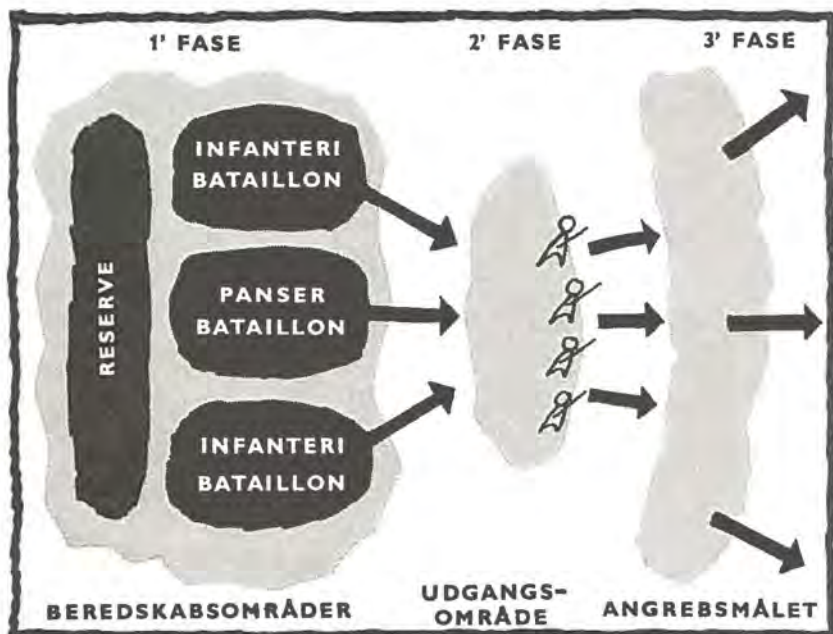
Et angreb virker ved *ilden, bevægelsen og den retning, man giver bevægelsen*. Princippet i koordineringen af *ilden og bevægelsen* er anskueliggjort på tegningen på foregående side.

Ilden skal lamme modstanderen, hindre ham i at komme til skud og derved muliggøre *bevægelserne* fremad. Disse bevægelser kan føres imod fjendens front, imod hans flanke eller imod hans ryg:

Hvilken retning, man skal give angrebet, afhænger bl. a. af, hvor fjendens stilling og terrainet giver de gunstigste betingelser for at føre angrebet frem.

Et angreb kan føres frem direkte fra bevægelsen, idet angrebsstyrkerne fra den øjeblikkelige gruppering (f. eks. marchformationen) glider ud i angrebsformationen og sættes ind imod angrebsmålet.

Er der tid til grundigere forberedelser, kan angrebsstyrken opmarchere og gennemføre angrebet, som vist på næste principskitse.

Forberedelserne til angrebet træffes i beredskabsområder ofte 8-10 km bag fronten. Her er batailloner, kompagnier, eskadroner o. s. v. spredt ud fra hinanden for ikke at danne mål for fjendens atomvåben. I beredskabsområderne finder planlægning og ordredugivelse sted, der udleveres evt. yderligere ammunition, og våben m. v. klargøres.

Fra beredskabsområderne trækkes angrebsbataillonerne hurtigt og skjult frem til udgangsområdet, hvor den endelige koordinering finder sted. Opholdet i udgangsområdet indskrænkes normalt til en varighed på 10-15 minutter eller mindre. I udgangsområderne vil enhederne være stærkere koncentreret end i beredskabsområderne. Da angrebsenhederne imidlertid nu befinder sig i fjendens umiddelbare nærhed, er faren for atomangreb ikke så stor, idet fjenden selv kan befinde sig i fareområdet for hans egne atomvåben.

Dækket af ilden fra artilleriet og de tunge våben går angrebsenhederne derefter frem til den fjendtlige stilling, stormer de forreste fjendtlige

anlæg og arbejder sig derefter igennem det fjendtlige område for at erobre de angrebsmål, som løsningen af opgaven kræver. Infanteri, pansertropper og ingeniører arbejder her i snævert samvirke, medens ilden fra artilleriet forhindrer fjenden i at komme til skud imod dem.

Når angrebsmålene er erobret, fortsætter angrebsenhederne fremrykningen på den anden side af målene for hurtigst muligt atter at ophæve den koncentration af enhederne, som angrebet nødvendiggjorde. Herude i den spredte opstilling er enhederne derefter rede til at modtage fjendens eventuelle modangreb. Såfremt opgaven kræver det, gør enhederne sig endvidere klar til at fortsætte angrebet imod nye mål.

Under angrebet vil reserverne blive holdt langt tilbage for at undgå større koncentrationer end højst nødvendigt. Skal reserverne indsættes, vil de i hurtige motormarcher blive trukket frem til angrebsterrainet og kastet ind i kampen.

Under angrebet må alle cheferne til stadighed være langt fremme. Kun hvis de opholder sig ved angrebsenhederne, vil de kunne beslutte og befale hurtigt nok under angrebekampens hurtige vekslen.

Hurtighed, smidighed, dristighed, overraskelse og udnyttelse af terrainet til skjul er de faktorer, som gør det muligt at føre et angreb heldigt igennem.

Defensiv kamp

Ved den defensive kamp skal brigaden modsætte sig en angribers fremtrængning. Den defensive kamp kan føres som *forsvarskamp* eller *henholdende kamp*.

Forsvarskampen. Under forsvarskampen skal brigaden standse fjendens fremtrængning og herunder tilføje ham størst muligt tab.

Forsvarskampen føres i et forsvarsrum, som fastlægges af brigadechefen eller divisionschefen. Forsvarsrummets størrelse vil ofte være 100–200 km², afhængig af terrainets karakter, og hvilke styrker, herunder nabostyrker, der er til rådighed for kampens gennemførelse.

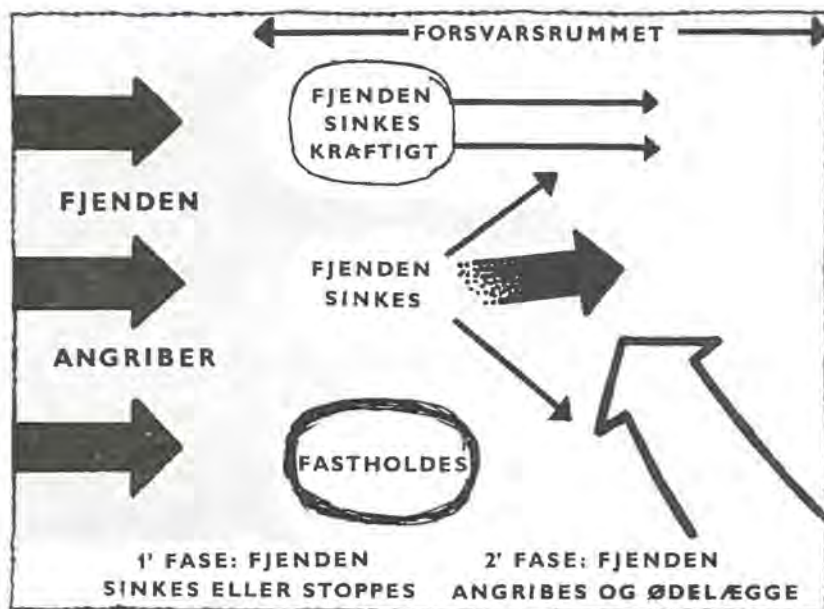
Foran forsvarsrummet fremskydes let bevægelige styrker (opklaringsenheder og motoriseret infanteri og ingeniører), der har til opgave

at tage føling med fjenden for at skaffe oplysninger om ham, sinke ham og lede ham ind i de retninger, hvor vi helst vil have ham.

Kampen i selve forsvarsrummet gennemføres således:

Med den overvældende kraft, som fjenden er i stand til at udvikle, er det ikke muligt at gennemføre kampen ved blot at lægge sig fast i bestemte linier eller terrainområder for herfra at afværge hans masseangreb. Fjendens voldsomme ild, hans atomvåben og hans kampvogne ville simpelthen sprænge vore styrker i stumper og stykker. I stedet for må vi indledningsvis uden at sætte vor kampkraft over styr sinke fjendens fremrykning mest muligt, idet vi lægger tung ild over ham på de større afstande og langsomt går tilbage, hvor angriberen udvikler overlegne kræfter. Det *kan* herunder blive nødvendigt at fastholde vigtige terrainområder for kortere eller længere tid. Denne kombinerede tilbagegang og fastholden er forsvarskampens første fase. Denne fase skaber grundlaget for kampens næste fase: *Angrebet*.

Fjendens angrebsstyrker er sinket og bragt i uorden. Han er trængt

ind i det terrain, som vi nøje kender, og hvor vi har forberedt alt: Hindringer, bevægelser o. s. v. Der vil nu opstå svage øjeblikke hos en angriber, og disse øjeblikke skal udnyttes. Støttet af flyvere, artilleri og tunge våben kaster forsvareren sin angrebsstyrke (hovedsageligt sammensat af panserstyrker) ind imod fjendens flanker for at slå ham og atter kaste ham ud af forsvarsrummet.

Manøvreduelighed, dristighed og evne til at udnytte overraskelsen er de faktorer, som skal muliggøre gennemførelsen af forsvarskampen. Efter kampens afslutning skal vi atter beherske forsvarsrummet.

Den henholdende kamp. Dette er en kamp for at vinde tid. Her vil brigaden ikke søge en afgørelse som under forsvarskampen, men vil vige ud, og kun hvor særligt gunstige lejligheder byder sig fastholde terrainet eller ved korte angrebsstød tilføje fjenden tab og bringe uorden i hans angrebsstyrker.

Den henholdende kamp vil ofte blive ført over stor dybde, idet brigaden stadig vil tvinge angriberen til at udvikle sin overlegenhed og foretage omfattende angrebsforberedelser. Hver gang vil brigaden dog unddrage sig en afgørende kamp for at bevare sin kampkraft.

Gennem den henholdende kamp vil vi forsøge at skabe en gunstig situation (udmatte fjenden, vinde tid for vore allierede til at komme til hjælp o. s. v.) for at kunne gå over til forsvarskamp eller angrebkamp og herved fremkalde en afgørelse.

De kampformer, som her er beskrevet, viser tydeligt, at hæren for at kunne løse sine opgaver må have *taktisk bevægelighed* (bevægelighed på selve slagmarken) og *ildkraft*. Den taktiske bevægelighed kan kun skabes i tilstrækkeligt omfang ved, at en del af enhederne forsynes med pansrede, terraingående køretøjer, som kan transportere personellet helt ind i kampens brændpunkter og tillige yde mandskabet beskyttelse. Ildkraften skal øges ved at tildele hæren stadig mere langtrækkende og mere hurtigtskydende våben. Men i sidste instans afhænger alt dog af manden bag våbnene: *Han* skal være veluddannet, og *han* skal besidde viljen til at slå fjenden.

Søværnet

Søværnet, eller som det også så ofte kaldes: marinen – som en forkortet version af den kongelige danske marine – eller som det også ofte høres: flåden (kært barn har mange navne) står i disse år midt i den måske største brydningstid nogen sinde.

I en periode, hvor den tekniske udvikling går frem med stormskridt, er søværnets daglige virke præget af en gennem lange nedgangstider nødvendiggjort omfattende genopbygning af materiellet. Dette stiller store krav såvel til det personel, der skal konstruere og bygge vore skibe og anlæg i land, som til det, der skal betjene dem under øvelse og uddannelse og – såfremt det må blive krævet af os – også i kamp.

Det er dog her nok værd at erindre sig, at ingen krig endnu har røkket ved den kendsgerning, at den ånd, der besjæler personellet, er af mere afgørende betydning end selv de største tekniske fremskridt inden for krigsmidlerne. Numerisk overlegenhed i personel, våben og forsyninger kan heller aldrig kompensere for manglen på mod, energi,

beslutsomhed, dygtighed og den dristige offensive ånd, som har sit udspring i den nationale selvopholdelsesdrift. Udvikling og fastholdelse af en høj moral hos personalet er derfor en livsbetingelse for søværnet – som for forsvaret i sin helhed – og en af de kilder, som søværnet her kan øse af, er dets ældgamle traditioner.

Patruljebåden (kystjageren) HUITFELDT.

Traditioner

Når talen falder på flådens traditioner, tænker de fleste vist på forskellige hævdvundne udtryk for maritim væremåde, på skik og brug, som man kendte det i Danmarks flåde måske gennem hundreder af år, og som i et vist omfang endnu er levende.

Flåden, med dens fra de ældste tider nationalt danske præg i sprog og hverdagsliv, kan naturligvis opvise en lang række traditioner af skik-

og brugstypen, der holdt sig længe, ja, som måske endnu er en del af flådens dagligliv. Hornsignaler og bådsmandspiber lyder stadig hver dag og formidler ordrer, som de har gjort det gennem tiderne. Man »slanger«, »sanser«, »kommer op« og »skejer ud overalt« i søværnet, i ganske andre betydninger end den i denne terminologi ukyndige må formode. Alt dette vil dog til en vis grad være afhængig af tidernes skiften.

Samtidig findes der imidlertid i den danske flåde traditioner, der er hævet over tidernes skiften, fordi de har noget med ånd og ikke med skik og brug at gøre. Det er i denne tradition, søværnet skal hente sin styrke, det er denne ånd, der skaber sammenhold, offervilje og pligtfølelse.

Det var denne tradition, der i 1864 ikke lod en Suenson i tvivl om, at han skulle føre sine skibe i kamp på samme måde – eller i hvert fald i samme ånd – som de store forgængere havde gjort det, uden tanke på andet end at gøre sin pligt ligesom disse. Her tjente traditionen sit fornemme mål som en ledetråd for tanke og handling under udøvelsen af en ansvarsfuld gerning. Her var der tale om en særlig form for idealisme – ikke verdensfjern og drømmende, men aktiv og beslutsom.

Det var også denne tradition, der førte til en Vedels ordre til sænkning af den danske flåde i de tidlige morgentimer den 29. august 1943 – efter en årelang nedgangsperiode, der vel bedst kan illustreres ved en udtalelse af forsvarsminister Laust Rasmussen i et afskedsinterview den 20. november 1932: »Var jeg forsvarsven, ville jeg betegne de herskende tilstande som skandaløse, for det er, set med forsvarsvenlige øjne, naturligvis aldeles uforsvarligt, at flåden er værdiløs og hæren uanvendelig«.

Med den 29. august 1943 lagdes derfor også i enhver forstand hjørnestenen til Danmarks nye flåde. Sideløbende med den materielle opbygning og personellens uddannelse tilstræber man at opdrage personellet i den tradition, som før i tiden skabte de mænd, vi i dag har opkaldt så mange af vore skibe efter. Enklest kan dette vel udtrykkes med en sætning fra den århundredgamle bøn til mandag morgen, der fortsat anvendes på søværnets officersskole: »Kundskab uden Dyd har intet Værd, men Dyd uden Kundskab er for lidet for den, der vil tjene under Danmarks Flag«.

SØVÆRNETS OPGAVER

Søkrigsførelsens midler og dens taktik har igennem tiderne undergået en vældig udvikling, men flådens opgave har i hundreder af år egentlig altid været den samme, som vel kortest kan udtrykkes således: opnåelse og opretholdelse af et søherredømme i vore farvandsområder. Nu kan man jo imidlertid ikke »besætte« havet på samme måde som landjorden, ligesom man heller ikke kan tale om egentlige fronter på søen, og ved søherredømme skal da også her forstås evnen til at udnytte havet til egne formål (som transportvej) og til at forhindre fjendens tilsvarende udnyttelse.

Det vil hurtigt stå klart, at det ville kræve en kolossal overlegenhed i styrker at vinde og fastholde igennem længere tid, hvad man kunne kalde et ubestridt søherredømme, der til enhver tid kunne forhindre fjendtlig optræden i det pågældende farvandsområde – og at søværnet aldrig vil kunne gøre sig håb om at optræde med en sådan overlegenhed. I det hele taget vil ubestridt søherredømme være et sjældent forekommende fænomen, og man opererer derfor også med en række både tidsmæssige og effektivitetsmæssige gradueringer af begrebet søherredømme. Disse gradueringer vil således også være gældende for søværnets vedkommende, når opgaverne skal defineres ud fra det i bemærkningerne til forsvarsloven indeholdte om formålet med dansk forsvar, hvor det bl.a. hedder: »Danmarks beliggenhed gør det særlig vigtigt, at der på dansk område findes sådanne forsvarsstyrker, der er beredte til øjeblikkelig indsats imod forsøg på en uvarslet, hurtigt gennemført aktion mod Danmark, således at NATO's styrker får mulighed for at yde hjælp i tide.«

Vore flådestyrker må derfor have som primær opgave at forhindre eller forsinke fjendtlige invasionsforsøg over søen – altså bevare kontrollen over farvandsområdet, sikre egne muligheder for udnyttelse af farvandene, og forhindre at fjenden udnytter disse til invasion, gennembrud eller minering, indtil NATO kan operere med sin fulde styrke.

Danmarks udsatte beliggenhed ved adgangsvejene til Østersøen har altid givet landet en særlig søstrategisk betydning, og dette forhold er i vore dage så aktuelt som nogen sinde. Samtidig må det dog også erkendes, at disse adgangsvejes særlige struktur giver søværnet visse

*Til Staal og Stempler blev de hvide Vinger,
til knivskarp Stævne de billedsmykte Bringer.
(Axel Juel).*

muligheder for – med hensigtsmæssigt afpassede styrker og et højt beredskab – at varetage sine opgaver.

Sine traditioner og sine opgaver tager søværnet i arv, og søger at kombinere dem med de bedste midler, med moderne våben og enheder.

Farvandsovervågning

For at søværnet skal kunne løse sin opgave, må det allerede i fredstid optræde i farvandene og have etableret et overvågningssystem, der dels kan kontrollere tilstedeværelse og bevægelse af skibe fra de østlige magter, og dels kan konstatere, om noget unormalt er i gære. Dette system baseres på en række kystudkigsstationer, suppleret med kystradarstationer med tilsvarende længere rækkevidde og mulighed for opretholdelse af kontrol i usigtbart vejr, i samarbejde med bevogtningsfartøjer, der kan identificere radarmål og på stedet udøve kontrol med mistænkelige bevægelser. Til suppleret af denne farvandsovervågning er der oprettet en havneobservationstjeneste, baseret på et samarbejde mellem forsvaret, toldvæsenet og politiet, efter omstændighederne assisteret af personel ved lokal havneadministration, lodserier m.v. Denne

havneobservationstjeneste fører kontrol med, at skibe, der anløber danske havne, kommer i fredelige ærinder, og hvis dette ikke skulle være tilfældet, skal den alarmere civile og militære myndigheder.

I denne forbindelse må søværnet også lægge vægt på en rekognoscering i vore tilstødende farvande. Søværnet må opretholde en fremskudt observationstjeneste af varig karakter, og nårsomhelst noget af betydning forventes at optræde i et bestemt område, må søværnet søge at være til stede.

Invasionsforsvar

Hvis et angreb mod dansk område skulle udvikles over søen, må søværnet være parat til hurtigst muligt at sætte sine styrker ind for i samvirke med flyvevåbnet at forhindre dette eller forsinke det mest muligt, tilføje fjenden de størst mulige tab og skaffe de bedst mulige oplysninger, således at hæren har de bedste betingelser for at imødegå, hvad der skulle blive landsat. Det er derfor nødvendigt, at søværnets egentlige kampstyrker opretholder et højt beredskab, og forsvarsloven bestemmer da også, at »flådens enheder skal i videst muligt omfang være beredt til øjeblikkelig indsats.« Dette søges i praksis efterlevet ved bl.a. at holde det maksimale antal skibe udrustet til enhver tid, således at teoretisk set kun eftersyns- og reparationsarbejder skulle begrænse dette antal. Det siger sig selv, at dette stiller store krav til såvel omfanget af personel til rådighed som til driftsøkonomien.

Et af de meget væsentlige midler til bekæmpelse og forsinkelse af fjendtlige invasionsstyrker er minelægningen, hvortil vore relativt læge farvande byder på gode muligheder. Opgaven er at få spærringer udlagt inden den fjendtlige opmarch. Problemet indeholder 3 elementer, nemlig:

- god rekognoscering,
- hurtig politisk beslutning og
- hurtig udførelse af minelægningsoperationen.

Da minespærringerne vil medføre ændringer i besejlingsforholdene i vore farvande, og da der formentlig vil være såvel allierede som neutrale skibe i området, må søværnet forudse i forbindelse med minespærrin-

gernes etablering at skulle opretholde en sejlanvisning over for den civile skibsfart.

Et engang udlagt minefelt må for at bevare sin værdi vedligeholdes, d. v. s. at fjendtlige minetrygnings- eller minerydningsoperationer må forhindres. Denne opgave, såvel som den at beskytte selve minelægningsfasen, påhviler søværnets større kampenheder samt forterne.

Udover miner vil de våben, som søværnet skal anvende til at imødegå en invasionsflåde, være torpedoer, kanoner og missiler samt, omend i mindre udstrækning, et antiubådsvåben. Det er meget vigtigt for søværnet, at der er skabt den bedst mulige afbalancering imellem disse våbentyper og dermed imellem de forskellige enheder, der bærer disse våben frem. Det må forudses, at de fjendtlige invasionsstyrker under passage vil være dækket af meget kraftige overfladestyrker og fly, ligesom forudgående rydningsoperationer også er en mulighed. Søværnet må derfor, for at kunne løse sin opgave tilfredsstillende, kunne imødegå et fjendtligt angreb ikke bare omkring vore egne minefelter, men under hele den fjendtlige opmarch og passage. Vore enheder må kunne udnytte enhver chance »undervejs«, og må derfor foruden gode våbenegenskaber også have stor mobilitet og evne til at optræde offensivt i defensiven.

Beskyttelse af forbindelseslinier over søen

Det er endvidere søværnets opgave at sikre opretholdelsen af forbindelsen mellem landsdelene og mellem vore mange øer, ligesom forbindelseslinierne over havet til vore allierede også må kunne forsvares. Det vil være af afgørende betydning for et fortsat dansk forsvar, at forbindelsen med vore allierede ikke bliver brudt, og vi må således være forberedt på, at den eneste forbindelse, vi kan opretholde, vil være over Skagerrak og Nordsøen til Norge og England. Der er derfor et behov for at sikre den mest effektive anvendelse af den eksisterende handelsskibstonnage sideløbende med at søge denne tonnage bevaret bedst muligt for overhovedet at kunne gennemføre forsyningstjenesten. Mens allokeringen og anvendelsen af tonnagen sorterer under civile

myndigheder, vil den sømilitære kontrol, dækkende såvel den aktive som den passive beskyttelse af skibsfarten, blive varetaget af søværnet gennem den såkaldte »Naval Control of Shipping« (NCS) organisation.

En væsentlig opgave for søværnet i denne sammenhæng vil være strykning eller rydning af fjendtlige minefelter, hvoraf en del må forudses at være kastet fra luften.

De hidtil skitserede krigsopgaver er selvfølgelig helt afgørende for søværnets virksomhed i fredstid. Beredskabet må være afpasset situationen og de operationer, som påhviler søværnet i tilfælde af krig, og al uddannelses- og træningsvirksomhed må tilstræbe, at personellet og enhederne kan udføre disse operationer med den højeste grad af effektivitet.

Hertil kommer imidlertid, at søværnet også har en del fredstidsopgaver af betydning for befolkningen og for søfarten.

Fredstidsopgaver

De væsentligste af søværnets fredstidsopgaver er søopmålingen, fiskeriinspektionstjenesten samt sø- og flyveredningstjeneste. Opmålingsopgaverne er især aktuelle på Grønland, men der foreligger også et behov for kontrol i vort hjemlige område. Fiskeriinspektionstjenesten stiller også store krav, og da især på Grønland og ved Færøerne.

Redningsopgaven, der hører under forsvarsministeriets ressort, påhviler i udførelsen søværnet og flyvevåbnet, hvor søværnet leder foranstaltninger på søen og flyvevåbnet tilsvarende i luften, mens den nødvendige koordinering opnås ved et snævert samarbejde. Omend søværnet ikke har egentlige redningsskibe, har det en organisation og et kommunikationssystem, der er velegnet til at udøve ledelse, og i øvrigt anvendes søværnets skibe og fartøjer, idet redningsoperationer normalt tildeles prioritet frem for alle andre operationer og øvelser i fredstid.

KRAV TIL TYPER AF ENHEDER OG MATERIEL

For at søværnet skal kunne løse de her anførte opgaver, skal følgende typer af enheder og materiel være til rådighed:

- overvågningskomponenter, omfattende bl.a.
 - kystradarstationer,
 - kystudkigsstationer og
 - bevoftningsfartøjer,
- egentlige minelæggere til såvel farvands- som kystspærringer,
- større overfladeenheder (jagertype), der dels kan dække minelægningsoperationerne og dels imødegå et invasionsforsøg,
- motortorpedo- og motorkanonbåde, der kan deltage i invasionsforsvaret, og som har særlige muligheder for at optræde offensivt samt for at udnytte farvandsgeografien,
- undervandsbåde, der kan angribe invasionsstyrker og større fjendtlige enheder, og som kan deltage i fremskudt rekognoscering,
- minestrygere til at holde vore forbindelsesveje åbne,
- forter, der kan medvirke i forsvaret af minefelterne og i invasionsforsvaret,
- særlige enheder til opmålings- og inspektionstjeneste, samt
- en forsynings- og basetjeneste, der kan holde ovennævnte styrker operative og i et højt beredskab.

Inspektionsskibet HVIDBJØRNE.

I forsvarsloven har man – inden for de økonomiske rammer, der var politisk opnåelige – søgt at tilgodese ovennævnte forhold, samtidig med at man har skabt en kommandoorganisation, der var betinget af vort medlemskab af NATO.

Forsvarsloven og minimumsstyrker

Det er anført i forsvarsloven, at søværnet omfatter flåden og kystdefensionen samt de fornødne kommandoorganer, institutioner m.v., herunder skoler.

Om minimumsstyrker bestemmer loven, at der i flåden efter endt udbygning og reorganisering skal indgå mindst:

- 8 større enheder,
- 18 motortorpedo-, motorkanon- eller motorraketcåde,
- 6 undervandsbåde,
- 8 minelæggere,
- 12 minestrygere og
- 9 bevogtningsfartøjer samt skibe og andet materiel til særligt formål.

Flådens enheder skal – som nævnt – i videst muligt omfang være beredt til øjeblikkelig indsats.

Om kystdefensionen er anført, at den omfatter kystforter og kystbatterier, visse varslingsanlæg m.v.

Af egentlige forter vil kun Stevnfort og Langelandsfort være under kommando i fredstid.

SØVÆRNETS MATERIEL OG BYGGEPROGRAMMER

I perioden omkring forsvarslovens vedtagelse var materielsituationen i søværnet meget anspændt, idet størsteparten af flådens enheder, der var bygget før eller under krigen, nu var ved, eller stod over for at blive udrangeret og dermed udgå af flådens tal. Imidlertid havde den danske og den amerikanske regering i 1959 indgået aftale om et fælles-

finansieret skibbygningsprogram – det såkaldte »Cost-Sharing Program« – hvor hvert land dækker halvdelen af udgifterne, der vil komme til at beløbe sig til ca. 350 mill. kroner.

Cost-Sharing Programmet omfatter følgende skibe:

- 2 patruljefagere,
- 6 motortorpedobåde,
- 1 undervandsbåd,
- 4 store minelæggere,
- 4 minestrygere,
- 8 bevogtningsfartøjer.

Dette program var imidlertid ikke nok til, at søværnet kunne nå op på lovens mindstemål, og man måtte derfor fortsat søge et supplerende byggeprogram gennemført. De Forenede Stater har siden i 1962 tilbudt at forære Danmark 1½ eskadrille F. 104 Starfighter altvejsjagere til flyvevåbnet til en værdi af 375 mill. kroner, mod at Danmark inden for leveringsperioden – til og med 1964 – brugte et tilsvarende beløb på udrustning til primært hæren og søværnet. Tilbuddet blev modtaget, og for søværnets andel – 90 mill. kroner – vil man anskaffe miner og torpedoer til et mindre beløb, samt bygge

- 4 motortorpedobåde og
- 2 undervandsbåde.

Hertil kommer så endelig, at søværnet for rent nationale midler har 4 helikopterbærende inspektionsskibe under bygning og levering.

Tidligere er så godt som alle søværnets nye skibe blevet bygget på orlogsværftet på Holmen, men for at kunne gennemføre det igangværende temmelig store nybygningsprogram inden for en rimelig tid, bliver patruljefagerne, minelæggerne og inspektionsskibene (alle »større« enheder) bygget på civile skibsværfter. Det samarbejde, der hermed er indledt med de civile værfter, vil formentlig i fremtiden vise sig at være af stor betydning for søværnet, og det kan nævnes, at man nu påregner fremover i et vist omfang at lade eftersyn og vedligeholdelse af flådens skibe udføre ved de civile værfter.

Sammenholder man herefter de nævnte skibsbygningsprogrammer med det eksisterende skibsmateriel i flåden, hvoraf som omtalt størstedelen vil være udgået inden for få år, mens en mindre del – der væsentligst er modtaget i perioden 1954–56 som våbenhjælp fra USA – fortsat vil kunne anvendes i en begrænset årrække, vil status blive den, at søværnet i dag såvel kvalitativt som kvantitativt mangler meget, men at man i løbet af nogle år – når byggeprogrammerne er afsluttet – vil nærme sig forsvarslovens målsætning.

Af direkte mangler vil herefter være:

- 2 patruljefugere og
- 2 motortorpedobåde,

hvortil dog kommer det særlige – og meget graverende – forhold, at 4 korvetter af TRITON-klassen indtil videre må påregnes at erstatte 4 af de 8 »større enheder«, hvorved jo er tænkt en jagertype, men at korvetterne på ingen måde kan opfylde de operative krav til denne type.

For så vidt angår opgaven for søværnets 8 »større enheder« og dermed egentlige kampskibstype, kan det populært udtrykkes således, at de skal skabe rimelig »arbejdsro« for specialskibene (minelæggere, minestrygere m.v.) og understøtte de lette kampenheder (motortorpedo- og motorkanonbåde) samt erstatte disse lette kampenheder i de perioder, hvor vejrforholdene udelukker deres sejlads eller deres brug af våben.

Til disse opgaver kræves kampevne og udholdenhed i dette ords videste forstand. Disse enheder må kunne operere i fremskudte områder i usigtbart vejr, om natten, under isforhold og i dårligt vejr, og må på grund af deres uundgåelige minimumsstørrelse og ringe antal kunne forlægges fra et område til et andet eller søge ud af et af fjenden luftdomineret område samt endelig – i en situation der bedømmes som afgørende – kunne indsættes hensynsløst, men med størst mulig styrke.

Denne skibstype vil ligge nær op ad den internationalt kendte jager, idet dog særlige forhold (som f.eks. begrænsning af aktionsradius) vil tillade visse modifikationer, som formentlig vil gøre displacementen mindre (og dermed typen billigere i anskaffelse).

Korvetten DIANA.

Det er en sådan skibstype, søværnet har valgt at benævne patruljefager.

Endelig bør det her også erindres, at de nu lovfæstede styrkemål for flåden ligger væsentligt under den flådestyrke, som af NATO anses for den minimale til løsning af de i vort område foreliggende opgaver, og også under det styrkebehov, som efter dansk militær vurdering giver udsigt til heldig løsning af opgaverne. Der er her i særlig grad tænkt på, at balancen mellem skibstyperne i forsvarslovens styrkemål er forskubbet til fordel for de små enheder. Når hertil kommer, at korvetterne, der udelukkende er bygget til konvojering (nærdækning) af handelskibsfarten, midlertidigt – hvilket i værste fald vil sige indtil de udgår – skal indgå som erstatning for en egentlig jagertype, vil det ses, at tendensen til manglende balance er forværret.

LISTE OVER FLADENS SKIBE

I efterfølgende liste er optaget alle søværnets egentlige kampenheder og større depotskibe m.v., mens transportfartøjer, bugserbåde, kabelbåde, orlogskuttere o.l. fartøjer er udeladt. Listen er gældende til ultimo marts 1963.

Skrog nr.	Navn	Skibstype	Stand. deplacement(t)	Søsat år	Bemærkninger
Patruljefagere (større enheder) – styrkemål 8.					
D		Patruljefager	ca. 2200		Under bygning
D		-	-		-
F 341	ESBERN SNARE	Fregat	1258	1941	Lån fra England
F 344	BELLONA	Korvet	775	1955	
F 345	DIANA	-	-	1954	
F 346	FLORA	-	-	1955	
F 347	TRITON	-	-	1954	
P 520	HUITFELDT	Patruljebåd	786	1943	} Tidligere benævnt kystjagere
P 521	WILLEMOES	-	-	1943	
Motortorpedobåde – styrkemål 18.					
P 500	FLYVEFISKEN	Motortorpedobåd	116	1954	
P 501	HAJEN	-	-	1954	
P 502	HAVKATTEN	-	-	1954	
P 503	LAXEN	-	-	1954	
P 504	MAKRELLEN	-	-	1955	
P 505	SVÆRDFISKEN	-	-	1955	
P 506	FALKEN	Motortorpedobåd	ca. 119	1961	
P 507	GLENTEN	-	-	1962	
P 508	GRIBBEN	-	-	1962	Under bygning
P 509	HØGEN	-	-	1962	-
P 510	SØLØVEN	Gasturbinetorpedobåd	ca. 75		-
P 511	SØRIDDEREN	-	-		-
P 512		-	-		-
P 513		-	-		-
P 514		-	-		-
P 515		-	-		-
P 566	HEJREN	Motortorpedobåd	101	1941/43	} Tidligere tyske MTB
P 568	VIBEN	-	-	1941/43	

Skrog nr.	Navn	Skibstype	Stand. displacement(t)	Søsat år	Bemærkninger
Undervandsbåde – styrkemål 6.					
S 326	DELFINEN	U-båd	550	1956	
S 327	SPÆKHUGGEREN	-	-	1957	
S 328	TUMLEREN	-	-	1958	
S 329	SPRINGEREN	-	-		Under bygning
S		U-båd			Projekteres
S					

Minelæggere – styrkemål 8 (4 større (s) og 4 mindre (m))

N 39	LINDORMEN	Minelægger(m)	606	1940	
N 40	LAALAND	Minelægger(m)	246	1941	
N 41	LOUGEN	-	-	1941	
N 42	LANGELAND	Minelægger(m)	316	1950	
N 60	BESKYTTEREN	Minelægger(s)	1014	1945	} Ombygget amerikansk »landing ship«
N 61	VINDHUNDEN	-	-	1945	
N 80	FALSTER	Minelægger(s)	ca. 1800	1962	Under bygning
N 81	FYEN	-	-	1962	-
N 82	MØEN	-	-	-	-
N 83	SJÆLLAND	-	-	-	-

Ministrygere – styrkemål 12

M 571	AARØSUND	Ministryger	350	1954	
M 572	ALSSUND	-	-	1954	
M 573	EGERNSUND	-	-	1954	
M 574	GRØNSUND	-	-	1955	
M 575	GULDBORGSUND	-	-	1956	
M 576	OMØSUND	-	-	1956	
M 577	ULVSUND	-	-	1956	
M 578	VILSUND	-	-	1956	
M 579	ASVIG	Ministryger	180	1960	
M 580	MOSVIG	-	-	1960	
M 581	SANDVIG	-	-	1961	
M 582	SÆLVIG	-	-	1961	

Skrog nr.	Navn	Skibstype	Stand. deplacement(t)	Søsat år	Bemærkning
Bevogtningsfartøjer - styrkemål 9					
P 530	DAPHNE	Bevogtningsfartøj	150	1960	
P 531	DRYADEN	-	-	1961	
P 532	HAVMANDEN	-	-	1961	
P 533	HAVFRUEN	-	-	1961	
P 534	NAJADEN	-	-	1962	Under bygning
P 535	NYMFEN	-	-	1962	-
P 536	NEPTUN	-	-	-	-
P 537	RAN	-	-	-	-
P 538	ROTA	-	-	-	-

Andre skibe

A 560	ÆGIR	Ubådsdepotskib	2620	1938	Tidligere tysk MTB-depotskib
A 563	HJÆLPEREN	MTB-depotskib	1031	1944	Ombygget amrk. »landing ship«
F 348	HVIDBJØRNEN	Inspektionsskib	1345	1961	
F 349	VÆDDEREN	-	-	1962	
F 350	INGOLF	-	-	1962	Under bygning
F 351	FYLLA	-	-	1962	-

Patruljebåden (kystjageren) WILLEMOES

SKIBSTYPERNE OG DERES KARAKTERISTIK

Jagerer og patruljagere

Jageren er utvivlsomt den mest alsidige krigsskibstype, og den anvendes i næsten alle former for operationer på søen. Dens fortrin er høj fart og en i forhold til størrelsen kraftig armering (bevæbning) samt dens sødygtighed. Jagernes displacement vil normalt være mellem 2000 og 3000 tons, og maksimumfarten vil være over 30 knob. Armeringen vil bestå af torpedoer, kanoner i kaliber 100–130 mm og lettere luftskyts, antiubådsvåben samt installationer til udlægning af miner.

Jagere kan anvendes både til selvstændige operationer, til angreb i forbindelse med andre overfladefartøjer og til dækning (forsvar) af konvojer, større krigsskibe eller specielle operationer som minelægning og minestrygning. De kan engagere såvel luftfartøjer som ubåde og overfladeskibe.

I relativt lukkede farvande som f.eks. vore egne og Østersøen kan kravene til aktionsradius – og dermed til brændstofbeholdning – nedsættes, og en jager med displacement i underkant af det almindelige gennemsnitlige kan erstatte den »internationale« jagertype. Det er sådanne skibe – patruljagere – søværnet nu har under bygning.

Patruljagernes displacement vil blive ca. 2200 tons med en længde på 112 m og en dybgang på 3,5 m. Armeringen vil bestå af 4 stk. 127 mm kanoner i dobbeltaffutager og 4 stk. 40 mm luftværns-kanoner, hvortil kommer, at patruljagerne til sin tid vil blive udstyret med et kortholds luftværnsmissil. Hovedmaskineriet vil komme til at bestå af 2 stk. gasturbiner (til forcering) og 2 stk. dieselmotorer, og farten vil blive godt 30 knob.

Fregatter og korvetter

Forskellen mellem disse typer er kun et spørgsmål om størrelse, idet begge konstrueres specielt til beskyttelse af konvojer. Med sit mindre displacement (under ca. 1000 tons) vil en korvet normalt være udrustet med færre og lettere våben end en fregat (displacement ca. 2000 tons).

Begge typer er udrustet med luftskyts og antiubådsvåben, og de

Fregatten ESBERN SNARE.

har normalt gode søgenskaber og stor aktionsradius, men med maksimumfarter, der sjældent overstiger 25 knob.

Fregatten ESBERN SNARE er for sin størrelse ekceptionelt svært armeret med 6 stk. 102 mm kanoner i dobbeltaffutager, samt 40 mm luftværnskanoner og antiubådsvåben. Hovedmaskineriet består af dampturbiner og farten er 25 knob.

Korvetterne af TRITON-klassen er armeret med 2 stk. 76 mm kanoner samt 40 mm luftværnskanoner og antiubådsvåben. Hovedmaskineriet består af dieselmotorer, og farten er 20 knob.

Patruljebådene HUITFELDT og WILLEMOES benævntes tidligere kystjagere, idet de på et meget lille displacement havde jagerens alsidige bevæbning kombineret med høj fart. Da imidlertid navnlig artilleriarmeringen ikke kunne leve op til nye tiders krav, blev enhederne reklassificeret til det mere intetsigende: *patruljebåde*. Armeringen er 2 stk.

105 mm kanoner, 40 mm luftværnskanoner, torpedoer (6 rør), antiubådsvåben og installation til mineudlægning. Hovedmaskineriet er dampturbiner og farten 35 knob.

Motortorpedobåde.

Motortorpedobåde er små hurtiggående fartøjer, armeret med torpedoer og let luftskyt, ligesom de kan udstyres med installation til mineudlægning. De fremdrives enten af motorer (benzin eller diesel) eller af gasturbiner, og maksimumfarten ligger over 40 knob. Deres fortrin ligger i deres høje fart og i deres ringe udstrækning og lave silhuet, der gør dem vanskelige at opdage både optisk og på radar, således at de ofte vil være i stand til at udføre et overraskende angreb på en fjendtlig styrke. Deres mangel er den, at vejret ofte vil kunne sætte en begrænsning for deres anvendelse også i farvandsområder som Østersøen, ligesom de i øvrigt hurtigt »forbruger« deres primære våben.

Motortorpedobåde vil oftest blive anvendt i flok og under dække af mørke eller usigtbart vejr. Deres minelægningskapacitet kan anvendes offensivt til »taktiske« minespærringer foran fjendtlige flådestyrker eller ud for fjendtlige havne. Generelt kan motortorpedobåde karakteriseres som et slagkraftigt chancevåben med glimrende offensive egenskaber, og som sådant kan våbnet også med fordel operere sammen med jagere og luftfartøjer. Den danske farvandsgeografi gør motortorpedobåde – eller MTB'er, som de også kaldes – særligt anvendelige i vort område.

Det danske MTB-våben har indtil nu bestået udelukkende af de såkaldte displacementbåde med dieselmotorer. Bådene er udviklet af den fra anden verdenskrig kendte tyske E-båd, hvoraf søværnet i dag kun har 2 tilbage.

Motortorpedobådene af FLYVEFISKEN-klassen har 2 torpedoer, en 40 mm og en 20 mm luftværnskanon og mineskiner. Hovedmaskineriet består af 3 stk. dieselmotorer, og farten er over 40 knob.

Motortorpedobådene af FALKEN-klassen, der for tiden indgår i flådens tal, er en videreudvikling af FLYVEFISKEN-klassen, med blandt andet den væsentlige forbedring, at man på samme displacement har installeret 4 torpedorør.

Motortorpedobåden FALKEN.

Det nyeste i fremdrivningsmaskinerier for motortorpedobåde er gasturbiner, og den nye SØLØVEN-klassen, der er under bygning til søværnet, vil blive fremdrevet af 3 gasturbiner suppleret med 2 små dieselmotorer til havnemanøvrer og patruljering med langsom fart. Armeringen vil komme til at bestå af 4 torpedorør og 1 stk. 40 mm kanon. Et af de væsentligste fortrin ved denne nye type er farten på ca. 50 knob, hvortil i øvrigt kommer mindre krav til periodiske eftersyn af maskineriet.

Undervandsbåde

Undervandsbådenes fortrin ligger i, at de i neddykket tilstand er usynlige, hvilket giver dem mulighed for at operere uden støtte fra andre enheder og for at vedligeholde evnen til en offensiv indsats selv over for overlegne og mere mobile styrker. Undervandsbådenes hovedvåben er torpedoer og deres opgave ødelæggelse af større fjendtlige

krigsskibe samt handelsskibe. På grund af deres egenskaber til uset at operere i fjendtligt område og deres store aktionsradius, er ubåde endvidere velegnede til fremskudt observation, varsling, mineudlægning samt til visse særlige transporter, f.eks. af frømænd.

Ubådernes størrelse varierer fra 5 til ca. 4000 tons og de kan almindeligvis dykke indtil 150–200 meters dybde. Fremdrivningsmaskineriet er elektrisk (elektromotorer + akkumulatorbatterier) med dieselaggregater som kraftkilde. I de større marinere anvendes nu også i de oceangående ubåde atommaskineri (atomreaktor + damp-turbiner).

Lufttilførsel til dieselmotorerne kan i moderne ubåde ske gennem en såkaldt snorkel eller luftmast, således at ubåden foruden fremdrivning på overfladen – i uddykket tilstand – også kan bruge sine dieselmotorer, når den er neddykket til periskopdybde (ca. 13 meter).

Undervandsbådene af DELFINEN-klassen har en armering på 4 torpedorør, men kan medbringe i alt 8 torpedoer. Marchfarten på overfladen er 12 knob med en større neddykket fart. Bådene er udstyret med snorkel, radar og sonar (undervandspejleudstyr). Maskineriet er diesel-elektrisk med 2 dieselmotorer.

Undervandsbåden DELFINEN.

De sidste 2 undervandsbåde vil blive bygget efter den nyeste vest-tyske type med et noget mindre displacement end DELFINEN-klassen. Fordelene ved denne type er dels en højere neddykket fart, dels en armering på 8 torpedorør og endelig anvendelsen af umagnetisk materiale, som vil give større sikkerhed mod magnetiske miner.

Minelæggere

Som allerede omtalt kan forskellige skibstyper, når de er forsynede med skinnebaner, foretage lægning af miner. Der har for sådanne enheder kun været tale om lægning af de såkaldte selvvirkende miner som – en gang lagt – er aktive og unddrager sig videre kontrol. Disse miner, der enten kan være magnetiske, akustiske eller påvirkelige ved en tryk-forskel eller ved påsejling, eller være en kombination af disse arter, kan placeres enten på havbunden (bundminer) eller i en vis (hensigtsmæssig) afstand under overfladen (forankrede miner).

Minelæggere er skibe, der er særligt udstyret til minelægning, og som imødekommer kravene om en stor lægningskapacitet, hensigtsmæssig magasinering, mulighed for vedligeholdelse ombord samt eventuelt evnen til lægning af kontrollerede minespæringer, som ved påvirkning gennem kabel kan armeres og desarmeres i takt med den taktiske situation. Til lægning og vedligeholdelse af kontrollerede minespæringer – der med fordel kan anvendes i snævre farvande og ud for egne havne og lign. – kræves minelæggere med gode manøvreegenskaber og af begrænset størrelse (ikke over ca. 700 tons).

For at opnå så stor minekapacitet som muligt, må kravene til anden armering begrænses, og minelæggere vil derfor oftest kun være udstyret med luftskys.

Minelæggere af LAALAND-klassen samt LANGELAND og LIND-ORMEN er specielt bygget til lægning af kontrollerede spæringer og har i øvrigt en relativt begrænset kapacitet.

Minelæggerne af BESKYTTEREN-klassen er beregnet til udlægning af de såkaldte farvandsspæringer med selvvirkende miner. De er armeret med 8 stk. 40 mm kanoner i dobbeltaffutager. Maskineriet er diesel-motorer og farten 13 knob.

Minelæggeren MØEN (skitsetegning).

De nye minelæggere af FALSTER-klassen, der er under bygning, vil, når de indgår i flådens tal, betyde en meget væsentlig forøgelse af søværnets minelægningskapacitet og dermed beredskab. De vil kunne medføre et ret stort antal miner – antallet afhænger af minetypen – og vil permanent kunne have fuld minebeholdning ombord, uden at dette vil medføre ulemper for besætningen eller skibsorganisationen. Artilleriarmeringen vil bestå af 4 stk. 76 mm kanoner i dobbeltaffutager. Hovedmaskineriet vil være dieselmotorer og farten ca. 17 knob.

Ministrygere

Strygning af moderne miner af de før omtalte kombinerede og komplicerede typer stiller store krav til ministrygningsmateriellet, og man anvender i dag udelukkende specialbyggede ministrygere som – af hensyn til faren for magnetiske miner – fremstilles af træ og uden anvendelse i øvrigt af magnetiske materialer. De i søværnet anvendte mine-

Ministrygeren ASVIG.

strygere er alle af moderne type, og der er ved konstruktionen lagt den største vægt på, at de skal være så umagnetiske som vel muligt.

Ministrygerne af SUND-klassen påregnes anvendt overalt i danske farvande og har en rimelig sødygtighed. De er dieseldrevne med en fart på 13 knob.

Bevogtningsfartøjer

Bevogtningsfartøjer anvendes til patruljering og farvandsovervågning i forbindelse med landbaserede overvågningsanlæg. Det er små, sødygtige, relativt hurtige fartøjer på ca. 100–150 tons udrustet med lette maskinvåben (20 og 40 mm kanoner) og med udstyr til lokalisering og bekæmpelse af undervandsbåde, der måtte forsøge en neddykket passage.

Bevogtningsfartøjerne af DAPHNE-klassen, der nu i hastig rækkefølge indgår i flådens tal, har 1 stk. 40 mm kanon og dybdebomber. Hovedmaskineriet er 2 dieselmotorer og farten ca. 20 knob. De er herudover udstyret med en mindre dieselmotor til brug for opretholdelse af patrulje på søen med lav fart. Henset til disse enheders noget ensformige tjeneste, er der lagt særlig vægt på apteringen ombord.

Inspektionsskibe

Inspektionsskibene af HVIDBJØRNEN-klassen er konstrueret specielt til at varetage de ret krævende opgaver som inspektions- og stationsskibe ved Grønland og Færøerne samt i Nordsøen. Et af inspektionsskibene vil normalt i sommerperioden blive anvendt til søopmåling i grønlandske farvande. Der er ved konstruktionen taget indgående hensyn til søværnets tidligere erfaringer med hensyn til ishavssejlad og til den seneste tekniske udvikling på dette område. Inspektionsskibene har en længde på 72 m og en dybgang på 4,2 m. Fremdrivningsmaskineriet består af 4 dieselmotorer, der over hydrauliske koblinger og et

Bevogtningsfartøjet DAPHNE.

fælles gear virker på een skrueaksel, der har en skrue med stilbare blade. Armeringen består af 1 stk. 76 mm kanon.

Til hjælp ved selve inspektionstjenesten, samt til brug ved redningsoperationer, er inspektionsskibene udrustet med en moderne helikopter af den franske type ALOUETTE III. Disse helikoptere vil blive fløjet af søofficerer, der er uddannede som piloter, men vil blive efterset og vedligeholdt ved flyvevåbnets foranstaltning.

Depotskibe

For at kunne operere effektivt og hensigtsmæssigt med de i så mange henseender egenartede våben, som ubådene og motortorpedobådene nu engang er, har søværnet fundet det påkrævet – udover en vel indarbejdet og ydedygtig landbaseret baseorganisation – at udstyre disse enheder med depotskibe. Hovedopgaven for disse skibe indbefatter ved siden af det rent forsynings- og reparationsmæssige dette: at give besætningerne gode faciliteter til fritiden efter en særlig krævende tjeneste under de trange forhold i ubåde og MTB'er.

Depotskibet ÆGIR.

Henset til at disse depotskibe formentlig vil være ret sårbare under krigsforhold, har man yderligere udrustet motorpedobådene med en mobil base – et antal specialkøretøjer – der kan »forlægge« over land til vore mindre havne og derfra støtte bådene. Denne base, der går under navnet MOBA (*mobilibase*), betragtes i søværnet som en enhed i lighed med flådens skibe.

KYSTDEFENSIONEN

Kystdefensionen omfatter alle søværnets operative anlæg i land, herunder kystradarstationerne og kystforterne. Disse anlæg arbejder snævert sammen med flådens skibe under en særlig kommandoorganisation – kystdefensionen er således i dag et begreb.

Kystradarstationerne er anbragt på »strategisk« vigtige punkter rundt langs vore kyster, og således at de ved indbyrdes samarbejde kan dække farvandene.

Kystforterne, hvoraf de primære STEVNSFORT og LANGE-LANDSFORT er armeret med 150 mm kanoner samt 40 mm kanoner til selvforsvar mod angreb fra luftfartøjer og fra land, er placeret hensigtsmæssigt for udøvelse af kontrol med udfaldsvejen fra Østersøen gennem vore sunde og bæltter.

TEKNISKE INSTITUTIONER, BASER, SKOLER M. V.

For at flådens skibe og kystdefensionens anlæg – eller med andre ord alle søværnets egentlige kampstyrker – til enhver tid skal kunne løse deres opgaver effektivt, og bevare et i både personel- og materielmæssig henseende højt beredskab, må de støttes og vedligeholdes på forskellig vis. Denne opgave påhviler en række forskellige tekniske institutioner med tilhørende skoler, samt – som en slags detailleverandører i systemet – søværnets baser.

Søværnets tekniske institutioner, der hører under Søværnskommandoen, er følgende:

Søværnets Skibs- og Maskininspektion, der varetager det skibsbygningsmæssige og maskinelle tilsyn med søværnets skibe og sørger for

vedligeholdelse, reparationer og tilsyn med nybygnings- og ombygningsarbejder, der som nævnt udføres enten på Orlogsværftet eller på civile værfter. Under Søværnets Skibs- og Maskininspektion hører Søværnets Havariskole.

Søartilleriet, hvis virksomhed består i fremstilling, anskaffelse og vedligeholdelse af artillerimateriel, herunder ildledelsesmateriel samt håndvåben. Endvidere udvikler Søartilleriet principper for skydning samt bedømmer afholdte skydninger. Under Søartilleriet hører søværnets artilleriskoler på Sjællands Odde og på Holmen.

Søminevæsenet fremstiller, anskaffer og vedligeholder mine- og torpedomateriel samt andre undervandsvåben. Under Søminevæsenet hører Søværnets Torpedoskole, Søværnets Mineskole og Søværnets Dykkerskole.

Søværnets Televæsen sørger for fremstilling, anskaffelse og vedligeholdelse af søværnets radio-, radar-, sonar- og projektørmateriel. Under Søværnets Televæsen hører Søværnets Signalskole, Søværnets Radarskole og Søværnets Sonarskole.

Søværnets Navigationsvæsen anskaffer og fører tilsyn med søværnets navigationsmateriel, herunder materiel til operationscentraler i land. Under Søværnets Navigationsvæsen hører Søværnets Kampinformationskole og Søværnets Fjernkendingskole.

Søværnets Intendantur indkøber og fordeler til flådestationerne skibsinventar, forbrugsgods samt beklædning og proviant.

Af andre institutioner under Søværnskommandoen findes:

Søtransportvæsenet, der forbereder og leder visse af værnenes transporter over søen og behandler sager vedrørende kontrol med og beskyttelse af handelsskibsfarten under krig.

Søværnets Prøveanstalt, der foretager materielprøver blandt andet for Orlogsværftet.

Marinens Bibliotek, hvor faglitteratur og anden litteratur af sømilitær interesse forefindes.

Søværnets skoler

Søværnets Officersskole og Søværnets Specialofficersskole hører direkte under Forsvarsministeriet, medens Søværnets Reserveofficers-

skole, Søværnets Sergentskole, Søværnets Konstabelskole og Søværnets Eksercerskole hører under Søværnskommandoen – se i øvrigt andet steds i bogen om personellet og dets uddannelse ved disse skoler.

Baser

Søværnet har fra tidernes morgen været baseret på Holmen ud for København, men de moderne våben gjorde det påkrævet, at man gennem spredning blev mindre sårbar, og ved et fællesfinansieret NATO-byggeprogram er der i de seneste år opført flådestationer (baser) i Korsør og Frederikshavn.

Flådestationerne København (KHB), Korsør (KOR) og Frederikshavn (FRH) er sømilitære etableringer i land, hvis hovedopgave er betjening af såvel danske som allierede operative styrker. Det er herunder flådestationernes opgave at tjene som permanente eller midlertidige operationsbaser for såvel søværnets som andre NATO-flåders sejlede enheder, som service- og reparationscentre for enheder og etableringer og som mobiliserings- og udrustningssteder for danske enheder, der er oplagt eller henlagt. Søværnets tekniske institutioner, der alle er hjemmehørende på Holmen d.v.s. ved Flådestation KBH, har oprettet værksteder ved de øvrige flådestationer, som således virkelig vil være i stand til at aflaste hovedværksteder m.v. og virke efter deres formål.

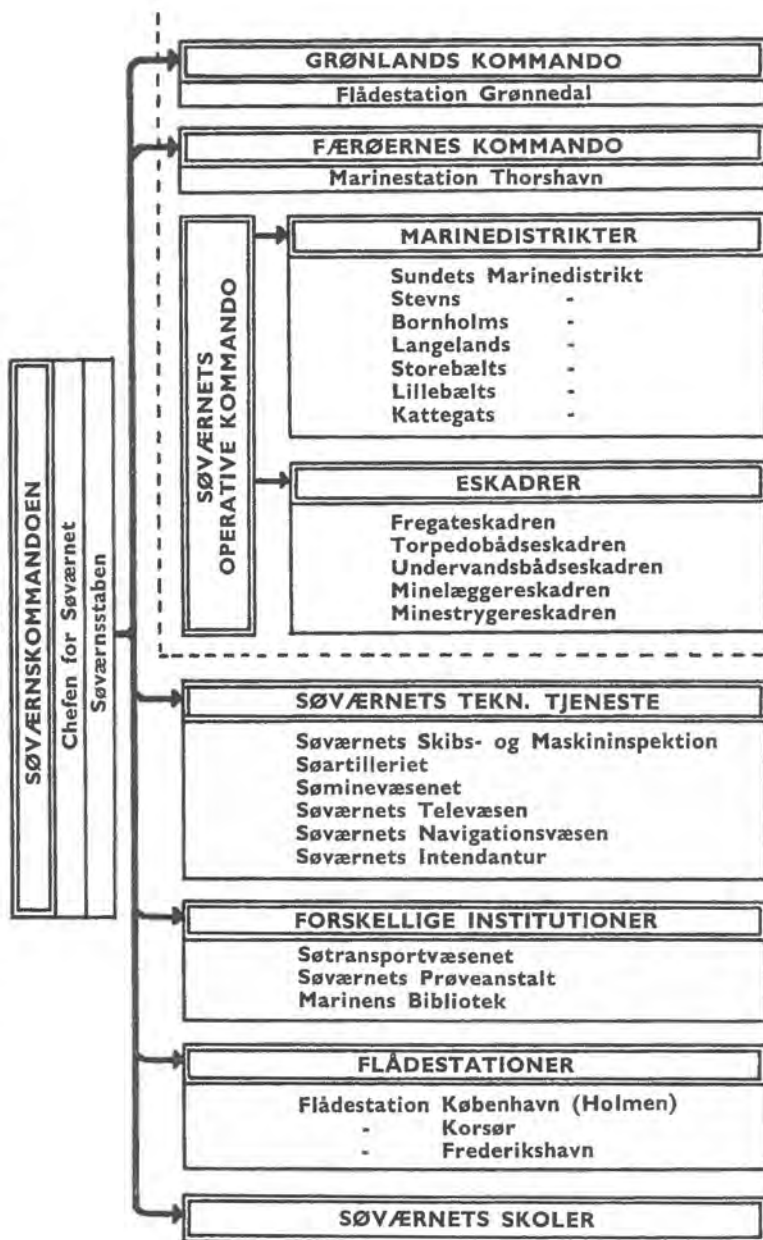
Flådestation Grønne dal på Grønland virker efter tilsvarende principper, men med en efter forholdene afpasset intern organisation.

SØVÆRNETS ORGANISATION

I de foregående afsnit er alle søværnets forskellige komponenter – operative som administrative og forsyningsmæssige – omtalt, og gennem søværnets organisation – i fred som i krig – samles disse komponenter til et smidigt virkende, effektivt og krigsdueligt apparat.

Som det vil være fremgået af bogens afsnit om NATO, betinger vort medlemskab af denne store forsvarspagt, at der i krigstid er en adskillelse mellem de operative funktioner, der overgår til NATO, og de administrative funktioner, der til enhver tid forbliver nationale. Samtidig må man tilstræbe en kommandoordning, der kan lette overgangen fra

SØVÆRNETS ORGANISATION

fredstid til krigsforhold, – det vil i realiteten sige en fredstidsorganisation, som i den udstrækning de praktiske forhold tillader, afviger så lidt som muligt fra den planlagte krigsorganisation. Det er under en sådan ordning forudsat, at kommandomyndighederne allerede i fredstid placeres i eller nær det hovedkvarter, hvorfra de skal lede krigsoperationerne.

Disse forudsætninger er imødekommet i forsvarsloven, hvori det siges: »Den operative ledelse af militære enheder m.v. kan overdrages til særlige inden for hvert værn udpegede chefer. De pågældende er tillige ansvarlige for den operative planlægning for de tildelte styrker og i fredstid endvidere for deres beredskab og operative uddannelse«.

Søværnets organisation fremgår af hosstående planche.

Det fremgår heraf, at man har samlet de operative komponenter under den chef (de chefer), der ved krigsudbrud skal overgå til NATO kommandoorganisation og der udøve operativ kontrol med de danske styrker.

Der er således oprettet 3 operative danske myndigheder:

- *Søværnets operative Kommando,*
- *Grønlands Kommando* og
- *Færøernes Kommando,*

der ved krigsudbrud vil få NATO-betegnelserne:

- *Flag Officer Denmark,*
- *Island Commander Greenland,*
- *Island Commander Faeroes.*

Cheferne for Grønlands og Færøernes Kommandoer har kun sporadiske styrker til rådighed, hvorimod chefen for Søværnets operative Kommando under sig har alle søværnets egentlige kampstyrker, der i forvejen er »øremærkede« for tildeling til NATO ved et krigsudbrud.

De skibe, der er underlagt Søværnets operative Kommando er, som vist, organiseret i 5 eskadrer:

- Fregateskadren (Fregatter, korvetter, bevogtningsfartøjer),
- Torpedobådskadren (Patruljebåde, MTB'er, MOBA og depot-skib),

- Undervandsbådseskadren (U-både og depotskib),
- Minelæggerskadren (Minelæggere), og
- Ministrygerskadren (Ministrygere).

Hver af disse eskadrer er underlagt en eskadrechef, der over for Søværnets operative Kommando er ansvarlig for eskadrernes træning, taktik og organisation. Eskadrecheferne er normalt ombord i et af eskadrens skibe.

Kamp- og varslingsanlæggene i land er organiseret i marinestationer, der igen er samlede i 7 marinedistrikter, som det fremgår af planchen. Det er marinedistriktchefernes opgave at lede farvandsovervågning og lokale operationer inden for pågældende distrikters område med de dem tildelte midler, samt varetage havneobservationstjeneste, lokal sømilitær kontrol med skibsfarten (NCS) m.m. Da alle opgaverne er af rent operativ natur, har distrikterne kun en indbyrdes afgrænsning på søen.

Den administrative eller – for at bruge et NATO-udtryk – logistikmæssige side, der forbliver national, består herefter under Søværnskommandoen af de tekniske institutioner, flådestationer og søværnets skoler m.v.

I Søværnskommandoen, der er søværnets øverste myndighed, indgår Chefen for Søværnet, Søværnsstaben og – som specialtjenesteinspektører – cheferne for de tekniske institutioner samt Marinehjemmeværnsinspektøren og Søværnskommandolægen.

Marinehjemmeværnet er omtalt andetsteds – her skal blot anføres, at det skal medvirke til løsning af de opgaver, der påhviler søværnet i havne, særlige farvandsafsnit og på land, under beredskabsperioder og krigsforhold.

MOBILISERINGSUDDANNELSE

Formål

Under mobiliseringsuddannelsen ombord i flådens skibe og ved kystdefensionens anlæg tilstræber man:

- at meddele de enkelte besætningsmedlemmer en viden, der sætter dem i stand til at betjene armering, maskineri og øvrigt udstyr på deres poster,

I tæt formation.

- at indøve og træne denne betjening, således at den kan udføres hurtigt og sikkert under alle forhold,
- at arbejde de enkelte områder sammen til et hele, og herunder udvikle et sammenhold hos besætningen, således at skibet eller anlægget bliver et effektivt virkende kampinstrument, samt
- at indøve samvirke med andre skibe og kampenheder, således at det samlede søværn kan udfylde sin plads i forsvaret af Danmark.

Skibsorganisation (Fortorganisation)

Besætningen i et orlogsskib er inddelt i divisioner, der bemander de forskellige områder og poster således:

- Operationsdivisionen tildeles personel til betjening af navigations- og operationsmateriel, herunder radarvarslings- og sonarmateriel samt signalmateriel, herunder radiomateriel.
- Våbendivisionen tildeles personel til betjening af skibets våben og dertil hørende kontrolmateriel.
- Maskin- og havaridivisionen tildeles personel til betjening af

fremdrivnings- og hjælpemaskineri, samt til havaritjeneste (skadebekæmpelse).

Fordelingen til de forskellige poster ombord under forskellige forhold og krigsvagtsgrader kaldes skibets »ruller«. Princippet i dem er, at hver mand udfører den samme eller en nærbeslægtet bestilling på samme plads i skibet under så vidt muligt alle forhold. Rullerne »bygges op« omkring »klart-skibsrullen«, der er en udstikning af besætningen til alle skibets poster, når skibet i enhver forstand skal være klart til kamp.

Mobiliseringsuddannelsens opdeling

Mobiliseringsuddannelsen i et af flådens skibe vil stort set falde i 4 afsnit, der anvendes som følger:

- en forskole i land, hvor besætningen oplæres i skibsorganisation (rullerne) og tjenesten om bord, samt modtager specialundervisning ved søværnets specialskoler og om bord i det våben, materiel eller maskineri, hver enkelt skal beskæftiges ved i henhold til rullerne.
- en indledende uddannelse til søs, hvor skibet optræder alene, og hvor der lægges vægt på skibets interne organisation samt afvikling af elementære våbenøvelser (artilleriskydninger, torpedoskydninger, mineøvelser m. v.).
- en fortsat uddannelse til søs, hvor skibet opererer sammen med enhederne inden for sin eskadre, hvor der afvikles videregående våbenøvelser, og hvor pågældende skibstype-taktik fremelskes, samt
- en afsluttende uddannelse til søs, hvor skibet deltager i øvelser med øvrige flådestyrker samt flystyrker og kampanlæg i land, samt afvikler afsluttende våbenøvelser under realistiske »krigsmæssige« forhold. Kulminationen nås dels under den årlige nationale øvelsesgruppe, hvor samtlige udrustede skibe m. v. indøver taktiske procedurer og samarbejde, dels under de omfattende NATO-øvelser, hvor samarbejdet udvides til også at omfatte allierede styrker.

Enheder af øvelsesgruppen.

SØVÆRNET I KAMP

Søstrategien omfatter søkrigens forberedelse og førelse som helhed, og bestemmer hvor og hvornår flåden skal indsættes i kamp. *Søtaktikken* fastsætter, hvorledes enhederne (skibstyperne) og de derpå placerede våben skal anvendes i kamp, og taktikken kan opdeles efter skibs- og våbentyper samt efter operationernes art.

En lang række varierende geografiske og fysiske faktorer vil indvirke på såvel søstrategien som søtaktikken, og det medfører, at søkrigen altid vil være vekslende og bestandig stille særlige krav.

Til trods herfor skal det dog straks fastslås, at søkrig – som al anden form for krig – føres på grundlag af visse hævdvundne og indøvede principper og doktriner. Søkrigskunst består herefter i at kunne afgøre, hvor megen vægt der i en given situation skal lægges på hvert enkelt af de almene principper under hensyn til det foreliggende strategiske grundlag, samt ved operationernes udførelse at kunne tilpasse doktrinerne til øjeblikkets krav under hensyn til den kommanderendes hen-

sigter. Sagt på en anden måde: Krigskunsten er kunsten at mestre krigsprincipperne og de taktiske doktriner.

Udøvelsen af søkrigskunst kræver særlige personlige egenskaber som beslutsomhed, dømmekraft og lederevne kombineret med viden og erfaring. Den rette kombination af viden og erfaring opnås gennem supplerende af studier med praktisk træning – og denne proces er fortløbende gennem alle trin af personellet udvikling.

Det vil føre alt for vidt, og ligger for såvidt uden for formålet med denne bog, at give et fuldstændigt billede af moderne søkrigsførelsesprincipper, doktriner og faktorer, men som illustration skal i det efterfølgende anføres et par eksempler på krigsprincipper og taktiske doktriner.

Krigsprincipper

Udvælgelse og fastholdelse af formålet. Dette princip kan betegnes som hovedprincippet og har som sådant en fortrinsstilling frem for alle øvrige. Det indikerer, at man skal udvælge, eller få pålagt, et klart defineret, enkelt udtrykt formål, hvorefter alle ens anstrengelser må være rettet imod opnåelsen af dette formål.

Opretholdelse af moral. Det er afgørende væsentligt for operationerne, at besætningernes moral er den bedste. Dette medfører, hvor underlegenhed i kvantitet og teknisk kvalitet gør sig gældende, at man hos besætningerne må udvikle mod, energi, beslutsomhed, dygtighed og dristig offensiv ånd.

Flexibilitet. Dette princip medfører, at træning, organisation, disciplin og planlægning må være således tilrettelagt, at hurtige omskiftninger i overensstemmelse med skiftende situationer kan gennemføres. Det medfører endvidere, at man hos personellet må udvikle den smidighed, åndsnærværelse, fatteevne og evne til at træffe en dristig og rigtig beslutning, som sikrer, at kostbar tid ikke går tabt.

Overraskelsesmomentet. I erkendelse af en eventuel fjendes absolutte både numeriske og tekniske overlegenhed er dette princip vel værd at erindre sig. Overraskelsesmomentet kan – rigtigt anvendt – få en effektiv og afgørende indflydelse på krigshandlingernes forløb, og derved få

stor moralsk betydning. Elementerne i dette princip er hemmeligholdelse, camouflage, vildledning, originalitet, dristighed og hurtighed. Ved et overraskende angreb kan man opnå resultater langt til luvart af de anstrengelser, man i øvrigt gør sig – og søværnets enheder må være originale nok, dristige nok og hurtige nok til at opnå disse overraskelsesmomenter.

Taktiske doktriner

Søværnets taktiske doktriner har i de senere år gennemgået en voldsom udvikling, bl.a. forårsaget af tilkomsten af nye skibstyper og nye våbensystemer. Samtidig medfører imidlertid den omstændighed, at søværnets enheder skal kunne operere sammen med andre flåders enheder, at en række taktiske doktriner må være fælles for disse styrker. Søværnet baserer derfor sin optræden i kamp dels på en formaltaktik af mere generel art, og dels på en række ganske specielle taktiske doktriner, der har deres udspring i Danmarks særlige farvandsgeografi, specielle skibstyper m.v.

Formaltaktikken omfatter særlige regler for krigsskibes sejlads og manøvrer, herunder fastlæggelse af en række forskellige formationer og formationstyper, som afhængig af den foreliggende situation skal benyttes, når skibe tilhørende samme flådestyrke opererer samlet.

Gældende formaltaktiske bestemmelser – herunder regler for indtagelse og ændring af formationer (dispositioner) er optaget i taktiske håndbøger, ordrebøger og i signalbøger.

De enkelte formationer eller formationstyper er konstrueret under hensyntagen dels til operative krav og opgaver, dels til antallet af skibe til rådighed for den pågældende opgave, og endelig til skibstyperne samt våbnenes og varslingsmateriellets virkemuligheder.

Formaltaktikken medfører, at alle NATO's enheder har de bedst mulige betingelser for at kunne optræde samlet, hvis påkrævet.

Taktik under artillerikamp

Som eksempel på taktiske doktriner skal her kort omtales taktik under artillerikamp på søen.

Det er artillerikampens mål at nedkæmpe den fjendtlige enhed, om muligt med enhedens totale ødelæggelse som resultat – evt. gennem efterfølgende indsats af andre våben.

For at nå dette mål må man i den givne situation besidde eller tiltvinge sig artillerioverlegenhed – eller i hvert fald jævnbyrdighed. Artillerioverlegenheden er bl.a. betinget af, at man opnår større træffehastighed end fjenden, d.v.s. man må søge at ramme først og derefter hyppigst. Selvsagt spiller forholdet mellem egen og fjendtlig projektilvirkning ind. Relativ mindre projektilvirkning øger kravet til træffehastighed.

Er egen styrke ikke umiddelbart i besiddelse af artillerioverlegenhed i kraft af bedre materiel og større antal, bliver det opgaven at tiltvinge sig en sådan overlegenhed gennem rigtigt valgt artilleritaktik, d.v.s. hensigtsmæssig manøvrering og passende koncentration. Mange – ofte modstridende – faktorer må tages i betragtning og deres betydning afvejes.

Overførsel af personel »under gang«.

Kendskab til fjenden (art, position, formation, kurs, fart, våben o.l.) er en vigtig betingelse for taktisk rigtig disponering.

Valg af begyndelsesposition, herunder hensyn til S-faktorerne (sol, sø, sigtbarhed) og vejrforhold i øvrigt samt valg af kurs, fart og afstand har stor betydning.

Det er som regel en fordel at have solen i ryggen undtagen ved dæmring og skumring.

Søsprøjt kan genere skydning, hvorfor det kan være fordelagtigt at have en luv position. Denne er også fordelagtig med hensyn til brug af kunstig tåge. På den anden side kan krudt- og skorstensrøg virke generende ved at tilsløre målet, hvilket taler til fordel for en læ position. Da der skydes bedst fra et roligt underlag, bør der vælges en kurs i forhold til søen, som giver mindst bevægelse i skibet, d.v.s. skydning i eller mod søens retning kan være at foretrække.

Sigtbarheden spiller især en rolle af hensyn til optisk observation, mens betydningen er mindre, hvis der rådes over blindskydningsanlæg. Belysningsforhold under natkamp har stor betydning. Kan man placere sig med mørk baggrund, f.eks. ved udnyttelse af mørke landkonturer, og med fjenden i månestribe eller mod lys kimning, er det en fordel. Skyhøjde spiller en rolle for anvendelse af lysgranater, idet disse er uanvendelige ved meget lav skyhøjde (2–300 m).

Den valgte kurs spiller under iagttagelse af øvrige faktorer en rolle af hensyn til ønsket om at få flest mulige pjecer (kanoner) til at bære. Kursen må være støt under skydningen, som bør standses, hvis kursændring, herunder undvigemanøvrer, er nødvendig.

Farten har særlig betydning i åbent farvand, da høj fart øger mulighed for at opnå en gunstig position. Hvis bevægelsesfriheden af geografiske o.l. grunde er begrænset, spiller fartoverlegenhed mindre rolle.

Kampafstanden afhænger af forholdet mellem egen og fjendens effektive maksimumrækning. Det er ønskeligt at skyde på kortest mulig afstand, da træffesandsynlighed varierer med 3dje potens af afstand, men også fjendens ildvirkning vokser med aftagende afstand. Er man overlegen i rækning, bør dette udnyttes, til fjendens skydeevne er reduceret, hvorpå man kan mindske for at udnytte forøget overlegenhed. Hvis man er underlegen i rækning, må der manøvreres således, at kam-

pen gennemtvinges på afstande, der giver rimelig chance for træfning. Egen enheds modstandskraft mod beskydning spiller også en rolle ved valg af afstand.

Om natten fastsættes afstanden efter omstændighederne af grænsen for blindskydning (sigtning og nedslagsobservation ved radar) eller af belysningsmidlernes effektive rækkevidde.

Optræder flere skibe sammen, vil man søge at koncentrere disses indsats, men samtidig tilstræbe en passende grad af spredning, d.v.s. en »løs formation« og en afstand på 1–2000 m mellem skibene.

KAMPORGANISATIONER

Den inddeling af flådens skibsmateriel, som indtil nu har været anvendt her i bogen, har været af en kombineret administrativ og taktisk art; den benævnes også typeorganisation.

De foreliggende opgavers art er bestemmende for, hvilke skibstyper og andre enheder, som skal indgå i kamporganisationen. Denne kan efter omstændighederne opretholdes i kortere eller længere tid og kan i øvrigt ændres i overensstemmelse med udviklingen.

Med en kamporganisation tilsigtes at tilvejebringe fornøden smidighed med henblik på at opfylde operative krav, samtidig med at en klar kommandolinie etableres.

De sømilitære operationer, som kamporganisationerne vil blive indsat til løsning af, vil kunne være af en mere permanent karakter, som for eksempel bevogtning, overvågning eller lokal minestrygning, eller de vil kunne være af midlertidig, måske endog periodisk natur, som for eksempel offensive fremstød og konvojoperationer.

Nogen skarp grænse mellem operationstyperne skal ikke trækkes, men følgende grove inddeling kan dog anføres som almindeligt anvendt:

- kampstyrke- (eller kampgruppe-) operationer,
- forsvar af og angreb på skibsfart,
- minekrigsførelse, herunder minestrygning,
- ubåds- og antiubådsoperationer,
- bombardementer af mål på land.
- kombinerede operationer (søværts invasion) og forsvar mod sådanne,

Overraskelsesmomentet.

- raid-operationer og lignende særlige operationer,
- overvågningsoperationer.

Den danske flådes enheder i Østersøen og kystdefensionens anlæg ved Østersøens kyster arbejder selvsagt snævert sammen om løsningen af de opgaver, der påhviler søværnet, og vil herunder tage del i en række af de ovennævnte operationer, uden at der skelnes stærkt imellem deres art. Operationerne vil glide naturligt ind i hinanden: Minekrigsførelse medvirker i invasionsforsvaret – kampgruppe-operationer ligeledes – ubådsoperationer ikke mindre, og overvågningen assisterer det altsammen.

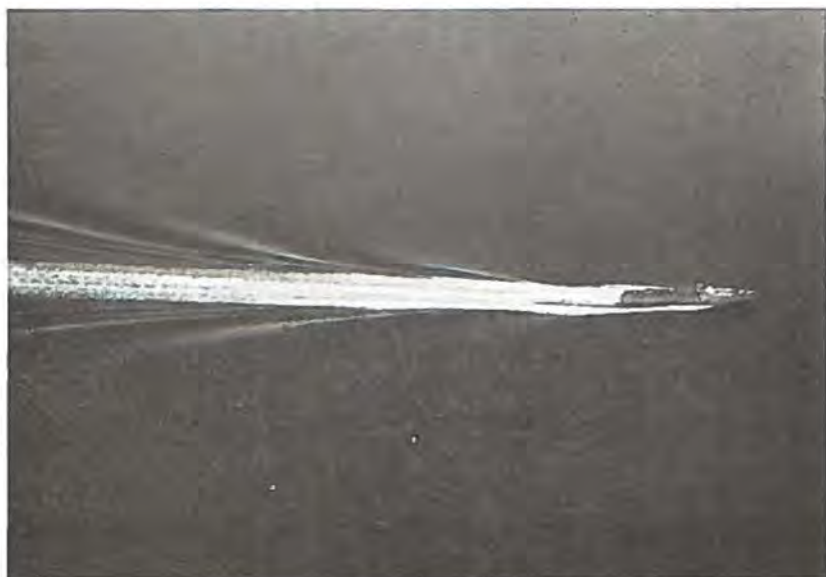
Den kamporganisation, der kan skabe alle søværnets forskelligartede enheder om til et smidigt virkende apparat til løsning af søværnets hovedopgave i Østersøen, er skabt og vil kunne sættes i kraft med øjeblikks varsel. Den er tilpasset vort medlemskab af NATO, til yderligere sikring af samarbejde om den fælles opgave. Men frem for alt: de enheder, der skal udfylde kamporganisationens rammer kender deres plads, deres opgaver og deres ansvar.

SØVÆRNETS PLACERING

Søværnets eksistens og virke er et vigtigt led i de bestræbelser, der udføres for at bevare friheden for vort land, – den frihed vi har pligt til at give i overlevering til de, der kommer efter os.

Den dybe murren af kraftige motorer derude fra mørket i vore bæltter og sunde er et led i denne overlevering – lydene er påmindelser om de hårde tørne i Skagerak, Kattegat og Østersø – men tillige en påmindelse om den indsats, der ydes gennem samarbejde. Små grå fartøjer glider gennem natten på vagt for Danmark – i stemplernes hårde stød anes Drachmanns strofer:

»Og furer ploven landet
så skurer kølen vandet,
støt står den danske sømand
på havet sin vikingvagt«.

Flyvevåbnet

Siden den betydningsfulde dag i 1949, da Danmark trådte ind i NATO samarbejdet, har devisen for opbygningen af vort forsvar været:

Vi må, sammen med vore allierede, være stærke nok til, at ingen fjende tør indlede et angreb mod os.

Flyvevåbnet – og flyvevåbnets muligheder – træder i denne betydning i første række. Med de moderne flytyper – for ikke at glemme raketterne – har et fjendtligt land mulighed for at indlede overraskelsesangreb med en pludselighed og en styrke, som aldrig tidligere set i krigshistorien.

Det danske flyvevåben må være udbygget og uddannet således, at det er i stand til at kunne udføre de opgaver, som det vil blive pålagt til forsvar af Danmark. Disse opgaver må ses i relation til vort medlemskab i NATO, hvis opgaver fordeles til de enkelte nationer, dels efter taktiske, operative betragtninger, dels efter evne.

Luftstyrkernes primære opgave er:

- Ved offensiv indsats gennem angreb på fjendens offensive luftstyrker, hans forsyningslinier, baser og kontrolorganer at medvirke til opnåelse af en tilstrækkelig grad af luftherredømme.
- ved defensiv indsats at forsvare nationens territorium, baser og forbindelseslinier mod angreb fra luften og at hindre fjendtlig overflyvning mod mål i NATO-området i øvrigt.

Luftstyrkernes sekundære opgave er at hjælpe de andre værn med løsningen af deres opgaver. Det er klart, at luftstyrkernes løsning af deres primære opgaver er en direkte forudsætning for de andre værns heldige operationer. At luftstyrkernes samarbejde med hæren og søværnet kaldes en sekundær opgave betyder imidlertid ikke en undervurdering af betydningen af opgaven og af størrelsen af den indsats, som i givet fald kræves. Luftstyrkernes indsats i direkte støtte til de to andre værn kan være så afgørende, at det i visse tilfælde kan blive nødvendigt ensidigt at indsætte dem i denne opgave.

Hvordan gribes dette an?

Flyvevåbnet opretholder dag og nat et meget højt beredskab. 24 timer i døgnet – året rundt – sidder flyvevåbnets folk ved radarskærmene og ved flyene, parate til med øjeblikks varsel at sætte al deres kraft ind over for en aggression mod Danmark.

Der behøves blot en ordre eller et tryk på en knap, for at vore fly og luftværnsraketter startes, henholdsvis affyres, mod en maskine, som er på vej mod Danmark med sin bombelast.

Flyvevåbnets organisation og bemanning er i fred tilnærmet en krigssituation i så stor udstrækning, som det er muligt. At flyve en moderne jager, at kontrollere et radarvarslingsinstrument er så komplicerede opgaver, at de kræver lang og intensiv træning. Piloten, som har været borte fra flyvning i blot et halvt år, kan ikke med det samme sætte sig op i et fly og udføre et angreb på et fjendtlig fly. Flyvevåbnet må under en krigs første kritiske dage basere sig på anvendelsen af de folk, som er til stede i dag. I tilfælde af en meget truende situation vil flyvevåbnet naturligvis få tilført ekstra personel fra mobiliseringsstyrkerne, men det vil i stor udstrækning først kunne sættes effektivt ind i forsvaret efter en intensiv træning.

FLYVEVÅBNETS MULIGHEDER FOR AT FORSVARE DANMARK

Under den anden verdenskrig, i 1940–41, var England i den situation, at man med ryggen mod Atlanterhavet, uden mulighed for hjælp fra allieret side, og med ca. 750 fly til rådighed, skulle forsvare det britiske ørige mod det samlede tyske flyvevåben, som alene af jagerfly

havde ca. 8 gange Englands styrke. Havde Hitlers og Görings fly vundet slaget om England, ville en invasion have været uundgåelig og de følgende resultater uoverskuelige. Hitler og Göring vandt ikke slaget om England; Tyskland led sit første nederlag, og England opnåede sin første dyrekøbte erfaring, nemlig, at den uden sammenligning bedste måde at hindre fly i at angribe, er at ødelægge disse fly på jorden, inden de starter.

I lighed med vore allierede i NATO har det danske flyvevåben optaget disse erfaringer, og opbygningen af flyvevåbnet afspejler dette princip. Med læren fra slaget om England i mente må ordren til organiseringen af et forsvarsflyvevåben være: Opstil eskadriller af fly, som sammen med andre våben, raketter f. eks., kan bekæmpe de fjendtlige fly, som allerede er i luften, og opstil tillige eskadriller af fly, som kan angribe fjendens fly på jorden, hans flyvepladser, radarstationer og signalmidler.

F-100 (Super Sabre) på patrulje.

RF-84F (Thunderflash) Fotorekognosceringsjager.

På dette princip er dansk flyvevåben opbygget.

I dag, som gennem hele historien, er hæren imidlertid alene det værn, som kan forsvare eller besætte et landområde. Hæren må kunne kæmpe frit – uden at være under stadig ild fra fjendtlige fly, – og uden at fjendtlige rekognosceringsfly opdager alle dens bevægelser på jorden. Derfor er flyvevåbnets sekundære opgave at holde luften »ren« over fronten, at angribe den fjendtlige hær i nøglepunkter, som ligger for langt væk fra vort eget artilleri og at rekognoscere for hæren.

På samme måde og med samme vægt må flyvevåbnet dække og støtte søværnets operationer og behov for fremskudt rekognoscering.

ORGANISATION

Chefen for Flyvevåbnet er ansvarlig for, at flyvevåbnet til enhver tid er så effektivt som muligt med de til rådighed værende midler. *Chefen*

for Flyvevåbnet har som nærmeste stab *Flyverstaben*, hvor administration og planlægning af personel-, materiel-, økonomi- og operationsanliggender foregår. Direkte under Chefen for Flyvevåbnet findes desuden *Træningskommandoen*, som leder uddannelsen af alt flyvevåbnets personel, samt *Flyvematerielkommandoen*, som administrerer og tilvejebringer enhver art af materiel.

Den operative ledelse af flyvevåbnet har *Chefen for Flyvertaktisk Kommando* (FTK).

FTK udøver den direkte ledelse af det samlede danske luftforsvar i fredstid. I krigstid indgår denne stab i Østersøkommandosystemet som en del af den allierede flyverstab, COMAIRBALTAP (Commander Allied Air Forces Baltic Approaches), som vil være ansvarlig for udførelsen af de af NATO pålagte opgaver, såvel de rene flyvevåbenopgaver som samarbejdet med de to andre værn.

FTKs ansvar omfatter som hovedopgave den operative ledelse og den operative uddannelse og træning af flyvevåbnets flyvende enheder, raketenheder samt kontrol- og varslingstjenesten.

De flyvende enheder er samlet på *flyvestationerne*, som ligger spredt ud over Danmark. På hver flyvestation er – under NATOs fællesfinansierede byggeprogram, – bygget bl. a. de lange betonstartbaner, som moderne jagerfly kræver. Sårbarheden over for et angreb – og i særlig grad et angreb med atomvåben, har medført, at princippet om den størst mulige spredning af flyene er blevet et kategorisk krav for flyvevåbnet.

At alle flyvestationer ikke er belagt i fredstid, skyldes udelukkende træningsmæssige årsager. En spredning af flyene til de ubelagte stationer kan ske med øjeblikks varsel.

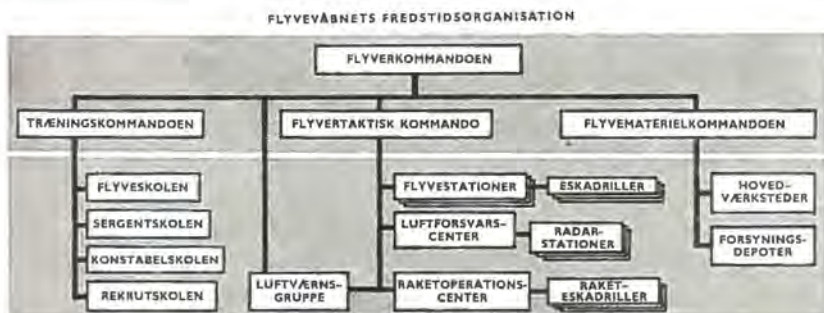
Året igennem foretages der dog forlægninger til disse pladser for at vedligeholde piloters og teknikeres kendskab til alle danske pladser, således at forlægning kan foretages umiddelbart, uden forudgående instruktion om lokale forhold.

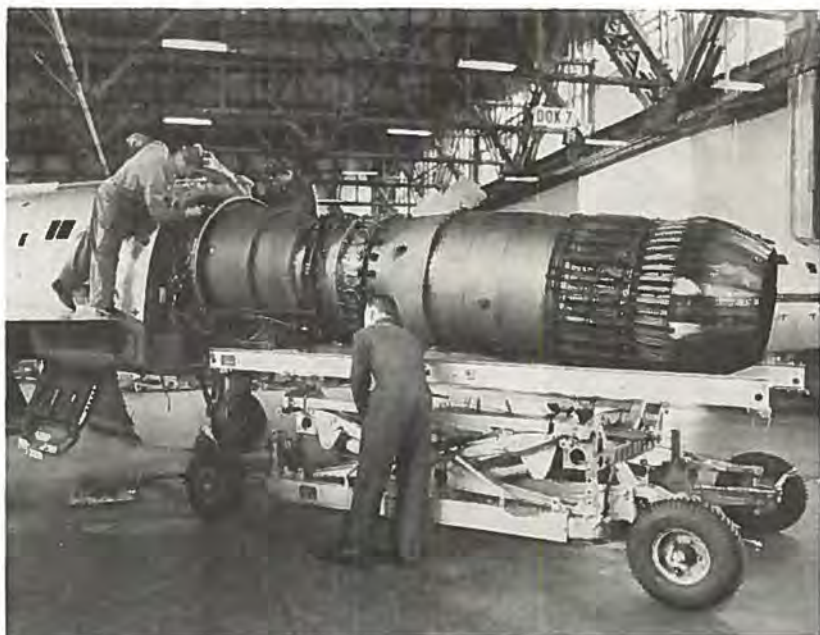
Omkring banerne har flyvestationen placeret sine enheder: de flyvende eskadriller, kommandostation, hovedkvarter, værksteder, indkvarterings- og forplejningsbygninger, sygehus, arrest, eventuelt kirkesal og alle de øvrige funktioner, som er nødvendige for ledelse, ved-

lighedelse og bevogtning af en selvstændig enhed af en flyvestations format.

Eskadrillen er den mindste taktiske enhed i flyvevåbnet. Hver eskadrille har en bestemt opgave, en bestemt type fly, og dens piloter og teknikere er uddannet til at flyve og betjene denne specielle type. Med de komplicerede typer, som i dag flyves i flyvevåbnet, er det nemlig ikke sådan, at en pilot, som er uddannet på en type jet, umiddelbart kan sætte sig op i en anden type og flyve den, ligesom en tekniker ikke er uddannet til andre typer end den, han skal betjene.

Flyvevåbnets eskadriller er i dag for den største del af amerikansk fabrikat og for 90 % vedkommende foræret Danmark på våbenhjælpsprogrammet. Det er en storstilet gave, når man betænker, at en moderne jetjager koster 5–8 mill. danske kroner. Hovedtyperne af jetjagerne er F-100 (Super Sabre), som hovedsagelig anvendes til angreb mod mål på jorden med bomber, raketter og kanoner samt F-86D (Sabre), en altvejsjager, som anvendes til angreb mod mål i luften med raketter. Denne sidste type vil blive udskiftet med F-104 (Starfighter), som også vil blive anvendt som altvejsjager og vil være bevæbnet med bl. a. målsøgende SIDEWINDER raketter. RF-84F (Thunderflash) anvendes til rekognoscering og er udstyret med særlige kameraer til dette formål. Ud over disse amerikanske typer anvender flyvevåbnet den engelskbyggede Hawker Hunter, som anvendes til angreb mod mål i luften, men fortrinsvis mod mål, som flyver i lav højde.

Eftersyn af F-100 motor.

Til brug for alle de mangeartede transportopgaver (Grønland, Gaza, internt i Danmark o. s. v.), som pålægges flyvevåbnet, anvendes flermotorede propelfly af typen DC 3 og DC 4. Disse fly indgår, ligesom jagerne, i en speciel eskadrille med specialuddannede piloter og teknikere. På grund af Danmarks særegne geografi med store vandområder opretholder flyvevåbnet en speciel redningstjeneste med Catalina amfibie-fly og helikoptere, som er egnede til at finde og redde piloter eller andre, som er i nød på havet. Flyvevåbnet har anvendt denne redningstjeneste til hjælp for civile, således bl. a. i adskillige tilfælde med helikopter transporteret tilskadekomne fiskere fra deres både langt ude i Nordsøen til et hospital i land.

For at kunne operere effektivt med disse fly, kræves der en omfattende organisation på jorden. En veluddannet teknikerstab til vedligeholdelse er et lige så nødvendigt led som trænedede piloter. Flyene er i

dag så komplicerede, at hver eskadrille omfatter specialister i elektronik, radio, våben o. s. v., foruden aeroplan- og motorteknikere. Hver lille del må kunne fungere upåklageligt, for at flyet skal kunne udføre sin mission. Og ud over eskadrillen står større værksteder til rådighed for større eftersyn og reparationer. Forsyningstjenesten har lagre af tusinder af forskellige dele, som alle må være rede, hvor mangler måtte opstå.

Luftforsvaret af dansk område påhviler for den ikke-flyvende dels vedkommende – altså opdagelsen af fjendtlige fly – *varslings-tjenesten*, som har adskillige radarstationer til sin rådighed. Disse radarstationer overvåger dag og nat luftrummet over og omkring Danmark og rapporterer til stadig al luftaktivitet – således også vor egen militære og civile – til en luftforsvarscentral, hvor oplysningerne føres på et stort kort.

F-86D (Sabre). En-sædet altvejsjager.

C-54 (DC 4 eller Skymaster) er flyvevåbnets største transportfly.

Hvis denne central opdager et fly, som ikke kan identificeres som et af vore egne, eller som et man har forhåndsoplysninger om, beordres øjeblikkelig en jetjager i luften for at identificere flyet. Kontrollen i luften med denne jetjager bliver foretaget af den samme radarstation, som opdagede det ukendte fly. Man har således garanti for, at intet fly kommer i nærheden af dansk område, uden at det bliver opdaget, kontrolleret og – hvis det skulle vise sig nødvendigt – tvunget til at vende om eller til at lande på en dansk militærflyvestation.

Til hjælp for luftforsvaret har Danmark endvidere fået leveret – også som en gave på det amerikanske våbenhjælpsprogram – et antal *luftforsvarsraketter*. Disse raketter kan fra jorden affyres med øjeblikks varsel mod et fly, der flyver i højder, som det for en jetjager ville tage lang – måske for lang – tid at nå.

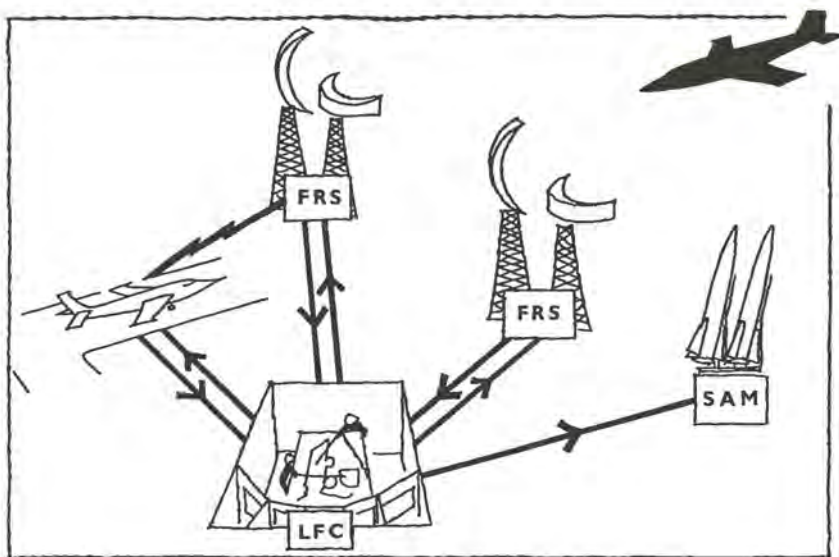
Den operative ledelse af raketterne er direkte knyttet til luftforsvarscentralen, og udpegning og tildeling af mål koordineres herfra gennem de mest moderne elektroniske signalmidler.

KRIGSTIDSORGANISATION

Som det er omtalt før, er NATOs kommandosystem organiseret med det formål at lede styrkerne i krig. For at kunne gøre det, er det naturligvis nødvendigt, at stabene i NATOs kommandosystem er, i alt fald delvis, bemanded i fredstid for at kunne planlægge, hvordan man vil møde et angreb på den mest effektive måde, i særdeleshed hvordan man vil kunne møde et overraskelsesangreb, hvor reaktionen er begrænset til ikke dage eller timer, men *minutter*. Det er derfor nødvendigt allerede i fredstid at have signalforbindelserne etableret, afprøvet og i orden til

Catalina i formation over Grønland.

Skematisk fremstilling af luftforsvaret

hvert eneste led af den lange kæde i NATO-forsvaret. Dette er da også tilfældet. Forbindelserne er etableret, de virker og afprøves hver dag.

For at kunne reagere hurtigt og effektivt mod et angreb, må man efterleve princippet om centraliseret ledelse. Dette princip danner da, som tidligere nævnt, også grundlaget for NATOs kommandosystem i almindelighed. I Nordregionen, – er princippet efterlevet således, at man for Østersøområdet har samlet ledelsen hos én mand – COMBALTAP.

Hertil kommer imidlertid som et ufravigeligt krav, at ledelsen af flyverstyrker skal være centraliseret og helst udøves fra et højt plan. Som følge heraf er ledelsen af Nordregionens flyverstyrker direkte underlagt CINCNORTHS stedfortræder, en flyvergeneral (dansk eller norsk).

Dette skal sikre en ensartet og effektiv indsættelse af alle Nordregionens luftstyrker straks ved krigens start. Afhængig af krigens senere udvikling, kan ledelsen af flyene senere delegeres til COMBALTAP og

hans flyverchef COMAIRBALTAP, f. eks. hvis flyene skal indsættes i direkte støtte for COMBALTAPs styrker i Slesvig-Holsten eller i Østersøen.

COMAIRBALTAPs ledelse af flyver- og raketstyrkerne er så direkte, at han er i stand til at beordre de enkelte enheder mod mål, som han udpeger, eller som måske – forud planlagt – er nedfældet i allerede udstedte ordrer.

COMAIRBALTAP har tillige kommandoen over raketeskadrillerne, radarstationerne og kontrol- og varslingstjenesten. Desuden står Flyverhjemmeværnet under hans kommando i krig.

Man vil måske indvende, at når reaktionstiden kan dreje sig om minutter, må denne skiften fra freds- til krigsorganisation være et forsikende led. Dette problem er løst med to muligheder taget i betragtning.

Sker angrebet som et lyn fra en klar himmel, uden nogen form for forvarsling, handler hver enhed, hvert fly ifølge udstedte forudplanlagte ordrer.

Hunter jagere i opvisningsformation.

Men har man blot en anelse om et forestående angreb, og dette må antages for nogenlunde sandsynligt, vil man øge det bestående beredskab i takt med situationens udvikling – og en af de beslutninger, som tages under denne forøgelse af beredskabet, er netop overgang til NATOs kommandosystem.

UDDANNELSE

Som tidligere omtalt, støtter flyvevåbnet sig i vidt omfang på fast personel, d. v. s. folk ansat på kortere eller længere kontrakt og med en intensiv, detaljeret uddannelse bag sig. Men da flyvevåbnet ifølge lovens ord kun må bestå af et begrænset antal tjenestemænd – altså folk, som er fast ansat, og som har ret til pension – siger det sig selv, at uddannelse af personel er en af flyvevåbnets vigtigste daglige opgaver.

Den indledende uddannelse varetages af Træningskommandoen – d. v. s. skoler, kursus o. lign. – og her får eleven det teoretiske grundlag, som skal gøre ham egnet til senere tjeneste. Efter skolerne tilkommanderes personellet de forskellige tjenestesteder og fortsætter her den praktiske træning, som skal kvalificere det til de job, det nu skal udfylde.

Med så komplicerede opgaver for øje som vedligeholdelse af en moderne jetjager, eftersyn og reparationer af et radaranlæg m. v., er det naturligt, at uddannelsen i flyvevåbnet må være højt specialiseret, og dette giver sig da også udtryk i den lange række af supplerende kurser, som personellet må gennemgå i tjenesten.

Piloterne

Piloten begynder, efter bestået optagelsesprøve, med en kort rekrutskole og overføres derefter til flyveskolen, hvor han gennem 3–5 måneder lærer flyvningens grundbegreber. Han »går solo«, d. v. s. flyver alene i et lille propeldrevet træningsfly og opnår i alt ca. 30 timer i luften, alt med det formål at se, om han kan *lære* at flyve. Findes han kvalificeret, sendes han i ca. 1 år til udlandet (p. t. Canada), hvor han opnår ca. 250 timer i luften såvel på kraftigere propelfly som jettræningsfly.

Klar til start.

Udgifterne til denne uddannelse er, som så meget andet, en del af det storstilede våbenhjælpsprogram til Danmark.

Efter hjemkomst fra udlandet er han pilot. Han omskoles i løbet af kort tid til den type, han skal flyve, tilkommanderes en eskadrille, og efter en taktisk træning i eskadrillen på 6–9 måneder er han endelig klar til effektiv indsats som kampfjot.

Pilotens første kontrakt er på 6 år, deraf 4 år som officer, men han kan forblive i flyvevåbnet, enten ved at indgå en forlænget kontrakt med bonusordning, eller, hvis han ønsker at gøre karriere i flyvevåbnet og findes kvalificeret, ved at gennemgå flyvevåbnets officersskole og blive linieofficer og tjenestemand med mulighed for advancement til de højeste officersgrader. Flyvevåbnet antager imidlertid kun et lille antal linieofficerer pr. år til den 2^{1/2} årlige skole, idet flyvevåbnets begrænsede størrelse naturligt afstikker mulighederne for det antal officerer af linien, som kan opnå en karriere i flyvevåbnet.

Den vordende pilot »går solo« i en CHIPMUNK.

Kontrol- og varslings-tjenesten m. v.

Kun en brøkdel af flyvevåbnets personel gør tjeneste i luften. Størstedelen af personellet er beskæftiget med andre opgaver, som dog alle har det formål at lede flyene til en så effektiv indsats som muligt. Således er hver radarstation bemandedet med et antal officerer, uddannet til ved hjælp af radarbilledet at lede egne jagere til angreb på fjendtlige fly.

Også denne tjeneste kræver en højt specialiseret uddannelse, normalt 2-3 år efter officersudnævnelse fra reserveofficersskolen.

Ved hver flyvestation findes personel i flyvekontrollen til varetagelse af start- og landingskontrol, landingsassistance til hjemkommende fly, hvis f. eks. et tykt skylag skal passeres, rapportering til det centrale oversigtskort om start og landing m. m.

Teknikere

Et så teknisk højt udviklet organ som flyvevåbnet må nødvendigvis basere sig på et betydeligt antal højt kvalificerede teknikere af næsten enhver kategori. På en række områder, f. eks. motor, signal, radar, elektronik, våben, radio o.s.v., ligger flyvevåbnets arbejdsopgaver på et så højt udviklet niveau, at en generel uddannelse af personellet slet ikke slår til.

FLY

Udviklingen i flyvemaskineindustrien er fra 1940 gået frem med en sådan fart, at selv de mest forudseende er blevet forbløffede. At flyve med en hastighed lig med eller større end lydens var i 1948 en bedrift, som satte en milepæl i hele flyvningens historie.

I 1960 var flyvning med disse hastigheder ikke alene noget, som enhver jetpilot udførte til hverdag, men også det næste trin for de civile luftfartsselskaber. Hvor man under anden verdenskrig betragtede en flyvning fra USA til Europa som en begivenhed, flyver man i dag rundt om hele kloden uden mellemlandning, med brændstofpåfyldning undervejs i luften.

Kampflyet af i dag har da også udviklet sig til en maskine med et uhyre kompliceret apparatur til udførelse af ganske bestemte opgaver. Tredivernes og fyrrernes luftkampe, som de kendes f. eks. fra billeder af himlen over London under slaget om England, er i dag lige så forældede som første verdenskrigs luftdueller med riffel og pistol fra det ene fly mod det andet. Hvor man fra de tidligere fly kastede sine bomber i flæng over et fjendtligt område, har piloten i dag til sin rådighed elektronisk udstyr, som sætter ham i stand til at ramme punktmål fra 10–20 kilometers højde.

Det danske flyvevåben råder ikke over bombe-fly eller interkontinentale raketter. De følgende beskrivelser vil derfor indskrænke sig til at omhandle de typer af fly og andet materiel, som flyvevåbnet råder over, eller som flyvevåbnet kan forudse at ville komme til at råde over.

F-100D (Super Sabre) Jagerbomber.

Af kampfly har flyvevåbnet

jagerbombere

altvejsjagere

dagjagere og

rekognosceringsjagere.

Jagerbomberen er et hurtigt, jetdrevet fly med en betydelig aktionsradius og stor lasteevne. Det er normalt énsædet, og piloten er således desuden samtidig navigatør, bombekaster og radiooperatør. Flyets primære opgave er hurtigt – og normalt i laveste højde – at kunne komme frem til det fjendtlige mål og med størst mulig præcision beskyde eller bombe dette.

Flyvevåbnets nuværende jagerbomber (F-100) har således en maksimumshastighed større end lydets (ca. 1200 km/t ved jordens over-

flade), en aktionsradius på over 800 km og kan bære en ammunitions-
mængde på over 100 patroner, over 50 raketter med kaliber 6–8 cm,
samt op til fire 1000 pounds sprængbomber eller NAPALM bomber.

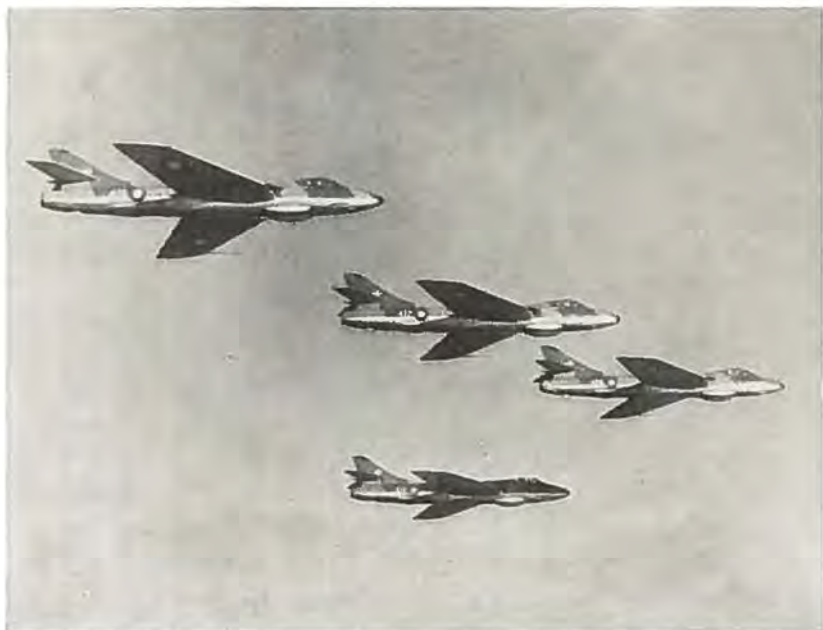
Jagerbomberens opgave er:

- Angreb på fjendtlige mål bag fronten (flyvepladser med fly, radarsta-
tioner, broer og veje, havne o. s. v.);
- direkte støtte til hærens og søværnets operationer (mål i kamp-
området eller angreb på skibe til søs);
- rekognoscering (rapportering af observerede fjendtlige bevægelser,
koncentrationer m. v.).

Jagerbomberen er således ikke alene en slags luftbåret artilleri, den
har mulighed for selv at opsøge og nedkæmpe bevægelige mål og des-
uden evnen til at rapportere tilbage om såvel resultaterne af egne angreb
som om eventuelle nyopdagede mål.

Formations-start af F-100D.

Hawker Hunter dagjagere.

Altvejrjageren har til formål at opsøge og nedskyde fjendtlige fly i luften; den er en del af det luftforsvarssystem, som udgøres af radarstationer – operationscentre – fly. Som interceptorjager har altvejrjageren en kraftig motor, som sætter den i stand til at nå en stor højde i løbet af kort tid. Flyet er i reglen énsædet og har en begrænset rækkevidde. Bevæbningen er kanoner eller målsøgende raketter. Raketter anvendes således i F-86D.

Altvejrjagerens særpræg ligger i, at den er udstyret med en radar, som sætter piloten i stand til at flyve ind mod et fjendtligt fly, selv om han ikke kan se dette. Mørke eller skyer er derfor ingen hindring for gennemførelsen af et angreb.

Radaren i flyet er tillige tilkoblet bevæbningen på en sådan måde, at raketterne automatisk affyres, når flyet er i gunstigste angrebsposition. Når piloten registrerer, at bevæbningen er affyret, og han derefter af-

bryder angrebet, har han således sandsynligvis slet ikke set det virkelige mål, kun dets billede på sin radarskærm.

Flyvevåbnets næste altvejsjager vil blive den amerikanske F-104G, som synes at være det sidste trin inden overgang til raketter. Dette fly har en stigeevne, som teoretisk kan bringe det ud i så lang afstand fra jorden, at en jetmotor ikke mere har tilstrækkelig effektivitet på grund af den tynde luft. Det kan opnå en vandret hastighed på mere end to gange lydens hastighed, og vil bl. a. medføre selvstyrende SIDEWINDER raketter.

Med det komplicerede udstyr, som er en forudsætning for altvejsjagerens operationer, er det forståeligt, at flyet ikke med fordel kan anvendes i nogen anden rolle. Det kan derimod *dagjageren*, som ikke besidder altvejsjagerens radar. I flyvevåbnet anvendes den engelske *Hawker Hunter* som, udstyret med 30 mm maskinkanoner og eventuelt med raketter, kan indsættes såvel mod fjendtlige fly som mod mål på jorden.

KZ VII. Danskbygget forbindelsesfly.

Dette fly har en begrænset aktionsradius, men besidder en stor stige-
evne og behøver kun kort tid mellem opstart på jorden og fuld hastighed
i luften.

Rekognosceringsjageren har til formål at observere fjendtlige mål og
bringe oplysninger tilbage. Flyet er udstyret med flere kameraer, som
sætter det i stand til at tage billeder såvel fra stor højde som fra lav
højde med stor flyvehastighed. Flyvevåbnets rekognosceringsjagere,
som er af typen RF-84F, skal anvendes i den taktiske rolle, d. v. s.
til at skaffe oplysninger, som skal udnyttes i løbet af kort tid, fra om-
råder i nærheden af eget territorium.

Men »i nærheden« vil i dag sige på afstande op til 6–700 kilometer.
Flyet er derfor kun svagt bevæbnet for at kunne give plads til såvel
brændstoftanke som fotoudstyr. Piloterne er særligt uddannet til denne
opgave; det kræver træning at kunne opdage og identificere, f. eks. en
fjendtlig kampvogn, når man flyver med 1000 km/t i 40–50 meters
højde.

RAKETTER

Raketten som våben blev anvendt allerede af kineserne for mere
end 2000 år siden. Efter den tid er den periodevis anvendt i krigs-
førelsen jævnsides med de egentlige skydevåben – som f. eks. ved
bombardementet af København i 1807.

I årene mellem de to verdenskrige eksperimenteredes i mange lande
med konstruktion af pålidelige, styrbare raketter, men forsøgene blev
i næsten alle tilfælde udført af private, civile forskere og blev ikke til-
lagt væsentlig betydning.

Det blev de tyske forskere og videnskabsmænd, som under anden
verdenskrig skulle være de første til at konstruere den styrbare raket
V 1. Såvel V 1, som den noget senere konstruerede V 2, blev i 1944–45
som bekendt anvendt til angreb mod byer i England, og det må antages
som fastslået, at den senere tids udvikling af raketterne i såvel øst som
vest kan føres direkte tilbage til konstruktørerne af disse våben.

Hvorfor nu raketter?

Først og fremmest fordi raketter, uden indsættelse af pilot i raketten,

kan transportere en stor sprængladning over meget store afstande.

Dette forhold blev naturligvis særligt aktuelt, da atombomben var blevet udviklet. Dernæst fordi raketten – og i særlig grad raketten med fast drivladning – kan stå oplagret i lang tid klar til afskydning mod et forudberegnet mål.

Men raketter kan ikke tænke – og raketts væsentligste ulempe er da også den, at den efter den sidste modtagelse af styringsimpuls vil ramme det beregnede punkt – også selv om målet i mellemtiden skulle have flyttet sig herfra.

Endelig er raketter naturligvis ikke usårlige, selv om de hastigheder, som moderne raketter opnår, gør en nedskydning eller blot en ændring af raketts kurs til en såre vanskelig opgave for forsvareren.

TITAN raketten er i aktiv tjeneste i NATO. Den har en rækkevidde på ca. 15.000 km.

Årene siden anden verdenskrig har set en umådelig udvikling i raket-teknikken, foreløbig kulminerende med opsendelse af bemandede rum-skibe til omkredsning af jorden. Såvel Øst som Vest har ofret kolos-sale summer på raketforskningen og er tilsyneladende i udviklingen nået til omtrent samme niveau.

Hvad fremtiden vil bringe, kan der kun gisnes om. Men det kan med sikkerhed siges, at de kommende årtier vil fremvise raketter, som med fuldstændig sikkerhed kan føres til et hvilket som helst punkt på jordens overflade – og muligvis på månens eller planeternes overflade også.

Raketterne har i dag nået et udviklingstrin, hvor de på naturlig måde indgår som fremføringsmiddel for de moderne våben. I flyvevåbnet anvendes raketter såvel fra fly som fra afskydningsramper på jorden. Hvor de flybårne raketter ifølge sagens natur er af mindre kaliber, er flyvevåbnets jord-til-luft raketter (af typen NIKE) af anselig størrelse og af kompliceret konstruktion.

Luftforsvarsraketterne, som har erstattet det tunge luftskyts, blev en forsvarsmæssig nødvendighed, da bombeflyene konstrueredes til flyvninger i så stor højde (15–25 km), at kanoner ikke mere kunne nå målet med tilstrækkelig træfsikkerhed.

Moderne luftforsvarsraketers anvendelighed er altid betinget af radar, således at raketten enten af sig selv styrer mod den fra det fjendtlige fly tilbagekastede radarstråle, som en station fra jorden udsender, eller raketten »styrer« af en radarstråle fra jorden direkte mod det fjendtlige fly. Skulle raketten ikke ramme det fjendtlige fly direkte, er sprængladningen i raketten således konstrueret, at den bringes til ekspllosion, når afstanden raket-fly er mindst.

Da NIKE-raketten er særlig konstrueret med anvendelse mod højt-flyvende mål for øje, vil der til flyvevåbnet tilgå amerikansk byggede HAWK raketter til forsvar mod lavtgående fly. Den specielle radar, som styrer disse raketter, har den egenskab, at den kan opfange bevægelige mål i meget små højder. På grund af den korte varslingsstid, som kan påregnes, når det drejer sig om lavtgående fly, afskydes raketterne i en meget flad bane fra mobile ramper.

RAKETLUFTFORSVAR

Luftværnsraketternes evne til at opretholde et meget højt beredskab i forbindelse med deres muligheder for på meget kort tid og med stor præcision at engagere mål i stor højde gør disse våben særdeles velguede for et land, hvis afstand fra en potentiel fjende er kort.

Udviklingen af det danske raketluftforsvar må således ses som en naturlig udvikling inden for NATO's luftforsvarssystem.

Som et led i våbenhjælpsprogrammet fik Danmark leveret et større antal luftværnsraketter af »NIKE«-familien, og det var naturligt luftværnsartilleriet, som fik overladt opgaven at gøre raketterne kampklare, såvel hvad angik den administrative som den forsyningsmæssige og uddannelsesmæssige del af sagen.

PERSHING raketten har en hastighed på 10 gange lydens og en rækkevidde på ca. 1000 km.

MACE jord-til-jord raket med rækkevidde på ca. 2000 km.

I operativ henseende blev ledelsen af raketterne imidlertid pålagt flyvevåbnet, som allerede varetog den øvrige varsling af luftrummet. Denne deling af opgaverne viste sig uhensigtsmæssig, og i 1962 overgik hele raketluftforsvaret til flyvevåbnet.

Under Flyverkommandoen og Flyvertaktisk Kommando har Luftværnsgruppen kommando over og administrativ ledelse af raketforsvaret, hvorimod den operative ledelse fra Flyvertaktisk Kommando udøves af SAMOC (Surface-to-air-missile operations center), direkte til de enkelte raketeskadriller.

Organisationen fungerer i snævert samarbejde med flyvevåbnets luftforsvarscentral og med flyvevåbnets radarstationer. Varslingsbilledet for raketternes operationsområde bliver således kopieret i SAMOC, hvorfra eventuelle mål tildeles de enkelte raketeskadriller.

Som en naturlig konsekvens af det særdeles komplicerede materiel,

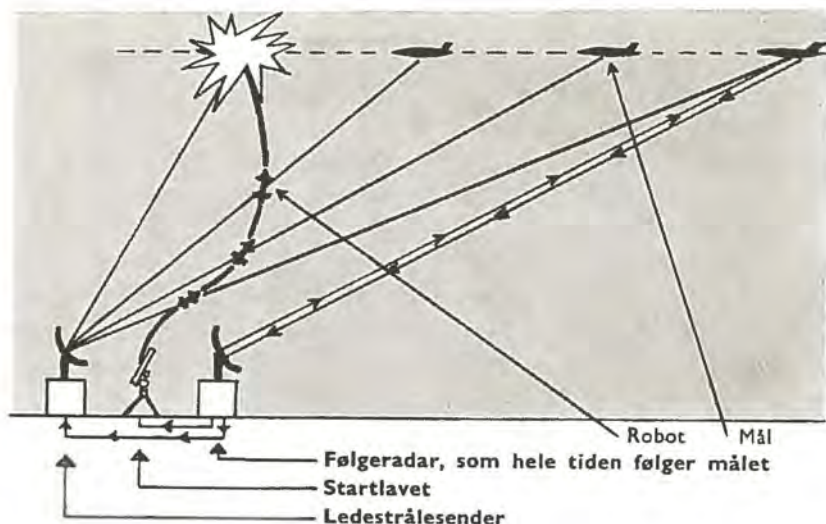
som er nødvendigt til operation af raketterne, har luftværnsgruppen egne forsyningsinstallationer og beskæftiger et stort antal specialuddannede teknikere, i særlig grad radio- og radarspecialister.

LUFTMELDETJENESTEN

Desværre har radar en væsentlig ulempe: Udstrålingen fra radarantennen, som skal ramme den ønskede genstand og tilbagekastes til radar-modtagerskærmen for at kunne give operatøren et billede af genstanden, bevæger sig normalt i en ret linie gennem luften. Det vil sige, at en genstand, som fra radarantennen ikke kan nås med en ret linie, (enten fordi der er en hindring imellem, eller fordi genstanden ligger under horisonten), ikke vil kunne ses på radarskærmen. Denne ulempe medfører, at fjendtlige fly, som uset af radar vil overflyve Danmark, i prak-

Jord-til-luft-raketter af typerne NIKE-HERCULES og NIKE-AJAX.

Skematisk tegning af radarfølgning og nedskydning af fly med luftværnsraketter.

sis kan gøre det ved at flyve så lavt som muligt – f. eks. i 10–15 meters højde.

For at hindre en sådan uopdaget overflyvning af dansk territorium, har flyvevåbnet søgt støtte hos hjemmehæren – i dette tilfælde hos den del af *Flyverhjemmehæren*, som Luftmeldekorpsen udgør.

Dette korps består af frivillige medlemmer af Flyverhjemmehæren, bosiddende spredt ud over hele Danmark. I nærheden af deres bopæl er der på et højtliggende punkt rejst et lille tårn, hvorfra de frit kan overskue terrænet. Herfra er de pr. telefon i direkte forbindelse med en af luftmeldecentralerne.

I luftmeldecentralen »plottes« enhver melding om overflyvende luftfartøjer på et kort, og en stadig rapportering af plot på dette kort tilgår luftforsvarscentralen med angivelse af flyenes højde, hastighed, kurs og type. Chefen for luftforsvarscentralen har således ikke alene et overblik over de fly, som er opdaget og rapporteret fra radarstationerne, men tillige et løbende billede af bevægelserne af de fly, som eventuelt

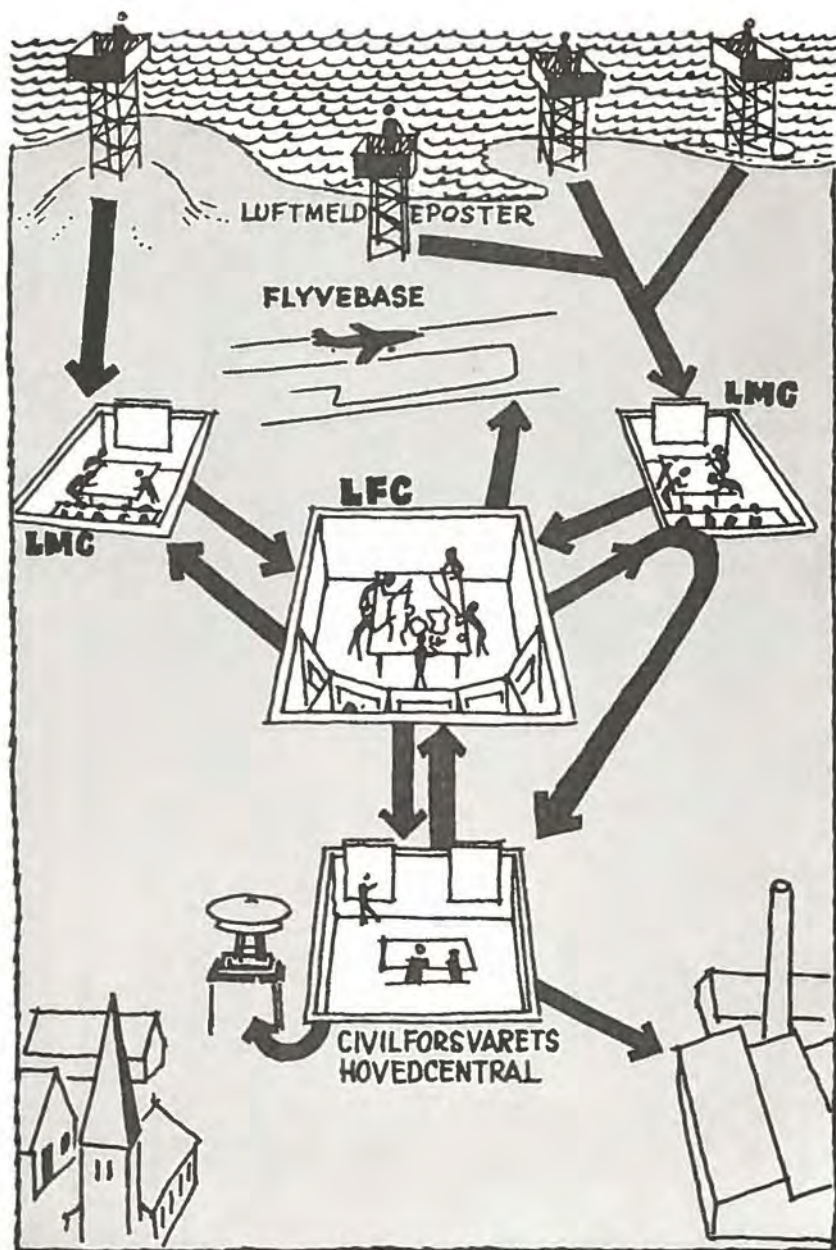
har undgået radaropdagelse ved at flyve i lav højde. Tilsammen giver disse to billeder chefen for luftforsvaret mulighed for at indsætte raketter eller fly mod ethvert fjendtligt luftfartøj, som bevæger sig over dansk territorium.

Luftmeldeposterne har ud over flyrapporteringen endnu en vigtig opgave, idet de er forsynet med instrumenter til måling af eventuel radioaktivitet som resultat af atomvåbenangreb. Ved stadig måling og rapportering heraf er de i stand til at give luftmeldecentralerne et billede af stigende eller faldende radioaktivitet, og personel fra civilforsvaret, som er i luftmeldecentralerne, kan herved advare civilbefolkningen på et så tidligt tidspunkt som muligt og med størst mulig effektivitet.

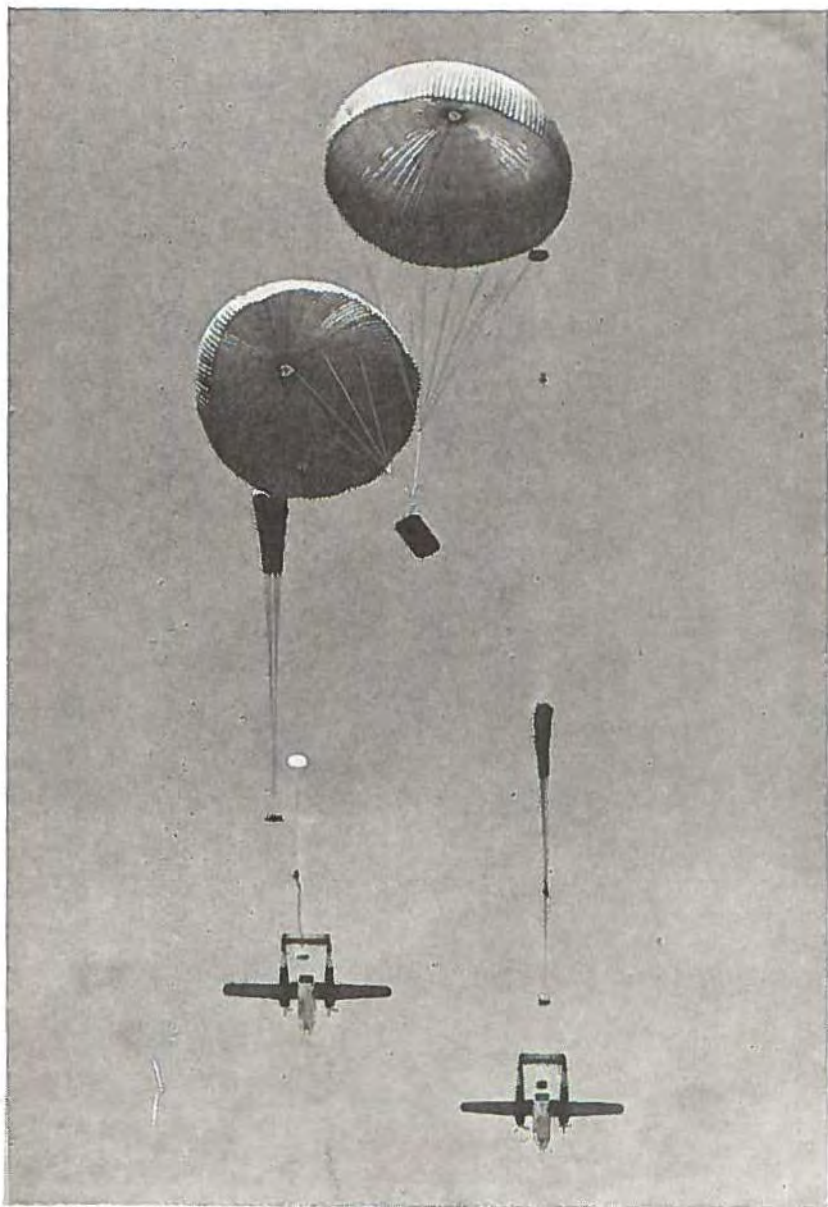

S-55 helikopter under redningsøvelse.

Flyvevåbnets redningstjeneste har udover militære opgaver også stor betydning i den civile redningstjeneste.

Meldeveje for luftmeldekorpsets varsling af fly.

Hjemmeværnet

FRA FORTID TIL NUTID

Hjemmeværnet er på samme tid det ældste og det yngste af vore militære værn.

Fra Arild var det frimands ret i Danmark at bære våben og at bruge dem mod voldsmænd, og det var hver mands pligt at være med til at værne landet. Danmarks forsvar til lands og til vands var oprindeligt helt enkelt et hjemmeværn. Det var med »hjemmeværnsstyrker«, biskop Absalon afslog vendernes invasionsforsøg i landet.

Retten og pligten for alle til at deltage i landets værn får man et tydeligt indtryk af, når Sjællandsfarers Landsting i 1420 »vidner, hvad der altid i Danmark har været kendt som ret om landeværn, sålunde: Når fjenden kommer for landet, og bavn brænder, og videbrand ginge, hvilken da hjemme sidder, da bør han hænges i sin egen bjælke».

Efterhånden opstod mere »moderne« våben, som dels var dyrere og dels krævede større træning end foregående tiders primitive våben. Krigene udkæmpedes da i hovedsagen af mere eller mindre organiserede og uddannede hære og flåder.

Dog hører man ikke sjældent om »hjemmeværnsindsats« – stundom med afgørende virkning. Her skal blot erindres om, at da en af datidens dygtigste hærførere med sine veltrænede svenske tropper i 1658–59 besatte Danmark og belejrede vor hovedstad, var det det københavnske »hjemmeværn« – stadens studenter-, håndværker-, købmands- og borgerkompagnier – der frelste deres by fra indtagelse. Dette i forbindelse med megen anden god lokal indsats, som bl. a. af Sven Gønges »kamppatruljer« i Sydsjælland og af det bornholmske »hjemmeværn«, genskabte friheden for Danmark.

Knap 300 år senere, i 1940–45, skulle atter en »hjemmeværnsindsats« på afgørende vis være med til at skabe Danmark en respekteret plads mellem frie nationer. Vel var det ikke vore modstandsfolk, der befriede landet, men de var med til at skabe de betingelser, der gjorde det muligt for stærkere kræfter at gøre dette.

Gønger ved forhug i kamp med svenske dragoner

*Modstandsgruppe trådte
an til vagttjeneste.*

Vort hjemmевærn i dag er et barn af modstandsbevægelsen. Det har andre opgaver end denne. Vigtigst blandt disse opgaver er at give et bidrag til den fredsbevarende faktor, som NATO's styrke er. Kommer krigen trods alt, kan det lige så lidt som modstandsstyrkerne vinde afgørende kampe i denne, men det kan i lighed med disse yde et ikke uvæsentligt bidrag til at skabe betingelserne for, at vor hær, vort søværn og vort flyvevåben i samvirke med vore allierede kan vinde krigen.

Der går en linie fra Absalons »hjemmевærn« til det hjemmевærn, der er udsprunget af modstandsbevægelsen. En linie, der ganske vist er blevet tyndere og tyndere, efterhånden som de egentlige hære og flåder blev mere og mere dominerende i krigsførelsen.

Ind imellem træder linien dog tydeligere frem. Således opstod skytteforeningerne som en virkelig folkebevægelse efter nederlaget i 1864. De var i begyndelsen en art hjemmевærn, men har efterhånden mistet deres militære tilsnit. Formålet – at styrke værnevillje og værneevne – er dog stadig det samme, og mangen god hjemmевærnssoldat er udgået fra skytteforeningernes rækker.

Til lige må de frivillige korps nævnes. Akademisk Skyttekorps, der oprettedes i 1866, havde rødder tilbage til 1658–59 og – ligesom Kongens Livjægerkorps – til 1802-07. Senere tilkom Motorordonnanskorpset og rekylkorps i de fleste af landets amter. De frivillige korps betød et ikke uvæsentligt tilskud til vort værn under den første verdenskrig.

I 1937 blev de frivillige korps forbudt ved lov, fordi man – uden grund – frygtede politisk virksomhed fra deres side. Men den værnevilje, som de var udtryk for, kunne ikke dø. Den gav sig aktivt udtryk i udøvelse af terrænsport, og fra terrænsportudøvernes kreds rekrutteredes en meget stor del af de mænd, der gjorde en indsats under modstandskampen.

Der ligger en dyb symbolik i, at vort hjemmевærns mærke forener øksen, det gamle almuevåben, og maskinpistolen, frihedskæmperens våben, med frihedsfaklen.

Hvorfor et hjemmевærn i dag?

At økse har kunnet klare sig mod økse, flintebøsse mod flintebøsse og bondens udrettede le mod den svenske dragons kårde, forekommer ikke så urimeligt. Men er der nogen rimelighed i at tro, at hjemmевærnssoldatens gevær, maskinpistol og maskingevær kan klare sig mod en angribers raketter, kampfly og atomvåben?

Sat direkte overfor hinanden kan hjemmевærnets lette våben givetvis ikke klare sig mod de svære våben, men det er et af hovedformålene med det efterfølgende at gøre det klart, at de vilkår, som moderne våben har skabt, og som er resulteret i den strategi og i den taktik, der tegner sig for en eventuelt kommende krig, gør et allesteds nærværende, altid indsatsberedt hjemmевærn til et uundværligt led i vort forsvar og samtidig giver det muligheder, der er langt fra at være »selvmorderpatruljens« eller »kanonfødens«, for at yde en indsats af uvurderlig værd for vort samlede forsvar – og dermed for den frie verdens forsvar.

Inden vilkårene, som de tegner sig i dag, beskrives, skal baggrunden og udviklingen kort ridses op.

Går vi et halvt hundrede år tilbage, var der et tydeligt skel mellem fronter, hvor kampen foregik, og bagland, hvor livet gik så nogenlunde sin vante gang. Udviklingen fra fred til krig foregik forholdsvis langsomt. Der var tid for begge parter til at mobilisere deres fulde slagkraft.

Bevægelser på landjorden foregik til fods, med heste og med jernbaner – i et ret »sindigt« tempo. De kæmpende styrkers fornødenheder var små målt med nutidens målestok; – ammunitionsforbruget var beskedent; forplejning kunne almindeligvis fås på stedet; våbnene var enkle og robuste.

Under den første verdenskrig holdt de automatiske våben og motoren sit indtog på krigsskuepladsen. Kampvogne (»tanks«) og krigsfly blev født – men lå endnu »i svøb«. Krigen holdt sig ikke mere til jordens overflade, men bredte sig nu også op i luften.

Da Tyskland oprusted, udviklede det de midler, første verdenskrig havde skabt. Da anden verdenskrig kom, udnyttede det midlerne. Ved dristige, dybe fremstød med pansrede styrker støttet af kampfly sønderledes fronter i Polen, i Nordfrankrig og i Rusland. Krigens udvikling fra kamp på fronter til områdekamp var begyndt.

Samtidig var teknikken i landsætning fra luften og fra søen udviklet i en sådan grad, at man ved hjælp heraf kunne åbne nye kampområder praktisk taget, hvor man ville. Som eksempel skal nævnes tyskernes indtagelse af Kreta ved luftlandsætning.

Krigsteknikkens udvikling og den deraf følgende udvikling i strategi og taktik gør det i dag muligt for en angriber at sætte ind, på hvilket sted i modstanderens territorium han ønsker.

Krigen er, geografisk set, blevet total

Med teknikkens udvikling, med det deraf følgende vældige forbrug af olieprodukter og af reservedele og med det enormt stigende forbrug af ammunition og behov for forsyninger af forplejning og meget andet, er produktions- og transportvirksomheden i tidligere tiders »bagland« blevet af vital betydning for de kæmpende styrker – og derfor et lønnende angrebsmål for modstanderen; et mål, der kan nås dels med styrker indsat fra luft eller sø, dels ved bombning fra fly eller med raketter og dels ved sabotage udført af sympatisører.

Ikke alene selve produktionen og produktions- og transportmidlerne, men også de mennesker, der udfører produktion og transport og andre nødvendige gøremål i »baglandet« – civilbefolkningen – er nu, rent

legemlig, blevet et angrebsmål. Samtidig har udviklingen af propagandens teknik og af midler til dens udbredelse gjort det muligt for en angriber at udsætte civilbefolkningens åndelige modstandskraft for hårde og vedvarende angreb.

Udviklingen af yderliggående politiske »ismer« har endvidere medført, at medens forrædere tidligere var et fåtal, der drev deres virksomhed for at vinde penge og magt, så må man i dag regne med, at en del – her hjemme dog formentlig en meget lille del – af et lands befolkning med en vis »religiøs fanatisme« vil hjælpe en modstander i krig, både ved sabotage, spionage, udspredelse af rygter og propaganda og ved væbnet hjælp til de fjendtlige styrker – og allerede i fredstid hjælper den eventuelle modstander ved nedbrydende virksomhed, udbredelse af misnøje og af mistillid til de militære værn og til de civile beskyttelsesforanstaltninger.

Almindeligvis betegnes sådanne borgere i eget land, som vil gå en fjendes ærinde, »Femte kolonne«. Betegnelsen stammer fra den spanske borgerkrig, hvor Franco før erobringen af Madrid udtalte, at han havde fire kolonner uden for byen og en femte kolonne inde i denne.

Krigen er også blevet total med hensyn til angrebsmål og angrebmidler

Men, når angrebet er totalt og kan ventes iværksat som et »lynangreb«, må forsvaret være totalt og have et overmåde højt beredskab. Med Danmarks såre udsatte beliggenhed gælder dette i særlig høj grad for os.

Vi må derfor, foruden de styrker af hær, søværn og flyvevåben, der skal tage den egentlige kamp op, *dække hele vort territorium med et »sikkerhedsnet«*, der har et meget højt beredskab, og som øjeblikkeligt kan konstatere fjendtlige handlinger – eller tegn på forestående fjendtlige handlinger – hvor de måtte forekomme, og straks imødegå sådanne handlinger og derved sikre mobilisering af landets fulde forsvarskraft – den civile såvel som den militære.

Når krigen er i gang, må disse styrker endvidere overalt kunne sikre områder, der ligger uden for de øvrige værns operationsområder, så-

ledes at disse værn ikke (eller kun i mindre omfang) skal afgive styrker hertil, og derfor bliver bedre i stand til at løse deres hovedopgave – at slå fjendens hovedkræfter.

De styrker, der skal udgøre dette »sikkerhedsnet«, kan vi ikke opstille på »traditionel« vis som enheder af hær, søværn og flyvevåben. Dels ville dette være overmåde kostbart, dels ville det berøve produktions-, transport- og anden nødvendig virksomhed arbejdskraft i en sådan grad, at vi kunne bukke under på denne »front«, og endelig kunne det ikke give det nødvendige meget høje beredskab overalt.

Man har da her hjemme og i enkelte andre lande søgt at løse problemet ved opstilling af et hjemmeværn, der kort kan beskrives som værende *et beredskab af civile borgere, der øjeblikkeligt, når der er behov derfor, og så længe dette behov lokalt forekommer, formerer militære enheder, der kan løse overvågnings- og visse begrænsede kampopgaver.*

De seneste års udvikling i krigsførelsen, der er dikteret af det hensyn, der må tages til, at taktiske atomvåben kan blive bragt i anvendelse, og som er beskrevet andet sted i denne bog, har fuldbyrdet *udviklingen af landkrigen til en områdekamp.*

Denne kamp, der er karakteriseret ved stor spredning af hærstyrkerne og ved nødvendigheden af, at disse formår at udføre hurtige, koordinerede bevægelser, har gjort den overvågning og den begrænsede kampindsats, som hjemmeværnet kan præstere, endnu mere betydningsfuld for vort forsvar og samtidig gjort de vilkår, hvorunder hjemmeværnsstyrkerne skal yde deres indsats, væsentlig gunstigere.

Fra modstandsbevægelse til hjemmeværn

Ved tyskernes kapitulation 4. maj 1945 bestod det danske forsvar af brigaden, der var samlet, udrustet og uddannet i Sverige, og af modstandsbevægelsens ca. 54.000 mand.

Den 7. maj blev Frihedsrådet opløst, og modstandsstyrkerne blev underlagt hærledelsen. Deres indsats kom til at bestå i udførelse af den nødvendige vagttjeneste o. l. Der var, indtil den genopstående hær kunne overtage denne tjeneste, ikke andre til at udføre den.

Det stod allerede inden befrielsen modstandsbevægelsens ledelse klart, at som krig havde udviklet sig, måtte det forsvar, der nu skulle bygges op, omfatte et hjemmeforsvar, og at et sådant kunne opbygges på modstandsstyrkerne, der var bevæbnet og nødtørftigt organiseret.

Et nutidigt hjemmeforsvar var iøvrigt ikke uden fortillælde. I Sverige havde man efter krigsudbruddet i september 1939 begyndt at planlægge et sådant. Begivenhederne i Danmark og Norge den 9. april 1940 bevirkede, at »Hämvärnet« straks blev oprettet. Det var under krigen et væsentligt led i Sveriges beredskab.

Efter rømningen af Dunkirk var England praktisk taget uden udrustede hærstyrker. Som en nødhjælp oprettedes »Home Guard«, der i stort omfang rekrutteredes blandt veteraner fra 1914–18, og som, efterhånden som våben tilgik (hovedsagelig fra U.S.A.), blev en meget væsentlig faktor i Englands forsvar.

I løbet af sommeren 1945 hjemsendtes de sidste af vore frihedskæmpere, og efteråret samme år oprettedes hjemmeforsvarsforeningerne på modstandsbevægelsens organisation, våben og hjemsendte mandskab. Der blev oprettet kontrakt mellem foreningerne og krigsministeriet, som ydede et – såre beskedent – bidrag til driften.

I foråret 1948 begyndte regering og rigsdag arbejdet med forsvarets fremtidige ordning. Kommunistkuppet i Tjsekkoslovakiet i påsken samme år (der iøvrigt blev efterfulgt af øget tilgang til hjemmeforsvarsforeningerne) bevirkede, at arbejdet med en lov om hjemmeforsvaret blev fremskyndet. Den 16. juli blev loven vedtaget, og i løbet af foråret 1949 var hjemmeforsvaret en realitet som led i vort militære forsvar.

Hjemmeforsvarsloven er senere to gange blevet revideret; sidste gang i forsommeren 1961.

Ved det lovfæstede hjemmeforsvars start omfattede det knapt 300 kompagnier med henved 30.000 mand. I dag omfatter det ca. 600 kompagnier, flotiller og eskadriller. Ialt over 70.000 mænd og kvinder gør frivillig tjeneste i dets rækker, og det er karakteristisk for den værnevilje, som dette er udtryk for, at alvorlige udenrigspolitiske kriser altid giver tilgang til hjemmeforsvaret. Begivenhederne i Ungarn i efteråret 1956 gav således ca. 10.000 nye medlemmer.

Kvinderne i forsvaret

Også kvinders frivillige bistand til vort forsvar har rod langt tilbage i tiden. Her skal som eksempler blot nævnes de københavnske kvinders hjælp til deres mænd, da de i 1659 kæmpede på byens volde, og kvinders frivillige indsats ved forarbejdning af forbindingsmaterialer under de slesvigske krige.

Under indtryk af den fortræffelige indsats, der på mange områder var ydet under den anden verdenskrig af kvindekorpset i de allierede militære styrker, opstod efter krigen hos et stort antal danske kvinder ønske om at blive organiseret og uddannet således, at de om fornødent kunne yde en tilsvarende indsats i vort forsvar.

En del gik ind i hjemmевærnsforeningerne, der optog såvel kvindelige som mandlige medlemmer. Andre samledes i foreninger, der ene omfattede kvinder.

Begyndelsen var ikke let for disse foreninger. Ganske vist nærde værnene en naturlig interesse for deres virke, men vort forsvars opbygning iøvrigt lagde så stærkt beslag på kræfterne, at foreningerne i høj grad måtte leve på eget initiativ – og på medlemmernes kontingent.

*Heller ikke i totalforsvaret kan kvinderne undværes
(DKB'er – Lotte – Kvindelig Mariner
og Kvindelig Flyver).*

Efter den første hjemmeværnslov (1948) kunne kun mænd optages i hjemmeværnet, men i loven blev det fastsat, at »Frivillige foreninger, hvis medlemmer er kvinder, og som er organiserede og øvede således, at de kan være til støtte for hjemmeværnet, kan knyttes til hjemmeværnet ved overenskomst mellem forsvarsministeriet og de pågældende foreninger«.

Praktiske vanskeligheder gjorde, at overenskomster først kunne indgås i 1951. Nye overenskomster, der gav korpserne forbedrede vilkår, blev indgået i 1955. Endelig skabte hjemmeværnsloven af 1961 ensartede rettigheder og forpligtelser for kvinder og mænd, der ville yde frivillig indsats for landets forsvar.

Danmarks Lottekorps oprettedes d. 9. april 1946 som en upolitisk, frivillig forening med det formål at samle, uddanne og organisere kvinder til aktivt arbejde for Danmarks forsvar. Herudover påtog foreningen sig enkelte sociale og humanitære opgaver.

I oktober 1950 sammensluttedes Danmarks Lottekorps med foreningen Kvindeligt Hjemmeværn, hvis medlemmer tidligere havde stået i hjemmeværnsforeningerne, og i 1951 blev korpset ved den omtalte overenskomst gennem hjemmeværnet officielt tilknyttet forsvaret.

Betegnelsen »Lotte« har sin oprindelse fra Lotta Svärd – den af Runeberg udødeliggjorte kvinde, der tappert hjalp de finske soldater. Betegnelsen bruges i alle nordiske lande – dog er ulykkeligvis det finske lottekorps for tiden forbudt.

Kvindelige Marinere oprettedes som forening den 22. juni 1946 med det formål at uddanne kvinder til at udføre hjælpetjeneste for søværnet. Foreningen, der var tilsluttet hjemmeværnsforeningerne, tilknyttedes i 1951 (samtidig med Danmarks Lottekorps) hjemmeværnet gennem overenskomst med forsvarsministeriet.

Kvindeligt Flyvekorps stiftedes på initiativ af flyvevåbnet den 28. marts 1953 med det formål at skabe militær status (og dermed folkeretslig beskyttelse) for de i flyvevåbnet ansatte kvinder og give dem en vis militær uddannelse samt at uddanne og iklæde et antal civile kvinder, således at disse i krig kunne supplere de fast ansatte. Foreningen sluttede (i lighed med de foran nævnte) overenskomst med forsvarsministeriet.

*Luftmeldepost
i virksomhed.*

Den frivillige luftmeldetjeneste

I 1928 begyndte kommandanten i København at arbejde med planer for en luftmeldetjeneste på Sjælland, og den 30. november 1934 stiftedes foreningen »Den frivillige luftmeldetjeneste«.

Foreningen, der underlagdes generalkommandoen, havde til formål at besætte og betjene luftmeldeposter og luftmeldecentraler for herved at skabe et grundlag for varsling af såvel civilbefolkningen som af det militære luftforsvar ved luftangreb.

I 1935 var tjenesten organiseret på Sjælland-Fyn med ialt ca. 300 luftmeldeposter og -centraler. Den 9. april 1940 havde luftmeldetjenesten uddannet og trænet frivilligt personel på ialt ca. 8000 mand til ca. 600 poster og centraler over hele landet; – men den dag til ingen nytte.

Under besættelsen overtog tyskerne luftmeldecentralerne, og den danske luftmeldetjeneste ophørte at fungere. Ved energisk indsats fra lederne side holdt foreningen dog sammen med den hensigt at kunne bistå ved en eventuel allieret invasion i landet; med dette formål for øje forberedtes nødcentraler.

Efter krigen udtalte krigsministeriet ønske om, at foreningen holdt sig klar til at genoptage virksomheden. Efteråret 1948 påbegyndtes

retableringen af luftmeldetjenesten. Samtidig blev der åbnet adgang for kvinder til at deltage i denne.

I slutningen af 1949 blev den frivillige luftmeldetjeneste underlagt hærens flyvetropper. Tjenesten blev moderniseret, hvilket bl. a. gav sig udtryk i en betydelig reduktion af meldetiden; – dette var nødvendigt som følge af den voldsomme udvikling, der i løbet af krigen var sket i flyenes hastighed.

I 1951 oprettedes flyvevåbnet jævnsides med hær og søværn, og luftmeldetjenesten henlagdes da under dette. Ved revision af hjemmevernsloven i 1952 oprettedes flyverhjemmeværnet, der blev tilknyttet flyvevåbnet, og i hvilket den frivillige luftmeldetjeneste indgik under navnet »Luftmeldekorpsen«.

DET DANSKE HJEMMEVÆRNS ORGANISATION

Ifølge »Lov om hjemmevernet« af 31. maj 1961 er *hjemmevernet en del af det militære forsvar* og deltager i løsningen af de opgaver, der påhviler værnene, normalt inden for eller i umiddelbar nærhed af hjemegnen.

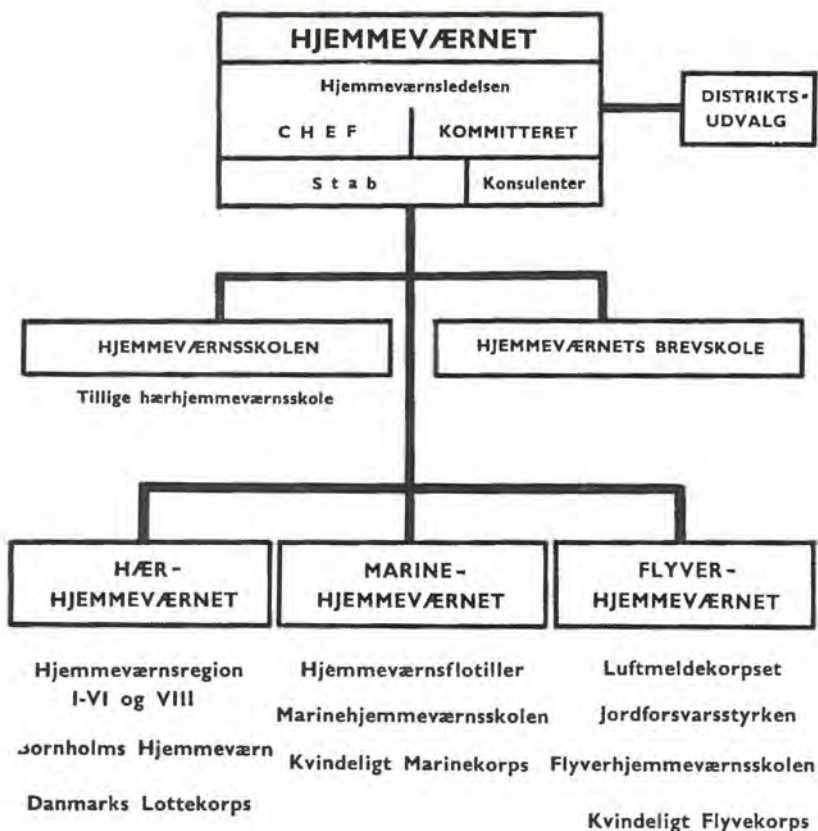
Som vist på hosstående oversigt består hjemmevernet af hjemmevernsledelsen, tre hjemmevernsgrene, der er tilknyttet hver sit værn (hær, søværn og flyvevåben) og hjemmevernets skoler.

Hjemmevernsledelsen udgøres af chefen for hjemmevernet, der er generalmajor (men eventuelt kan være kontreadmiral) og den kommitterede for hjemmevernet. Disse bistås i deres virke af hjemmevernets stab; den kommitterede tillige af et antal konsulenter, der varetager oplysnings- og kontaktvirksomhed.

Hver af de tre *hjemmevernsgrene* ledes i fredstid af en hjemmevernsinspektør. Chefen for hjemmevernet er tillige inspektør for den hjemmevernsgren, der er tilknyttet det værn, hvoraf han er udgået (for tiden hæren).

Hjemmevernsgrenene er organiseret i områder, der er tilpasset organisation af det værn, hvortil de er knyttet.

I fredstid henhører hjemmevernet i administrativ henseende direkte under forsvarsministeriet.

Når hjemmeværnet aktiviseres, underlægges de tre hjemmeværnsgrene de respektive værnskommandoer (hærkommandoen, søværnskommandoen og flyverkommandoen), således som dette nærmere er angivet ved den efterfølgende omtale af hjemmeværnsgrenene.

De opgaver, der skal kunne pålægges hjemmeværnsgrenene, disses organisation og retningslinier for deres uddannelse fastsættes af de tre værnschefer i samråd med chefen for hjemmeværnet, der på grundlag heraf giver forskrifter for uddannelse og andet virke.

Under hver hjemmeværnsgren hører et *kvindekors*, hvis medlemmer er tilknyttet stabe og enheder af hjemmeværnet eller af de respektive værn.

I fredstid er kvindekorpsets medlemmer – af hensyn til uddannelsen – indordnet i kompagnier (eller eskadriller) under egne befalingshavende. Hvert korps ledes af en korpschef.

Kvinderne uddannes til hjælpetjeneste og ikke som kombattanter. Denne hjælpetjeneste virker især inden for områder som kontor-, sanitets- og forplejningstjeneste. De enkelte korps er omtalt i det efterfølgende under de hjemmeværnsgrene, hvorunder de hører.

Der er under medvirken af socialministeriet, forsvarsministeriet og civilforsvaret truffet en børneordning, efter hvilken de i forsvaret tjenstgørende kvinder ved mobilisering vederlagsfrit kan få deres børn optaget i de eksisterende børneinstitutioner.

Hjemmeværnets personel

Alt mandskab og alle befalingsmænd – også cheferne – ved hjemmeværnets kompagnier, flotiller og eskadriller er *frivillige*; de er borgere, der har meldt sig frivilligt, og som gør hjemmeværnstjeneste i deres *fritid*.

Som frivillige i hjemmeværnet kan optages mænd og kvinder, der er fyldt (eller i det pågældende år fylder) 18 år, som har et tilfredsstillende helbred og iøvrigt er egnet til tjeneste i hjemmeværnet og ikke er mødepligtige ved værnene m. m. eller ved civilforsvarskorpset. Personer, der er udskrevet til anden civilforsvarstjeneste vil (på visse undtagelser nær) kunne fritages for denne, hvis de melder sig til og opfylder tjenestepligt i hjemmeværnet.

Den, der søger optagelse i hjemmeværnet, skal indsende en begæring med en helbredserklæring. Begæringen behandles af distriktsudvalget for det pågældende område. Distriktsudvalgene, hvori indgår repræsentanter for de kommunale råd, udpeges af forsvarsministeren.

Når distriktsudvalgets godkendelse foreligger, oprettes der kontrakt mellem hjemmeværnet og den frivillige, som bl. a. forpligter sig til at

Mangen god hjemmевærnsmand er udgået fra skytteforeningernes rækker.

gennemgå den fastsatte uddannelse, at opbevare og vedligeholde udleveret personlig udrustning, våben m. m. og at forrette den nødvendige tjeneste under krig.

Som chefer for højere enheder (hjemmевærnsdistrikter og -regioner m. m.) og for skoler samt som hjælpere for disse og som instruktører er ansat befalingsmænd af hjemmевærnet til fuld tjeneste.

Under krig og andre ekstraordinære forhold vil der til hjemmевærnet kunne udskrives mandskab blandt sådanne værnepligtige, som ikke har været eller ikke vil blive indkaldt til tjeneste ved værnene eller civilforsvaret.

Hjemmевærnets frivillige personel får udleveret uniform og personlig udrustning m. m., og der ydes det en godtgørelse for slid på eget undertøj m. m. samt kostgodtgørelse ved deltagelse i større øvelser. Ved kursus på skoler o. l. ydes der rejse og ophold, og der kan gives

en – relativt beskeden – godtgørelse for tabt arbejdsfortjeneste. Alt hjemmeværnspersonel er ulykkesforsikret i tjenesten.

Kompagni-, flotille- og eskadrillechefer samt enkelte andre frivillige befalingsmænd får et mindre vederlag for deres administrative og planlægningsmæssige arbejde o. l.

Kun under krig er hjemmeværnets frivillige personel underkastet militær straffelov og retsplejelov. I fredstid må de – overordentlig sjældent forekommende – forseelser, der er så alvorlige, at de ikke kan afgøres med en tilrettevisning, behandles af den borgerlige påtalemyndighed.

Tjenestepligt og uddannelse

Har en hjemmeværnssoldat ikke været soldat før sin indtræden i hjemmeværnet, omfatter hans *pligtige tjeneste* det første år 100 timer ialt, de to følgende år 50 timer om året og derefter 24 timer pr. år.

På skydebanen.

Har hjemmeværnssoldaten tidligere fået fuld soldateruddannelse, er han fra det første år kun pligtig at gøre 24 timers tjeneste om året.

Dette er en knap uddannelses- og øvelsestid. Det er derfor slet ikke muligt at give hjemmeværnssoldaten så alsidig en uddannelse og så grundig en træning som felthærsoldaten.

De opgaver, der kan stilles hjemmeværnsenheder, vil da også være begrænsede, men der vil, som det vil ses af det følgende, inden for landets militære forsvar være et meget stort antal opgaver, som er af en sådan art, at det vil være muligt inden for de givne rammer at uddanne hjemmeværnets enheder til at løse dem, og hvis løsning vil være af afgørende betydning for det samlede forsvar.

Uddannelsen i hjemmeværnet er som følge af den korte tjenestetid søgt rationaliseret således, at den sigter direkte på at gøre personellet skikket til at løse netop de begrænsede opgaver, der kan stilles det. Målet kan udtrykkes således: – Det drejer sig ikke om at uddanne tredje klasses felthærsoldater, men første klasses hjemmeværnssoldater.

Der skal gives hjemmeværnets personel mulighed for at supplere den foran nævnte pligtige tjeneste med *frivillig tjeneste*. Et meget stort antal benytter sig af denne mulighed for yderligere at dygtiggøre sig til og at træne i løsningen af opgaverne. Dette gælder ikke mindst de folk, der lader sig uddanne til specialister på et eller andet område, til instruktører eller til befalingsmænd.

For en del specialister gælder iøvrigt, at færdigheder og kundskaber, som de har erhvervet gennem deres civile virke, kan udnyttes i hjemmeværnstjenesten; – eksempelvis vil en ingeniør meget hurtigt kunne uddannes til sprængningsekspert.

Mange »tager deres hobby med i hjemmeværnet« – f. eks. adskillige motorordonnanser, hundeførere og brevuefolk – og føler tilfredsstillelse ved, at deres hobby således kan tjene et almenyttigt formål.

Den største del af uddannelsen foregår lokalt, ved kompagni, flotille eller eskadrille, og kan – alt efter de lokale forhold – finde sted på hverdagsaftener, søndag formiddage, week-ends eller på kortvarige (ofte 4-dages) samlede kursus.

Uddannelse af befalingsmænd og instruktører finder hovedsagelig sted ved hjemmeværnets skoler.

Hjemmeværnets skoler

er Hjemmeværnsskolen, Hjemmeværnets Brevskole og de i det efterfølgende nævnte skoler under Marinehjemmeværnet og Flyverhjemmeværnet.

Hjemmeværnsskolen er lige så gammel som hjemmeværnet selv, og den har haft – og har – en overmåde stor betydning for hjemmeværnets udvikling, såvel i faglig henseende som med hensyn til skabelse og vedligeholdelse af den ånd, der er en livsbetingelse for et frivilligt værn.

Skolen har til huse i Nymindegablejren og besøges årligt af henved 3000 elever, der her gennemgår kursus af en til to ugers varighed.

Skolen er dels *fælles skole for alle hjemmeværnsgrene*, idet al den uddannelse, der er fælles for hær-, marine- og flyverhjemmeværn, foregår her, og dels *skole for hærhjemmeværnet*, hvis befalingsmands- og instruktøruddannelse foregår ved denne skole.

Flagparade ved hjemmeværnsskolen.

Observationspost.

Hjemmeværnsskolen er ikke blot »skole« i dette ords snævre betydning. Den er tillige et vigtigt og virksomt led i kontakten mellem hjemmeværnet – og værnene iøvrigt – og befolkningen. Den modtager jævnligt besøg af repræsentanter for forskellige kredse af befolkningen, ligesom den i stor udstrækning giver husly for ungdomsforeninger og formidler orientering til disse om forsvarsproblemer. Hjemmeværnsskolen udfylder herved en plads som en art forsvarrets højskole.

Hjemmeværnets Brevskole supplerer den uddannelse, som hjemmeværnets personel – især befalingsmænd og instruktører – får på skoler og kursus. Brevskoleundervisning, ved hvilken den enkelte elev kan arbejde på de tider og i det tempo, der passer ind i hans civile arbejde og familieliv, er et særdeles hensigtsmæssigt led i uddannelsen ved hjemmeværnet. Et par tusinde elever deltager hvert år i skolens undervisning.

Alarmering og beredskab

Det er en nødvendig forudsætning for hjemmeværnets virke, at dets alarmering kan ske hurtigt og sikkert. Derfor øves alarmering med

visse mellemrum, og derfor må hjemmeværnssoldaten have uniform, udrustning og personligt våben med kupammunition hos sig.

De aller fleste steder er det således, at 1-2 timer efter, at alarmeringsordren er udgået, vil hovedparten af personalet være mødt, og enhederne være klar til indsats.

I en kupsituation – d. v. s. ved uventet fjendtligt angreb i eller nær området – alarmerer de pågældende hjemmeværnsenheder af sig selv i henhold til forholdsordren for det militære forsvar. Uden for kupramte områder vil hjemmeværnets enheder blive alarmeret »fra oven« ad kommandovejen ved ordren »Hjemmeværnet på plads«, der er aktiveringsordre for alt iklædt hjemmeværnspersonel.

Udvikler den udenrigspolitiske situation sig således, at landets ledelse imødeser mulighed for krigsudbrud, forberedes »Hjemmeværnet på plads« – ligesom værnenes mobilisering – ved iværksættelse af en række beredskabsforanstaltninger.

Når hjemmeværnet er »gået på plads«, afpasses beredskabet på det enkelte sted efter den i den pågældende del af landet rådende situation, idet beredskabet kan variere mellem »kampberedskab«, ved hvilket alle er klar til øjeblikkelig indsats, og et lavt beredskab, ved hvilket den største del af det frivillige personel – normalt på skift – kan passe civilt arbejde.

HÆRHJEMMEVÆRNET

Organisation og placering i landforsvaret

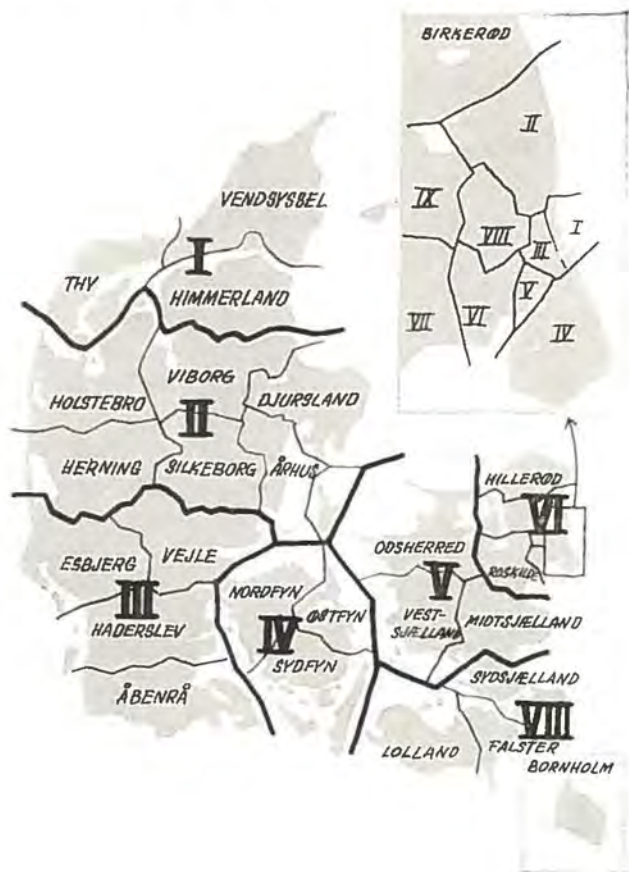
Hærhjemmeværnet udgør talmæssigt den største del af hjemmeværnet, og det dækker hele vort landområde. Dets organisation og placering i det samlede landforsvar er vist i hovedtræk på oversigten side 285.

Alt hærhjemmeværn inden for en regions område udgør en *hjemmeværnsregion*. Denne er opdelt i et antal *hjemmeværnsdistrikter*.

Et hjemmeværnsdistrikt er inddelt i et antal *kompagniområder*. Et

mindre antal kompagniområder kan visse steder eller i visse situationer være samlet i et *hjemmeværnsafsnit*. Det enkelte hjemmeværnskompagni kan igrøvrigt være et »almindeligt hjemmeværnskompagni« eller et »særligt kompagni«.

REGIONER OG HJEMMEVÆRNSDISTRIKTER

Hjemmeværnskompagnier

Langt de fleste af hærhjemmeværnets kompagnier er »almindelige hjemmeværnskompagnier«. Et sådant kompagni er knyttet til et bestemt kompagniområde. Det har – som nærmere beskrevet i det følgende afsnit – et vist »taktisk ansvar« for sit kompagniområde, og dets personel er normalt bosat i dette område.

Et kompagni består, alt efter hvor mange folk det omfatter, af 2-4 delinger (»lette delinger«) og en kommandodeling. De »lette delinger« består normalt af 3 grupper à ca. 10 mand. Kommandodelingen består af kommandogruppen, der omfatter folk, der hjælper kompagnichefen ved føring af kompagniet, forsyningsgruppen og sanitetsgruppen.

Ud over disse delinger kan kompagniet omfatte en kompagnipatrulje, hvori indgår 10-15 af kompagniets yngste og raskeste folk, en pionergruppe, en eller flere mortergrupper (hver med en let morter) og panserværnsgrupper (hver med et raketstyr).

De »særlige kompagnier« er ikke tilknyttet bestemte kompagniområder, men er opstillet til løsning af særlige opgaver:

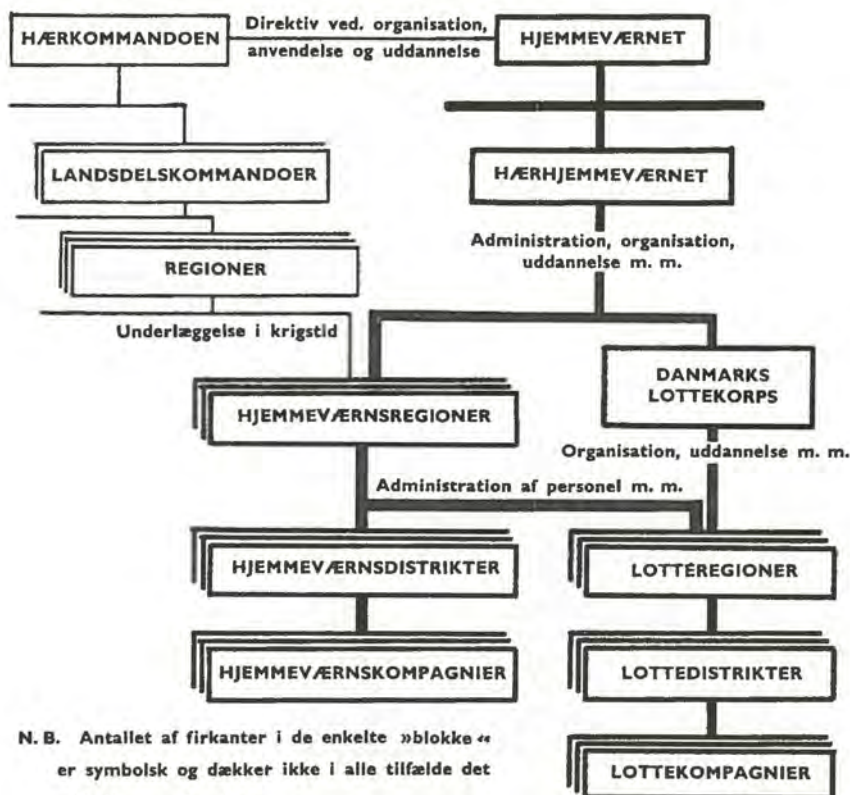
Stabskompagnier består af personel, der skal bistå cheferne for hjemmeværnsregioner og -distrikter ved disses føring og varetage signalforbindelser, forsyningstjeneste m. m.

Politikompagnier (»A-kompagnier«) består af frivilligt hjemmeværns-personel under ledelse af polititjenestemænd. Disse kompagnier skal i en krigssituation primært bistå politiet ved løsning af dets opgaver.

Institutions- og virksomhedskompagnier opstilles med henblik på sikring af driften ved livsvigtige institutioner og virksomheder – f. eks. jernbanekompagnier og telekompagnier (ved Post- og telegrafvæsenet og ved telefonselskaberne). Personellet ved sådanne kompagnier rekrutteres blandt de ved institutionen eller virksomheden ansatte. Det skal længst muligt deltage i varetagelse af den normale drift. Ved højt beredskab har folkene uniform på og våben og udrustning hos sig; ved direkte trusel mod institutionen eller virksomheden »smider de skrue-nøglen og penneskiftet og griber geværet«.

Udvikler situationen sig således, at institutions- og virksomhedskompagnier ikke mere kan løse de opgaver, som de primært er opstillet til

Principskitse visende
HÆRHJEMMEVÆRNETS placering og organisation

løsning af, kan de indsættes til bistand for de »almindelige hjemmeværnskompagnier«.

Dyrene i hjemmeværnet

Hvor meget teknikken end udvikles, og hvor dygtigt end mennesket bliver, vil der dog være områder, hvor dyr kan konkurrere såvel mennesker som maskiner ud, og hvor anvendelse af dyr i forsvaret derfor kan være til overordentlig gavn.

Hunden er på grund af sine skarpe sanser så nyttig i hjemmeværnets tjeneste, at man gerne i hvert kompagni vil have en gruppe hundeførere med uddannede hunde.

De vigtigste anvendelsesområder for hunde er overvågnings-, sikrings- og bevogtningstjenesten. En vel uddannet hund mangedobler her værdien af en post eller en patrulje – foruden at dens tilstedeværelse betyder en værdifuld afstivning af postens eller patruljens moral.

Andre anvendelsesområder er som meldehunde, der sikkert og hurtigt kan bringe meldinger over afstande på nogle kilometer, og som sanitetshunde, der kan opsøge og melde om tilstedeværelse af sårede og tilskadekomne.

*Hjemmeværnspionerer
klargør bro til
sprængning.*

Brevduer er, trods den enorme udvikling af radio, telefon og fjernskriver, en militær budbringer af ikke ringe betydning. De tekniske meddelelsesmidler kan svigte, eller situationen kan være en sådan, at de ikke kan anvendes; forholdene kan arte sig således, at brevduer er det eneste middel, der betids kan bringe vigtige meldinger frem.

Alle indregistrerede brevduer her i landet er da også ret tidligt blevet gjort »værnepligtige« ved hæren, der efter behov kunne rekvirere dem ved øvelser og under krig. Nutidens bevægelige krigsførelse har imidlertid bevirket, at hærens mobile enheder ikke kan udnytte brevduerne. Det kan derimod det mere stedbundne, regionale forsvar. Brevduetjenesten er derfor nu henlagt under hjemmeværnet.

Heste er jo nu næsten overalt i hærene erstattet af motorkøretøjer. Og dog er der enkelte – ganske vist begrænsede – områder, hvor hesten er bedre egnet end motorkøretøjet; f. eks. ved patruljering uden for vej og sti. For nogle af hjemmeværnets kompagnier er en sådan patruljering en vigtig opgave, og ved enkelte af disse kompagnier er der opstillet små beredne enheder.

Danmarks Lottekorps

er inddelt i lotteregioner og -distrikter, som dækker de samme områder som hjemmeværnsregioner og -distrikter. Under et lottedistrikt er opstillet dels et antal områdekompagnier og dels en eller flere garnisonsdelinger.

Områdekompagnierne omfatter lotter, der skal gøre tjeneste ved hærhjemmeværnets stabe og kompagnier i området. Ved hjemmeværnskompagnierne yder lotterne en såre værdifuld indsats på kommandostationer, ved forplejningen og ved sanitetstjenesten.

Garnisonsdelinger skal gøre tjeneste ved hærens garnisoner i distriktet, hvor de bl. a. deltager i depot- og motortjenesten. De har overmåde vigtige opgaver at løse omkring en mobilisering.

Direkte under en lotteregion opstilles *tjenestestedkompagnier*, der hver for sig omfatter lotter, der er ansat ved eller ved mobilisering skal gøre tjeneste ved samme kommandomyndighed eller enhed af hæren.

Uddannelsen af lotter foregår dels ved korpsets foranstaltning og

Lottefeltkøkken i arbejde.

dels ved den myndighed eller enhed, hvor de pågældende gør eller skal gøre tjeneste. Korpset varetager grunduddannelsen og den grundlæggende specialuddannelse samt – ved egne kursus på hjemmeværnsskolen – uddannelsen af befalingshavende og instruktører. Den videre specialuddannelse og træning sker almindeligvis ved den myndighed eller enhed af hærhjemmeværnet eller hæren, ved hvilken de pågældende lotter skal gøre tjeneste.

HJEMMEVÆRNSKOMPAGNIETS OPGAVER OG INDSATS

Det »almindelige« hjemmeværnskompani

Det mest levende indtryk af hærhjemmeværnets indsats under krig og af dets betydning for vort forsvar til lands får man ved at betragte det »almindelige« hjemmeværnskompani og følge det i de situationer – de »faser« – det kan komme ud for.

Kompagniet er, som foran nævnt, knyttet til et bestemt *kompani-område*, og ved i dette at løse de foreliggende militære opgaver i det

omfang det formår – at varetage det »taktiske områdeansvar« – således som i det følgende beskrevet, udgør det *grundelementet i det regionale forsvar* (»Sikkerhedsnettet«).

De »almindelige« hjemmeværnsskompagnier ligner ikke kompagnier af felthæren. Sidstnævnte er (inden for hver våbenart) ensartede formationer, der er sammensat og udrustet med henblik på løsning af bestemte opgaver, hvor sådanne måtte foreligge. Hjemmeværnsskompagniet er i realiteten først og fremmest kompagniområdet; i dette findes et antal hjemmeværnssoldater, der – med behørig hensyntagen til gældende normer – er organiseret med henblik på løsning af de opgaver, der kan forekomme i og nær området.

Gennemsnitsalderen er større og mobiliteten er mindre i hjemmeværnsskompagniet end i kompagniet i hæren. Uddannelse og træning er mindre, og bevæbningen er lettere; dette sidste er bl. a. en nødvendig følge af den kortere uddannelse. Derfor kan hjemmeværnsskompagniet ikke løse så alsidige og krævende opgaver som et kompagni af hæren.

Til gengæld vil det betyde overordentlig meget, at hjemmeværnsskompagniet er på stedet. Dette medfører dels, at indgriben kan ske praktisk taget øjeblikkeligt, og dels at hjemmeværnssoldaten »spiller på hjemmebane«; han har – eller vil gennem øvelse i kompagniet få – et godt kendskab til den egn, i hvilken hans indsats kan komme til at foregå. Endvidere vil de opgaver, kompagniet kan komme til at løse, ofte kunne forudses – såvel med hensyn til deres art som til stedet, hvor de skal løses – og deres løsning derfor indøves i fredstid. Endelig skal nævnes, at hjemmeværnssoldaterne må forudses at ville have en stærk kampmoral, da de er modne mænd, der har meldt sig frivilligt, og som ved, hvad kampen gælder.

Kompagniets opgaver

Det blev indledningsvis nævnt, at hjemmeværnet er militære enheder, der lokalt kan løse overvågningsopgaver og visse begrænsede kampopgaver.

Et hjemmeværnsskompagnis *vigtigste opgave* vil i praktisk taget alle situationer være at *holde kompagniområdet stadig overvåget*; – dette

er en nødvendig forudsætning for at de øvrige værns stærkere kræfter kan blive sat ind i rette tid, på rette sted og med rette styrke.

Denne overvågning foregår i et vist omfang allerede i fredstid. Man siger, at »hjemmeværnssoldaten er altid til tjeneste – om end ret sjældent til øvelse«; dermed mener man, at han under sin daglige færden skal være årvågen overfor tegn, der kan tyde på virksomhed rettet mod landets sikkerhed, og straks melde om sådanne tegn. – Det er iøvrigt ikke alene hjemmeværnssoldater og andre folk i værnene, der skal det; det er en pligt, der påhviler alle borgere.

Når hjemmeværnet »går på plads«, intensiveres overvågningen. Hvert kompagni dækker – i snævert samarbejde med luftmeldeposter – kompagniområdet med et »overvågningsnet« bestående af poster og patruljer. Et godt samvirke mellem kompagniet og den civile befolkning i området skal sikre, at iagttagelser, som sidstnævnte måtte gøre, via kompagniet hurtigt kan blive meldt til rette vedkommende.

Karakteren af de *kampopgaver*, som et hjemmeværnskompagni skal kunne løse, vil være meget varierende og afhænge af den på stedet rå-

Jernbanehjemmeværn.

dende situation; dette vil blive nærmere omtalt i det følgende under de enkelte »indsatsfaser«. Her skal blot nævnes de vigtigste af de faktorer, der bestemmer art og omfang af de begrænsede kampopgaver, som man kan forvente, at hjemmeværnsenheder vil kunne løse.

Såvel på grund af den korte uddannelsestid og den lette bevæbning som på grund af, at der ikke må være for store huller i det »sikkerhedsnet«, som hærhjemmevernet skal udgøre, vil indsatsen oftest skulle ske *i delinger og grupper*, hvis virke ledes og samordnes af kompagnicheferne. Kun i helt store byer vil en mere samlet indsats af kompagnier være mulig og hensigtsmæssig.

Bevæbningen består hovedsagelig af *håndskydevåben* – geværer, maskinpistoler og maskingeværer; hertil kommer et vist antal lette panserværnsvåben og lette morterer. Dette kunne måske synes at være svage stemmer i et »orkester«, der domineres af instrumenter som kampvogne, svære kanoner og måske endog atomvåben. Dertil skal dog siges, at hjemmevernets kampindsats fortrinsvis skal ske på steder, hvor disse svære våben ikke indsættes – en meget stor del af kampopgaverne vil bestå i opsøgning og uskadeliggørelse af småstyrker (f. eks. sabotører) – eller på tider, hvor de svære våben endnu ikke er indsat i betragtelig mængde – f. eks. kamp mod de først landende eller forrest fremrykkende, ofte relativt let bevæbnede fjendtlige styrker.

Endelig bør det nævnes, at det selv i de seneste krige har vist sig – ofte til overraskelse for dem, der forud for krigen har planlagt organisation og bevæbning – at håndskydevåben stadig har en stor, undertiden endog en afgørende, betydning. Det er ikke sandsynligt, at atomvåben kan opnå, hvad masseindsats af kampvogne, artilleri og kampfly ikke kunne opnå – at gøre håndskydevåbnene betydningsløse. Det er i denne forbindelse interessant at bemærke, at håndskydevåbnene såvel i den sovjetrussiske hær som i en del andre hære i de senere år er blevet udskiftet med mere moderne typer.

Lige så vigtigt som våbnene er *terrænet*. Mange faktorer ved dette er betydningsfulde under kamp. Her skal kun – fordi det er særlig vigtigt for hjemmevernets muligheder i kamp – omtales terrænets hindrende egenskaber overfor kørsel med kampvogne og andre bæltekrøretøjer. Det danske terræn indeholder et – i og for sig ganske overraskende – stort

antal forekomster, der ikke umiddelbart kan passeres af disse køretøjer. Ganske vist vil en fremrykkende fjende ofte have eller hurtigt kunne skaffe sig midler til at skabe passage, men hvor hjemmeværnsstyrker er i stand til med kunstige *hindringer* – bl. a. miner og ødelæggelser – at lukke tilstedeværende passager (broer, veje, smalle pas o. l.) over sådanne naturlige hindringer, vil de være i stand til at byde en fremrykkende fjende en vis – absolut ikke betydningsløs – sinkelse.

Det er en almindelig regel, at en styrke i det omfang, det er muligt,

Ved hjemmeværnsgården.

skal gennemføre kamp på en sådan måde, at den *overrasker fjenden og undgår at blive »bundet« af ham.*

Overraskelse vil udover at være medvirkende til at påføre fjenden personelle tab, virke nedbrydende på hans moral – og derved på hans kampvilje og kampevne. Et godt hjemmegnskendskab og en god udnyttelse af terrænet vil være hjemmeværnsstyrkerne en god hjælp til at opnå overraskelse.

Bliver en styrke bundet – »naglet« til stedet af fjendens ild eller indviklet i kamp på nært hold med eller omringet af en overlegen fjendtlig styrke, – er det ofte kun et spørgsmål om tid, hvornår den er nedkæmpet. Når de små, let bevæbnede hjemmeværnsstyrker kæmper med en overlegen fjende, vil kampen derfor oftest forme sig som kortvarig og voldsom ildafgivelse – når muligt flere sådanne ildoverfald fra vekslende stillinger.

I *mørke*, i en *større by* og i en *større skov* vil den nytte en angriber kan have af sine svære våben, være stærkt indskrænket. Sådanne forhold vil derfor være gunstige for hjemmeværnets kampindsats.

Hærhjemmeværn - Felthær

Hærhjemmeværnet er, som nævnt, i krig underlagt hæren. Den enkelte region har kommando over den til regionen hørende hjemmeværnsregion.

Hjemmeværnets styrker og hærens styrker løser dog stort set hver sine opgaver. – Men de *fører ikke hver sin krig*. Alt virke, hjemmeværnets såvel som hærens, har ét fælles mål: Den endelige sejr over fjenden.

Selve de kampe, der hidfører sejren, kan hjemmeværnets styrker ikke deltage direkte i. Men de kan ved at løse de opgaver, som de evner, yde et stort *bidrag til at skabe de nødvendige forudsætninger for, at felthæren og allierede styrker kan vinde den afgørende sejr*, idet de

- ved overvågning skaffer hæren oplysninger,
- ved modstand skaffer hæren tid,
- ved bl. a. at uskadeliggøre småstyrker, at bevogte vigtige objekter og

- at iværksætte ødelæggelser frigør hæren for at afse styrker til sådanne opgavers løsnings og endelig
- ved sin tilstedeværelse overalt som vel disciplinerede enheder og ved sit virke afstiver civilbefolkningens moral og sikrer dens virkemuligheder og derved giver hæren og de øvrige værn det nødvendige rygstød i denne.

Hær og hærhjemmeværn er *tilsammen en helhed*, og sammenspillet inden for denne helhed kan kort udtrykkes således: *Hjemmeværnet skal STÅ spredt, for at hæren kan SLÅ samlet.*

På steder, hvor hærens styrker befinder sig eller bevæger sig, må et snævert samvirke mellem disse og de på stedet værende hjemmeværnsstyrker etableres, og hjemmeværnsstyrkernes virke må i større eller mindre omfang gå ud på at yde direkte bistand til de pågældende hærstyrker – der, hvis situationen gør det nødvendigt, midlertidigt kan få kommando over de pågældende hjemmeværnsstyrker.

Selv om hærstyrker således kan få kommando over hjemmeværnsstyrker, vil disse dog ikke – eller i hvert tilfælde kun i meget alvorlige krisesituationer – skulle deltage direkte i den af større hærstyrker førte kamp; de har ikke forudsætninger for at føre en sådan kamp, men de skal støtte hærstyrkernes kamp ved at løse sådanne opgaver, som svarer til deres forudsætninger, således som i det efterfølgende beskrevet.

Indsatsvilkår og indsatsfaser

Det er i indledningen nævnt, at en eventuel kommende krig helt utvivlsomt må blive en *områdekamp*, der ikke vil udvise egentlige fronter. Hærstyrkernes operationsområder vil blive mange gange større, end hvad man tidligere har kendt. De enkelte enheder vil bevæge sig hurtigt over store afstande, tørne sammen og atter spredes.

Panserkiler vil søge at støde dybt ind i modstanderens område. Luftlandestyrker kan blive sat ind mod flyvepladser, vigtige broer o. l.

På det enkelte sted – i og ved det enkelte hjemmeværnskompagnis område – kan situationen derfor hurtigt skifte og antage alle former mellem ro og voldsom kampvirksomhed. Da karakteren af den indsats,

som kompagniet skal søge at yde, afhænger af den aktuelle situation, kan dets opgaver hurtigt skifte.

De situationer, som et hjemmeværnskompagni kan komme ud for, kan efter arten af den fjendtlige virksomhed i og ved området opdeles i fem grupper, der benævnes hjemmeværnets »indsatsfaser« – bevogtningsfasen, brohovedfasen, modstandsfasen, geriljafasen og fremgangsfasen.

Det er absolut ikke givet, at ethvert hjemmeværnskompagni i en eventuel krig kommer til at opleve alle faserne. Det kan endda meget vel tænkes, at en del kompagnier kun vil opleve bevogtningsfasen.

De enkelte faser og karakteristiske træk i hjemmeværnets virke under disse er beskrevet i det følgende.

Bevogtningsfasen

råder i et kompagniområde, så længe større fjendtlige styrker ikke er i dette eller i nærheden af det. Det vil derfor sandsynligvis være denne fase, de fleste kompagnier vil befinde sig i, når de »går på plads«.

Kompagniområdet holdes *stadig overvåget* af poster og patruljer, og som en »edderkop midt i spindet« sidder kompagniets *udrykningsstyrke* (der ofte udgøres af den eventuelle kompagnipatrulje) klar til øjeblikkelig handling, hvis der gennem overvågningen skulle blive konstateret tilstedeværelse af sabotører, agenter el. lign. eller der eventuelt skulle blive landsat regulære fjendtlige styrker.

Er der i området vigtige objekter, militære depoter o. l. eller livsvigtige civile virksomheder, etablerer kompagniet *bevogtning* af disse.

Da det er af afgørende betydning for vort lands forsvarskraft, at mobilisering af værnenes reserveenheder kan foregå hurtigt og uforstyrret, er det af ganske særlig vigtighed, at hjemmeværnet bevogter mobiliseringsdepoter o. l., indtil de er tømt, eller de mobiliserede enheder selv kan overtage bevogtningen.

Når hjemmeværnet »går på plads«, er alle til fuld tjeneste. Så snart situationen kan overses, vil kompagnier, der ikke synes truede, få lov til at gå over til *turnustjeneste*, under hvilken en større eller mindre del af personellet på skift kan passe deres civile arbejde (og bo hjemme).

Brohovedfasen

indtræder i kompagniområdet, hvis fjendtlige styrker fra luften eller søen landsættes i dette.

En sådan landsætning kan betyde en alvorlig trusel mod forsvaret i den pågældende landsdel. For at kunne imødegå denne trusel er der to ting, som den, der leder dette forsvar, ønsker, at *hjemmeværnet skal skaffe – oplysninger og tid.*

For at kunne fremskaffe det første, vil det kompagni (eller de kompagnier), i hvis område landsætningen finder sted, »indkredse landsætningsstedet med overvågning« – udstille observationsposter rundt om det og sende opklaringspatruljer ind imod det – for at skaffe så fyldige oplysninger som muligt om den fjendtlige styrkes art, størrelse og handlinger.

*Luftlandsætning
meldes straks af
observationsposterne.*

Tiden søges skaffet ved to foranstaltninger af ret forskellig natur – nemlig dels en øjeblikkelig udløst »angrebsvis indsats« mod de først landede styrker og dels en »indkredsning med modstand«.

Det kunne måske, når man betænker, at luftlandestyrker består af overordentlig veluddannede og »hårde« soldater, synes dumdrigt af hjemmeværnssoldater at ville gå angrebsvis til værks overfor dem. Imidlertid vil de først landsatte styrker være relativt let bevæbnet, og det vil tage nogen – om end ret kort – tid, inden de er samlet i kampklare enheder.

Derfor skal normalt alle, der er nær landsætningsstedet – efter at have afgivet melding om landsætningen – ile mod stedet og bekæmpe landende og nys landede fjender med velrettet, kraftig ild. Betydningen af en sådan ild skal illustreres med en replik fra en svensk hjemmeværnssoldat:

*Hjemmeværnet er på
plads og kan bekæm-
pe faldskærms-
soldaterne, når de er
mest sårbare.
Luftlandsætningen
skal straks bekæmpes
med velrettet, kraftig
ild.*

Drengen har set noget, som han mener er så vigtigt, at hjemmeværns-soldaten straks må have det at vide.

En dag under den anden verdenskrigs begyndelse, da både faldskærmstropper og det svenske hjemmeværn var nyt, holdt en svensk hjemmeværnsdeling hvil efter en øvelse. Talen faldt på faldskærmstropper. Man var klar over, at sådanne kunne man komme ud for, hvis krigen kom til Sverige, og man talte længe om, at disse vel uddannede og hårdt trænede folk kunne blive en overordentlig skrap modstander. En ældre skovarbejder havde længe tavst påhørt drøftelsen, da han gjorde ende på den med ordene: »Någ dör väl så'n en fa'n också, om man skjuter en kula i honom«.

Ildkampen ved landsætningsstedet kan givetvis kun blive ret kortvarig. Når de landsatte styrker er samlet i kampklare enheder, må de hjemmeværnssoldater, der har været i kamp, trækkes bort for derefter eventuelt at blive sat ind på nye opgaver længere borte fra landsætningsstedet.

»Indkredsningen med modstand« har til formål at sinke fjendens udbredelse fra landsætningsstedet og hindre ham i at komme frem med

små opklaringsstyrker. Den etableres under udnyttelse af gunstigt terræn i et bælte uden om landsætningsstedet, og i denne modstand deltager alle de omkring liggende kompagnier – der således befinder sig i modstandsfasen.

I jo højere grad forholdene tillader hærstyrker i landsdelen at *udnytte de oplysninger og den tid*, der ved disse foranstaltninger er vundet, des hurtigere vil de kunne sætte angreb ind mod den landsatte fjende, og med des mere ødelæggende kraft kan dette angreb ramme fjenden.

Modstandsfasen

råder i et kompagniområde, når en fjendtlig styrke – f. eks. en hurtigt fremtrængende panserstyrke eller en styrke, der rykker frem fra et brohoved – rykker frem imod eller igennem dette – eller truer med at rykke frem mod området.

Her gælder det, ligesom ved en fjendtlig landsætning, at hjemmevernet først og fremmest skal *skaffe oplysninger og tid*.

Gennem *overvågning* skal det fremskaffe de fyldigst mulige oplysninger om de fjendtlige styrkers art, størrelse og bevægelser, og det skal i det omfang, det formår, *sinke fjendens fremrykning*.

Det er selvsagt begrænset, hvor meget man kan vente, at en hjemmevernsgruppe eller -deling kan sinke en regulær fjendtlig kampstyrke. Men yder den modstanden i et gunstigt terræn – og et terræn som den kender, og som den »forbedrer« med hindringer og ødelæggelser – vil den have gode muligheder for at give de forreste dele af den fjendtlige styrke (dennes sikringsled) nogen forsinkelse, og en forsinkelse af de forreste led vil meget ofte forplante sig til de bagved værende større styrker – dette er en almindelig erfaring såvel fra krig som fra fredstidsøvelser.

Den betydning, som hjemmevernets modstand kan have i den større ramme, ligger imidlertid først og fremmest i, at en fremrykkende fjende gang på gang vil støde på en modstand som den beskrevne. Den samlede forsinkelse, som fjenden herved bibringes, kan meget vel være af stor betydning for forsvaret af landsdelen. – En af de største pansergeneraler fra den anden verdenskrig har som sin erfaring om panser-

styrkers fremstød sagt: »Hvert kvarter er kostbart og kan være af afgørende betydning for operationens udfald«.

Den enkelte lille hjemmeværnsstyrke vil søge at føre sin kamp således, at den nok efter øvne sinker fjenden og bibringer ham visse tab, men at den ikke bliver »bundet« af fjenden. Inden risikoen herfor bliver for stor, vil den vige ud – oftest ud til siden for fjendens fremrykkevej, da den ikke evner at »løbe om kap« med ham.

Hvad en sådan styrke derefter skal, vil afhænge ikke blot af fjendens handlinger, men også af terrænets art og af, hvor nær egne hærstyrker er, og hvilke opgaver disse har.

Der kan være tale om at iværksætte overvågning med det formål at konstatere, om fjenden breder sig ud til siderne, og der kan være tale om at sinke en sådan udbredelse. Der kan endvidere være tale om – i gunstigt terræn eller mørke – at søge ind mod vejen igen og her lægge baghold for fjendens forsyningstransporter m. m.

Foretager fjenden en regulær rensning af området, må de pågældende hjemmeværnsstyrker trække sig væk derfra, men en sådan rensning vil enten koste fjenden betydelige tidstab eller fordre indsættelse af betydelige ekstra styrker.

De oplysninger, som hjemmeværnet indhenter, og den tid, det gennem sin modstand vinder, vil blive *nyttiggjort af hærens styrker* – efter forholdene til at angribe den fremrykkende fjendtlige styrke eller til at opbygge et forsvar, der skal standse hans fremtrængen. Herunder vil de hjemmeværnsheder, der kommer i berøring med hærstyrkerne, yde disse den bistand, de evner – f. eks. i form af vejvisning, sikring af forsyningsenheder o. l. og bevogtning af krigsfanger samt – ikke mindst – overvågning af terrænet rundt om hærenhederne, og deltagelse i sikring af disses ryg og flanker.

Geriljafasen

kan indtræffe i kompagniområder, hvor brohoved- eller modstandsfasen har rådet, hvis den fjendtlige virksomhed her bliver af en sådan karakter, at en egentlig ledelse og samordning af kampen mod ham ikke mere er mulig.

I denne situation kan en del af de pågældende kompagniers styrker være trukket eller af fjenden presset ud af området. Men det vil være af betydning, om kompagnipatruljer og eventuelt andre, der evner det, forbliver i området og fra skjulesteder i dette udfører gerilja – og områdekampens vilkår synes at give bedre muligheder herfor end vilkårene under tidligere tiders mere »stive« kamp.

Gerilja kommer af det spanske »guerilla«, der betyder »lille krig« (afledet af »guerra« = krig). Al hjemmeværnets kampindsats kan sådan set betegnes »lille krig«. Her skal imidlertid ved gerilja forstås den kampvirksomhed, som små styrker i et område, der domineres af fjenden, udfører ved overfald på kommandostationer, transporter, depoter, poster, patruljer m. m.

Vel har vi ikke de bjerge og de vidtstrakte, vildsomme skove, som betinger en gennem måneder og år vedligeholdt gerilja. Men vort lands rigdom på større og mindre skove og på levende hegn giver et terræn, der de fleste steder er ypperligt egnet for den kortvarige, men intense gerilja, der kan være tale om, medens der kæmpes om besiddelsen af vort territorium, og en sådan gerilja kan ved at lamme en del af fjendens førings- og forsyningsvirksomhed og ved at belaste hans moral give et væsentligt bidrag til, at denne kamp falder ud til vor og vore allieredes fordel.

Fremgangsfasen

Indtræder, når egne hærstyrker – eventuelt med hjælp af allierede styrker – går frem til generobring af områder, der måtte være gået tabt under en krigs begyndelse.

Hjemmeværnsstyrker, der er blevet tilbage i områderne, må støtte de fremrykkende hærstyrker ved at intensivere deres gerilja og ved at gøre alt, hvad de kan, for at få meldinger igennem til egne styrker om fjendtlige styrkers størrelse, placering, bevægelser m. m.

Hvis allierede styrker landsættes fra luften eller fra søen i de af fjenden besatte områder, må geriljastyrker straks søge et intimt samarbejde med dem.

Efterhånden som områder generobres, må de hjemmeværnsstyrker,

der er kommet bort fra dem, føres tilbage for at deltage i rensning af områderne for fjendtlige småstyrker, der måtte være blevet tilbage, for at bevogte krigsfanger og for i det hele taget at yde bistand til hær og politi.

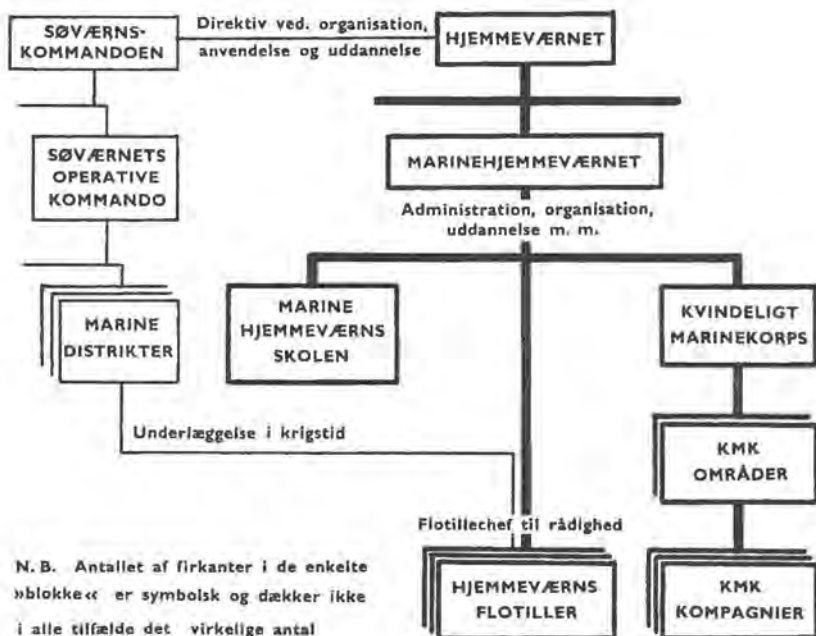
MARINEHJEMMEVÆRNET

Marinehjemmeværnets organisation og placering i det samlede søforsvar er vist på hosstående oversigt.

I krigstid underlægges flotillerne det marinedistrikt, i hvis område de hører hjemme. Også i fredstid har flotillerne en snæver forbindelse med marinedistriktet; en »flotillechef til rådighed« varetager i hvert marinedistrikt forbindelsen mellem dette og flotillerne.

Principskitse visende

MARINEHJEMMEVÆRNETS placering og organisation

N. B. Antallet af firkanter i de enkelte »blokke« er symbolsk og dækker ikke i alle tilfælde det virkelige antal enheder m. m.

Flotillerne omfatter hver et antal divisioner, der ofte er fordelt på flere havne. De har til deres rådighed en kutter eller en motorbåd med let bevæbning. I krigstid kan disse fartøjer suppleres med udskrevne civile fartøjer.

Personellet rekrutteres for største parten i områder, der har forbindelse med søen – søkøbstæder o.l. Det uddannes dels i sejlads med og tjeneste ombord på fartøjerne og dels i posttjeneste o.l. og kamp i land. Uddannelsen omfatter adskillige specialer – navigation, motor-tjeneste, signaltjeneste m. m.

Til uddannelsen kan slutte sig togter af en til tre ugers varighed bl. a. til nabolandene. Disse togter tjener til træning i samvirket ombord og styrkelse af kammeratskabet.

Marinehjemmeværnets særlige befalingsmands- og instruktøruddannelse foregår på *Marinehjemmeværnsskolen*, der har til huse på marinestation Slipshavn. Denne marinestation sorterer under Marinehjemmeværnet.

Flotillernes opgaver ligger dels på søen og dels i land ved havne og sømilitære anlæg.

Også for marinehjemmeværnet er overvågning en af de vigtigste opgaver. Danmark har over 7000 km kystlinie. Afpatruljering af denne på søen og af de mange ret uoverskuelige indre farvande – sunde, fjorde, vige – påhviler i stor udstrækning marinehjemmeværnets flotiller, der løser denne opgave i snævert samvirke med marinedistrikternes øvrige overvågningsorganer (radar, kystudvig m. m.). Meldinger fra marinehjemmeværnets fartøjer i farvandsovervågningstjenesten sendes normalt til marinedistrikterne, der »filtrerer« dem og videresender dem til Søværnets operative Kommando.

Af andre opgaver skal nævnes deltagelse i søværnets kontrol med skibsfarten og varetagelse af visse hverv i forbindelse med farvandsafmærkning (bl. a. inddragning eller ødelæggelse af denne) samt udlægning af visse kystminefelter.

Ved vigtige havne udfører flotillerne om fornødent havnespærringer og deltager – i snævert samarbejde med hærhjemmeværnet på stedet – i sikrings- og bevogtningstjenesten.

Det skal nævnes, at flotillernes fartøjer med besætning af marine-

Marinehjemmeværnsskutter.

hjemmeværnsgaster i adskillige tilfælde i fredstid deltager i eftersøgnings- og redningsaktioner på søen; her er enhedernes høje beredskab af særlig betydning.

Kvindeligt Marinekorps

er opdelt i fem KMK-områder. Inden for hvert område er personalet inddelt i kompagnier og inden for disse i delinger.

Uddannelsen, der ledes fra en uddannelsessektion i korpsets stab, tager sigte på at dygtiggøre personalet til hjælpetjeneste for søværnet og marinehjemmeværnet og omfatter dels en grunduddannelse og dels ud-

dannelse i forskellige specialer som f. eks. melde- og signaltjeneste, kryptotjeneste, kampinformationstjeneste og forskellige grene af kontortjeneste.

FLYVERHJEMMEVÆRNET

Flyverhjemmeværnets organisation og placering i det samlede luftforsvar er vist på omstående oversigt.

Jordforsvarsstyrkens eskadriller rekrutteres blandt det civile personale, der er ansat på flyvestationerne og i lufthavnene, samt blandt civile personer, der er bosiddende i disses umiddelbare nærhed. Eskadrillerenes opgave er at deltage i den snævre sikring af disse installationer.

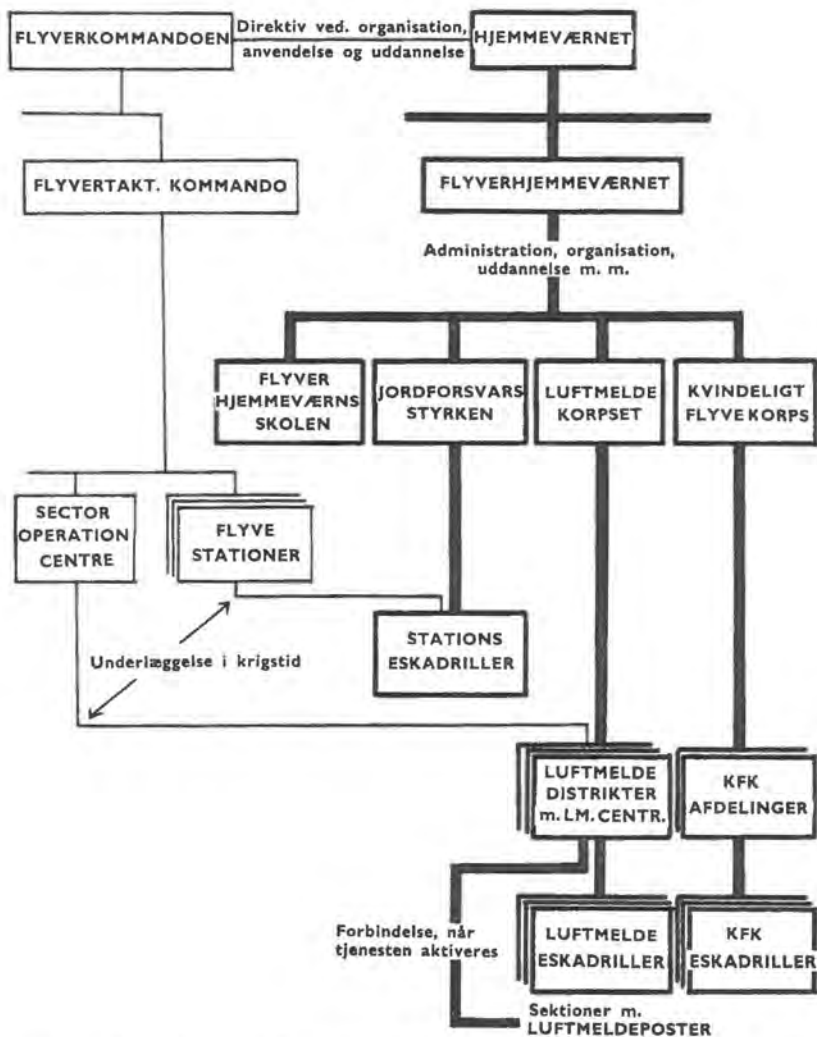
Eskadrillerne er stort set organiseret som infanterieskadriller, og deres virke kan sammenlignes med hærhjemmeværnets institutions- og virksomhedskompagniers. Hver mand skal længst muligt varetage sin del af flyvestationens normale virksomhed bl. a. med det formål at holde flyene operationsduelige. Når fjenden hindrer denne virksomhed og direkte angriber flyvestationen, indtager han sin plads til dennes umiddelbare forsvar.

*Luftmeldekorps*et består af 8 luftmeldedistrikter. Luftmeldedistrikterne omfatter centroleskadriller, der betjener distrikternes luftmeldecentraler, hvori største delen af personellet er kvinder, og et antal luftmeldeeskadriller, hvori største delen af personellet er mænd. Luftmeldeeskadrillerne er inddelt i et antal luftmeldesektioner, der hver omfatter alle afløsninger til en luftmeldepost.

Luftmeldeposternes opgave er iagttagelse og melding om al virksomhed i luften og fra luften samt (for visse posters vedkommende) måling af radioaktiv nedfald. Disse opgaver og deres løsning er nærmere beskrevet i afsnittet om flyvevåbnet.

I en luftmeldecentral befinder sig forbindelsesofficerer fra hær og søværn, hvis kommandomyndigheder derved sikres løbende underretning om luftsituationen. Endvidere er der, bl. a. for at skabe grundlag for rettidig varsling af civilbefolkningen, repræsentanter for civilforsvaret.

Principskitse visende
FLYVERHJEMMEVÆRNETS placering og organisation

N. B. Antallet af firkanter i de enkelte »blokke« er symbolsk og dækker ikke i alle tilfælde det virkelige antal enheder m. m.

Flyverhjemmeværnets særlige befalingsmands- og instruktøruddannelse finder sted ved *Flyverhjemmeværnsskolen* – en livskraftig skole, som desværre endnu ikke har fundet et blivende sted at udøve sin virksomhed.

Kvindeligt flyvekorps

er opdelt i KFK-afdelinger og disse i eskadriller. De enkelte afdelinger og eskadriller er tilknyttet flyvevåbnets kommandoer og flyvestationer. En særlig eskadrille omfatter personel af korpset, der gør tjeneste i Forsvarsministeriet og i Forsvarsstaben. Desuden gør en del af korpsets personel tjeneste ved det allierede hovedkvarter i Norge.

Uddannelsen omfatter dels en grunduddannelse og dels uddannelse i forskellige specialer som f. eks. meldetjeneste, plottetjeneste og forskellige grene af kontortjeneste.

I luftmeldecentralen.

»DAGLIGT LIV« I HJEMMEVÆRNET

»Hverdagen« i hjemmeværnskompaniet, -flotillen og -eskadrillen er præget af uddannelsen og de skydninger og småøvelser, der er en del af denne.

Rytmen i denne hverdag er forskellig fra sted til sted; den er afpasset efter, hvad der har vist sig mest hensigtsmæssigt på den pågældende egn. Et fælles træk er den offervilje, der lægges for dagen af de befalingsmænd og instruktører, der tilrettelægger og leder uddannelsen; – de kan ikke på langt nær klare sig med den pligtige tjenestetid.

Et andet fælles træk – og et træk, der vil være af uvurderlig betydning for hjemmeværnets indsats, om denne en dag skulle kræves under alvorlige forhold – er det *kammeratskab*, der helt naturligt gror i værnet. Her mødes under lige vilkår og i den samme uniform manden, der udfører sin daglige gerning i overall, med manden, der kan udføre sit arbejde iført hvid flip; her står manden med den store skatteseddel i geled med manden med den beskedne indkomst, og her deler under en hyggelig sludder i vejgrøften manden med den store omgangskreds og de mange tillidshverv den sidste sjat vand i feltflasken med det stille hjemmemenneske. – Det, der her i al jævnhed udøves ved siden af den militære virksomhed, er »praktisk demokrati«.

Og dette praktiske demokrati har vist sig at kunne trives særdeles jævnsides med den for det militære virke nødvendige kommandoføring. Der er skabt *en harmonisk balance mellem disciplin og kammeratskab*, og der er skabt en forståelse af, at »militær« ikke er noget afskrækkende men noget, der meget vel lader sig forene med demokrati, og som, således som forholdene i verden er i dag, er nødvendigt for at sikre demokratiets bevarelse, og at det ikke behøver at have – og her i landet ikke har – noget med »militarisme« at gøre.

Et særligt udslag af kammeratskab og offervilje træffes i *hjemmeværnsgårdene*, som mange kompagnier og enkelte distrikter har indrettet, og som rummer undervisnings- og mødelokaler og undertiden også indkvarterings- og forplejningsmuligheder. Disse gårde, der kan være indrettet i allerede eksisterende bygninger eller i barakker, der er rejst til formålet, er alle oprettet på privat basis under økonomisk og arbejds-

mæssig indsats af hjemmeværnsfolk og andre, der har ønsket at støtte hjemmeværnsarbejdet. Gårdenes økonomi hviler på den leje, der efter gældende bestemmelser betales for lokaler m. m.

Til det »daglige liv« hører også *oplysningsvirksomheden*, der på bredere basis udøves af hjemmeværnets konsulenter, hvoraf der er en knyttet til hver hjemmeværnsregion, og inden for den snævre kreds, hvori kompagniet lever, udøves af dettes oplysningsudvalg – og inden for den helt snævre kreds, mellem venner og på arbejdsstedet, af den enkelte hjemmeværnssoldat.

Et demokratisk samfunds militære forsvar må hvile på en solid basis af forståelse i civilbefolkningen – forståelse såvel af forsvarets formål og betydning som af dets livs- og arbejdsvilkår. Hjemmeværnet, der samtidig er et led i det militære forsvar og en del af civilbefolkningen, er en naturlig og betydningsfuld formidler af denne forståelse.

Af samme grund er hjemmeværnet en betydningsfuld *faktor i det psykologiske forsvar*.

Forsvaret imod de andet sted i denne bog omtalte psykologiske angreb i fredstid omfatter først og fremmest erkendelsen af, at det er angreb, og at det tilsigtede mål med angrebene er at åbne vej for påtvinding af et politisk system og en livsform, som vi ikke under nogen omstændigheder kan godtage. Dernæst omfatter forsvaret nøgtern oplysning om krigens »ansigt«, om angrebsmidler og beskyttelsesforanstaltninger samt en grundig orientering om NATOs kollektive sikkerhedssystem. – Hjemmeværnets oplysningsvirksomhed er et virksomt led i dette forsvar.

Omkring et krigsudbrud og under krig vil spænding og uvished præge hele samfundet. Dette giver grobund for rygter – både sådanne, som blot opstår, og sådanne som udspredes af angriberens sympatisører i landet – og det kan give større modtagelighed for propaganda. Det vil være en vigtig opgave for hjemmeværnet at modvirke rygterne og propagandaen og gennem sin tilstedeværelse overalt og sin virksomhed at indgyde civilbefolkningen ro og tillid.

– Hvilken baggrund har hjemmeværnssoldaten nu for i fred og krig at være et virksomt led i det psykologiske forsvar? – Først og fremmest

det, at han *er* hjemmевærnssoldat; en af halvfjerdsindstyvetusind, der kan træffes overalt i samfundet.

Hjemmевærnssoldaten er ikke en grøn, krigsbejstret fusentast. Han trækker ikke i uniformen for at »lege soldat«. Hjemmевærnssoldaten er tværtimod en moden mand, der ved, at krig er en ulykke. Men han ved også, at der daglig er mennesker, der vover livet for at opnå frihed, og dette har gjort ham overbevist om, at livet i givet fald må voves for at bevare frihed. Han har tillige set, at siden NATOs oprettelse er ikke én stump europæisk område blevet tvunget ind under fremmed styre. Dette har givet ham tro på styrken i NATOs forsvarsalliance og overbevist ham om nytten af det bidrag, han yder som et – ganske vist beskedent – led i denne.

Hjemmевærnssoldaten taler nødig store ord om »fædreland«, men det land, som fædrene skabte i frihed, ønsker han at give frit videre til efterkommerne.

Civilforsvaret

I de første år efter NATO's oprettelse var det naturligt, at det var opbygningen af medlemslandenes fælles militære forsvar, der havde første prioritet, og som påkaldte sig den største opmærksomhed. Men NATO er også mere end et militært forsvar ud fra den opfattelse, at et effektivt militært samarbejde ikke kan etableres, uden at man samarbejder på en lang række civile områder. Et af disse områder har været og er civilforsvaret. Selv om det også her gælder, at det direkte ansvar for at opbygge og vedligeholde et civilforsvar, der skal sikre hjemmefronten, ligger hos de nationale regeringer, så må det dog fremhæves, at det er NATO meget magtpåliggende at stimulere og koordinere dette arbejde og dermed sikre en gensidig udveksling af erfaringer.

Det er, som tidligere nævnt, NATO's hovedopgave at forhindre krig. Denne opgave vil imidlertid ikke kunne løses af det militære forsvar alene, idet en angriber i den totale krig vil kunne lamme et lands modstandsvilje alene ved at true med angreb med bomber og raketter mod civilbefolkningen, såfremt der ikke er truffet tilstrækkelige og forsvarlige foranstaltninger til beskyttelse af civilbefolkningen. Til gengæld har man grund til at antage, at sandsynligheden herfor vil kunne formindskes eller helt fjernes i forhold til de effektive civilforsvarsforanstaltninger, der træffes.

Civilforsvaret er således en integrerende del af Danmarks totale forsvar på lige fod med dets to andre bestanddele, nemlig det militære

forsvar og det civile beredskab. Fremhæves skal det dog i denne forbindelse, at civilforsvaret er en humanitær og ikke-militær organisation.

I civilforsvarsloven af 1. april 1949, således som den er ændret og ajourført ved loven af 9. marts 1962, jfr. lovbekendtgørelse nr. 122 af 1. april 1962, fastslår formålsparagraffen, at det er *civilforsvarets opgave gennem forebyggende og afhjælpende foranstaltninger at tilvejebringe en civil beskyttelse af liv og ejendom mod følgerne af krigshandlinger* i det omfang, sådanne civilforsvarsforanstaltninger træffes i medfør af civilforsvarsloven eller anden særlig lov.

Men også i fredstid har civilforsvaret opgaver. Allerede civilforsvarsloven af 1949 bestemte, at Civilforsvarskorpsets styrker kunne indsættes til bistand ved foranstaltninger, der påhviler det offentlige. Herved er samfundet blevet sparet for store beløb, ligesom det for korpsets styrker er af værdi at få lejlighed til at arbejde under virkelige forhold. Men ved revisionen i 1962 af civilforsvarsloven blev der gennemført en udvidelse af mulighederne for i tilfælde af en alvorlig fredstidskatastrofe at nyttiggøre civilforsvaret i højere grad end hidtil, idet indenrigsministeren har fået bemyndigelse til øjeblikkelig at anvende de muligheder f. eks. med hensyn til evakuering, indkvartering og forplejning af nødstedte, som civilforsvarsloven hidtil kun har hjemlet for krigstid.

Civilforsvaret er imidlertid primært oprettet for under krigsforhold at redde menneskeliv, yde befolkningen hjælp, lindre nød og begrænse skade på materielle værdier.

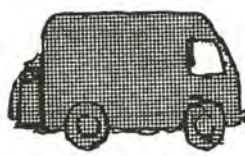
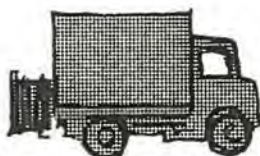
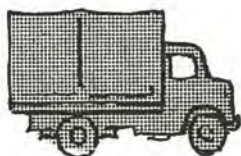
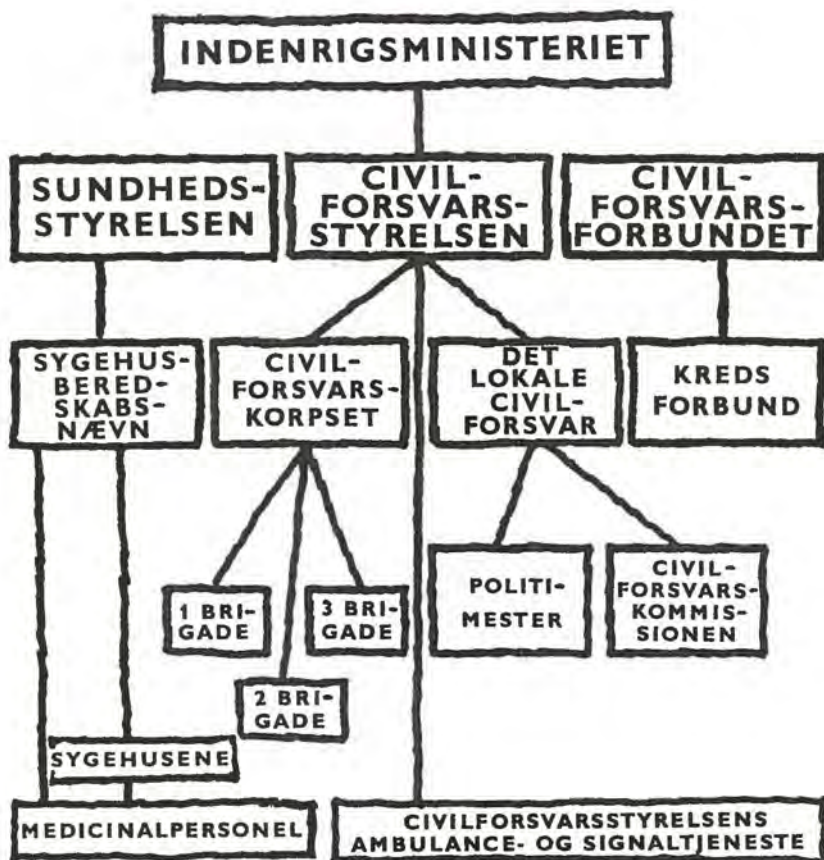
Fremkomsten af de nye våben har ikke overflødiggjort civilforsvaret. Tværtimod er det blevet mere nødvendigt end nogensinde – ikke mindst vedrørende saglig oplysning om krigens væsen og de forholdsregler, der kan iagttages.

CIVILFORSVARETS LEDELSE

Civilforsvarsloven henlægger løsningen af civilforsvarsopgaverne til *Indenrigsministeriet*. Herunder sorterer *Civilforsvarsstyrelsen* og *Sundhedsstyrelsen*.

Civilforsvarsstyrelsen ledes af *civilforsvarsdirektøren*, hvem det påhviler at organisere og opretholde de statslige civilforsvarsforanstalt-

CIVILFORSVARETS ORGANISATION

Civilforsvarets organisation.

Civilforsvarets signal- og varslingsjeneste.

ninger, herunder først og fremmest Civilforsvarskorpset. Det er endvidere styrelsens opgave og ansvar at søge det *kommunale* og *private* civilforsvar opbygget på den mest tidssvarende og hensigtsmæssige måde.

I tilfælde af krig vil Civilforsvarsstyrelsen formere en landskommando, der kan udøve den taktiske overledelse af hele landets civilforsvar. Det påhviler styrelsen at tilrettelægge og vedligeholde forbindelsen til de enkelte CF-regionskommandoer gennem en varslingsjeneste og signaljeneste samt at angive hovedlinierne for evakuering af truede områder.

Sundhedsstyrelsen tilrettelægger alle lægelige opgaver inden for civilforsvaret og udgiver retningslinier for lægetjeneste i krig og for sygehusenes behandlingsmæssige beredskab, der benævnes *sygehusberedskabet*.

CIVILFORSVARETS HOVEDELEMENTER

Civilforsvarets hovedopgaver er i korthed redning af menneskeliv og ejendom i tilfælde af bombe- eller raketangreb på civilbefolkningen.

Disse opgaver løses i store træk dels gennem forebyggende dels gennem afhjælpende foranstaltninger.

Civilforsvarets *forebyggende* foranstaltninger består af:

- en *varslings- og signaltjeneste*, der muliggør dels varsling af befolkningen ved luftangreb og radioaktivt nedfald, dels den kommandomæssige forbindelse mellem civilforsvarets forskellige enheder.
- en *evakueringstjeneste*, der har til opgave at bringe afstand mellem civilbefolkningen og faren.

*Transport af
tilskadekommen i en
katastrofesituation.*

- et beredskab af *beskyttelsesrum* omfattende offentlige og private beskyttelsesrum.

De *afhjælpende* foranstaltninger kommer i anvendelse, når angrebet har fundet sted og består af:

- en *hjelpetjeneste*, der har til opgave at redde menneskeliv og afhjælpe de skete materielle skader og i det hele taget være til hjælp for befolkningen under katastrofen.

Varslingstjenesten

Den første af de forebyggende foranstaltninger er som nævnt varslingstjenesten, der har til opgave at give civilbefolkningen underretning

Det mest moderne materiel anvendes under redningsarbejdet.

om, at der er aktuel fare for luftangreb eller andre krigshandlinger.

Varsling om *luftangreb* sker ved hjælp af sirener. Civilforsvaret modtager fra flyvevåbnet oplysning om fjendtlig indflyvning, og på grundlag heraf foretager civilforsvaret varsling. Til formidling af samarbejdet er der tilknyttet et antal varslingsofficerer fra civilforsvaret i flyvevåbnets sektoroperationscentraler samt et antal CF-observatører i flyvevåbnets luftmeldecentraler. Endvidere er der etableret direkte ledningsforbindelser til civilforsvarets landskommandocentral og til CF-regionskommandocentralerne.

Tidligere kunne man normalt regne med et rimeligt varsel til at søge beskyttelsesrum. I dag må man se i øjnene, at flyvemaskinernes stadigt større hastighed og ikke mindst muligheden for angreb med raketvåben, der vanskeligt kan erkendes rettidigt, bevirker, at det i mange tilfælde måske ikke vil være muligt at give sirenesignal forud for et angreb. Nedslag af den første raket eller i øvrigt enhver form for angreb eller skydning fra luftværnsbatterier må da være signalet til befolkningen om at søge dækning.

På grundlag af indgåede oplysninger om stedfundne kernevåben-eksplosioner over dansk eller udenlandsk territorium sammenholdt med oplysninger om meteorologiske forhold og eventuelle foretagne målinger træffer civilforsvaret beslutning om afgivelse af *varsling om radioaktivt nedfald*. Denne varsling vil så vidt muligt blive udsendt i to tempi i form af »*Forvarsel for radioaktivt nedfald*« og »*Alarm for radioaktivt nedfald*«.

På regionalt niveau vil der ved begge varslingsstrin over de lokale FM-sendere blive givet befolkningen nærmere oplysninger om den forventede situation. Varslingen vil blive tilkendegivet ved særlige sirenesignaler i byerne og ved klemten med kirkeklokker i landområderne.

Evakuering

Indledningsvis må anføres, at civilbefolkningen har to måder at beskytte sig på. Man kan søge dækning inden for skadevirkningernes rækkevidde eller forsøge at bringe sig i sikkerhed udenfor.

Teoretisk kunne man måske hævde, at der burde være beskyttelsesrum til alle, men i praksis ville dette være ganske uoverkommeligt –

*I tilfælde af evakuering er bospising
af mange tusinder organiseret.*

ikke mindst i økonomisk henseende. En planlagt evakueringstjeneste vil derfor naturligt være en af de billigste og mest effektive beskyttelsesforanstaltninger.

Evakuering sorterer efter civilforsvarsloven under politimesteren som civilforsvarsmyndighed, hvorfor denne allerede i fredstid forbereder nødvendige evakueringsplaner i nøje samarbejde med civilforsvarets ledelse og det militære forsvar.

Man skelner her mellem den *frivillige* og *tvungne* evakuering.

Ved den *frivillige* evakuering vil myndighederne opfordre den del af befolkningen, hvis forbliven i de truede områder ikke er absolut nødvendig, til at forlade disse og begive sig til de forud privat aftalte evakueringssteder hos familie eller bekendte på landet eller i egne sommerhuse.

Ved den *tvungne* evakuering gælder det som princip for planlægningen, at enhver form for panik skal undgås. De kompetente myndighe-

der må derfor i enhver situation afgøre, hvorvidt en evakuering er tilrådelig. I en akut situation kan det tænkes at være mest tilrådeligt at blive og søge beskyttelse i beskyttelsesrum, f. eks. hvis radioaktivt nedfald er umiddelbart forestående.

Meget er derfor afhængigt af det varsel, der kan gives. Er dette rimeligt, vil omfattende foranstaltninger træde i kraft. Radio, presse og TV vil bringe evakueringsordren. Samtidig vil højttalervogne køre rundt i evakueringsområderne og give den nødvendige orientering. Denne orientering kan endvidere suppleres med postvæsenets uddeling af meddelelser til de husstande, der impliceres, ligesom der på en lang række forud udpegede steder vil blive opklæbet trykte evakueringsplakater.

Transportspørgsmålet er ligeledes forberedt i alle enkeltheder, idet

*Nedfiring af såret
under redningsarbejde.*

et net af opsamlingssteder på forud bestemte pladser vil blive oprettet og træde i funktion. Evakueringsveje vil naturligvis være tydeligt afmærkede, ligesom *hjelpestationer* undervejs til evakueringsområdet vil være oprettet. De evakuerede vil her kunne få et kortere hvil, forplejning og om nødvendigt samaritterbehandling.

I de områder, hvor indkvartering skal finde sted, vil civilforsvarets hjælpetjeneste modtage og fordele de evakuerede.

En tvungen evakuering kan blive en meget vanskelig sag at gennemføre, såfremt situationen er akut. Afgørelsen af, hvilke af de planlagte ruter, der skal benyttes, kan i mange tilfælde først træffes, når den givne situation er klarlagt. F. eks. kan dispositioner fra det militære forsvars side betyde, at en udfaldsrute må opgives til fordel for en anden, ligesom militære operationer kan bevirke, at evakueringen i sidste øjeblik må dirigeres til et helt andet område. Gader og veje kan være ufremkommelige på grund af bombekraterer, sammenstyrtede huse etc. En panikslagen evakueringsstrøm vil derfor ikke alene være et let bytte for lavtgående fjendtlige fly, men kan også betyde en stor hjælp for en angriber, idet egne militære bevægelser sinkes eller i værste fald umuliggøres.

Beskyttelsesrum

Blandt Civilforsvarsstyrelsens mange opgaver og pligter er tilvejebringelse af et antal *offentlige beskyttelsesrum* til brug for trafikanter, evakuerede og flygtninge. Det foreløbige mål i så henseende er at bygge sådanne beskyttelsesrum for 25 % af byernes befolkning. Størstedelen af de offentlige beskyttelsesrum er små, fritliggende bunkers, hver med plads til 50 personer, idet sikkerhed er søgt opnået bl. a. ved spredning og ved en sådan placering, at afstanden til det nærmeste beskyttelsesrum normalt ikke vil overstige 300 m. Hertil kommer, at der er bygget et antal offentlige beskyttelsesrum, der i fredstid finder anvendelse som underjordisk parkering, garager, lagerrum o. lign. Siden 1. juli 1950 er der i alle nybygninger af en vis størrelse – for byernes vedkommende i nybygninger med bolig til mere end 2 familier eller med mere end 10 personer beskæftiget – indrettet sprængstyksikre og nedstyrtningssikre kældre, de såkaldte sikringsrum, der i påkommende tilfælde lader sig

indrette til *private beskyttelsesrum*. Det er et lovhjemlet krav, og der er ad denne vej siden 1950 tilvejebragt private beskyttelsesrum til ca. 400.000 personer. For bygninger opført før 1. juli 1950 stilles disse krav ikke, men der er i loven hjemmel til at kræve eksisterende kælder- rum indrettet som beskyttelsesrum. Omkostninger ved indretning af private beskyttelsesrum bæres af husejerne.

HJÆLPETJENESTEN

Når angrebet sætter ind, og skaderne er sket, træder hjælpetjenesten til. Denne indsats falder i tre faser.

Første fase klares af *egenbeskyttelsen*, der omfatter *bedriftværn*, *karréværn*, *villaværn* og *sogneværn*.

Anden fase påhviler *den kommunale hjælpetjeneste*, der træder til, når opgaverne overstiger egenbeskyttelsens kræfter. Denne tjeneste organiseres af kommunerne ved hjælp af frivilligt og værnepligtigt mand-

Kombineret beskyttelsesrum og garageanlæg.

Karréværn i funktion.

skab og omfatter i byerne bl.a. brandtjeneste, reservevandforsynings-tjeneste, teknisk tjeneste, redningstjeneste, rydningstjeneste, socialtje-neste og beskyttelse af kommunale livsvigtige virksomheder. I enhver sognekommune opbygges ved hjælp af frivilligt mandskab *en social-tjeneste* til hjælp, modtagelse, indkvartering og forplejning af evaku-erede.

Tredie fase er den *mellemkommunale bistand* og den *statslige fjern-hjælp*, der indsættes ved omfattende skader, hvor den lokale hjælpe-tjeneste ikke er tilstrækkelig.

Den statslige fjernhjælp, der er organiseret i Civilforsvarskorpset, har særlig betydning.

CIVILFORSVARSKORPSET

Civilforsvarskorpset er et ikke-militært korps med uniformeret per-sonel, der ligesom de militære værn er formeret allerede i fredstid.

Korpset er formeret i tre brigader, hvoraf for tiden kun to har mandskab til uddannelse. Hver brigade inddeles igen i tre civilforsvarskolonner, der i fredstid af uddannelsesmæssige grunde hver er opdelt i to uddannelsessektioner, men som i krigstid formeres i tre *indsatssektioner*, en suppleringssektion og en basissektion.

Korpsets mandskab er værnepligtige, der på sessionerne udskrives på lige fod med mandskabet til forsvaret. De er med hensyn til kvarter, forplejning og lønning m.m. undergivet de for hærens værnepligtige gældende regler.

Uddannelsestiden er 12 måneder. Heraf bruges de første 6 måneder til en grunduddannelse, der finder sted ved sektionen. Dernæst følger en

Redningstjenesten er en vigtig gren af civilforsvarsarbejdet.

5 $\frac{1}{2}$ månedes specialuddannelse, der finder sted ved kolonnen. Uddannelsen slutter med større samlede øvelser afholdt af brigaden.

Ligesom ved forsvaret kan mandskabet genindkaldes til øvelse og mønstringer og i krigstilfælde mobiliseres.

En mindre del vil på sessionerne blive udtaget til at gennemgå en særlig uddannelse i civilforsvarets *ambulancetjeneste*.

Korpsets materiel omfatter bl. a. sprøjter af forskellige typer samt andre brandkøretøjer forsynet med store slangemængder og koblingsrør (*pipe lines*), rednings- og rydningsvogne med værktøj, kompressorer og lysmaskiner, bulldozers, sanitetsmateriel, rørvogne, radiocentralvogne, liniebygningsvogne og køkkenvogne.

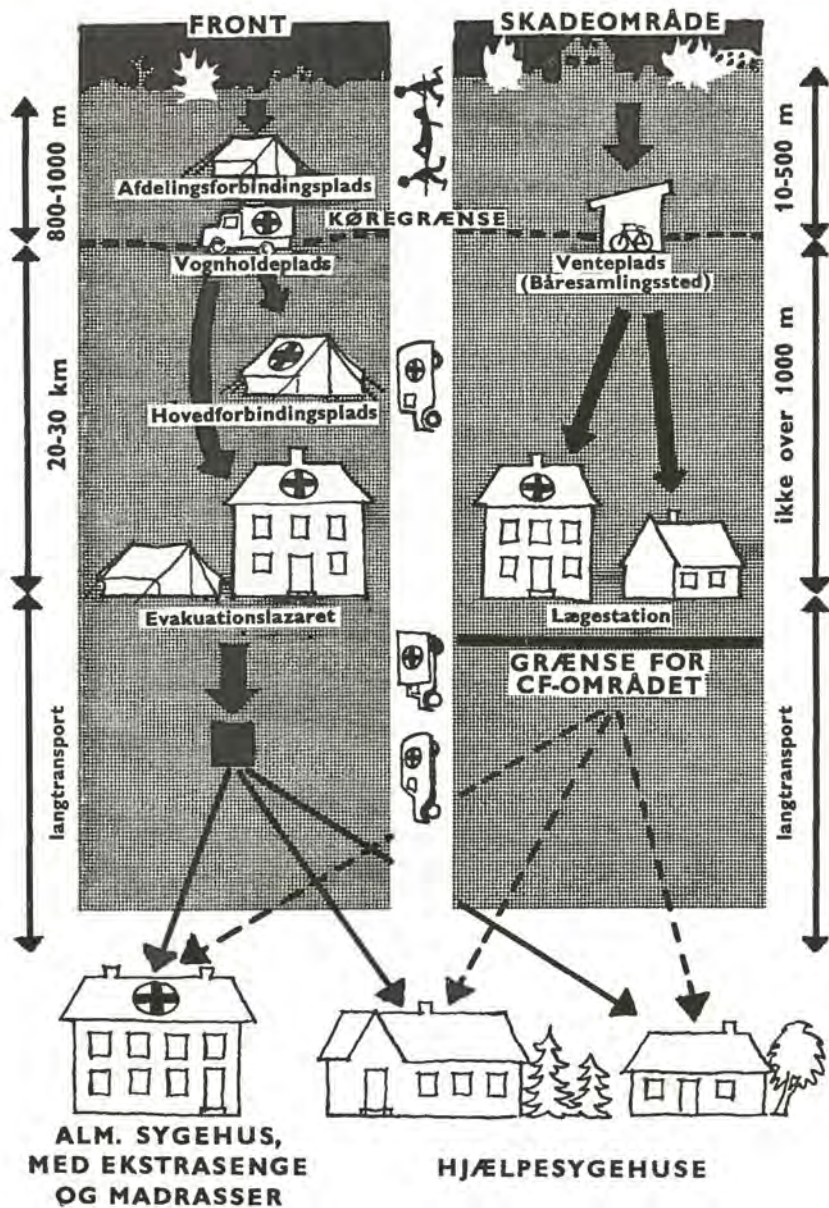
I fredstid bliver CF-korpsets materiel udnyttet til assistance ved store brande, stormfloder o. lign., hvilket giver personalet lejlighed til at arbejde under forhold, der nærmer sig de forhold, der skal arbejdes under i krigssituationer.

OMSORGEN FOR SYGE OG SÅREDE

Et vigtigt led i hele civilforsvaret er omsorgen for syge og sårede. Den sanitære forsyning vil naturligt i første instans blive ydet af egenbeskyttelsen og den kommunale hjælpetjeneste, der har til opgave at befri og opsamle de *hårdsårede*, yde dem en nødtørfvig førstehjælp og på bærer transportere dem frem til *køregrænsen*, d.v.s. den grænse for et skadeområde, hvortil man kan nå ved hjælp af køretøjer.

Kørslen fra skadeområdet til lægestationer, der normalt er indrettet i kældrene til de bestående sygehuse, varetages af *civilforsvarets ambulancetjeneste*. På lægestationerne foregår en foreløbig behandling og en sortering i korttransportable og langtransportable. De korttransportable forbliver indtil videre på lægestationen, medens de langtransportable køres til sygehuse i de såkaldte indlæggelsesområder, d.v.s. områder, hvori angreb i den givne situation skønnes mindre sandsynligt, hvorfor indlæggelse af langtransportable syge og sårede må anses for forsvarlig.

I en given situation sættes forsvarets sanitetstjeneste, civilforsvarets og sygehusberedskabets kræfter principielt i lige grad ind på redning og behandling af civile og militære sårede.

CIVILFORSVAR-FORBUNDET

Civilforsvars-Forbundet, hvorunder »Danske Kvinders Beredskab« (D.K.B.) indgår, er et landsforbund med kredsforbund i alle politikredse. Forbundets primære opgave er i samarbejde med de offentlige myndigheder at organisere og uddanne *frivillige* hjælpere til civilforsvaret samt ved oplysningsarbejde at vejlede civilbefolkningen om de forskellige civilforsvarsforanstaltninger, der bør træffes af den enkelte borger, og herunder at udbrede kendskabet til de af det offentlige iværksatte civilforsvarsforanstaltninger.

CIVILFORSVARETS UDDANNELSESVIRKSOMHED

I denne forbindelse bør fremhæves, at vel er civilforsvaret skabt for at yde hjælp i en krigssituation, men samtidig kan civilforsvaret og civilforsvarsuddannelsen være af stor værdi i fredstid. Enhver kan komme i den situation, hvor elementær førstehjælp ydet på rette måde kan have den største betydning. Brand i hjemmet kan hindres i at udvikle sig til en katastrofe, såfremt man har lært den rette fremgangsmåde. Et bedriftsværn kan ved sin tilstedeværelse på stedet indsættes hurtigt, når skaden er sket og derved forhindre eller formindske den store katastrofe.

For at bestride civilforsvarets betydelige uddannelsesopgaver er der indrettet et antal skoler, hvoraf *Civilforsvarets Højskole* i Snekkersten, som navnet angiver, kommer i første række. Her gives stabsuddannelse til overordnet civilforsvarspersonel. Det største antal kurser har hidtil været gennemført som almene taktiske kurser for civilforsvarsområdenes daglige ledelse og tjenestegrenschefer.

SAMARBEJDET MELLEM CIVILFORSVARET OG TOTALFORSVARETS ØVRIGE KOMPONENTER

Det er selvfølgelig, at dansk totalforsvar ikke kan gennemføres uden et intimt samarbejde mellem dets komponenter både i fredstid med hensyn til planlægning og øvelser og i krigstid, når det hele skal stå sin prøve.

Specielt for så vidt angår civilforsvaret og det militære forsvar, er det allerede nævnt, hvorledes et samarbejde er etableret med hensyn til

- *varsling*
- *evakuering og*
- *omsorg for syge og sårede.*

Samarbejdet er imidlertid nødvendigt også på andre felter såsom

- *mørklægning*, hvor det militære forsvar træffer bestemmelse om mørklægningsgraden, medens civilforsvaret planlægger og beordrer mørklægningen i øvrigt.
- *ydelse af gensidig hjælp*, idet der kan ydes militær hjælp til civilforsvaret i form af ordenshjælp, katastrofehjælp og bevogt-

ningshjælp, medens civilforsvarsmæssig hjælp kan ydes forsvaret til brandslukning, redning, rydning m.v.

- *fordeling af områder og lokaliteter*, hvor der sker en koordinering mellem forsvaret, civilforsvaret og sygehusberedskabet.

CIVILFORSVARET I DANSK TOTALFORSVAR

Et fingerpeg om, i hvilken retning udviklingen kan eller vil gå, såfremt dansk totalforsvar fortsat skal have en mening, får man ved at studere, hvorledes omverdenen, herunder ikke mindst Sovjetunionen, har indrettet eller er i færd med at indrette civilforsvaret.

Overalt forudsætter man, at såvel atomvåben som kemiske og biologiske kampmidler kan blive anvendt, såfremt en storkrig skulle bryde ud. Befolknings-, industri- og administrationscentre anses for lige så sandsynlige mål som militære baser. Ligeledes anses civilforsvaret som en integrerende del af totalforsvaret. Civilforsvarsdoktrinerne betoner beskyttelse af befolkning og produktionsapparat mod angreb med ABC-krigsmidler og konventionelle våben.

Afsluttende bør fremhæves, at uanset hvilke materielle beskyttelsesforanstaltninger, der bliver skabt, så må dette ikke ske på bekostning af et oplysningsarbejde, der giver befolkningen de rigtige kundskaber og rette informationer til at kunne overleve.

Vort moderne samfund stiller allerede i fredstid store krav til det enkelte individ i en række forskellige situationer, der kræver hurtig, sikker og rigtig reaktion for at kunne overleve eller undgå lemlæstelse for sig selv eller andre. Hertil kræves kundskaber. I krigstid skærpes kravene – ikke mindst, fordi tiden til undervisning kan blive katastrofalt kort.

En fortsat tilbundsgående saglig og letforståelig oplysningsvirksomhed allerede i fredstid om såvel krigens væsen, den psykologiske krigsførelse som de forholdsregler, som den enkelte medborger skal iagttage i katastrofens stund, må fortsat have høj prioritet inden for rammen af dansk totalforsvar.

Ikke mindst i en atom- og rakettid gælder det, at en nation, der tænker og handler på grundlag af oplysning, overvejelse og selvdisciplin, har de største chancer både for at overleve og samtidig udfylde sin rolle og plads inden for det fælles NATO-forsvar.

Danmarks Totalforsvar

Den tid er forlængst forbi, da krige kun blev udkæmpet imellem de to parter væbnede styrker, og hvor hære og flåder tørnede sammen på relativt begrænsede frontafsnit og i begrænsede farvandsområder. I vore dage er der ingen begrænsninger for, hvor de væbnede styrker vil kunne optræde og mobiliteten er blevet så stor, at man hurtigt kan lægge tyngde i sine operationer, hvor som helst man måtte ønske det. Dertil kommer, at fronten nu findes overalt, hvor mennesker bor og arbejder. Krigshandlinger vil blive rettet mod befolkningscentre, industriområder, havne, jernbane- og vejknudepunkter, kraft- og forsyningsværker m.m. Alt dette er muliggjort gennem fremkomsten af de moderne våben.

Senest har den 2. verdenskrig tydelig illustreret for os, at civilbefolkningen dels blev udsat for direkte krigshandlinger i et hidtil uset omfang, og dels, gennem arbejdsindsats og produktion, blev bidragyder til nationens krigsindsats på langt mere direkte måde end hidtil. Siden da har våbnene, som allerede omtalt, nået en virkningsgrad som aldrig før, og dette sammenholdt med at den tekniske udvikling samtidig har gjort de enkelte samfund – og herunder ikke mindst vort eget – uhyre sårbare, har medført, at en evt. kommende krig vil berøre alle dele af samfundet. Hertil kommer, at massemedier som radio, fjernsyn og aviser giver stærkt øget mulighed for psykologisk krigsførelse.

Krigen er blevet total.

Der vil derfor været et behov for, at samfundets sektorer i krigstid mere eller mindre må indordnes i en totalforsvarsorganisation. Det militære forsvar må indtage en central plads i en sådan organisation, og de civile samfundssektorer og civilforsvaret må på forskellig vis vedligeholde og støtte det militære forsvar. Kravet om en fælles statsledelse af samfundets sektorer i krig bliver derfor af en helt anden styrke end i fredstid. Allerede ved en forhøjelse af beredskabet inden et krigsudbrud bliver en fastere statslig ledelse nødvendig.

Disse forhold er erkendt herhjemme og har formelt fundet udtryk i den lovgivning, der lægger rammerne for beredskabsarbejdet. Mens forsvarsloven er grundlaget for det militære forsvars tilrettelæggelse, og civilforsvarsloven for civilforsvarets og sundhedsberedskabets virksomhed, placerer loven om det civile beredskab ansvaret for planlægningen inden for øvrige samfundsområder.

LOVEN OM DET CIVILE BEREDSKAB

Da statsministeren i marts 1959 i folketinget fremsatte forslag til den nugældende lov om det civile beredskab, var det med bl.a. følgende bemærkninger:

- Baggrunden for, at en bredere behandling af det civile beredskabs problemer blev taget op, må søges i dette århundredes og ikke mindst i det seneste ti-års militærtekniske udvikling. Det må erkendes, at det civile beredskab vil få stigende betydning for landets og for den enkelte borgers mulighed for at overleve en eventuel fremtidig krig, og ikke mindst fra militær side – inden for NATO og inden for det danske forsvar – er dette synspunkt stærkt fremhævet. En krig kan komme til at berøre alle dele af samfundet i et hidtil uset omfang, og de civile myndigheders og civilbefolkningens evne til at modstå krigens vilkår, herunder muligheder for at opretholde den livsnødvendige del af produktions-, forsynings- og transportapparatet, vil have *indflydelse på de politiske beslutninger* og, såfremt krigen rammer Danmark, *tillige på de militære styrkers mulighed for at yde et effektivt forsvar* – samt

- Det vil være nødvendigt, at der inden for *totalforsvarets* civile sektorer – analogt med forholdene for det militære forsvar – træffes ikke uvæsentlige forholdsregler og navnlig udføres et planlægningsarbejde o.s.v.

TOTALFORSVARETS INDELING OG KOMPONENTER

Totalforsvaret kan inddrages i følgende fire områder:

Militært forsvar,

Økonomisk forsvar,

Psykologisk forsvar og

Civilforsvar.

Mens det militære forsvar helt eentydigt påhviler de egentlige væbnede styrker, og civilforsvaret arbejder inden for sit eget afstukne myn-

Elforsyningen – en vigtig del af økonomiske forsvar.

dighedsområde, vil det økonomiske og psykologiske forsvar fortrinsvis påhvile civile myndigheder inden for såvel den statslige som den kommunale forvaltning, samt civile erhvervsvirksomheder.

En ganske særlig stilling i dette billede indtager politiet. Der påhviler i fredstid politiet en lang række opgaver, som også skal løses i krigstid – som en af de væsentligste kan nævnes opretholdelse af ro og orden. Hertil kommer så den meget væsentlige omstændighed, at politiet jo – i krigstid som i fredstid – vil være den myndighed, der dels har den snævrste kontakt med befolkningen, og dels formentlig ofte vil få den første underretning, når noget særligt indtræffer. Politiet vil derfor på en række områder skulle arbejde i snæver tilknytning til såvel militære chefer, civilforsvarschefer og civile embedsmænd, og indgår da også som en jævnbyrdig komponent med disse tre øvrige. Politiets organisation er imidlertid – i modsætning til hvad gælder for det militære forsvar og civilforsvaret – helt tilpasset fredstidsopgaverne, men man har ligesom for det civile beredskab planlagt en krigstidsorganisation, der modsvarer de øvrige totalforsvarskomponenters på de forskellige trin.

Det militære forsvar

Det militære forsvars opgaver og organisation er der gjort rede for i en række af bogens øvrige kapitler. Det skal derfor her blot påpeges, at vort medlemskab af NATO i høj grad vil influere på såvel de nationale som de allierede militære myndigheders snævre samarbejde med de danske, civile myndigheder, idet vi som tidligere omtalt i krigstid vil se NATO-chefer udøve myndighed på dansk territorium ved siden af danske chefer.

De allierede myndigheder har i fredstid ingen kommando over de danske værn; de er kun rådgivende og planlæggende samtidig med, at de forbereder sig på at overtage de styrker, som i givet fald tildeles dem. Dette baserer sig på en rigsdagsbeslutning fra 1951, hvoraf det bl.a. fremgår, at rigsdagen bemyndiger regeringen til at træffe aftale om, hvilke styrker der i krigstilfælde kan tildeles de øverstkommanderende for de fælles forsvarsstyrker SACEUR og SACLANT.

For krigstid er der endvidere inden for NATO opnået enighed om

principperne for ansvarsfordelingen mellem de allierede og de nationale myndigheder.

Tanken er den, at de allierede myndigheder vil blive tildelt den operative ledelse af størstedelen af de væbnede danske styrker fra det tidspunkt, hvor regeringen bestemmer, at disse styrker skal underlægges CINCNORTH (på SACEURs vegne). Den operative ledelse indebærer adgangen til at stille opgaverne og flytte enhederne, men medfører ikke administrative og forsyningsmæssige beføjelser og pligter. Resterende danske styrker forbliver under dansk kommando, ligesom forsyningsmæssige og administrative anliggender forbliver et nationalt ansvar; dette sidste ud fra den betragtning, at det stort set er den danske stat, der skal betale, hvad det vil koste at føre krig inden for dansk område, og at danske statsborgere i de væbnede styrker naturligvis vedbliver at være underkastet danske love og andre administrative danske bestemmelser uanset den allierede operative ledelse.

Det militære behov for to sæt kommandokanaler, nemlig en *allieret operativ* og en *national forsyningsmæssig*, som ved den seneste forsvarsordning er imødekommet i den nye organisation, medfører som en naturlig konsekvens, at al henvendelse fra *allierede militære* chefer til *civile nationale* myndigheder formidles igennem *nationale militære* chefer, og opbygningen af totalforsvarets organisation på de forskellige trin tager da også højde for dette.

Det økonomiske forsvar

Det økonomiske forsvar er i sin udformning et nationalt anliggende, men det bør dog umiddelbart nævnes, at man fra dansk side samarbejder med NATO's civile komiteer om problemerne inden for den civile beredskabsplanlægning.

Loven om det civile beredskab har ifølge paragraf 1 til formål at fremme landets samlede forsvar, herunder at sikre opretholdelse i krigstid af regeringens funktioner og af den statslige og kommunale forvaltning, opretholdelse af ro og orden, styrkelse og udnyttelse af landets produktionsevne og transport- og kommunikationsapparat samt sikring af forsyninger af enhver art.

Dette formål er i overensstemmelse med formålet for NATO's civile beredskabsplanlægning, som man har fundet det hensigtsmæssigt at udtrykke på følgende måde:

- Sikring af befolkningens overlevelen,
- sikring af opretholdelse af forvaltningen, og
- sikring af støtte til det militære forsvar.

Disse tre opgaver hænger jo meget nøje sammen, og der er da heller ikke tillagt nogen af dem prioritet for de andre.

Efter loven påhviler det de enkelte ministre, hver inden for sit administrationsområde, at gennemføre det planlægningsarbejde og træffe de foranstaltninger, som til enhver tid måtte være påkrævet med henblik på tilrettelæggelsen af landets civile beredskab.

Til varetagelse af den fornødne koordinering er der efter loven oprettet det såkaldte *Sekretariat for Civilt Beredskab*, der oprindeligt stod direkte under statsministeren, men som ved sidste statsministerskifte blev overført til indenrigsministeren.

Det er en generel opfattelse her i landet – både hos civile og militære – at det er af stor betydning, at det planlægningsarbejde, der naturligt henhører under de enkelte ministres ansvarsområder, ikke henskydes til særlige organer, men udføres af fagministerierne. Disse kan således dels overlade detaljarbejdet til personel, som har særlig indsigt i de pågældende områder, og dels, og måske navnlig, også under det normale løbende administrative arbejde tage hensyn til krigstidsplanlægningen. Sekretariatet udfører kun et mere detaljeret planlægningsarbejde på områder, der enten ikke i forvejen henhører under noget enkelt ministerium, eller som er af en så generel karakter i forhold til den samlede statsadministration, at det måtte forekomme naturligt, at det koordinerende organ inden for beredskabsplanlægningen tillige varetog detailplanlægningen. En stor del af disse opgaver har været af administrativ art, og man har i den forbindelse også anvendt udtrykket *det administrative beredskab* som et led i totalforsvaret.

En anden af sekretariatets opgaver har været i forbindelse med det militære forsvar, civilforsvaret og politiet at planlægge og udføre en række øvelser inden for totalforsvaret med henblik på, dels at bibringe personel på alle trin af de forskellige såvel centrale som lokale forvalt-

ningsgrene forståelse for og indøvelse i løsning af totalforsvarsproblemer, dels at indvinde erfaringer for den videre beredskabsplanlægning.

For at give mere slagkraft til sekretariatets koordinerende virksomhed, blev der den 22. juni 1961 nedsat et »Koordineringsudvalg for det civile beredskab«. Medlemmer er departementscheferne i indenrigsministeriet, handelsministeriet, ministeriet for offentlige arbejder, arbejdsministeriet og justitsministeriet, samt civilforsvarsdirektøren og sekretariatschefen i Sekretariatet for Civilt Beredskab. Udover en almindelig rådgivning er det særligt pålagt udvalget at behandle vigtigere spørgsmål vedrørende koordination af arbejdet med det civile beredskab inden for det totale beredskab, samt at behandle sådanne principielle problemer, der rejser sig i forbindelse med Danmarks deltagelse i arbejdet inden for NATO's civile beredskabskomiteer.

Det bemærkes, at det militære forsvar ikke er repræsenteret i koordineringsudvalget, der alene omfatter de tre øvrige komponenter.

Endelig indeholder loven om det civile beredskab ikke alene hjemmel, men også en pligt for vedkommende minister til allerede i fredstid at træffe bestemmelse om, i hvilket omfang hans beføjelser under krig eller truende udsigt til krig skal udøves af dertil udpegede forvaltningsorganer. Regeringen vil herefter i en given situation alene skulle fastsætte tidspunktet for delegeringens ikrafttræden, og dette endda kun, hvis denne ikke i forvejen er knyttet til andre beredskabsforanstaltninger eller til en afbrydelse af forbindelsen til regeringen eller den centrale forvaltning.

Denne sidste bestemmelse er i nøje tråd med den militære tankegang, som jo tilstræber at lægge den egentlige udførende virksomhed med dertil hørende frihed i initiativ og handlekraft ned til manden på stedet, mens de centrale myndigheder bør indskrænke sig til en koordinerende og prioriterende virksomhed gennem direktiver og afgørelser af særlig betydning.

Det psykologiske forsvar

Et tidligere kapitel har omhandlet den psykologiske krigsførelse og betydningen af psykologisk forsvar – i fred såvel som i krig. Her skal

derfor blot nævnes, at regeringen i marts 1960 nedsatte et udvalg med den opgave at varetage planlægningen af pressens og informations-tjenestens beredskab og *koordinere den oplysningsvirksomhed, som allerede i fredstid vil være af betydning for at øge befolkningens kendskab til de forhold, som den kan blive udsat for i en krigssituation, og de muligheder man har for at undgå faren.* Udvalget tæller repræsentanter for bladudgiverne, dagbladene, journalisterne, Danmarks Radio, Ritzaus Bureau og Pressens Radioavis samt for forskellige statsmyndigheder, og planlægningen udføres i nært samarbejde med bl.a. pressens organisationer.

I spørgsmålet vedrørende opretholdelse af såvel informations- som nyhedstjenesten arbejder udvalget på linie med den planlægning, der er i gang for at sikre statsmyndighedernes funktion, eller med andre ord efter et decentraliseringsprincip. Samtidig forbereder man oprettelse af en statslig informationstjeneste, som skal være myndighedernes forbindelse til pressen i en given situation.

Som et led i det psykologiske forsvar indgår også, hvad man kan kalde det politiske forsvar, idet krigen i sig selv er en politisk handling. Det er helt åbenbart, at den politiske ledelse af krigen spiller en væsentlig større rolle i dag end tidligere, hvilket medfører, at statsministeren mere end nogen sinde må beskæftige sig med forsvarsproblemer på højeste plan ikke alene i krig, *men også i fred.*

Civilforsvaret

Civilforsvaret er ligeledes belyst tidligere, og her skal derfor blot erindres om, at civilforsvarets lokale opgaver for en dels vedkommende – de statslige – vil påhvile vedkommende politimester, mens de øvrige påhviler en *kommunal repræsentant*; dette forhold medvirker også til at bringe politiet ind i totalforsvarsbilledet.

TOTALFORSVARETS KOMPONENTER OG KRIGSTIDSORGANISATION

Efter denne oversigt over totalforsvarets opdeling og de hertil knyttede komponenter skal samspillet mellem disse komponenter og den

dertil knyttede påtænkte organisation skitseres. I denne forbindelse erindres om dels det tidligere omtalte decentraliseringsprincip, dels vort lands særegne geografi, som jo indebærer en risiko for, at hovedlandsdelene kan blive afskåret fra hinanden gennem Storebælt og derfor må kunne disponere selvstændigt.

I overensstemmelse med de nævnte forudsætninger ledes totalforsvaret fra tre trin:

- *Et centralt eller landstrin,*
- *et landsdelsvist (Jylland–Fyn/Øerne, idet dog Bornholm indtager noget af en særstilling), og*
- *et regionalt, idet landet fælles for alle 4 komponenter er inddelt i 8 regioner. Det i kapitlet om hjemmeværnet indeholdte kort viser de 8 regioner.*

På alle disse trin samarbejdes totalforsvaret af en *civiladministrator* (det være taget i vid forstand), en *civilforsvarsembudsmand*, en *rigspolitiembedsmand* og en *national militær chef*, som i øvrigt udøver ledelse inden for hver sit område.

På det centrale plan vil selvsagt regeringen varetage det økonomiske og psykologiske forsvar. Muligheden for at regeringen under udøvelsen af sine funktioner ikke vil kunne trække på det samlede folketing og den samlede centraladministration må selvfølgelig imødeses, og i sådanne tilfælde vil det kunne være nødvendigt at lade regeringen og en stærkt begrænset repræsentation fra folketinget og centraladministrationen virke fra et hensigtsmæssigt udflytningssted.

Det må i denne forbindelse tages i betragtning, at centraladministrationen fortsat skal kunne arbejde snævert sammen med øvrige totalforsvars-komponenter, og at man derfor må have såvel civilforsvarets landskommando, sygehusberedskabsrådet, rigspolitichefen og det nationale militære forsvars hovedkvarter i rimelig kort afstand fra det sted, hvor regeringen i en given situation måtte virke fra.

Der kan være grund til her lige at beskrive, hvorledes det nationale og det allierede militære billede knyttes sammen. Forsvarschefen er jo efter loven forsvarsministerens øverste militære rådgiver og er bindeleddet mellem regeringen på den ene side og COMBALTAP (og CINCNORTH) på den anden. Denne sammenknytning klares med ud-

sendelse af forbindelsesofficersgrupper. Der sendes en gruppe til COMBALTAP i Jylland, hvorfra forsvarschefen til stadighed holdes underrettet om den taktiske situation på vor del af krigsskuepladsen, og der sendes en gruppe til CINCNORTH i Oslo, hvorfra forsvarschefen får det mere langtidbetonede billede af situationen, samt forholdene på andre krigsskuepladser inden for hele NATO's område. Hertil kommer, at forsvarschefen i sin umiddelbare nærhed har dels de tre nationale værnschefer, så den samlede nationale forsvarsstyrelse kan drøfte vigtigere problemer, før forsvarschefen forelægger dem for ministeren, – og dels har den såkaldte »Senior Military Logistic Officer«, som har den øverste ledelse af fremskaffelse af alle forsyninger til forsvaret og fordeling af disse.

Den centrale ledelse vil samtidig til en vis grad fungere som *landsdelsledelse* på Sjælland, mens man i Jylland opbygger en sådan med en landsdelsadministrator, chefen for civilforsvarets landsdelskommando, landsdelspolitilederen og chefen for vestre landsdelskommando. Endelig vil der på det *regionale* plan blive etableret en regionsledelse, bestående af den militære regionschef, civilforsvarets regionschef, politiets regionsleder og en regionsamtmand, der i sin civile regionsadministration – eller stab for at bruge et militært udtryk – har samlet den fornødne sagkundskab inden for transport-, reparations-, forsynings-, arbejdskraft-, sundhedsberedskabs- og informationsområderne.

Den militære regionschef vil i alle 8 regioner være hærens stedlige regionschef. Dette er ganske naturligt, idet hæren jo dels vil være det værn, der i praksis har det største forbrug af tjenesteydelser fra øvrige totalforsvarskomponenter, og dels med de til rådighed værende lokalforsvarsstyrker samt hjemmeværnet er ansvarlig for det nationale militære forsvar af regionens område. De krav og ønsker om støtte fra den civile sektor m.v., som de berørte sømilitære og luftmilitære myndigheder måtte have, vil således blive *koordineret* og *formidlet* igennem hærens regionschef.

CIVILREGIONEN OG DENS ARBEJDSOMRÅDER

De civile myndigheder adskiller sig fra forsvaret og civilforsvaret bl.a. derved, at man ikke har en stab af medarbejdere, der er fast og ude-

lukkende beskæftiget med beredskabsplanlægning. Skal opgaverne, der jo har relation til praktisk talt alle samfundsområder, kunne klares blot nødtørftigt, må de personer, der til daglig har ansvar inden for de forskellige samfundsområder, inddrages i den beredskabsmæssige problemstilling, således at de i en krigssituation kan videreføre deres ansvar under de særlige forhold, der vil gælde. Dette forhold gælder selvsagt såvel for personer, der til daglig er beskæftiget inden for den statslige eller kommunale forvaltning som for personer tilknyttet private, civile virksomheder, og her især inden for forsyningsområdet.

Det følger heraf, at en af de første opgaver, der foreligger i forbindelse med planlægningen af de civile regionsadministrationer, er at afgrænse de sagsområder, inden for hvilke der i særlig grad vil være behov for at udvise et offentligt initiativ i en krigssituation. Dernæst vil opgaven være at finde frem til den stab af medarbejdere, der har fornøden sagkundskab på disse områder, og som – såfremt de er tilknyttet privatvirksomhed – er villige til at stille sig til rådighed for regionernes administration i en krigssituation.

De primære sagsområder vil være følgende:

- *Transportområdet*, omfattende først og fremmest lastvognstransporter, men med koordinering til jernbaner (DSB) og søfart, uanset at de sidstnævnte problemer først og fremmest egner sig til løsning på lands- eller landsdelsniveau,
- *reparations- eller entreprenørområdet*, der formidler anvendelsen af entreprenør- og bygningsmateriel til alle væsentlige reparations- og rydningsopgaver,
- *forsyningsområdet* i hele sin brogede mangfoldighed, men hvor det dog er rimeligt at fremhæve elkraft- og brændselsforsyninger (herunder især flydende brændsel) som særligt vigtige, idet disse to forsyningsområder er af afgørende betydning for praktisk talt enhver produktions- og transportvirksomhed,
- *sundhedsberedskabet* omfattende sygehusberedskabet og det såkaldte hygiejniske beredskab (epidemibekæmpelse, foranstaltninger over for radioaktiv forurening og anden forurening af fødevarer og drikkevand m.v.),
- *arbejdskraftområdet*, hvor der må ydes sagkyndig bistand til behand-

ling af problemer, der både har relation til vigtige arbejdsopgavers løsning på rette sted og tid og i særdeleshed har vidtrækkende psykologisk betydning, samt endelig

- *informationsområdet*, hvor der er et behov for et snævert samarbejde mellem regionen og dagspressen og anden regional nyhedsformidling (regionalradio) med henblik på sikring af en hurtig og sandfærdig nyhedsformidling samt for at sikre, at man i kritiske situationer hurtigst muligt kan give befolkningen de råd og den vejledning, der kan være livsvigtigt behov for.

SAMARBEJDET I REGIONSLEDELSEN

På grundlag af øvelsesvirksomhed i de forskellige regioner har man efterhånden fundet frem til visse bestemmelser for samarbejdet og den indbyrdes kompetence mellem regionsledelsens enkelte medlemmer. Hovedretningslinierne i disse bestemmelser lægger selvfølgelig op til et intimt samarbejde mellem totalforsvarets komponenter, idet man imødeser gensidig forståelse af hverandres problemer og vilje til at medvirke ved løsningen af disse.

Et sådant samarbejde vil selvfølgelig medføre, at regionsledelsens medlemmer i fornødent omfang holder hinanden underrettet om situationen inden for deres eget myndighedsområde og om den forventede udvikling, og har samråd om alle spørgsmål, som er af væsentlig betydning for alle eller blot mere end ét af disse myndighedsområder.

Situationer kan selvfølgelig opstå, hvor der må træffes hurtige og vidtrækkende beslutninger, og bestemmelserne om samarbejdet er da også således affattet, at de ikke i en sådan situation vil virke som en klods om benet. Det er her ganske naturligt, at regionsamtmanden som regeringens stedlige repræsentant må have tillagt visse beføjelser til at træffe den fornødne bestemmelse, ligesom det også står klart, at særlige beføjelser selvsagt må være givet til den militære regionschef, når der skal træffes bestemmelser, der har en direkte indflydelse på igangværende eller umiddelbart forestående kamphandlinger.

Det er den generelle opfattelse, at disse bestemmelser vil kunne virke efter deres hensigt, og øvelser inden for totalforsvaret har indtil nu da

også kun bekræftet denne opfattelse, og illustreret et fortrinligt samarbejde på det regionale niveau.

Det skitserede samarbejde er nødvendigt, for at de enkelte grene af vort beredskab, hver for sig, bestandig kan få de bedste betingelser for varetagelse af deres opgaver, og skulle krigsbegivenhederne medføre, at samfundet løftes af sine hængsler, *vil kun dette samarbejde, formidlet af ansvarlige myndigheder overalt i landet, kunne bringe det til at virke påny.*

TOTALFORSVARET I BEFOLKNINGENS BEVIDSTHED

Den omtalte regionale organisation er indøvet gennem en række totalforsvarsøvelser. Der har her været lagt vægt på at indøve det militære forsvar, civilforsvaret, politiet og de civile myndigheder i regionerne i behandling af og samarbejde om en række af de problemer, der kan opstå i perioden umiddelbart omkring et krigsudbrud, ligesom man har tilstræbt at indvinde erfaringer om civilregionernes interne funktion, organisation og personelbehov i en krigssituation. Disse øvelser har været omfattet med en voksende interesse hos deltagende centrale og lokale myndigheder og personer, ligesom pressen har vist forståelse og øget interesse for sagen.

Alligevel er der langt igen, før der kan siges at være dannet en almindelig bevidsthed på dette område, og en af grundene hertil er sikkert den, at der er tale om ubehagelige problemer, som man ikke gerne vil beskæftige sig med. Det er i denne sammenhæng naturligt at spørge, hvor omfattende beredskabsplanlægningen bør være, og hvor meget samfundet bør ofre på den?

Det er vel her rigtigt at sige, at ingen indsats er stor nok til at kunne give tryghed, men *beredskabsplanlægningen for det totale forsvar må i hvert fald tilrettelægges sådan, at myndigheder og borgere ikke handler i vildelse, hvis en ny krig bringer ulykker ind over landet.* Samfundet må være organiseret, og ressourcerne må, hvor de er svage eller sårbare, være styrket. Der er i de seneste år gjort store og tilfredsstillende fremskridt i denne retning inden for dansk totalforsvar. Yderligere fremskridt vil kunne gøres, når befolkningen har akcepteret den civile beredskabsplanlægning og dermed totalforsvaret som et af de samfundsfænomener, der hører vor tid til.

Danmarks totalforsvar.

Forsvarets civilundervisning

Efter det såkaldte 18 måneders udvalgs initiativ påbegyndtes der ved nytårstid 1953 en forsøgsundervisning ved 4 garnisoner.

Efter forsøgsperioden, som varede til hen på sommeren, begyndte Forsvarets Civilundervisning under navn af Forsvarets civile tjenestetidsundervisning sin virksomhed, der udelukkende omfattede undervisning i tjenestetiden. Undervisningsinspektør blev Jørgen Bøgh. Fra begyndelsen udgjorde indholdet af undervisningen medborgerkundskab og udenrigspolitisk orientering. Men derudover blev der tilbudt og undervist i en række valgfrie fag: dansk-regning, musikforståelse, bogholderi, tegning, bosætningslære, landbrugslære, kunstforståelse, litteratur m. m., idet hovedvægten for disse fags vedkommende blev lagt på mandskabets frie udvælgelse og frivillige tilslutning.

I medborgerkundskab og udenrigsorientering blev synspunktet: højskole fastlagt, og Jørgen Bøgh greb rigtigt, når han ikke kaldte faget samfundslære (som institutionslære), men holdt på, at den enkelte soldat var centrum for opbygningen, således at medborgerkundskaben blev meddelt i forhold til, hvorledes soldaten møder samfundet.

Det viste sig meget hurtigt, at der forelå en helt ny undervisningssituation, nemlig at man for første gang mødte hele den voksne mandlige ungdom og ikke som ved alle andre voksenundervisningsformer mødte et bestemt frivilligt, intellektuelt, fagligt el. klassebestemt udsnit;

endvidere, at det stort set stod forfærdende til med den grundlæggende almene viden, som alle regnede med forelå, når elever gik ud af folkeskolens 7.-9. klasse.

Derfor blev den frivillige periode afløst af en ny periode med »venlig tvang«, således at man så vidt muligt prøvede at supplere manglende viden fra børneskolen og med vægt lagt på fag, hvor der kun var lidt eller intet tilbage af kundskaber. — Hermed trådte en ny undervisning frem: ordblinde og læseretardedes undervisning.

Denne fase, den kundskabsmeddelende, havde en svaghed: det maksimale timetal, der for en soldat udgør 160 timer, hvoraf halvdelen på forhånd er optaget af medborgerkundskab og udenrigsorientering, giver ialt 80 timer til kundskabsmeddelelse. Og yderligere blev undervisningen belastet af P. E. systemet for hærens vedkommende, hvilket medførte holdomdannelser hver anden måned.

Det har rejst spørgsmålet: Er det overhovedet realistisk at tale om, at Forsvarets Civilundervisning kan yde en virkelig, kundskabsmeddelende undervisning? Og yderligere: Hvad er den unge værnepligtiges situation?

Den værnepligtige møder med et vist mål af kundskaber, afpasset efter intelligens, skoleform og art af uddannelse, men er naturligvis ganske ufærdig i sin personlige udvikling.

Forsvarets Civilundervisnings primære pligt er da at hjælpe ham til at *anvende* sine kundskaber. I samfundets hverdag, som borgeren har del i og medansvar for som part i en demokratisk livsform, gøres den enkeltes valgret og valgbarhed ikke afhængig af hverken kundskaber eller intelligensgrad — han har simpelthen valgretten og valgbarheden, når han har nået den fornødne alder. — Men lige så givet er det, at hele det demokratiske samfund styrkes, jo mere moden og ansvarsbevidst den enkelte er.

Forsvarets Civilundervisning er den sidste skole, de fleste unge mænd møder, og hvordan kan denne institution hjælpe ham?

Den modningsproces, som det er at lære at anvende sine kundskaber, kan Forsvarets Civilundervisning bidrage til at understøtte, men naturligvis ikke beherske.

Som arbejdsgrundlag anvendes fagene medborgerkundskab og uden-

rigsorientering. Den voksnes situation er at opleve og vurdere de aktuelle begivenheder, som de kommer i form af avismeddelelser om lovgivning og administration, skattebilletten o.s.v., der vedkommer ham personligt – og i samtaler og gruppearbejde føres han ind i overvejelser og vurderinger og samtidig – såvidt det er muligt – til fornemmelse af, at der i vort folk er meget at holde af og værne. Fra den aktuelle begivenhed trækkes tråde til helheden, den historiske udvikling o.s.v.

Dansk og regning er støttefag for medborgerkundskab, hvor den unge mand trænes i at læse og mundtlig gengive det personligt opfattede, ligesom han får regneopgaver i tilknytning til medborgerstoffet.

Dersom opgaven lykkes, vil Forsvarets Civilundervisning have bidraget til, at de unge, der har valgt, også er mere politisk modne og målbevidste, både fagligt og samfundsmæssigt. – Sådanne unge bliver bedre soldater.

I de senere år, siden 1960, har Forsvarets Civilundervisning varetaget forvaltningen af den uddannelse, der er en del af stampersonellets kontraktlige ret.

Kun i det boglige uddannelsesfelt udøver Forsvarets Civilundervisning selv for en stor del undervisningen, i langt de fleste tilfælde formidler man undervisningen på eksisterende skoler og uddannelsesanstalter, medens oplæringen til svende- eller specialarbejderstatus foretages ved skoler uden for Forsvarets Civilundervisnings ramme ved civile skoler og ved værnene. Der er grund til at understrege, at det for de boglige uddannelsers vedkommende i betydeligt omfang drejer sig om grundlæggende uddannelser, adgangsprøver til højere uddannelser – men altså ikke virkelige uddannelser, da tidsrammen er for kort hertil.

Det tredje område er den del af fritidsundervisningen, som Forsvarets Civilundervisning udøver, herunder særligt brevscoleundervisningen. Det er et meget populært felt, og de fleste vil sikkert forbavses over at høre, at det drejer sig om henved 10.000 brevscolekurser årligt på snart sagt alle områder. Brevscoleundervisningen stiller foruden de sædvanlige flidskrav, som hører al undervisning til, også krav om karakterstyrke – og her er måske det felt, der klarest viser, at dansk ungdom er mere målbevidst end den i almindelighed har ord for at være.

*Danske og engelske soldater
i praktisk NATO-samarbejde.*

Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste

Der er al mulig grund til at antage, at en eventuel fjende både før og i forbindelse med et angreb med alle midler vil søge at undergrave modstandsånden i det danske folk og kampmoralen i værnene.

Med psykologiske angreb vil han således allerede i fredstid sætte ind på at skabe splittelse mellem befolkning og forsvar, udbrede mistillid til den militære ledelse, få folket til at tvivle på forsvarets muligheder og så utilfredshed hos det militære personel.

Med det formål at fremme den indbyrdes forståelse og samarbejde mellem folket og det militære forsvar, at bidrage til bedst muligt kendskab til forsvaret samt inden for forsvaret at fremme mulighederne for den enkeltes personlige udvikling og trivsel udføres der i dag af forsvaret et oplysnings- og velfærdsarbejde, som udgør en del af vort psykologiske forsvar.

Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste, der henhører direkte under Forsvarsministeriet, har den faglige ledelse og koordinering af dette arbejde og forestår større centrale arrangementer, mens de enkelte tjenestesteder under chefens ansvar selv udfører det lokale oplysnings- og velfærdsarbejde.

Allerede under 1. verdenskrig etableredes Forsvarsministerens Foredragsudvalg, der havde til opgave at skaffe militære talere til foreninger samt civile foredragsholdere og kunstnere til soldaterne. Under Danmarks besættelse blev oberstløjtnant H.A.V. Hansen i 1940 placeret i den daværende generalkommando med den opgave »at være garnisonskommandanter m. fl. behjælpelig med fæstnelsen af hærens åndelige ligevægt, arbejdsmod og tro på fremtiden«. Det kontaktarbejde, oberstløjtnanten satte i gang, smeltede i 1941 sammen med Forsvarsministerens Foredragsudvalgs oplysnings- og velfærdsarbejde og blev under Folk og Værn-navnet kendt i vide kredse. Efter befrielsen blev arbejdet kraftigt udbygget for i 1951 at blive lovfæstnet som institutionen Forsvarets velfærdstjeneste, *Folk og Værn*, der ved forsvarsloven af 1960 blev omdøbt til *Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste*. Dette navn dækker bedst institutionens opgaver af i dag: oplysningsvirksomhed over for civile kredse og forsvarets personel samt velfærdsarbejde inden for forsvaret.

Udadrettet oplysning

Det udadrettede kontakt- og oplysningsarbejde omfatter bl. a. foredrag, film, kontaktmøder, orienteringsbesøg, udstillinger og opvisninger.

På anmodning fra civile foreninger, skoler med flere eller på eget initiativ stiller forsvaret gratis foredragsholdere til rådighed med foredrag over emner af betydning i oplysningsarbejdet om forsvaret. I tilslutning til foredragene kan der vises film fra forsvaret eller foranstaltet mindre demonstrationer.

I forbindelse med bl. a. skolernes erhvervsvejledningsarrangementer udsendes befalingsmænd, der giver orientering og vejledning om antagelsesbetingelser, uddannelse og tjenestevilkår i forsvaret.

Som et led i oplysningsarbejdet kan tjenestestederne arrangere kontaktmøder mellem befalingsmænd og repræsentanter for civile kredse, hvor man efter korte, indledende foredrag får rig lejlighed til meningsudveksling. I flere garnisonsbyer er der etableret permanente kontaktkomiteer mellem forsvaret og ungdomsorganisationerne. Orienteringsbesøg på kaserner, flådestationer, forter, skibe og flyvestationer indgår

også i oplysningsarbejdet, og her lægges vægten på fremvisning af lokaliteter og materiel. Indbydelsen kan udgå til en forening eller en skole, til personellets pårørende (ved de såkaldte forældredage) eller kan gælde alle og enhver (åbent hus-arrangementer).

Undertiden kan det være mere praktisk, at forsvaret rykker ud for at vise, hvad man har og kan, hvorfor forsvaret laver både udstillinger og opvisninger, der enten står som selvstændige arrangementer som forsvarsdage, forsvarsudstillinger, Tattoos eller indgår som et islæt i civile udstillinger, dyrskuer, idrætsstævner og lignende. I flere byer har forsvaret med godt resultat inviteret unge, der står foran indkaldelse, til oplysningsmøder, hvor eksperter gennem korte foredrag og ved besvarelse af spørgsmål har søgt at hjælpe de værnepligtige til en god start i forsvaret.

Forsvarets Oplysningskontor er oprettet bl. a. for at besvare forespørgsler om forsvarsspørgsmål, værnepligtsforhold m. v.

Oplysning for personellet

Oplysningsvirksomheden for forsvarets personel tager især sigte på udenrigs- og forsvarspolitiske forhold, aktuelle begivenheder, almindelige og kulturelle emner, forsvarets interne forhold m. v. og udføres gennem bl. a. foredrag, kursus, publikationer, besøg og biblioteksvirksomhed.

Der anvendes militære foredragsholdere og civile eksperter til at oplyse om udenrigs- og forsvarspolitiske spørgsmål, ligesom forsvarets personel har lejlighed til at deltage på civile kursus og at tage højskoleophold.

Til orientering for personellet fremstiller mange tjenestesteder orienteringspjecer om egnen og afdelingen. Kaserneaviser og oplysende opslagsmateriale af lokal karakter udnyttes desuden flere steder i den interne information. Under større øvelser udsendes der ofte særlige feltaviser til øvelsesdeltagerne. Det er almindeligt, at der arrangeres ekskursioner, museums- og virksomhedsbesøg og træffes lignende oplysningsmæssige foranstaltninger såvel i arbejdstiden som i fritiden.

Så godt som samtlige større tjenestesteder har eget bibliotek med ud-

lånssamling, læsestuer, håndbøger, tidsskrifter og aviser. Kasernebiblioteket er en filial af det lokale folkebibliotek, og virksomheden varetages som regel af uddannede bibliotekarer. Udlånssamlingernes bogbestand omfatter ca. 100.000 bind, og låneprocenten andrager ca. 60, til sammenligning kan anføres, at låneprocenten blandt civile unge mænd i København er ca. 30. Til brug på øvelser, under udstationeringer, vagt-tjeneste m.v. findes særlige feltbiblioteker af uindbundne bøger i lommeformat (»billigbøger«). Gennem kasernebibliotekerne kan endvidere lånes lærebøger til selvstudium og grammofonplader til musikstudiekredse.

Velfærdsarbejdet

Velfærdsarbejdet for personalet består af socialrådgivning, hobby- og idrætsvirksomhed, underholdning og andre trivselfremmende foranstaltninger, ligesom biblioteksvirksomheden også tjener velfærdsformål.

Socialrådgivningen omfatter bistand i sociale, økonomiske, juridiske og personlige spørgsmål. I det omfang, den militære chef finder det påkrævet, kan der foretages socialundersøgelser i forbindelse med manglende tilpasning, gentagne disciplinbrud, ønsker om forflytninger m. v. I forbindelse med hjemsendelser gives der orientering om hjælp efter hjemsendelsen, arbejdsmuligheder m. v. Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste modtager tilbud om ledige stillinger og meddeler disse tilbud til hjemsendelsesberettiget personel. Socialrådgivningen udføres af socialkonsulenter, der enten er uddannede socialrådgivere eller egnet personel fra bl. a. socialkontorer.

Hobby- og idrætsvirksomheden omfatter fritidsundervisning i bl. a. snedkeri, bogbinderi, småsløjd, idræt, gymnastik, svømning, brydning og boksning samt selvvirksomhed i hobbyfag og fri træning i boldspil m. m. I de senere år har desuden fag som foto, motor og jiu-jitsu vundet stærkt frem. Virksomheden gennemføres efter stort set de samme regler, der er gældende for tilsvarende virksomhed i aftenskoler og oplysningsforbund. Forsvaret har uddannet egne hobbylærere, og i idrætsvirksomheden anvendes befalingsmænd, der har gennemgået Forsvarets Gymnastikskole.

Underholdningen omfatter bl. a. underholdning udført af personalet selv, professionel optræden (solister, teaterforestillinger), film, grammofoonplader, lydbånd, radio og fjernsyn samt fester. I Storkøbenhavn har man desuden aftaler med teatre, koncert- og underholdningsarrangører, Idrætsparken m. fl. om nedsatte billetpriser for de værnepligtige.

For at rammerne om oplysnings- og velfærdsarbejdet kan være i orden, er det nødvendigt med gode fritidslokaler og særligt velfærdsmateriel. På de kaserner, der er byggede i de senere år, er fritidslokalerne samlet i et særligt fritidsområde, hvor man også finder kantinen, hvor personalet bl. a. kan købe kaffe, brød, sodavand, chokolade og tobak samt forskellige småfornødenheder.

Cheferne for forsvarets tjenestesteder har hver inden for deres område ansvaret for oplysnings- og velfærdsarbejdets rette udførelse. Det daglige arbejde varetages af en velfærdsofficer, der samarbejder med bibliotekar, socialkonsulent, lærerne i hobby og idræt samt mandskabets repræsentanter.

Sammenfattende bør fremhæves, at rigtigt bedrevet bidrager oplysnings- og velfærdsarbejdet såvel til styrkelse af vort totalforsvar som til den enkeltes personlige udvikling og trivsel i forsvaret.

Velfærdstjeneste i UNEF

Kirken i Gaza.

Soldaten og kirken

Med synlige og usynlige tråde er folkets og kirkens liv vævet ind i hinanden. Synligst ved dåben, der omfatter næsten hele vort folk. Vi er med hinanden båret af, hvad der siges til os dér: at Gud er vores far, og ham hører vi til, som et barn hører sin far og mor til.

Om det budskab står kirken som et vartegn på land og i by. Dens klokke lyder ud over vort folk søgn og helg og når enhver af os i livets mange skiftende situationer.

Skal soldatertiden i forsvaret være en parentes i det forhold? Er kirken for fornem til at bryde op, når landets ungdom rykker hjemmefra?

Ingen af delene ligger i forholdets natur. Det kan udtrykkes i eet ord: *solidaritet*. Det krav har enhver ret til at stille til kirken. Dens budskab har mange variationer. Men som en rød tråd igennem det hele går, at den er her for at være solidarisk med vi mennesker i glæde og sorg, i liv og død.

Nerven i sammenstillingen af ordene *soldaten* og *kirken* er altså kirkens solidaritet med dem, den har døbt. Derom findes der mangfoldige vidnesbyrd både før og nu. Et af de ejendommeligste og mest talende stammer fra krigen 1848–50. Den 30. maj 1848 mistede en fynsk

væver ved navn Rasmus Knudsen sin søn, der to dage i forvejen var blevet hårdt såret under en fægtning. Kort efter kunne man i Fyens Stiftstidende læse følgende:

»En uforglemmelig søn har Herren kaldt til hvile, overjæger Jens Rasmussen, Vantinge, af 3. jægerkorps. I Guds vilje skal jeg mig med den glæde, han selv skænker, hengive; men eet hviler tungt på mit hjerte. Min søn, som faldt i fægtningen den 28de, udtaler i sit brev den 27de savnet af, at der ingen sjælesørger er ved hæren. Han udtaler i det samme brev håbet om den næste dag, som var en søndag, at kunne komme til kirke, og jeg vil nære det glade håb, at han kom til de helliges kor. Men hvorfor gøres der ikke noget for, at de, som undgå fjendens kugler, kan få frelsens evangelium at høre? Hvorfor skal så mange mennesker stadig have døden for øje og ikke høre klang af livets evangelium? Er det, fordi ingen præst vil underkaste sig de møjsommeligheder, der kan følge med feltlivet og som Kristi stridsmænd følge med kongens stridsfolk? Eller hvis er skylden? Jeg er lægmand og til års; dog kunne nogen have gavn af, at jeg fulgte med og stod ham bi i gerningen, da var jeg villig til at forlade hus og hjem. Men så snart Herren vil, at der skal præster med, da kommer der vel også, og det flere end een.«

Det er en sund og berettiget forventning, der dirrer i den fynske vævers djærve appel – som da heller ikke blev forgæves og lå i forlængelse af anstrengelser fra anden side; armeen fik sine præster med i marken både under den første og den anden slesvigske krig i forrige århundrede. Forventningen kan yderligere belyses af en situation fra den første verdenskrig. Ved dens udbrud gik det som et skrig igennem det formentlig afkristnede Frankrig, rejst til politikerne af de indkaldtes forældre: »Send præster til vore drenge, de skal ikke dø uden Guds ord.« Og de kom, de præster, katholske som evangeliske.

I denne forventning er tillige indeholdt en definition af *feltpræstens opgave*.

Man har undertiden forset sig på den. Skal feltpræsten velsigne våbnene? Opildne soldaterne til at slås i Vorherres navn? Og hvad med dem på den anden side fronten? Bliver det ikke umuligt for Vorherre at finde ud af, hvilken af parterne han skal holde med?

Sagen er vendt på hovedet. Feltpræsten skal det, som en præst ene og alene er til for: forkynde livets ord i dødens verden. Det skal ikke undre nogen, hvis han ser ham i færd med alle mulige andre gøremål; velfærdstjeneste og feltpræst vil let kunne finde berøringsflader. Men de er der i hver sit ærinde. Hvad feltpræsten angår, skylder han soldaten det gamle evangelium om tømmeren fra Nazareth. Det er fra militært hold udtrykt således: han skal være menig mellem de menige og officer mellem officerer, loyal over for begge parter, men *først og fremmest over for sit kald og sin opgave*. Tydeligere kan det vist ikke siges, hvad en feltpræst er, og hvad han ikke er.

Hvordan er så status i feltpræstetjenesten i dag?

Med alderens forret skal først nævnes den forbindelse, der siden Christian IV's dage har eksisteret mellem *søværnet* og Holmens Kirke. Dens præster er tillige orlogspræster, der regelmæssigt følger flådens skibe på togt og i deres arbejde i søværnet i øvrigt støttes af værne-

Feltgudstjeneste.

pligtige teologer – en ordning, der er vokset frem i årene efter 1945 og savner sidestykke i noget andet land.

En lignende forbindelse har igennem tiderne bestået imellem soldaterne og *hærens* gamle kirker, garnisonskirkerne; den er blevet stærkt intensiveret efter 1945. Endvidere indgår der i hærens mobiliseringsstyrke et antal designerede feltpræster, som er parat, den dag hæren bringes på krigsfod. I fredstid kan de designerede feltpræster gøre frivillig tjeneste i forbindelse med øvelser og på anden vis. Værnepligtige teologer er lejlighedsvis anvendt i hæren siden 1945. Hvor de politiske forhold har medført, at danske soldater sendes udenlands, er der fulgt præster med, først til Tyskland, siden til Gaza.

Som det yngste af de tre værn har *flyvevåbnet* ikke egne kirkelige traditioner bag sig. Dog kan det noteres, at man ved flyvestation Karup i en årrække har haft en flyvestationspræst, og at kaldskapellanen i Hvorup har betjent personalet på flyvestation Ålborg.

Det har altså sin værdi. Men et afgørende skridt er ved at blive taget. I januar 1962 afsluttede et af kirkeministeriet nedsat udvalg sit arbejde med den kirkelige betjening af de militære værn, og i maj 1962 vedtog folketinget en personellov for forsvaret, hvori bl. a. indgår en feltpræsteordning. Forberedelserne til denne ordning er ikke tilendebragt ved afslutningen af dette værk. Der kan derfor kun antydes de retningslinjer for en ordning, som blev nedfældet i den omtalte betænkning, der foreslår følgende fire kategorier: 1) faste feltpræster, 2) deltidssansatte feltpræster, 3) feltpræster af reserven, 4) værnepligtige teologer. Anvendelsen af disse fire kategorier af præster tænkes tilpasset hvert værns særlige struktur.

I hvilken udstrækning dette program vil blive ført ud i livet, vides som sagt ikke i dag, men det synes sikkert, at Danmark – for øvrigt som det sidste land i Vesteuropa – er ved at tage skridtet til en feltpræsteordning, som ikke bare skal træde i kraft, hvis hæren bringes på krigsfod, men som også i fredstid vil være et tilbud til vort folks værnepligtige.

Dansk soldat i FN

Baggrunden for FN

Under anden verdenskrig opstod tanken om at skabe en handlekraftig, international organisation, der kunne sikre verdensfreden for fremtiden og iøvrigt fremme det mellemfolkelige samarbejde.

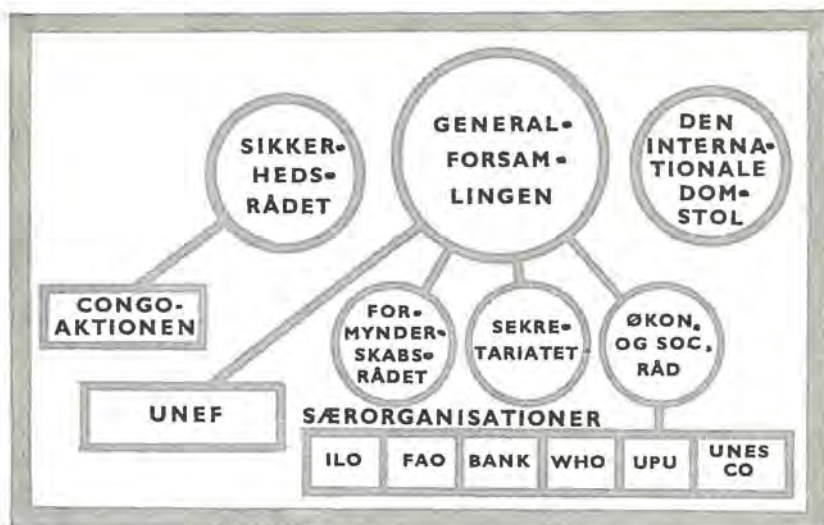
Den 24. oktober 1945 blev De Forenede Nationer dannet ved en pagt mellem 51 lande, deriblandt Danmark.

I dag er FN vokset til at omfatte over 100 medlemslande. Det er fortrinsvis de nye lande i Asien og Afrika, der har bevirket denne forøgelse. Udviklingslandene har herved fået en langt stærkere repræsentation, end det var tilfældet i FN's første år.

FN's organer

Som vist på skitsen, er FN bygget op af en række afdelinger eller organer, hvoraf *generalforsamlingen* og *sikkerhedsrådet* er de vigtigste.

Generalforsamlingen er FN's højeste myndighed. Den indkaldes normalt en gang om året til behandling af betydningsfulde, internationale spørgsmål. Generalforsamlingen kan fremsætte forslag til løsning af en krisesituation, såfremt sikkerhedsrådet ikke kan løse opgaven. Gene-

FN's organisation.

ralforsamlingen kan ekstraordinært indkaldes til øjeblikkelig drøftelse, hvis det skønnes påkrævet ved en pludselig opstået konflikt. Hvert medlemsland har én stemme, og til vigtigere beslutninger kræves der $\frac{2}{3}$ flertal.

Sikkerhedsrådet har 11 medlemmer, hvoraf de 5 er permanente, nemlig Frankrig, Formosa-Kina, Sovjet-unionen, Storbritannien og USA. De øvrige vælges af generalforsamlingen for to år ad gangen. Sikkerhedsrådets opgave er at gribe ind, hvis en konflikt truer freden. Rådets effektivitet har imidlertid vist sig problematisk som følge af stormagternes vetoret, idet en enkelt stormagt på grundlag af denne ret ved nejstemme kan hindre sikkerhedsrådet i at træde i funktion.

Sekretariatet forestår FN's daglige arbejde. Dets leder er *generalsekretæren*. Han har i de senere år fået en stadig større indflydelse og har således adskillige gange med held kunnet gribe ind i konflikter, når FN's andre organer har været ude af stand til at udrette noget positivt.

Uanset at FN endnu ikke har kunnet opfylde alle de ønsker og forhåbninger, der blev stillet ved organisationens start, så har FN dog i

flere tilfælde haft held til at opretholde den mellemfolkelige fred og sikkerhed bl. a. ved militære foranstaltninger.

FN-pagten indeholder bestemmelse om, at medlemsstaterne skal stille væbnede styrker til rådighed for sikkerhedsrådet, hvis det er nødvendigt for at sikre freden.

Danske soldater har nu i mange år haft lejlighed til at bidrage til at deltage i vor tids korstog for at skabe fred. En beskrivelse af dansk forsvar ville således ikke kunne afrundes uden omtale af de forhold, hvorunder danske soldater har gjort tjeneste for verdensfredens sag. Det har ikke blot været eventyret, der har lokket, men i højere grad opfordringen til at medvirke til løsning af en opgave, der samtidig kunne give den nationale soldateruddannelse indenfor NATO's rammer yderligere mening og perspektiv.

UNEF

I efteråret 1956 kom de første danske soldater til Ægypten som en del af det nyoprettede UNEF (*United Nations Emergency Force*). Disse soldater var værnepligtige, der frivilligt havde stillet sig til rådighed for FN for at sikre verdensfreden – om nødvendigt ved at kæmpe for den.

Baggrunden for UNEF's oprettelse var Suez-krisen, der opstod i juli 1956, hvor Ægyptens præsident Nasser nationaliserede Suezkanalselskabet. Denne handling affødte en så alvorlig international situation, at FN's sikkerhedsråd blev indkaldt. En lang række bevægede møder forblev dog resultatløse, idet man ikke kunne opnå den fornødne enighed om løsning af spørgsmålet.

Som følge heraf blev den spændte politiske situation i Mellemøsten udløst ved åben krig, idet Israel den 29. oktober angreb Ægypten og

Observationspost i ørkenen.

lynhurtigt stødte frem mod Suez-kanalen og ind i Gazaområdet. Herfra var mange af de berygtede »fedayeen« terroraktioner mod Israels grænselandsbyer blevet organiseret i tiden forud.

England og Frankrig svarede dagen efter med at sende Israel og Ægypten et ultimatum, hvori man krævede, at begge parter skulle holde sig mindst 10 km borte fra Suezkanalen.

Israel accepterede, men Ægypten afslog. Verdensfreden var nu alvorligt i fare, idet England og Frankrig iværksatte en amfibieoperation imod Port Said-området. Her landsattes således fra søen og luften ca. 1700 engelske og franske soldater.

Mellemøsten var endnu engang blevet centrum for de storpolitiske begivenheder, og faren for en ny verdenskrig syntes overhængende – ikke mindst på baggrund af den sideløbende dødsensalvorlige Ungarnkrise.

Sikkerhedsrådet trådte atter sammen og atter uden tilfredsstillende resultat. I Generalforsamlingen blev forslaget om øjeblikkelig standsning af fjendtlighederne dog vedtaget. Da dette var uden virkning i praksis, fremsatte Canada ved Lester Pearson det skelsættende forslag om oprettelsen af en international politifredsstyrke til sikring af og kontrol med fjendtlighedernes ophør.

Foruden Danmark efterkom Brasilien, Canada, Columbia, Finland, Indien, Indonesien, Jugoslavien, Norge og Sverige FN's opfordring til at stille styrker til rådighed for UNEF.

Danmark og Norge dannede en fælles bataljon, den såkaldte *Danor*-bataljon, som var den enhed, der hurtigst blev formeret og den første UNEF-enhed, som rykkede ind i *Gaza* for at sikre orden og fred i dette urolige hjørne af verden.

Danor-bataljonen har skiftevis dansk og norsk chef. Danmark stiller 3 lette kompagnier og dele af stabskompagniet, mens Norge leverer 2 lette kompagnier og resten af stabskompagniet. Desuden har Norge også et felthospital, der betjener FN-soldater i *Gaza*-området.

Mellemfolkeligt samarbejde præger UNEF's hverdag.

Kompagnierne er placeret i kompagnilejre. Som en vifte spredt ud fra disse ligger tæt op til Danorbataljonens linie en række delingslejre. Af disse er de to nordligste placeret i et ørkenterrain, hvortil færdsel kun er mulig enten til fods eller på kamelryg eller med specielt indrettede ørkenjeeps. Under hver af delingslejrene sorterer tre observationsposter beliggende på højdepunkter tæt op til demarkationslinien. Disse observationsposter er bemandede om dagen fra 6 morgen til solnedgang. Om natten erstattes observationstjenesten med patruljer, der med uregelmæssige mellemrum afpatruljerer grænsen til Israel.

Og således fortsætter en årvågen sikringstjeneste døgn efter døgn. Hvor længe den skal fortsætte, kan kun fremtiden afgøre. Meget tyder på, at der endnu kan hengå meget lang tid, inden vor tids gordiske knude kan løses i dette sprængfyldte hjørne af verden, hvor kun FN-styrkernes tilstedeværelse opretholder balancen mellem krig og våbenstilstand.

Danske soldater må derfor regne med fortsat i årene fremover at skulle tjenstgøre under FN's flag og med en erkendelse af, at deres opgave direkte eller indirekte kan medvirke til fredens bevarelse.

ONUC

»Historiens mest brogede arme« er karakteristisk for ONUC (Organisation des Nations Unies au Congo). Styrken består af soldater fra 29 lande og fem verdensdele. Heraf udgør afrikanske tropper hovedparten, mens det samlede europæiske kontingent udgør 12%.

Forhistorien for afsendelsen af ONUC er at finde i de voldsomme uroligheder mellem den indfødte befolkning og de i landet bosatte hvide, der opstod i sommeren 1960 som følge af dannelsen af den frie republik Congo. Yderligere var den indrepolitiske situation meget spændt som følge af det stærke modsætningsforhold mellem de to nye førstemænd,

præsident Kasavubu og premierminister Lumumba samt den omstændighed, at Tshombe erklærede provinsen Katanga for uafhængig med sig selv som præsident.

Som følge af Congo-krisen blev FN's sikkerhedsråd indkaldt. Man vedtog at imødekomme ønsket om at sende FN-tropper til Congo, idet uroen havde antaget dimensioner, der ikke længere kunne betragtes som forbigående. Verdensfreden var endnu en gang i fare som følge af, at Congo-problemet blev inddraget i den kolde krig. Mens de første FN-tropper ankom til Congo, lovede Khrustjev den nye stat støtte mod enhver form for aggression.

De danske soldater i ONUC er ikke som i UNEF en samlet enhed, men varetager forskellige specialopgaver såsom militærpolititjeneste, forsynings- og transporttjeneste og sanitetstjeneste.

International soldatertjeneste for at bevare verdensfreden er en svær og ømtålelig opgave. Dette gælder ikke mindst tjenesten i ONUC, hvor

*Vedligeholdelses-
tjeneste i ørken-
lejren.*

Indisk venskabsbesøg i dansk kompagnilejr.

vanskelighederne er store og differentierede. Den danske soldat har imidlertid på bedste måde løst sine opgaver med ro, fasthed, tålmodighed og ikke mindst med takt. Dette er vel generelt den karakteristik, der kan gives af den danske soldat i FN's tjeneste, hvor han er blevet respekteret på grund af sin evne til at bevare det rolige, faste overblik og til at løse svære og uvante opgaver under fremmede himmelstrøg. Den omstændighed, at den danske soldat ikke har været i regulær krig siden 1864, har ikke vist sig som en belastning. Måske snarere tværtimod. En naturlig venlighed i forbindelse med en humanitær indstilling har sikkert bevirket, at våben kun har været anvendt i nødværge, eller hvor situationen har gjort det uundgåeligt.

Næsten overalt i verden er menigmand på tværs af, hvad der iøvrigt måtte skulle i dagens politik, i dag enige om, at det mere end nogensinde før er påkrævet at sikre verdensfreden. Alle midler må tages i brug og

ofre må bringes for at undgå en tredje verdenskrig, der kan betyde menneskehedens undergang.

UNEF og ONUC er de mest virksomme midler, som FN til dato har kunnet opvise, og måske kan deres præventive virkning i fremtiden manifestere sig i en permanent handlekraftig verdenspolitistyrke inden for FN.

Uanset om dette bliver tilfældet eller ej, har danske soldaters indsats været et konkret bevis på Danmarks vilje til ikke blot i ord, men også i gerning at leve op til FN-pagtens gensidige forpligtelser.

På vagt for freden.

Traditioner præger fortsat den militære hverdag.

Værnenes personel

HÆRENS PERSONEL

Ingen kan blive befalingsmand i den danske hær, uden at han først har været våbenøvet som menig og vist sig i besiddelse af de evner og de karakteregenskaber, som må kræves af den, der skal føre kommando ved uddannelsen og i krig.

På den anden side kan enhver, der har de fornødne evner og anlæg for tjenesten, nå de højeste stillinger i hæren. Uddannelsen, der er nødvendig herfor, giver hæren gratis, samtidig med at der ydes løn og fri uniform i et vist omfang.

For at enhver i påkommende tilfælde kan vide, hvem der skal befale, har befalingsmænd *en vis indbyrdes rækkefølge*. Inden for samme grad går den, der er ældre i graden, forud for den yngre.

Enhver, der er sat til at befale over andre, er disses *foresatte*, og de andre hans *undergivne*.

Officersgraderne er:

General, generalløjtnant, generalmajor, oberst, oberstløjtnant, major, kaptajn, premierløjtnant, løjtnant, og major, kaptajn, premierløjtnant, overfenrik og fenrik alle af specialgruppen.

De øvrige befalingsmandsgrader er

Seniorsergent af 1. og 2. grad, oversergent, sergent og korporal.

Hærens udskrevne og frivillige personel

Hærens personel omfatter det udskrevne, værnepligtige personel, det frivillige stampersonel samt befalingsmænd af linien og reserven.

Til hærens tjenestesteder indkaldes til forskellige tider af året de værnepligtige, der af udskrivningsvæsenet i forbindelse med forsvarsministeriet er fundet egnede og udskrevet til tjeneste i hæren. Af disse udskrevne udtages normalt allerede efter rekrutuddannelsen de bedst egnede menige til uddannelse til befalingsmænd på det pågældende våbens sergentskole, der varer ca. 6 måneder. Den samlede pligtige tjenestetid andrager for sergenter 24 måneder. Derefter kan de antages til frivillig tjeneste.

Stampersonellet

Den stadig mere teknisk prægede tjeneste kræver inden for hæren et stigende antal specialister. På mange befalingsmandspladser kræves der folk med en erfaring og en uddannelse, der ikke kan opnås af befalingsmænd til pligtig tjeneste.

På disse poster benytter hæren fortrinsvis det frivillige stampersonel, der består af:

seniorsergenter af 1. og 2. grad, oversergenter, sergenter og korporaler, overkonstabler og konstabler.

Enhver, der findes egnet til tjeneste i hæren, kan søge om at blive antaget til frivillig tjeneste således:

- a. Mænd, der er fyldt 16 år, og som endnu ikke har aftjent værnepligten, kan antages til frivillig tjeneste i mindst 3 år. Efter gennem-

gang af en 1 årig specialuddannelse ved et af våbnenes konstabelskoler, ansættes de beståede som konstabler.

- b. Mænd, der det pågældende år fylder 18 år, men endnu ikke er fyldt 26 år, og som ikke har aftjent værnepligten, kan antages til frivillig tjeneste i mindst 2 år direkte ved regimenterne. Efter en uddannelsesperiode ved regimentet, hvis længde afhænger af kontrakttiden, ansættes de pågældende som konstabler.
- c. De, der har aftjent deres værnepligts første samlede uddannelse, kan ansættes som konstabler.
- d. Mænd, der endnu ikke er fyldt 30 år og er faglærte som våbenmekanikere, værktøjsmagere, maskinarbejdere, motormekanikere, elektromekanikere eller er ekspedienter inden for jern- og metal-

Holdarbejde og intensiv træning er kendetegn for forswarets uddannelse.

branchen samt sadelmagere eller møbelpolstrere, kan antages som frivillige ved Hærens tekniske Korps.

Frivillige, som endnu ikke har aftjent værnepligt, må først gennemgå en grundlæggende militær uddannelse af ca. 3 mdr. varighed ved et af hærens regimenter.

De frivillige optages derefter som elever i konstabelklassen på Hærens tekniske Korps' skole, der varer ca. 9 mdr. Ved uddannelsens afslutning – ca. 12 mdr. efter mødet – ansættes eleverne som håndværker- eller forsyningskonstabler og afgives derefter til tjeneste ved hærens værkstedskompagnier, garnisons- eller tøjhusværksteder.

De, der antages til frivillig tjeneste, tegner en kontrakt, der kan gælde for kortere eller længere perioder op til fem år. Foruden løn modtager de frivillige en bonus, hvis størrelse afhænger af den tid, de forretter tjeneste, og som udbetales ved den frivillige tjenestes ophør.

Herudover vil de, der før eller under aftjening af værnepligtens første samlede uddannelse tegner kontrakt med hæren, modtage en kontraktpræmie beregnet fra tidspunktet for kontraktens indgåelse. Kontraktpræmien vil blive udbetalt sammen med det til sin tid opsparede bonusbeløb.

Tjenstgørende værnepligtige menige, der tegner kontrakt under aftjening af den pligtige tjeneste, påbegynder først den egentlige frivillige tjeneste efter afslutningen af den første samlede uddannelse, hvis længde afhænger af kontrakttiden.

Håndværksuddannet personel med svendebrev, der efter gennemgang af konstabelskolen, anvendes i overensstemmelse med den civile faglige uddannelse, lønnes efter en højere lønskala.

Udover løn, bonus og evt. kontraktpræmie modtager det frivillige stampersonel, der har tegnet kontrakt på mindst 2 års egentlig frivillig tjeneste, *en gratis, erhvervsbetonet civil uddannelse* sideløbende med deres militære tjeneste. Denne civile uddannelse vil i forbindelse med det bonusbeløb, der udbetales ved hjemsendelsen, gøre de frivillige velgennede til at overgå til et civilt erhverv eller studium.

Den civile uddannelse, der kan være af meget varierende art alt efter den pågældendes eget ønske, kan enten gennemgås sideløbende med

den militære tjeneste eller som tidsmæssigt samlede kursus. Efter 1-2 års tjeneste kan konstablen normalt avancere til overkonstabel. Som konstabel kan man kun forrette tjeneste i 2 år, som overkonstabel i 9 år, dog ikke udover det år, hvor den pågældende fylder 32.

Konstabler og overkonstabler benævnes efter deres våbenart som *infanteri-, panser-, artilleri-, ingeniør-, telegraf-, sanitets- eller trækonstabler/overkonstabler*.

Egnede overkonstabler kan efter 1 års tjeneste som sådanne og efter tegning af kontrakt om mindst 2 års yderligere tjeneste udnævnes til korporaler,

Egnede korporaler kan efter 2 års tjeneste og efter tegning af kontrakt om 3 års yderligere tjeneste og efter at have gennemgået et kursus med tilfredsstillende resultat, udnævnes til sergenter.

Egnede sergenter kan efter 2 års tjeneste som sådanne, og efter at have gennemgået et kursus med tilfredsstillende resultat, udnævnes til oversergenter, såfremt de forpligter sig til yderligere mindst 1 års tjeneste.

Seniorsergenter

Til seniorsergenter af 2. grad kan forfremmes oversergenter, der har en teknisk eller anden speciel uddannelse og som har forrettet tjeneste i mindst 6 år. Til seniorsergenter af 1. grad kan udnævnes seniorsergenter af 2. grad.

Korporaler, sergenter og oversergenter kan forrette frivillig tjeneste indtil udgangen af det år, hvor de fylder 32.

Egnede frivillige kan efter ansøgning optages på våbnenes sergent-skoler, på hærens specialofficersskole og officersskole, ligesom de kan søge om optagelse på et løjtnantkursus til uddannelse til officer af reserven.

Officerer

Uddannelsen til officer bygger helt på frivillighedens princip.

Man kan vælge mellem to retninger:

- at blive *officer af linien*, hvis arbejdsområde er at tilrettelægge og lede mandskabets uddannelse, deltage i stabsarbejdet og bestride de forskellige chefsposter, og

- at blive *specialofficer af linjen*. Fenriker og overfenriker deltager normalt i mandskabsuddannelsen som oftest efter at have modtaget en specialuddannelse som gymnastik-, skyde- eller kørelærer. Premierløjtnanter af specialgruppen og ældre specialofficerer anvendes fortrinsvis ved administrativt arbejde.

Uddannelsen til *officer af linjen* kan begynde, når befalingsmanden har forrettet mindst $\frac{1}{2}$ års tjeneste som sergent, og foregår på Hærens Officersskole. På officersskolen optages befalingsmænd, som har matematisk studentereksamen, sproglig studentereksamen + en tillægsprøve i bl. a. matematik, fysik og kemi *eller* har bestået en til denne eksamen svarende adgangsprøve til Hærens Officersskole.

Adgangsprøven kan opnås ved gennemgang af *Forsvarets Gymnasium*, der består af to afdelinger:

1. afdeling, der varer ca. 1 år, og 2. afdeling, der varer ca. 2 år. Disse afdelinger skal gennemgås således:

Befalingsmænd med:

- Folkeskole- eller mellemskoleuddannelse: 1. og 2. afdeling.
- Fin mellemskoleeksamen, realeksamen eller tilsvarende eller højere uddannelse: 2. afdeling.

Efter at adgangsprøven, der har ligeberettigelse med matematisk studentereksamen, er bestået, skal der forrettes mindst $\frac{1}{2}$ års tjeneste i geleddet, før optagelse på officersskolen kan finde sted.

Uddannelsen på officersskolen varer 3 år og er meget alsidig, idet der undervises såvel i militære fag som i sprog, matematik og kulturelle fag. Elever ved skolen benævnes kadetter. Efter bestået afgangseksamen kan egnede kadetter forvente udnævnelse til premierløjtnant.

Uddannelsen på officersskolen er imidlertid kun en *grundlæggende* uddannelse, der fortsættes dels med en *obligatorisk* uddannelse efter nogen tids geleddtjeneste, dels med en videregående *videnskabelig* uddannelse af *taktisk* eller *teknisk* art.

Såvel på officersskolen som på gymnasiet ydes der fuld løn, hvorfor enhver med de rette evner og anlæg har muligheden for at nå de højeste poster inden for hæren.

Uddannelsen til *specialofficer af linjen* foregår på *Hærens Special-*

officersskole, hvor der optages oversergenter med mindst teknisk forberedelseksamen og 1 års tjeneste i graden. Specialofficersskolen varer ca. 1½ år, og der gives her eleverne dels en almen uddannelse, dels en faglig specialuddannelse.

Efter bestået eksamen kan egnede elever forvente udnævnelse til fenhik af specialgruppen.

Reserveofficer

Sergenter, der uden at ville være officerer af linien ønsker en videregående uddannelse i hæren, kan efter 1/3 års tjeneste som sergenter søge optagelse på løjtnantkursus ved våbnenes reserveofficersskoler og der gennemgå en uddannelse til *officerer af reserven*.

Fysisk træning indgår som et vigtigt led i værnenes uddannelsesprogram.

Efter tilfredsstillende gennemgang af løjtnantkursus (varighed 4 mdr.) udnævnes egnede elever til løjtnanter af reserven, i hvilken grad de forretter tjeneste, indtil den samlede tjenestetid ved hæren, udgør 24 måneder.

Løjtnanter af reserven vil blive genindkaldt på lige fod med deres årgang. De vil desuden have mulighed for enten at kunne antages til frivillig tjeneste eller at stille sig til rådighed for hæren, hvilket i sidste tilfælde indebærer forpligtelse til inden for treårige perioder at gøre tjeneste i 9 uger fordelt på mindst 2 år.

Officerer af reserven, der således stiller sig til rådighed, modtager som hjemkommanderede et rådighedstillæg, og i indkommanderingsperioderne løn samt et tillæg for de ulemper, indkommanderingen kan medføre. Senere advancement i reserven er betinget af gennemgang af forskellige kursus, samt at personellet enten har påtaget sig rådighedspligt eller forrettet frivillig tjeneste efter nærmere fastsatte regler.

SØVÆRNETS PERSONEL

Søværnets befalingsmænd

Betingelserne for ansættelse som befalingsmand i søværnet svarer hovedsageligt til de for hæren anførte.

Til befalingsmændene hører:

Søofficerer:

Admiral, viceadmiral, kontreadmiral, kommandør, kommandørkaptajn, orlogskaptajn, kaptajnløjtnant, søløjtnant af 1. grad.

Maskinofficerer:

Kommandør, kommandørkaptajn, orlogskaptajn, kaptajnløjtnant, søløjtnant af 1. grad.

Intendanturofficerer:

som for maskinofficerer.

Officerer af specialgruppen:

Orlogskaptajn, kaptajnløjtnant, søløjtnant, overfenrik, fenrik.

Øvrige befalingsmænd:

Seniorsergent af 1. og 2. grad, oversergent, sergent og korporal.

*Dansk orlogsgast
af i dag.*

Søværnets menige

Til denne kategori hører:

Værnepligtige menige, der på session udskrives som tjenstdygtige og indkaldes til søværnet for aftjening af den almindelige værnepligt. De kan tidligst indkaldes i det år, de fylder 19, og skal efter de gældende regler forrette pligtig tjeneste i indtil 14 måneder.

Værnepligtige kan dog efter ansøgning indkaldes i det år, de fylder 18.

Korporalselever er menige, som er udtaget til, efter den indledende uddannelse, at gennemgå en militær specialuddannelse af ca. 8 måneders varighed med henblik på derefter at forrette tjeneste som speciali-

ster indtil udnævnelse til korporal ca. 12 måneder efter indkaldelsen finder sted. Værnepligtige med civil specialuddannelse, f. eks. maskinmestre, maskinister og kokke, kan udnævnes uden skoleuddannelse.

Sergentelever er menige, som er udtaget til, efter den indledende uddannelse, at gennemgå uddannelsen til sergenter.

Marinekonstabler og *marineoverkonstabler* er frivilligt menigt personale og anvendes om bord i skibe og på tjenestesteder i land enten som teknikere eller som operatører.

For at blive antaget som marinekonstabelelev kræves:

- at ansøgeren har dansk indfødsret,
- at ansøgeren er i alderen mellem 16–26 år,
- at ansøgeren består følgende prøver og undersøgelser:
 - almindelig helbredsundersøgelse,
 - synsprøve,
 - prøve i dansk og regning,
 - intelligensprøve.

Antagelse sker på kontrakt på følgende måder:

– egnede mænd i alderen 16–26 år, der ikke har aftjent den første samlede tjeneste som værnepligtige, antages som marinekonstabelelever med henblik på gennemgang af en konstabelskole i land og/eller om bord af ca. 1 års varighed, hvorefter de ansættes som marinekonstabler. Ved antagelse skal disse frivillige forpligte sig til mindst 3 år og 2 måneders tjeneste, heri indbefattet en gensidig prøvetid af indtil 5 måneders varighed.

– egnede menige, der har aftjent den første samlede tjeneste som værnepligtige, og som ved antagelsen ikke er fyldt 30 år, kan antages til frivillig tjeneste og ansættes som marinekonstabler, eventuelt efter en prøvetid af indtil 3 måneders varighed. Kontrakt kan efter omstændighederne tegnes for et hvilket som helst tidsrum indtil 5 år, dog ikke udover det 32. leveår.

Marinekonstabelelever henholdsvis marinekonstabler udtages til tre forskellige linier:

Teknikerlinien, operatørlinien og supplementslinien

Til teknikerlinien antages uflaglærte unge mænd med realeksamen, mellemskoleeksamen, teknisk forberedelseksamen eller 8. klasse med godt resultat, og som har interesse og anlæg for en teknisk uddannelse.

Teknikerlinien omfatter for tiden følgende retninger: Artilleri-, torpedo-, tele-, radio-, maskin-, intendantur- samt sanitetstjeneste.

For at kunne udtages til teknikerlinien må der tegnes kontrakt på 5 års tjeneste inclusive elevåret. Der gives under tjenesten oplæring i et militært speciale, der svarer til en civil faglig uddannelse.

Ved kontraktperiodens udløb vil konstabler, der er uddannet i teknikerlinien, have modtaget en sådan civil uddannelse, at de vil kunne indstilles til svendeprøve (elektromekanikere, skruestikarbejdere, elektronikmekanikere), radiotelegrafist- eller handelsmedhjælpereksamen.

Til operatørlinien udtages uflaglærte med gode skolekunderskaber samt faglærte med svendebrev som maskinarbejdere, finmekanikere, værktøjsmagere, skruestikarbejdere, drejere, kølemontører, instrumentmagere, våbenmekanikere, automekanikere, elektromekanikere, radiomekanikere, kleinsmede, grovsmede, vogn- og beslagsmede, landbrugs-maskinsmede, kedelsmede, skibsbyggere, elektrikere, træskib- el. bådebyggere, tømrere, snedkere, kokke, bagere samt radiotelegrafister.

Operatørlinien omfatter for tiden følgende retninger: Artilleri-, mine-, matros-, signal-, kampinformations-, maskin- og skibbygger-, intendantur- og provianttjeneste.

Ved udtagelsen til operatørlinien må der tegnes kontrakt om tjeneste fra 3 år og 2 måneder til 5 år.

Under beredskabstjenesten gives der civil uddannelse, der for faglærte bl. a. kan føre til maskinisteksamen og mesterprøve eller bestå i svejseduuddannelse, kølemontøruddannelse og værkstedslederuddannelse inden for træfagene.

Uflaglærte uden eksamen kan bl. a. uddanne sig til teknisk forberedelseksamen, til sætteskippereksamen af 2. grad, specialarbejder eller varmemester.

Til *supplementslinien* henføres almindeligvis tidligere værnepligtige menige, der er ansat som marinekonstabler for kortere eller længere tid,

samt marinekonstabler af operatør- eller teknikerlinien, som efter udløb af første kontraktperiode har indgået ny kontrakt.

Personel i supplementslinien, der ved en og samme kontrakt har forpligtet sig til mindst 2 års tjeneste, gives tilbud om civil uddannelse som kursusuddannelse inden kontraktperiodens udløb.

Såvel teknikerlinien som operatørlinien og supplementslinien giver gode muligheder for opnåelse af en fremtidsstilling i søværnet. Så godt som alle befalingsmænd af specialofficersgruppen rekrutteres ad konstabelvejen.

Marinekonstabler kan efter 1 à 2 års tjeneste som sådanne ansættes som marineoverkonstabler.

Marineoverkonstabler kan efter 1 års tjeneste som sådanne optages på sergentskole med henblik på uddannelse til sergenter.

Marineoverkonstabler kan forrette frivillig tjeneste som sådanne i højst 9 år, dog ikke ud over udgangen af det år, hvori de pågældende fylder 32 år.

Mekanikere er frivillige menige med specialuddannelse, der efter af-tjent værnepligt er ansat på kontraktmæssige vilkår eller i linien. De kan udnævnes til overmekanikere af 2. eller 1. grad.

Uddannelse og anvendelse af søværnets befalingsmænd

Kernen i søværnets personelstyrke udgøres af liniebefalingsmænd inden for officers- og specialofficersgruppen samt af stampersonel. Disse er imidlertid for få i tal, og søværnet må derfor såvel under freds- som krigsforhold af de indkaldte uddanne og anvende et betydeligt antal officerer af reserven, oversergenter, sergenter og korporaler.

Korporaler. Egnede korporalselever udnævnes ca. 1 år efter indkaldelsen til korporaler. Korporalernes samlede pligtige tjenestetid er ca. 18 måneder. Herefter kan de antages til frivillig tjeneste.

Sergenter. Gennemgang af en sergentskole er en forudsætning for en videregående uddannelse i søværnet.

Sergentskolen varer 4-7 måneder, og uddannelsens art og omfang afhænger af, inden for hvilken linie den videregående uddannelse skal finde sted.

Den samlede pligtige tjenestetid for sergenter er ca. 24 måneder. Herefter kan de antages til frivillig tjeneste.

Oversergenter. Egnede sergenter kan efter 2 års tjeneste i graden udnævnes til oversergenter, dersom de forpligter sig til yderligere mindst 1 års tjeneste. Oversergenter kan normalt forrette frivillig tjeneste indtil udgangen af det år, hvor de pågældende fylder 32 år.

Seniorsergenter udnævnes som for hæren anført.

Befalingsmænd af linien

Uddannelse til befalingsmænd af linien bygger på frivillighedens princip. Der findes forskellige uddannelsesretninger at vælge imellem:

1) At blive *officer af linien*, hvis arbejdsområde bl. a. er at tilrettelægge og lede uddannelsen, deltage i stabsarbejde og bestride de forskellige chefposter, og

Slædepatrulje på Grønland.

2) at blive *officer af specialgruppen* af linien. Disse forestår den praktiske mandskabsuddannelse og uddannes som tekniske specialister på en række områder.

Uddannelsen til officer af linien finder sted ved Søværnets Officersskole, hvor eleverne – kadetterne – er opdelt i en søofficerslinie, en maskinofficerslinie og en intendanturofficerslinie.

I *søofficerslinien* kan optages befalingsmænd, som har bestået studentereksamen af den matematisk-naturvidenskabelige linie eller en dertil svarende eksamen.

Kadetterne undervises i forskellige fag omfattende sømandsmæssige, tekniske, taktiske, administrative, matematisk-naturvidenskabelige fag, endvidere sprog, militær uddannelse og sport. Vintersemestrene afsluttes med eksamen.

Efter uddannelsen, hvis varighed afhængig af foruddannelse er 4 år 3 mdr. til 7 år 3 mdr., udnævnes de elever, der består afgangsprøven, til søløjtnanter af 1. grad (tjenestemænd).

I *maskinofficerslinien* kan optages befalingsmænd, som har bestået udvidet maskinmestereksamen, maskinmestereksamen eller en uddannelse som maskinarbejdere og lign. og iøvrigt opfylder de for optagelse på civil maskinskole gældende bestemmelser med hensyn til svendebrev, værsteduddannelse m. v.

Efter uddannelsen, hvis varighed er fra 3 år 3 mdr. til 6 år 3 mdr., udnævnes de elever, der består afgangsprøven, til søløjtnanter af 1. grad (tjenestemænd).

I *intendanturofficerslinien* kan optages befalingsmænd, som har bestået højere handelseksamen, studentereksamen eller en dertil svarende eksamen.

Efter uddannelsen, hvis varighed er fra 3 år 3 mdr. til 6 år 3 mdr., udnævnes de elever, der består afgangsprøven, til søløjtnanter af 1. grad (tjenestemænd).

For alle 3 linier (sø-, maskin- og intendanturofficerslinien) veksler uddannelsen mellem teoretisk-praktisk uddannelse i land om vinteren og uddannelse om bord i øvelsesskib om sommeren.

Sergenter og oversergenter, der ønsker optagelse i søofficerslinien og intendanturofficerslinien, og som ikke har studentereksamen, henholds-

vis højere handelseksamen, gennemgår efter sergentskolen Forsvarets Gymnasium, der består af 2 afdelinger:

1. afdeling, der varer ca. 1 år og
2. afdeling, der varer ca. 2 år.

Befalingsmænd med folkeskole- eller mellemskoleuddannelse skal gennemgå både 1. og 2. afdeling, medens befalingsmænd med real-eksamen eller tilsvarende højere eksamen kun skal gennemgå 2. afdeling.

Sergenter og oversergenter, der ønsker optagelse i maskinofficerslinien, og som ikke har bestået den udvidede maskinmestereksamen, gennemgår efter sergentskolen en uddannelse ved Københavns Maskinskole.

Uddannelsen til fenrik finder sted på Søværnets Specialofficersskole og varer ca. 18 måneder.

Som elever kan efter ansøgning optages oversergenter, som efter gennemgang af sergentskolen har forrettet mindst 1 års praktisk tjeneste inden for en af specialtjenestegrenene.

Efter bestået afgangsprøve udnævnes eleverne til fenriker af specialgruppen (tjenestemænd).

En fenrik kan efter 4 års tjeneste forfremmes til overfenrik og evt. senere til søløjtnant, kaptajn/løjtnant og orlogskaptajn af specialgruppen.

Befalingsmænd af reserven

Søofficerer af reserven af navigatørlinien. Til denne uddannelse udtages værnepligtige med skibsførereksamen eller med bevis som styrmand. Disse gennemgår en 4 måneders sergentskole og kan derefter søge optagelse på Søværnets Reserveofficersskole. Denne skole varer ca. 3 måneder, og efter bestået afgangsprøve udnævnes sergenterne til søløjtnanter af 2. grad af reserven (NA).

Søofficerer af reserven af teknikerlinien. Hertil udtages værnepligtige med eksamen som civil-, akademi- eller teknikumingeniører. Efter gen-

nemgang af en 4 måneders sergentskole kan sergenterne søge optagelse på Søværnets Reserveofficersskole, hvor uddannelsen varer ca. 5 måneder. Efter bestået afgangsprøve udnævnes sergenterne til søløjtnanter af 2. grad af reserven (TK).

Søofficerer af reserven af kystlinien. Til denne uddannelse udtages værnepligtige med en civil uddannelse, der svarer mindst til teknikum- eller seminarieuddannelse. Efter gennemgang af en 6 måneders sergentskole optages egnede sergenter efter ansøgning på Søværnets Reserveofficersskole, hvor uddannelsen varer ca. 5 måneder. Efter bestået afgangsprøve udnævnes sergenterne til søløjtnanter af 2. grad af reserven (KY).

En tilsvarende uddannelse for værnepligtige med bevis som maskinmestre kan finde sted efter de gældende bestemmelser med henblik på udnævnelse til maskinløjtnant af 2. grad af reserven.

Den samlede pligtige tjeneste for forannævnte officerer af reserven er den samme som fastsat for sergenter, nemlig 24 måneder. Herefter kan de antages til frivillig tjeneste.

Reservens personel omfatter desuden personel, der efter afgang fra linien efter ansøgning ansættes i reserven.

FLYVEVABNETS PERSONEL

Betingelserne for ansættelse som befalingsmænd i flyvevåbnet svarer til de for hæren anførte.

Officersgraderne er:

General, generalløjtnant, generalmajor, oberst, oberstløjtnant, major, kaptajn, flyverløjtnant af 1. grad, flyverløjtnant af 2. grad og major, kaptajn, flyverløjtnant, overfenrik, fenrik alle af specialgruppen.

Øvrige befalingsmænd:

Seniorsergenter af 1. og 2. grad, oversergenter, sergenter.

Flyvevåbnets øvrige personel:

Hertil hører:

Værnepligtige menige, der på session udskrives som tjenstdygtige og indkaldes til flyvevåbnet til aftjening af den almindelige værnepligt. De kan tidligst indkaldes i det år, de fylder 19, og skal efter de gældende regler forrette tjeneste i ca. 16 måneder. Værnepligtige kan dog efter ansøgning indkaldes i det år, de fylder 18.

Befalingsmænd udtages blandt de bedst egnede værnepligtige menige under rekrutuddannelsen og uddannes på Flyvevåbnets Sergentskole. På 12 månedersdagen udnævnes beståede elever til sergenter, hvorefter de forretter 12 måneders tjeneste som befalingsmænd. Derefter kan frivillig tjeneste søges indtil udgangen af det år, hvori de fylder 32 år.

Jetpilot.

Flyvevåbnets stampersonel

Flyvevåbnet er et meget teknisk betonet værn, og på størstparten af de forskellige tjenestefelter er 24 måneder for kort en tid til at uddanne personellet til at varetage det ansvar, der er forbundet med tjenesten. Her anvender flyvevåbnet fast personel, stampersonel, der udgøres af flyverkonstabler, flyveroverkonstabler, sergenter, oversergenter, seniorsergenter af 1. og 2. grad.

Ansættelse som flyverkonstabel kan finde sted ad to veje:

- a) Ved gennemgang af konstabelskole.
- b) Uden gennemgang af konstabelskole.

Ved gennemgang af konstabelskole.

På konstabelskole kan optages:

a) Mænd i alderen 16–26 år, der har dansk indfødsret, og som ikke har aftjent den første samlede tjeneste som værnepligtige eller dertil svarende tjeneste.

b) Mandligt, militært personel, der har – eller betragtes som havende – aftjent den første samlede tjeneste som værnepligtige, og som ved antagelsen ikke er fyldt 30 år.

For at blive antaget til konstabeluddannelse kræves, at ansøgeren består en optagelsesprøve, der bl.a. omfatter helbredsundersøgelse, fagprøve og kundskabsprøve svarende til kravene inden for det ansøgte speciale. Optagelsesprøven varer normalt 3 dage og finder sted ved Træningskommandoens Rekrutteringsafdeling. Beståede aspiranter skal forpligte sig til tegning af kontrakt om mindst 3 og i visse tjenestefelter mindst 6 års tjeneste.

Uddannelsen finder sted ved Flyvevåbnets Konstabelskole samt ved raketluftforsvaret, og indkaldelsen finder sted i begyndelsen af februar, maj, august eller november.

Den frivillige tjeneste omfatter:

a) Rekrutskole i 3 måneder. For elever, der inden indkaldelsen har aftjent mindst 3 måneders værnepligt, bortfalder rekrutskolen normalt.

b) Konstabelskole (specialuddannelse i det ansøgte tjenestefelt) i 9–18 måneder.

c) Tjeneste ved flyvevåbnets enheder i den resterende kontraktperiode, herunder eventuelt kursus i ind- og udlandet.

Værnepligten aftjenes i løbet af kontrakttiden, hvis første 3–6 måneder er prøvetid, hvorunder kontrakten kan opsiges af begge parter med 14 dages varsel.

Uddannelse finder sted i følgende specialer:

a) *Flymekaniker*, hvor der skelnes mellem:

- Ansøger med faguddannelse inden for smede- og maskinarbejderfaget. Der kræves 3 års tjeneste.
- Ansøger uden faguddannelse. Der kræves 6 års tjeneste, og ud-

Lynhurtig indsats.

dannelsen kan afsluttes med indstilling fra flyvevåbnet til aflæggelse af svendeprøve som flymekaniker.

b) *Elektronikmekaniker*, hvor der kræves 6 års tjeneste og realeksamen eller dertil svarende uddannelse. Uddannelsen kan afsluttes med indstilling fra flyvevåbnet til aflæggelse af svendeprøve som elektronikmekaniker eller radiomekaniker.

c) *Elkraftmekaniker*, elmekaniker, fotomekaniker og instrumentmekaniker, hvor der kræves 3 års tjeneste og svendebrev inden for et af smede- og maskinfagene eller som elektriker eller urmager, helst med mellemskoleeksamen eller dertil svarende uddannelse.

d) *Fototjeneste*, hvor der kræves 3 års tjeneste og faguddannelse som fotograf med eksamensbevis fra Dansk Fotografisk Forenings Fagskole.

e) *Signaloperatør*, hvor der kræves 5 års tjeneste og mellemskoleeksamen eller dertil svarende uddannelse. Uddannelsen indebærer mulighed for at opnå radiotelegrafistcertifikat.

f) *Kontrol- og varslingsoperatør*, hvor der kræves 3 års tjeneste og mellemskoleeksamen eller dertil svarende uddannelse.

g) *Vejrobservatør*, hvor der kræves 3 års tjeneste og mellemskoleeksamen eller dertil svarende uddannelse.

h) *Forsyningstjeneste*, hvor der kræves 3 års tjeneste og mellemskoleeksamen eller dertil svarende uddannelse eller uddannelse som handelsfunktionær.

i) *Brand- og redningstjeneste*, hvor der kræves 3 års tjeneste og god fysik. Mindste højde 170 cm, vedkommende skal være fyldt 18 år.

j) *Autotjeneste*, hvor der kræves 3 års tjeneste, og at vedkommende er mindst 18 år.

k) *Administrationstjeneste*, hvor der kræves 3 års tjeneste og mellemskoleeksamen eller dertil svarende uddannelse.

l) *Polititjeneste* (herunder hundeførertjeneste), hvor der kræves mindst 3 års tjeneste, god fysik og en mindste højde på 172 cm.

m) *Rakettjeneste*, hvor der kræves mindst 3 års tjeneste og kendskab til engelsk.

Under tjenesten modtager den frivillige, udover den udbetalte løn, kontraktpræmie i det første år og derefter bonus, hvis størrelse afhænger af kontraktlængden. Såvel kontraktpræmie som bonus opspares og udbetales med påløbne renter ved kontraktperiodens udløb.

I tjenestefelter, hvor den militære specialuddannelse ikke er direkte civilt anvendelig, erhverver den frivillige ret til gratis civil uddannelse sideløbende med den militære tjeneste i et omfang af mindst 4 uger pr. kontraktår udover det første. I praksis er der dog tale om et betydeligt større omfang. Uddannelser, der kan indebære indstilling til svendep prøve eller certifikatprøve giver ikke ret til yderligere uddannelse i den indledende kontraktperiode, men ved tegning af kontrakt udover 5 år erhverves civil uddannelsesret af nævnte omfang.

På 1 årsdagen fra mødedagen ansættes flyverkonstabeleven som flyverkonstabel. Efter 1-2 års tjeneste følger normalt ansættelse som flyveroverkonstabel. Man kan forrette tjeneste som flyveroverkonstabel i 9 år, dog ikke udover det år, hvori man fylder 32 år.

Efter 2 år og 9 måneders tjeneste kan søges optagelse på Flyvevåbnets Sergentskole med mulighed for udnævnelse til sergent på 3 årsdagen fra mødedagen. Egnede sergenter kan efter 2 års tjeneste udnævnes til oversergenter.

Sergenter og oversergenter kan forrette frivillig tjeneste indtil udgangen af det år, hvori de fylder 32.

Efter mindst 6 års tilfredsstillende tjeneste som oversergent kan ansættelse finde sted som seniorsergent af 2. grad med senere udnævnelse til 1. grad. Seniorsergenter ansættes til vedvarende tjeneste på kontrakt uden bonus. Aldersgrænsen er 60 år.

Tjenstgørende menige ved flyvevåbnet

kan tegne kontrakt om frivillig tjeneste som flyverkonstabel uden gennemgang af konstabelskole. Sådant personels anvendelse er begrænset til det speciale, hvori de som værnepligtige er uddannet. Følgende kategorier kan antages:

a) Menige, udtaget til raketuddannelse, kontrol- og varslings-tjeneste, auto-, politi-, radiosonde- eller ammunitionstjeneste.

- b) Uddannede meteorologer.
- c) Udlærte automekanikere.

Kontraktlængden er 3 år, såfremt ansættelse som flyverkonstabel ønskes fra 12 månedersdagen efter møde ved flyvevåbnet. Ønskes kortere kontraktlængde, kan ansættelse først finde sted efter 16 månedersdagen efter møde ved flyvevåbnet.

Optagelse på Flyvevåbnets Sergentskole kan finde sted, såfremt de pågældende er tjenstgørende i et speciale, hvori der ikke finder uddannelse sted på Flyvevåbnets Konstabelskole, eller hvis den meddelte specialuddannelse svarer til uddannelsen på Flyvevåbnets Konstabelskole. Øvrige må først gennemgå Flyvevåbnets Konstabelskole (se ovenfor). Løn og bonus m.v. følger samme regler som for øvrige frivillige, der gennemgår Flyvevåbnets Konstabelskole.

Pilotuddannelse

Uddannelsen til pilot er frivillig, og for at komme til optagelsesprøve kræves følgende af den unge mand:

- mellem 18 og 23 år gammel,
- mellem 163 og 188 cm høj.

a) Realeksamen eller dertil svarende uddannelse, f.eks. en folkeskoleuddannelse, der er suppleret op til realeksamens pensum i dansk, engelsk, fysik og matematik.

b) Fuld synsstyrke (6/6) på begge øjne uden korrektion med brille eller lign. og normal farvesans, dansk indfødsret og straffri vandel.

Optagelsesprøver af en uges varighed afholdes ved Træningskommandoens Rekrutteringsafdeling og omfatter bl.a. helbredsundersøgelser, kundskabsprøver, psykotekniske prøver m.m. Beståede aspiranter kan antages til uddannelse, der påbegyndes februar, maj, august og november. Efter gennemgang af *forskolen til Flyveskolen*, der svarer til en rekrutskole og varer 3 måneder, fortsættes uddannelsen på *Flyveskolens Elementærkursus*, der varer 3 måneder.

Den videregående flyveruddannelse finder for tiden sted i Canada

og varer 12–14 måneder, 12 måneder fra uddannelsens påbegyndelse i Danmark udnævnes eleverne til sergenter, og ca. 2 måneder senere anses uddannelsen for så fremskreden, at eleverne tillægges flyvertillæg, der for tiden udgør ca. 500 kr. pr. måned.

Liniebefalingsmand

Uddannelsen til befalingsmænd af linien (tjenestemand) bygger helt på frivillighedens princip. Der findes to retninger at vælge imellem:

- Officer af linien.
- Specialofficer af linien.

Uddannelsen til officer af linien forudsætter, at man forinden har gennemgået uddannelse til enten:

- Pilot.
- Konstabel.
- Har gennemført uddannelsen ved rekruteskadrillen, samt at man har gjort enten:
 - 1/2 års eskadriljetjeneste som pilot,
 - 9 mdr.s tjeneste som sergent.

Endvidere kræves matematisk studentereksamen, sproglig studentereksamen med tillægsprøve i bl.a. matematik, fysik og kemi, eller at man har bestået en til denne eksamen svarende adgangsprøve ved Forsvarets Gymnasium, hvor sproglige studenter ligeledes kan tage tillægsprøven.

For befalingsmænd med folkeskole- eller mellemskoleuddannelse vil uddannelsen vare ca. 3 år, medens befalingsmænd med en fin mellemskoleeksamen, realeksamen eller tilsvarende kan klare uddannelsen på ca. 2 år.

Flyvevåbnets Officersskole varer ca. 2½ år, og bestående elever udnævnes til flyverløjtnant af 1. grad, hvorefter de forretter tjeneste ved flyvevåbnets enheder eller ved *forsvarsakademiet* gennemgår uddannelse til *teknisk officer*. For officerer af flyvevåbnet er der for tiden mulighed for at gennemgå signalteknisk eller våbenteknisk kursus, der begge varer ca. 3 år.

Uddannelsen til specialofficer foregår på *Flyvevåbnets Specialofficersskole*, hvor der optages seniorsergenter og oversergenter med mindst 6 års tjeneste i forsvaret, deraf 1 år som oversergent. Specialofficersskolen varer ca. 1½ år, og der gives her eleverne dels en almen uddannelse, dels en faglig specialuddannelse.

Efter bestået afgangseksamen udnævnes eleverne til fenrik af specialgruppen og forretter tjeneste ved flyvevåbnets enheder.

Reserveofficer

Som nævnt kan man via pilotuddannelsen opnå udnævnelse til *officer af reserven* i flyvevåbnet, men denne mulighed foreligger også for andre.

Sergenter, der uden at ville være befalingsmænd af linien, ønsker en videregående uddannelse i flyvevåbnet, kan efter 9 mdr.s tjeneste som sergent søge optagelse på *Flyvevåbnets Reserveofficersskole*, der varer 6 måneder, hvorefter beståede elever udnævnes til flyverløjtnant af 2. grad af reserven og forpligter sig til mindst 2 års tjeneste. Der er mulighed for at forrette tjeneste i reserven på kontrakt efter nærmere regler. Avancement udover kaptajn af reserven er betinget af bestået gennemgang af *officers*-kursus ved Flyvevåbnets Reserveofficersskole.

Tanker om fremtiden

Forsvaret er en virksomhed i stadig udvikling. Det må fortsat tilpasse sig det samfund, som omgiver det, og det må prøve på stadig at udnytte de fremskridt, som sker i samfundet. Forsvaret må være med i udviklingen på alle områder: teknisk, taktisk, pædagogisk o.s.v., og hvor impulserne udefra ikke er tilstrækkelige, må forsvaret selv bane nye veje.

På det tekniske og taktiske område skrider udviklingen frem »hånd i hånd«. Forsvarets taktik bliver således lagt til rette efter de tekniske midler, som står til rådighed. Omvendt vil krav om en taktisk udvikling – opstået f.eks. på grund af en udvikling hos den potentielle modstander – stille krav om dækning af nye tekniske behov.

Helst skulle vort forsvar »være i hælene« på den tekniske udvikling og helst forud for de fremskridt, som vor potentielle modstander gør. Dette vil vort budget imidlertid næppe nogen sinde tillade. Der er som bekendt i vort lands historie næsten en tradition for, at ungdommen, hvis den sendes i krig, skal løse opgaverne med udrustning og materiel, som kvalitativt er modstanderens underlegent.

Men på trods af alle vanskeligheder må udviklingen under ingen omstændigheder gå i stå. Efter hvilke linier forsvaret i de næste år vil drive

udviklingen frem, kan bl.a. af sikkerhedsmæssige grunde naturligvis ikke på dette sted belyses i detaljer. Men et fingerpeg kan der gives.

HÆREN

For hærens vedkommende vil anstrengelserne i tiden fremover være rettet imod at skabe *større bevægelighed og større ildkraft*.

Hæren behøver endnu *større bevægelighed* uden for selve slagmarken, således at styrkerne hurtigt og sikkert kan flyttes overalt inden for vort lands grænser. Herved vil vi kunne skabe tyngde i vort forsvar, hvor end fjenden måtte komme. Dette kræver blandt andet en videre udvikling af vor søtransport- og lufttransportkapacitet. Men også på slagmarken behøver hæren *større bevægelighed* (taktisk bevægelighed). Også her vil lufttransport, f.eks. helikoptertransport, være et effektivt hjælpemiddel. Desuden må hæren have *større manøvreduelighed* ved gennemførelsen af bevægelser på jorden. Foruden pansertropperne må blandt andet en del af vore infanterienheder kunne flyttes igennem terrainet, hurtigt og beskyttet imod fjendens ild. Dette nødvendiggør, at en række af vore enheder udrustes med pansrede, terraingående mandskabstransportvogne. Ved hjælp af disse vil vort infanteri under angreb beskyttet kunne transporteres helt op i nærheden af fjendens stillinger og under tilbagegang hurtigt og sikkert kunne frigøre sig, selv om fjenden er nået ind på nært hold. Denne taktiske bevægelighed medfører en betydelig forøgelse af vort infanteris kampkraft. De pansrede mandskabsvogne er i dag under indførelse i den danske hær.

Kravet om *større taktisk bevægelighed* gælder naturligvis alle hærens våbenarter. Således vil der i artilleriet være behov for, at enkelte afdelinger udrustes med skyts anbragt i terraingående, pansrede køretøjer (pansrede, selvkørende lavetter). Dette selvkørende artilleri, som kan følge infanteriets og pansertropperne hurtige bevægelser og hurtigt komme til skud, må ikke forveksles med kampvogne, som det såvel taktisk som teknisk adskiller sig fra. Også i de øvrige våbenarter vil de pansrede, terraingående køretøjer kunne finde anvendelse.

Den *større taktiske bevægelighed* gør det muligt i højere grad at sprede styrkerne og alligevel få dem samlet på det afgørende sted og til det

afgørende tidspunkt. Dette vil give vore enheder større sikkerhed, især over for fjendens atomvåben, og dermed atter betyde større chance for at undgå masseskaderne.

Den større bevægelighed og den større spredning rejser nye problemer for føringen. Enhederne skal stadigvæk føres: Ordre skal kunne nå dem, og meldinger skal kunne sendes tilbage. Dette kræver, at signalmidlerne også drages ind i udviklingen. Dette gælder ikke mindst radio-materiellet. Stationerne skal kunne række over større afstande, være let transportable og være robuste over for de mange ydre påvirkninger, som de vil blive udsat for under kampen. Inden for en overskuelig fremtid vil desuden fjernsynet utvivlsomt blive taget i anvendelse, således at cheferne kan følge kampens udvikling direkte på flere frontafsnit samtidigt. Dette vil dog aldrig overflødiggøre chefernes personlige tilstedeværelse.

M 113 – den kommende danske pansrede mandskabsvogn.

*Med infrarødt materiel
kan »nat gøres til dag«.*

værelse i kampens brændpunkter. Er førerne ikke selv til stede, hvor vanskelighederne er størst, vil tillidsforholdet mellem chefer og enheder og inspirationen til løsningen af de vanskelige opgaver aldrig blive skabt.

Men den større bevægelighed er ikke nok. Bevægelsen skal bringe vor *ildkraft* ind på virkeafstand af fjenden. *Og denne ildkraft må også øges.* Øges ildkraften, betyder det, at vore enheder i forbindelse med bevægeligheden hurtigere og lettere kan danne tyngde i ildkampen på de steder og til den tid, som passer ind i vore planer.

Ildkraften kan øges ved at give vore våben større skudhastighed, længere rækkevidde, større præcision, større kaliber og ved at indsætte våbnene i et større antal. På de steder, hvor der tiltrænges en modernisering, er det dog kun nødvendigt at sætte ind på enkelte af disse områder.

Her skal kun nævnes et enkelt eksempel på den forøgelse af ildkraften, som hæren kan se frem til: Det er allerede nogen tid siden, at vort infanteri og vort artilleri trådte ind i raketalderen. Forbedrede rakettyper med større og større rækkevidde og bedre og bedre præcision vil utvivlsomt i årene, der kommer, præge vort panserværn, vort feltartilleri og vort luftværnsartilleri.

Til slut skal nævnes, at elektronisk udstyr og infrarødt materiel i dag er uundværlige hjælpemidler i en moderne hær. Vort infrarøde materiel, med hvilket man er i stand til at se klart i mørke, og med hvilket man kan opdage fjendens »infrarøde virksomhed« er endnu kun sparsomt. Også her vil der blive sat ind i årene, der kommer. Med det infrarøde materiel vil i en vis udstrækning »nat kunne gøres til dag«. Hvad dette kan betyde for motorvognsførere og for skytter behøver ikke mange forklarende ord.

SØVÆRNET

For søværnet gør det særlige forhold sig gældende, at skibene, sammenlignet med de andre våben og materiel, har en relativ lang levetid.

Den sømilitære kampenhed, skibet, med dets koncentration af teknisk udstyr er ofte meget kompliceret i sin sammensætning, og det har en byggetid, der strækker sig over adskillige år. Hver enkelt enhed er følgelig meget kostbar. Disse grundlæggende forhold stiller søværnet overfor den nøgterne kendsgerning, at de skibsbygningsprogrammer, som er iværksat i de seneste år, i meget høj grad vil være bestemmende for søværnets stilling i tiden fremover. Samtidig vil den tekniske udvikling imidlertid fortsætte i stigende tempo, og visse tendenser i denne udvikling er så fremtrædende, at deres indflydelse på søværnets materiel kan forudses. Dette gælder såvel inden for selve skibsbygningsområdet, hvor søværnet som nævnt til en vis grad er bundet af allerede igangsatte programmer, som indenfor de våben og det udstyr, som enhederne skal bære.

Det skal dog straks nævnes, at meget af den udvikling, som har præget de større flåder, hvis primære opgave er at operere på verdenshave-

ne, ikke vil få direkte indflydelse på udviklingen herhjemme. Eksempelvis skal anføres, at udviklingen af atomdrevne hangarskibe og atomdrevne missiludstyrede oceangående undervandsbåde («polarisubådene»), ikke influerer på den tekniske udvikling, der imødeses nyttiggjort i vore begrænsede farvandsområder.

I de senere år har der været en voldsom udvikling indenfor det elektroniske område, herunder overvågning, kommunikation, navigationshjælpemidler og databehandling. Denne udvikling vil fortsætte, og formentlig fremover gøre det muligt meget hurtigt at observere og udløse en reaktion på fjendtlige militære operationer. Dette medfører, at militære chefer nu til dags og fremover skal træffe beslutninger, som er baserede på langt flere og langt mere komplicerede oplysninger, end hvad deres forgængere havde som grundlag. Det er evident, at træning og uddannelse af personel i alle led vil blive præget af denne tendens.

Indenfor overvågningen vil radar fortsat være det mest anvendte middel, og dets rækkevidde må påregnes væsentligt forøget, hvilket vil influere på mulighederne for taktisk rekognoscering. Samtidig er der imidlertid udviklet en jammings-teknik, der i værste fald helt forhindrer brug af radar, og dette medfører behov for anvendelse af andre rekognosceringsmidler. Såvel infrarød stråling som fotografering og fjernsyn synes her at vinde frem, og der vil efterhånden kun være en gradsforskel på overvågningsmulighederne ved dag og ved nat.

Udviklingen indenfor kommunikation, navigationshjælpemidler og databehandlingsmaskiner er et led i en tendens til øget automatisering i et forsøg på at opnå mere effektivitet pr. skibstøn og pr. mand. Databehandlingsmaskiner kan således anvendes både til ildledelsessystemer for kanoner, missiler, torpedoer og andre angrebsvåben samt til kampinformation og til databehandling ved forsyningsstjenesten.

Den tekniske udvikling på våbenområdet vil i de kommende år gå i retning af reduktion i størrelse og vægt, og forbedringer med hensyn til træffesandsynlighed og pålidelighed.

På missilområdet går bestræbelserne i retning af fuldautomatisk kontrol og større rækning og på længere sigt udvikling af anti-missil-missiler.

På torpedoområdet vil bestræbelserne gå i retning af udvikling af målsøgende torpedoer og fjernstyrede (trådstyrede) torpedoer.

På skibsbygningsområdet er som tidligere nævnt anvendelsen af atomreaktorer et epokegørende fremskridt. Den hjemlige udvikling går imidlertid i retning af en øget anvendelse af gasturbiner som hovedfremdrivningsmiddel, og samtidig fortsættes de efterhånden århundredgamle bestræbelser på at gøre skibsskrogene mere strømlinede. Dette sidste forhold har i øvrigt særlig betydning i atomalderen, idet evt. radioaktivt nedfald vil kunne afvaskes på et strømlinet skrog.

Inden for selve skibsbygningen er det imidlertid især helt nye fartøjstyper, der påkalder interesse. Her skal især nævnes hydrofoilibåde, som under fremdrivning med høj fart løftes ud af vandet og fortsætter sejladsen på et par bæreplaner eller ski, samt de nye luftpudefartøjer (»hover craft«) og »hydro skimmer«) som på en luftpude bæres frem

Hydrofoil patruljefartøj på prøvetur.

såvel over land som over sø. For øjeblikket er disse fartøjer endnu på et eksperimentelt stade, og de sømilitære krav om at kombinere høj fart med gode søegenskaber (evne til at holde søen selv i dårligt vejr) samt så stor tonnage, at moderne våben og ildledelsessystemer kan anbringes ombord, kan endnu ikke fuldt ud tilgodeses.

Disse fartøjstyper vil derfor næppe for alvor præge udviklingen i de kommende år, men når de engang er fuldt udviklede, kan de meget let ændre begreberne om søkrigsførelsens muligheder, og da især i vore farvande.

FLYVEVÅBNET

Et forsøg på en vurdering af flyvevåbnets fremtid vil naturligt hvile i en vurdering af den fremtidige politiske udvikling. Under forudsætning af opretholdelse af »status quo« på den storpolitiske arena kan der imidlertid trækkes visse linier op.

Flyvevåbnet er vel nok det værn, som er mest følsomt over for tekniske fremskridt indenfor våbenfremstillingen. Det tempo, hvormed flyvevåbnets fly er blevet forældede inden for de sidste år, blevet udskiftet med nye fly, som igen vil være forældede inden for en kort årrække, taler sit tydelige sprog. Indførelsen af NIKE-raketterne til forsvar mod fly er ganske i tråd med denne udvikling. Det falder da også naturligt at anse F-104 STARFIGHTER som det sidste fly, som flyvevåbnet anskaffer med nedskydning af fjenden i luften for øje. Moderne raketers evne til at angribe fjendtlige fly såvel i stor som i lav højde ligger i øjeblikket på linie med eller overgår vore egne luftforsvarsjagere og med det langt mindre komplicerede jordudstyr, som kræves af en raketeskadrille, vil overgangen til luftforsvarsraketter i realiteten kun være et spørgsmål om tid.

For jagerbomberens vedkommende ligger sagen imidlertid anderledes. Et bevægeligt mål – eller måske et helt nyt mål – på jorden vil i en overskuelig fremtid være en umulig opgave for en raket. Hertil kan pilotens øjne ikke erstattes med noget kendt teknisk apparatur. Sandsynligheden taler for, at såvel bemandede jagerbombere som rekognosceringsmaski-

Vil den vægtløse tilstand blive dagligdags for fremtidens flyvere?

ner vil forblive i flyvevåbnets tjeneste i lang tid fremover. Typerne vil naturligvis skifte og forbedres. Det er her især udviklingen af de lodret startende fly, som påkalder den største interesse. Såfremt disse typer viser sig at indfri de stillede forventninger, vil man kunne undvære de særdeles sårbare lange betonstartbaner, eventuelt kunne foretage start og landing fra marker eller små veje.

Flyvevåbnets elektronik- og radioudstyr har som resten af værnet måttet fornys og forbedres i takt med udviklingen. Radar- og radiostationer er blevet forbedret og vil stadig blive forbedret, rimeligvis med en øget indførelse af radio på telefoniens bekostning. Ligesom forbindelserne NATO-landene imellem mere og mere er baseret på radioforbindelse, vil dette også være tilfældet mellem mindre enheder. Med hensyn til personellet vil flyvevåbnet fortsat basere sig på det faste personel. Såvel nutidens som fremtidens opgaver i flyvevåbnet vil i overvejende grad være så teknisk betonedede, at oplæringstiden retfærdiggør en fredstidsbemanning, som ligger meget tæt på krigstidsbemandingen. Dette vil i fremtiden betyde, at flyvevåbnet bemannes med folk, hvis gennem-

snitsalder ligger væsentlig over, hvad man er vant til, men til gengæld også af et erfaringsniveau, som ligger over tidligere års.

Den unge måske lidt overmodige flyver med sit ustyrlige »gå på mod« er blevet erstattet med den teknisk dygtige specialist, som er i besiddelse af både »gå på mod« og erfaring. Dette vil kendetegne flyvevåbnet i dag og i tiden, der kommer.

FORSVARSBUDGET

De anskaffelsesprogrammer, som her er antydet, vil nok rent umiddelbart kunne gøre både den civile og militære skatteborger betænkelig for fremtiden. Men opgaven vil ikke blive større, end at vort folk uden alt for store vanskeligheder vil kunne løse den. De udgifter, som er nødvendige for at vort forsvar i rimeligt omfang kan holde trit med udviklingen, er betydeligt mindre end de beløb, som i dette land årligt ofres på tobak og spiritus. Og med hensyn til *forsvaret* er det jo arven til vore efterkommere, det gælder.

Moderne halvautomat'sk gevær [FN-gevær]

To sider af samme sag

Når talen falder på forholdet mellem den civile og den militære verden, er det naturligt indledningsvis at spørge: »Hvorfor er forsvaret, som er den institution, der skal værne vor ydre frihed, længe blevet mødt med en så ringe forståelse fra store dele af befolkningen?«

Spørgsmålet lader sig næppe besvare i korthed, men kræver en nærmere analyse.

Overgangen fra isoleret neutralitet til medlemskab af NATO har været brat og på mange måder svær. Tanken om, at vi nu ikke alene har rettigheder, men også forpligtelser igennem vort medlemskab, har haft vanskeligt ved at bundfælde sig. Samtidigt har det været svært at befri sig for resterne af den pessimisme og negative indstilling til forsvaret, der havde sin rod i nederlaget i 1864, og som forstærkedes ved, at forsvaret fra sidste del af forrige århundrede blev et fremtrædende partipolitisk stridsspørgsmål.

Besættelsesårene var imidlertid på mange måder skelsættende – ikke mindst i forholdet folk og forsvar. Frihedskampen bevirkede, at mange kom til at se på spørgsmålet om Danmarks frihed med nye øjne. Læren blev, at frihed ikke er et selvfølgeligt gode, men noget der kan tabes, og at sikkerhed mod tabet kun opnås ved »gensidig forsikring«. En ny generation er imidlertid vokset op. En ungdom, der ikke på sin krop

har fået anskuelsesundervisning i, hvilke værdier vi har i vor selvstændighed og demokratiske styreform. Den hårde anskuelsesundervisning må derfor naturnødvendigt erstattes af en nøgtern og sober orientering om totalforsvaret og den åndelige baggrund for dette.

Opgaven er af mange grunde ikke let. Nøgternt må vi konstatere, at vort militære forsvar i det store og hele kun har en svag tradition at basere sig på. Det grundlag, forståelsen skal bygge på, må nu være, at alle ansvarsbevidste har gjort sig klart, hvad vor sikkerheds- og forsvarspolitik står for, og hvad den må indebære af ofre for den enkelte. Dette nøgterne syn på forsvaret giver sig i folkemunde udtryk i en karakteristik af hele vort totalforsvar som værende »et nødvendigt onde«.

Status og arbejdsgrundlag for dansk totalforsvar bliver således, at det accepteres som en nødvendighed, der er påtvunget os af forhold, som vi ikke er herrer over. En nødvendighed, der i vide kredse føles både dyr og ubehagelig.

På denne realistiske baggrund indtræder den unge værnepligtige i det militære forsvar. Det er en baggrund, der er fjern fra gammel tids romantisering af »pigernes Jens«, og hvad dette indebar af forestillinger om det glade, ansvarsfrie soldaterliv. Hertil kan føjes, at soldaten eller orlogsgasten i de fleste tilfælde har vænnet sig til en høj materiel standard, høj indtægt, store fordringer til tilværelsen, og at han generelt har en kritisk indstilling overfor alt, der ikke umiddelbart forekommer rationelt og effektivt og med en mening i net. Kontrasten til kasernens spartanske liv må nødvendigvis blive græl, ligesom kasernelivet kommer til at stå i relief mod det civile »slaraffenland«.

Hvor den unge værnepligtige i sin civile tilværelse kunne vælge nogenlunde frit, er han nu pludselig underkastet det militære samfunds forskrifter på godt og ondt. Det er nedfældet i bestemmelser, hvornår han skal stå op og gå i seng, hvilket tøj han skal tage på, hvad han kan få at spise, og hvad han skal foretage sig mellem reveille og retræte. Dette giver soldaten eller orlogsgasten en følelse af at have mistet sin individualitet. Brat føler han sig nu reduceret til et nummer, og denne følelse forstærkes af, at hans eget civile tøj er ombyttet med uniformen. Dermed er anonymiteten opnået, og denne forstærkes gennem en række handlinger, som f. eks. at eksercere i takt, marchere i trit, og idelige

*Sovjetisk
militæropdragelse –
fremmed for vor
tankegang.*

Nutidens danske soldat har ikke tabt humøret.

opstillinger i rækker og geled. Yderligere er den værnepligtiges privatliv blevet kraftigt beskåret. Han sover på sovesale og foretager sin personlige soignering sammen med sine kammerater. Initiativet til næsten al hans personlige gøren og laden er overgået til fremmede. Han vil i de fleste situationer under sin tjenestetid begynde og slutte en handling på kommando. Og hvor der ikke er kommando, findes en række forskrifter, der angiver, hvorledes han skal handle. Nu er det slut med det civile livs: »Hvad synes jeg? Hvad føler jeg, og hvad ønsker jeg?« Nu hedder det: »Hvad er min pligt og hvad befales der?«

At en sådan voldsom omvæltning fra det civile livs »slaraffenland« til det spartanske militære liv kan skabe irritationer og spændinger, burde ikke forbausse nogen.

Under sådanne forhold bortfalder naturligt den militære anstand.

Spørgsmålet er imidlertid, om der ikke altid i et demokratisk samfund, hvor der savnes en grundfæstet tradition for et folkeligt forsvar, i fredstid vil eksistere en vis spænding mellem det civile og det militære samfund. Den militære tjenestes krav om absolut lydighed og ensartet optræden står i åbenbar modsætning til det civile livs stræben efter en fri udvikling af individet og dets selvbestemmelsesret. Bliver den civile utilfreds med sit arbejde, kan han tage sit tøj og gå. Noget tilsvarende kan naturligvis ikke finde sted i forsvaret, uden at den værnepligtige gør sig skyldig i et strafbart forhold.

Man må imidlertid gå ud fra, at det kun er en ringe procentdel af de værnepligtige, der ved deres indtræden i forsvaret er i besiddelse af en sådan selvdisciplin, at de kan overvinde sig selv til at handle korrekt under de vilkår, som en krig vil stille dem overfor. Den militære uddannelse må derfor supplere de værnepligtiges mere eller mindre manglende selvdisciplin med et begreb, der kan kaldes den ydre disciplin.

Kritikken af forsvaret anfører, at forsvarets metoder ikke er demokratiske, og at der anvendes for megen tvang i uddannelsen, samt at der ikke tages det tilbørlige individuelle hensyn.

Ordet disciplin har således for mange en ubehagelig klang, og især når talen er om militær disciplin. Den af militærhumoren skabte definition: »Disciplin er det ubehag, som en underordnet føler i en foresats nærhed«, er vist kendt af de fleste. Disciplinen har da også længe været et latent krisespørgsmål i forholdet mellem befolkningen og forsvaret. Fra vore talerstole, i pressen og mand og mand imellem føres fortsat debat om nødvendigheden af opretholdelsen af den strenge disciplin inden for forsvaret samt af besvarelsen og overholdelsen af de traditionsmæssige militære former og metoder. Det hævdes, at i krig er alt jo helt anderledes. Her kan disciplin, militær anstand og eksercits ikke spille nogen som helst rolle, samt at den befalingsmand, der kunne tænke sig at gennemtvinge disse ting i krig, hurtigt ville blive belært om det modsatte. Nogen sandhed er der i dette sidste. Der sker ganske enkelt det, at det nu er krigen, der stiller sine ubønhørlige krav om hurtige, præcise handlinger og om trivielle gentagelser, og at befalingsmanden, der i fredstid er nok så meget lærer som fører, og som i den første egenskab skal opøve soldaten til at klare krigens krav, nu alene er fører.

Overholdelse af de ydre former vil i krig overhovedet ikke være et problem, hvilket krigserfaringen tydeligt viser. Kamppladsens øjeblikkelige situation vil simpelthen være bestemmende for soldaten. Den militære hilsen reduceres måske ganske naturligt til et blik og en melding eller en ordre til en hvisken.

*De militære former er internationale
og intet specielt for dansk forsvar.*

De ydre former er at betragte som midler i fredstidsuddannelsen, der først og fremmest må sigte på, at soldaten refleksemæssigt lærer at udføre bestemte for kampens gennemførelse nødvendige handlinger. Disciplin og færdigheder må være gået soldaten i blodet og blevet reflektsarbejde. Det uforudsete, som krig vil opvise, og modstanderens systematiske forsøg på såvel psykisk som fysisk at nedbryde vore soldaters moral vil ellers overvælde og fælde ham. Mange metoder anvendes til at bringe selv den stærkeste moral til at vakle, og krigserfaringer viser os, at en vel indarbejdet disciplin og kampeksercits er det bedste middel til at modstå såvel det voldsomme fysiske som psykiske pres, der i kritiske situationer vil blive lagt på soldaten.

Individuelle hensyn og civile fremgangsmåder på den ene side og militærdisciplin og militærtjeneste på den anden side er i det hele taget vanskeligt forenelige begreber, og derfor kan den værnepligtige af og til få følelsen af, at han spilder tiden. Under større øvelser kan han således komme til at tilbringe mange timer med ikke at foretage sig noget som helst, ligesom en musiker, der i løbet af en stor koncert kun skal røre sit instrument i få minutter, men dog er absolut nødvendig for helheden. Ved at studere krigshistorien, ser man, at den enkelte soldat højst 1 % af tiden har været i kamp. De 99 % af tiden er anvendt til venten, transport eller march. Få er de soldater, der klager over disse vilkår i krigstid, mens det netop er de forhold, mange værnepligtige efter hjemsendelsen omtaler med største despekt og surhed.

Yderst heldige omstændigheder har for Danmarks vedkommende ført til, at det har været svært at sætte sig ind i krigens absolutte verden, der er så forskellig fra fredens. Dette medfører imidlertid, at der fra forsvarrets side må manes til forsigtighed og agtpågivenhed. Det er i et demokratisk samfund en selvfølge, at folket bestemmer, hvor stort forsvaret skal være, og fastsætter generelle retningslinier for dets opbygning, men de militære værn er moralsk forpligtet til at pege på forhold, der kan betyde en svækkelse af modstandskraften i det forsvar, som de har fået til opgave at opbygge.

Den totale krig kender ikke til demokrati i den forstand, at dens love kan ændres ved en flertalsbeslutning. De militære former for uddannelse og disciplin er internationale og intet specielt for det danske forsvar.

*Hård formel disciplin og militær stramhed
præger Sovjets styrker.*

I øvrigt er absolut disciplin ikke ukendt i det civile liv. Vi underkaster os selvfølgelig trafikdisciplinen og stopper for rødt lys, uanset hvor travlt vi end måtte have. Samme form for disciplin finder vi ved vore jernbaner, i søfarten, i flyvningen og på hospitalets operationsbord for at nævne nogle eksempler. Her, hvor fælles værdier står på spil, eller der kan blive tale om liv eller død, er disciplinen simpelthen i alles interesse. Det er også her en disciplin, der ikke tager individuelle hensyn, men er til gavn for os alle.

For de ovennævnte eksemplers vedkommende gælder vel stort set, at man opfatter dem som frivillig disciplin i modsætning til den militære. Der er jo næsten tradition for, at den sidstnævnte er skabt ved tvang, mens man i det civile liv mere eller mindre frivilligt underkaster sig de givne regler, fordi man indser nødvendigheden heraf eller på

grund af personlige fordele. Sværere er denne indsigt for den værnepligtige, idet hele hans arbejde er baseret på et afgørende »hvis«, der refererer til, at al den møjsommeligt erhvervede lærdom kun er uundværlig, hvis der bliver krig.

Vi må ud fra ovennævnte ikke overse betydningen af, at et forsvar i en diktaturstat har betydeligt lettere ved at skabe den nødvendige disciplin end i et demokrati. Soldaten i diktaturstaten er næsten fra barnsben vænnet til at betragte tvang som noget naturligt og gennem ensidig propaganda oplært til at gøre sin pligt med entusiasme.

I bedste fald erkender soldaten i et demokrati i kraft af sin opdragelse forstandsmæssigt disciplinens betydning. Ikke desto mindre må det demokratiske uddannelsesresultat være konkurrencedygtigt – for på slagmarken har de dygtigste de største chancer for at overleve. Når hertil føjes den ikke uvæsentlige omstændighed, at NATO's skjoldstyr-

NATO-soldatens uddannelse må være lige så realistisk som østlandenes.

To sider af samme sag.

ker i kvantitet vil være underlegne, indser man vigtigheden af at sætte alt ind på at skabe den højst mulige kvalitet af det demokratiske soldatermateriale. Denne kvalitet skabes imidlertid kun ved, at alvor, fasthed og kraft i soldateruddannelsen kombineres med demokratiets krav om individuel retfærdighed og velvillig behandling.

Hvis dette mål skal nås, må – som ved al anden uddannelse – den mest elementære grundsætning være, at evnen hos læreren skal møde trangen hos eleven. Trangen hos eleven, d.v.s. rekrutten, må være skabt, inden han møder som soldat og derefter udbygges i soldatertiden, mens evnen hos læreren udvikles ved, at denne – udover faglige kvalifikationer – erkender, hvad forsvarets målsætning indebærer, samt at soldaten eller orlogsgasten er en medborger i uniform.

Forsvaret er fortsat i støbeskeen. Det gennemgår en proces i retning af stadig at forsøge på at tilpasse forswarets hverdag til det demokratiske samfund, hvis tjener det er. Alt udfra erkendelsen af, at det i demokratiet er en absolut nødvendighed, at dets forsvar er så meget i takt med tiden, at livet i forsvaret kan leves under sådanne betingelser, at det accepteres af både den civile borger og den værnepligtige eller den hvervede medborger i uniform.

Men for at nå så langt kræves oplysning og et indgående gensidigt kendskab. Vort forsvar har i mange år lidt under utilstrækkelig oplysningstjeneste og manglende »public relations«. I det store og hele har det militære forsvar været utilbøjelig til eller afskåret fra at træde i kontakt med det samfund, det lever og virker i. Det samme har været tilfældet fra civil side med det resultat, at soldaten og orlogsgasten i mange tilfælde har følt sig uden rygdækning.

Uden moralsk rygdækning vil forsvaret ikke effektivt kunne opfylde sin hensigt. Den enkelte borger har sin part af ansvaret for demokratiets forsvar. Han må aktivt modarbejde de kræfter, der søger at undergrave vort totalforsvar og derved indirekte det samfund, hvis betingelser vi selv har valgt. Han må gøre det klart for sig selv og sine medborgere, hvori de demokratiske goder består og erkende, at de endnu engang kan tabes, hvis vi lader hånt om vor besøgelsestid.

Opnår forsvaret en naturlig placering som en integrerende del af vor tilværelse, udviskes forskellen mellem den civile og den militære del af totalforsvaret. Medborgeren i uniform vil finde et selvfølgeligt ståsted og erkende, at hans tjeneste i det militære forsvar og hans civile liv i et frit demokratisk land er to sider af den samme sag, ja i virkeligheden et og det samme.

Militær Ordliste

A

ABC-krigsførelse

Adjutant

Afdeling

Affutage

AFNORTH

Altvejrjager

Amfibiefly

Artilleri

Auditør

Automatiske våben

Atom, biologisk og kemisk krigsførelse.

Hjælper for stabsofficer.

Militær enhed (600–800 mand).

Materielgenstand til stabilisering af et våben.

Allied Forces Northern Europe (De allierede styrker i Nordeuropa).

Radarudstyret interceptor.

Fly, som kan lande såvel på land som på vand.

Våbenart i hæren. Tungt, langtrækkende skyts.

Juridisk hjælper for militær chef.

Våben med fuldautomatisk funktionering. Skudde-
ne afgives i hurtig rækkefølge (i byger), så længe
aftrækkermekanismen påvirkes.

B

Base

Bataillon (bataljon)

Batteri

BMEWS

Bomber Command

Område hvorfra en større militær styrke kan for-
synes og dens materiel vedligeholdes.

Militær enhed (600–900 mand).

Militær enhed (artilleri) (100–200 mand).

Ballistic Missile Early Warning System
(Radarkæde til advarsel mod raketangreb mod
NATO).

De britiske bombeflystyrker.

Brandør	Tændanordning i en granat.
Brigade	Militær enhed sammensat af enheder fra alle våbenarter.
Brisantgranat	Granat indeholdende kraftigt sprængstof.

C

CINCCENT	Commander in Chief Central Europe (Chefen for styrkerne i Centraleuropa).
CINCMED	Commander in Chief Mediterranean (Chefen for styrkerne i Middelhavet).
CINCNORTH	Commander in Chief Northern Europe (Chefen for styrkerne i Nordeuropa).
CINCSOUTH	Commander in Chief Southern Europe (Chefen for styrkerne i Sydeuropa).
Civilforsvar	Beskyttelsesforanstaltninger over for civilbefolkningen i tilfælde af krig. (Indenrigsministeriets ansvarsområde).
COMAIRBALTAP	Commander Airforces Baltic Approaches (Chefen for flystyrkerne i Østersøområdet).
COMBALTAP	Commander Baltic Approaches (Chefen for enhedskommandoen).
COMLANDJUT	Commander Landforces Jutland (Chefen for NATO styrkerne i Jylland).
COMNAVBALTAP	Commander Naval Forces Baltic Approaches (Chefen for flådestyrkerne i Østersøområdet).

D

Dagjager	Interceptor uden radarudstyr.
Defensiv	Forsvar.
Deling	Militær enhed (30-40 mand).
Distrikt	Hjemmeværnsområde.
Detonation	Kraftig forbrænding (eksplosion).
Division	Militær enhed (10000-15000 mand).
Dysekanon	Rekylfri kanon.
Dækningsstyrken	Den i fredstid kampklare styrke.
DKB	Danske Kvinders Beredskab.

E

Early Warning System	Langtrækkende radarsystem til varsling.
Eskadre	Styrke af ensartede krigsskibe.

Eskadrille	Flyverenhed (ca. 20 fly).
Eskadron	Panserenhed (ca. 100 mand).
F	
Faglig tjeneste	Den militære virksomhed som omfatter forsyninger, transport, reparationer, sanitetstjeneste o. s. v.
FCU	Forsvarets Civilundervisning.
Feltbefæstning	Befæstningsanlæg udført af de militære enheder. Anlæggene er ikke permanente.
Felthaubits	Kortløbet skyts (på hjul).
Feltkanon	Langtløbet skyts (på hjul).
Fjernstyret raket	Raket der kan styres imod målet, efter at den har forladt afskydningsrampen.
Flåden	Den sejlede del af søværnet.
Forhug	Hindring bestående af fældede træer.
Forsvarschef	Den øverste, nationale militære chef.
Forsvarsstab	Forsvarschefens hjælper.
Forsvarsstyrelse	Råd sammensat af de højeste militære embedsmænd inden for forsvarsministeriets ansvarsområde.
Forsvarsminister	Den over for folketinget ansvarlige politiske leder af forsvaret.
Forsvarsministeriet	Ministeriet for forsvarsanliggender.
Forsyningstjeneste	Den tjeneste der varetager forsyningen af de militære enheder med forplejning, drivmidler, ammunition o. s. v.
Forsyningstropperne	Våbenart inden for hæren. Varetager forsynings-tjenesten, transporttjenesten m. v.
Fregat	Krigsskib, ca. 2000 ton, primært til konvoybeskyttelse.
Fregateskadren	Sammensat af søværnets fregatter, korvetter og bevogtningsfartøjer.
Fri raket	Raket, der <i>ikke</i> kan styres, efter at den har forladt afskydningsrampen.
FRS	Flyradarstation.
G	
Garnison	De i en by indkvarterede troppeenheder.
Garnisonstropper	Soldater, der efter en kort uddannelse bestrider vagt- og arbejdstjeneste.
Generalinspektør	Militær tjenestestilling.
Generalløjtnant (-major)	Militære grader (i hær, flyvevåben og (hjemmeværn)).

Gerilja	Krig gennemført med små styrker imod fjendens bagland.
Geværgranat	Panserværnsgranat til afskydning fra et gevær.
Granat	Projektil med stor kaliber.
Granatstol	Styreanordning til let panserværnsgranat. Skal fastspændes på et gevær.
Gruppe	Militær enhed (8-10 mand).

H

Halvautomatisk våben	Våben med automatisk funktionering, men hvor aftrækkeren skal påvirkes påny ved afgivelsen af hvert skud.
Haubits	Tungt skyts med kort løb.
HAWK	Let luftværnsraket.
Honest John	Artilleriraket.

I

ICBM	Intercontinental Ballistic Missile.
Infanteri	Våbenart inden for hæren. Kæmper til fods.
Ingeniørtropper	Våbenart inden for hæren. Løser ingeniøropgaver.
Infirmeri	Sygehus på kaserne for lettere syge.
Infrarødt materiel (IR)	Materiel, der ved hjælp af infrarøde stråler gør det muligt at se i mørke.
Infrastrukturprogram	Internationalt NATO-program for bygge- og anlægsvirksomhed.
Intendanturkorps	Militært korps med arbejdsområde omfattende pengevæsen, forplejning m.m.
Interceptor	Jagerfly beregnet til angreb imod fly i luften.
Interkontinental raket	Raket med rækkevidde 8.000-12.000 km (ICBM).

J

Jagerbomber	Jagerfly beregnet til angreb imod mål på jorden.
Jeep	Let motorvogn.

K

Kadet	Elev på officersskole.
Kaliber	Den indvendige diameter af et våbens rør eller pibe.
Kampvogn	Pansret, terraingående (bæltedrevet), svært bevæbnet køretøj.
Kanon	Tungt, langløbet skyts.

Kantonnement	Indkvarteringsområde for en militær enhed.
Kaptajn	Militær grad (i hær, flyvevåben og hjemmeværn).
Kaptajnløjtnant	Militær grad (i søværnet).
Kernevåben	Atom- og brintvåben.
Kilotons	Måleenhed for kernevåbens sprængkraft.
Kommandør, kaptajn	Militære grader (i søværnet).
Kompagni	Militær enhed (ca. 100–200 mand).
Konstabel	Fast ansat menig soldat.
Kontreadmiral	Militær grad (i søværnet).
Korvet	Krigsskib, ca. 1000 ton, primært til konvoybeskyttelse.
Krumbanevåben	Våben, som udskyder granater i en høj, krum bane.
Kystdefensionen	Den landbaserede, operative del af søværnet.

L

Landsdelskommando	National militær myndighed med kommando over en af landsdelene.
LFC	Luftforsvarscentral.
LMC	Luftmeldecentral.
Luftmeldekorps	Del af flyverhjemmevernet.
Løjtnant	Militær grad (i hær og hjemmeværn).

M

MAAG	Military Advisory and Assistent Group (Militære rådgivere og hjælpere).
Major	Militær grad (i hær, flyvevåben og hjemmeværn).
Marinedistrikt	Samling af maritime, operative anlæg.
Maskingevær	Tungt, automatisk gevær. Stor skudhastighed.
Maskinpistol	Let, automatisk våben. Stor skudhastighed.
Militærattaché	Officer, der forretter diplomatisk tjeneste i udlandet.
Mine	Sprængladning, der bringes til sprængning ved fjendens påvirkning. Kan alt efter konstruktion anvendes på land eller i vand.
Minelægger	Krigsskib specielt bygget til udlægning af miner.
Minelæggereskadren	Sammensat af søværnets minelæggere.
Ministryger	Krigsskib specielt bygget til stryngning af miner.
Ministrygereskadren	Sammensat af søværnets ministrygere.
Missil	Selvbæveligt projektil (raket).
Mobilisering	Opstilling af forsvarets samlede krigsstyrke med kort varsel.

Mobiliseringsstyrke	En hjemsendt, uddannet styrke, som kan indkaldes med kort varsel.
Mortér	Forladevåben, der udskyder granat i en krum skudbane.
Motorkanonbåd	} Hurtigtgående krigsskibe, ca. 100 ton, specielt beregnet til overraskelsesangreb.
Motorraketsbåd	
Motortorpedobåd	

N

NATO	North Atlantic Treaty Organization (Atlantpagten).
Napalmbombe	Brændstoftank, indeholdende tyktflydende, let antændelig vædske.
NIKE	Tung luftværnsraket.

O

Oberst, -løjtnant	Militær grad (i hær, flyvevåben og hjemmeværn).
Observatør	Post med observationsopgave.
Offensiv	Angrebsoperation.
Opklaring	Fremskaffelse af oplysninger om fjenden og terrænet.
Ordonnans	Budbringer.
Orlogskaptajn	Militær grad (i søværnet).

P

Pansertropper	Våbenart inden for hæren.
Panservogn	Pansret køretøj på hjul.
Park	Militær forsyningsinstallation.
Patrulje	En styrke på to eller flere mand – sammensat med henblik på løsning af en bestemt opgave.
Patruljefører	Krigsskib, 2000–3000 ton, til invasionsforsvar.
P.E. system	Personelerstatningssystem, også benævnt »Fillersystem«.
Pièce	Kanon eller haubits.
Pioner	Soldat, der er uddannet til løsning af ingeniørprægede opgaver.
Plot	Angivelse på et kort af et punkt over hvilket et fly (eller raket) befinder sig.

R

Radar	Elektronisk pejleapparat.
Raketstyr	Panserværnsvåben til afskydning af raketter.
Regiment	Militær myndighed (med fortrinsvis administrative og uddannelsesmæssige opgaver).
Region	Militært område.
Rekrut	Værnepligtig soldat med mindre end 4-6 måneders tjenestetid.
Rekyle	Et våbens tilbageslag i skudafgangen.

S

SAC	Strategic Air Command.
SACEUR	Supreme Allied Commander Europe.
SACLANT	Supreme Allied Commander Atlantic.
SAM	Surface-to-Air-Missile (Jord-til-luft-missil).
Sanitetstjeneste	En tjeneste, hvis opgave er forebyggelse og helbredelse af sygdomme og behandling af sårede.
SHAPE	Supreme Headquarters Allied Powers Europe (Det allierede hovedkvarter i Europa).
Sidewinder	Målsøgende, flybåren raket til nedskydning af fjendtlige fly.
Sonar	Undervands pejleapparat.
Strategi	Anvendelsen af slaget (kampen) for at nå målet.
Søløjtnant	Militær grad (i søværnet).

T

Taktik	Anvendelsen af styrkerne under selve kampen.
Telegraftropperne	Våbenart i hæren. Forestår signaltjenesten imellem de højere led.
Torpedo	Selvbevægelig sprængladning. Udskydes gennem vandet imod målet.
Train	Forsyningsenheder.

U

Undervandsbådseskadren	Sammensat af søværnets undervandsbåde.
------------------------	--

V

Viceadmiral	Militær grad (i søværnet).
-------------	----------------------------

Indholdsfortegnelse

	SIDE
INTRODUKTION	7
HVORFOR	11
ATLANTPAGTEN	29
Danmark i NATO	31
Danmarks strategiske betydning for øst og vest	35
Atlantpagtens organisation	40
NATO's målsætning og primære opgaver	46
NATO og atomvåbnene	55
Infrastrukturprogrammet	62
Våbenhjælpen og tjenestetiden	64
Vesttyskland i NATO	69
Enhedskommandoen	71
NATO og fremtiden	74
ABC KRIGSFØRELSE	77
Atomvåben	78
Biologiske kampstoffer	91
Kemiske kampstoffer	92
Sammenfatning	95
PSYKOLOGISK FORSVAR	97
Det psykologiske angreb	101
Videnskabelige hjælpemidler	104
Propaganda	104
Den kolde krig	106
Psykologisk forsvar	115

FORSVARETS ORGANISATION	127
HÆREN	129
Infanteriet	132
Pansertropperne	146
Artilleriet	151
Ingeniørtropperne	159
Telegraftropperne	162
Forsyningstropperne	166
Jægerkorpset	171
Skoler, korps m. v.	171
»Brikkerne« føjes sammen	172
Hærens uddannelse	179
Hærens mobilisering	181
Hæren i kamp	183
SØVÆRNET	191
Søværnets opgaver	194
Fredstidsopgaver	198
Krav til typer af enheder og materiel	198
Forsvarsloven og minimumsstyrkerne	200
Søværnets materiel og byggeprogram	200
Liste over flådens skibe	204
Skibstyperne og deres karakteristik	207
Kystdefensionen	217
Tekniske institutioner, baser, skoler m. v.	217
Søværnets organisation	219
Mobiliseringsuddannelse	222
Søværnet i kamp	225
FLYVEVÅBNET	233
Flyvevåbnets muligheder for at forsvare Danmark	234
Organisation	237
Krigstidsorganisation	242
Uddannelse	245
Fly	248
Raketter	253
Rakelluftforsvar	256
Luftmeldetjenesten	258

HJEMMEVÆRNET	263
Fra fortid til nutid	263
Hvorfor et hjemmевærn i dag?	266
Kvinderne i forsvaret	271
Den frivillige luftmeldetjeneste	273
Det danske hjemmевærnsorganisation	274
Alarmering og beredskab	281
Hærhjemmевærnet	282
Hjemmевærnskompagniets opgaver og indsats	288
Marinehjemmевærnet	302
Kvindeligt Marinekorps	304
Flyverhjemmевærnet	305
Kvindeligt flyverkorps	307
»Dagligt liv« i hjemmевærnet	308
CIVILFORSVARET	311
Civilforsvarets ledelse	312
Civilforsvarets hovedelementer	315
Beskyttelsesrum	320
Hjælpetjenesten	321
Civilforsvarskorpset	322
Civilforsvars-Forbundet	326
DANMARKS TOTALFORSVAR	329
Loven om det civile beredskab	330
Totalforsvarets inddeling og komponenter	331
Civilregionen og dens arbejdsområder	338
Samarbejdet i regionsledelsen	340
FORSVARETS CIVILUNDERVISNING	343
FORSVARETS OPLYSNINGS OG VELFÆRDSTJENESTE	347
SOLDATEN OG KIRKEN	353
DANSK SOLDAT I FN	357
VÆRNEENS PERSONEL	367
Hærens personel	367
Søværnets personel	374
Flyvevåbnets personel	382

TANKER OM FREMTIDEN	391
Hæren	392
Søværnet	395
Flyvevåbnet	398
Forsvarsbudget	399
TO SIDER AF SAMME SAG	401
MILITÆR ORDLISTE	413
INDHOLDSFORTEGNELSE	420

N. L. THOLSTRUP og O. R. H. JENSEN

VORT FORSVAR

denne bog er skrevet for DEM - den angår Dem

Formålet med Danmarks indtræden i NATO er primært at sikre vort lands forsatte beståen som frit og uafhængigt folkestyre. Et effektivt totalforsvar – og et enigt folk bag det – vil øge en eventuel angribers betænkeligheder ved aggression. Men en betingelse for alt dette er, at en positiv forsvarsvilje og en forstående indstilling til værnes behov er rådende i befolkningen, – og noget sådant opnås først den dag, hvor man i alle kredse har kendskab til de forhold, hvorunder forsvaret skal løse sin opgave.

Denne bog skal øge kendskabet til vort totalforsvar, – den er skabt for at fortælle Dem, at DET KAN NYTTE!

Der gives Dem indblik i det danske totalforsvars virke og muligheder i de internationale rammer, i hvilken det er skabt. Denne bog er skrevet af sagkyndige fra alle de led, totalforsvaret er sammensat af – i en saglig, objektiv og levende form, som gør »tørt« stof interessant.

De tre værn, civilforsvaret og hjemmeværnet ... det psykologiske forsvar ikke at forglemme. Alle disse emner gennemgås nøje, totalforsvarets øvrige led fremhæves, den atomare, biologiske og kemiske krigs problemer belyses – altsammen for at fortælle Dem, hvortil Deres penge anvendes, hvordan de forvaltes, og hvad der ydes Dem til gengæld for Deres forsikringspræmie til fredens og frihedens opretholdelse.